

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

ACHT EN VEERTIGSTE DEEL.

VADERLANDSCHE HISTORIE,

VERVATTENDE DE

GESCHIEDENISSEN

DER

VEREENIGDE NEDERLANDEN,

ZINTS DEN AANVANG DER NOORD-AMERICAANSCHE ONLUSTEN, EN DEN DAAR UIT GEVOLGDEN OORLOG TUSSCHEN ENGELAND EN DEEZEN STAAT, TOT DEN TEGENWOORDIGEN TYD.

Uit de geloofwaardigste Schryvers, en egte Gedenkstukken, zamengesteld.

Met Plaaten.

TEN VERVOLGE VAN WAGENAARS VADERLANDSCHE HISTORIE.

ACHT EN DERTIGSTE DEEL.

TE AMSTERDAM, BY

JOHANNES ALLART.

M D C C C V I I.

VADERLANDSCHE
HISTORIE,

GESCHIEDENISSEN

VEREENIGDE NEDERLANDEN,

AANVANG DER NOORD-AMERICAANSCHE ONLUSTEN, EN DEN DAAR UIT GEVOLGDEN OORLOG TUSSCHEN ENGELAND EN DEEZEN STAAT, TOT DEN TEGENWOORDIGEN TYD.

ACHT EN DERTIGSTE DEEL.

JOHANNES ALLART.

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

HONDERD EN TIENDE BOEK.

INHOUD.

Zamenhang met het voorgaande Boek. Onwisse staat der zaaken. Gesteldheid des Volks. Brief uit Leyden, ter oproeping der Grondvergaderingen. Verslag daar op ingediend. Voorgestelde Proclamatie aan den Volke. Handelingen daar over. VREEDES *taal te dier gelegenheid. Het Verslag goedgekeurd. Het Provintiaal Committé van Holland doet eenige Leydsche Burgers na 's Haage voeren. Schryven van den Leydschen Raad deswegen. Die Burgers ontslaagen. Verzoekschriften uit Amsterdam om het Plan den Volke, tot opgave der Bezwaaren, in overweeging te geeven.* Door HAHN *aanneemelyk gekeurd. Wat* VREEDE *deswegen van het Plan zegt. De Verzoekschriften in beraadslaaging gehouden. Een Voorstel van Voorverklaaring der Vergadering verworpen. Handelingen wegens het drukken des Plans. Geschillen over de wyze van Steemrekening. Vraagstukken deswegen.* CX. BOEK.

CX. BOEK.

Verschillende gevoelens over het 108 *Artykel.* VAN MARLES *begrip. Strydig denkbeeld van* EVERS. *Door* HAHN *ondersteund. Voorstanders van de afzonderlyke Gewestlyke Stemming.* GEVERS *zeggen wegens dit Artykel. Besluit tot de Gewestlyke Stemming. De overstemming verworpen. Menigte van Verzoekschriften tegen het genomene Besluit, in handen eener Commissie. Bekendmaaking eener Bezending uit Holland. Deeze verschynt ter Vergaderinge. Voordragt van* LOOSJES. *Hoe door* COUPERUS *beantwoord. Afloop deezer Bezendinge. Deeze Aanspraak aan de Gewesten verzonden. Overyssels gevoelen deswegen. Utrechts denkbeeld. Frieslands gevoelen. Stad en Landes begrip. Wat Bataafsch Brabant en Drenthe gevoelde. Holland dringt het stuk by eenen Brief aan. Gelderland over dien stap van Holland niet eenstemmig. Ingediend Verslag op dit onderwerp. Aanmerkingen daar over. Besluit wegens de Tydsbepaaling der Stemminge; en het byeenroepen eener tweede Nationaale Vergadering. Verslag hier op. Geschillen deswegen. Dagbepaaling tot het stemmen van Kiezers voor eene tweede Nationaale Vergadering. Geschillen over de Dag der Stemminge. Bepaaling. Onderhandelingen over de Proclamatie. De Proclamatie zo als dezelve bepaald werd. Bezwaaren van Amsterdam om het, op éénen dag, af te doen. Bataafsch Brabants handelingen in deezen. Hoe beoordeeld en behandeld. In Friesland eene ondertekening der Verklaaring gevorderd. Gesteldheid des Volks. Gesteldheid der Partyen. Grond van uitzigt op een beter Plan. Wat*

'er

'er van beide de Hoofdpartyen te zeggen hadt. Wat de Voorstanders des Plans aanvoerden. Gemaatigde Voorstanders GOLDBERG, VERBEEK *en* SCHEFFER. *Hun stuk door de Haagsche Societeit verworpen, door weinigen getekend. Werkzaamheden eeniger Societeiten omtrent het Plan. Twaalf Representanten zenden eene afkeurende beoordeeling in het licht. Grondschets eener Staatsregeling door hun opgegeeven. Een tweede Geschrift van dezelfde Representanten. Schryven des Representants* VAN STAPHORST. *Ingediend stuk van den Franschen Minister* NOËL. *De beantwoording hier van moest ter Nationaale Vergadering komen. Ingediend antwoord. Aanmerking van* WITBOLS; PASTEURS *gevoelen;* VREEDES *taal. Besluit ter aanneeming. Brief van* TALLEYRAND *ten voordeele van de Staatsregeling. De woelingen vermeerderen. Een Brief door hem gewraakt. Werkzaamheden om de Afstemming te bevorderen. Door de meerderheid wordt het Plan verworpen. Over de bekendmaaking hier van aan Frankryk.*

OCT. BOEK.

Naa de genomene verpoozing weder ter Nationaale Vergaderzaale ingetreeden. Veel, gansch veel, was 'er gedaan met de vergelyking en de beoordeeling, van de beide uitgestrekte en wyd van een loopende Plans ter Staatsregeling, voor het *Bataafsche* Volk, ingediend; doch het groote werk hadt men naauwlyks ter helfte gebragt, en liet het zich aanzien, dat

1797. Zamenhang met het voorgaande Boek. Onwisse staat der zaaken.

III. BOEK. 1797. ondanks de veelvuldige, en tot verveelens toe dikwyls uitgerekte, en soms door geweldige stoorenissen afgebrookene raadpleegingen, de vrugt deezes vyfmaandigen arbeids gering zou weezen, indien niet volstrekt ydel, ter bereikinge van het groote en zo zeer verlangde einde, de vaststelling der Regeeringsvorm, in stede van de onvaste en vlottende Tusschenbeheeringen, welker gebrek de dagelykſche ondervinding, meer dan genoeg, den Landzaat deedt ontwaaren.

Gesteldheid des Volks. De Dagbladen, wegens het voorgevallene ter Nationaale Vergaderinge, over de Staatsregeling, met zo veel yvers als nieuwsgierigheids geleezen, verstendigden, van tyd tot tyd, de Ingezetenen, zo van de overeenkomsten en bepaalingen, als van de hooglopende geschillen, wegens deeze en geene belangryke Artykelen. Was de Vergadering, uit hoofde van de Partyschap der *Federalisten* en *Unitarissen*, vaak zeer verdeeld, die zelfde Partyschap vondt by den Volke plaats. Gesprekken, Geschriften, droegen des overvloedige getuigenis. Ergerden zich een bedaard gedeelte der Vaderlandschgezinden aan die betreurenswaardige verwyderingen, gaven deeze stoffe tot kwaadaartige vreugde aan het nog groot getal *Oranjegezinden* in den Lande, als mede genoegen aan zommigen, die, met het oude ingenomen, alle nieuwigheden wraakten, het valt niet te loochenen, dat die eigenste, zo openbaar gehoudene en in druk uitgegeevene Onder-

derzoekingen en Gefchilvoeringen, grootlyks, ftrekten om den geest des Volks op te klaaren, omtrent veele belangryke ftukken. Gelukkig indien deeze opklaaring des verftands op de zedelyk goede gefteltenis der Burgeren den vereischten invloed in 't algemeen bekomen hadt!

CI. BOEK. 1797.

Brief uit *Leyden* ter oproeping van de Grond-vergaderingen.

Van de Volksbemoeijing met 's Lands zaaken deedt zich een treffend blyk op, wanneer ter Nationaale Vergadering een Brief werd ingediend, van wegen het Provintiaal Beftuur van *Holland*, door de *Algemeene Vergadering der Wyk- en Grondvergaderingen van de Stemgeregtigde Gemeente der Stad* Leyden *aan hunne Medeburgers*, ftrekkende om de Grond- Wyk- en andere ftemgeregtigde Burgervergaderingen in de vyf en vyftig Diftricten van *Holland* uit te noodigen om mede te werken tot de verkiezing en benoeming van Afgevaardigden, die zouden moeten verfchynen op eene Algemeene Vergadering van alle de Gecommitteerden, uit alle de Diftricten, tegen den vyf en twintigften van Louwmaand, in Schutters Doelen te *Leyden*; ten einde aldaar over eenige opgegeevene Punten, als anderzins, zodanige Raadpleegingen te houden en Befluiten te neemen, als die Vergadering, ten nutte van het algemeen belang, van haare Committenten raadzaam en daar mede overeenkomftig zoude bevinden. Bepaaldlyk werden zy uitgenoodigd om fchikkingen te maaken tot verder inftandhouding eener *Centraale Vergadering* of *Bureau van Correspondentie*.

GESCH. BOEK. 1797. Verslag daar op ingediend.

Gewigtig genoeg oordeelde de Voorzitter VAN ECK dit stuk om 't zelve, als van zeer verre uitziende gevolgen, in handen te stellen van VAN DE KASTEELE, SCHIMMELPENNINCK, BRANDS, VAN HOOFF en VAN LENNIP. Niet lang bleef het Verslag uit, 't geen hier op nederkwam. Dat onhetwistbaar de Oppermagt by het geheele Volk berustte, en niet by een gedeelte van 't zelve; dat, offchoon de beschreevene Centraale Vergadering reeds werklyk by een anderen mogt zyn, men, wel is waar, dezelve zou kunnen aanmerken als van niet veel gevolgs en invloeds te kunnen zyn voor het oogenblik; maar dat dusdanig eene Vergadering egter in de gevolgen van verder vooruitzigt konde worden, byaldien zodanig eene Vergadering eens in den waan kwam, dat zy mede een Representeerende Vergadering was, 't welk de gevaarlykste verwarringen en botzingen zou kunnen te wege brengen. — Dat alverder ieder byzondere Vergadering, ja ieder Burger, zich het regt zou kunnen toeëigenen om zodanig eene Vergadering te beschryven: hetwelk tot de grootste ongerymdheden aanleiding zou geeven, byzonder, indien aan de tegenwoordige Uitschryvers het regt om de uitgeschreevene Vergadering te houden, werd toegekend. — Dat het denkbeeld van twee Representative Vergaderingen gelyktydig aan zou loopen tegen het vastgestelde Systema van Eén- en Ondeelbaarheid.

By-

Byzonder opmerkzaam was den Verflagdoeneren voorgekomen het fchryven; *Wy herzeggen, dat onze bedoeling niet anders is of zyn kan dan de Oppermagt des Volks duurzaam te verzekeren; onze braave Representanten, in hunne moeilyke posten, te onderfteunen en medewerkers te zyn van het algemeen geluk.* Als een veelgewaagden ftap merkten zy de aangebodene onderfteuning aan, en befchouwden die uitdrukking als hoonend voor de Nationaale Vergadering. — Zy vermeenden dat het *Bataaffche* Volk niet genoeg kon gewaarfchuwd worden tegen alle bedekte poogingen der *Intriganten*; en oordeelden zy eenpaarig dat dergelyke ftappen, door alle gepaste, overredende en kloekberaadene middelen, moesten worden tegengegaan.

II. BOEK. 1797.

Eene Proclamatie aan den Volke, in dien geest gefteld, voegden de Gelastigden by dit Verflag. Het flot luidde; „ dat „ de Nationaale Vergadering, als reprefenteerende het Volk van *Nederland*, „ alle hunne Medeburgers ernftig waarfchuwde aan de voorfchreevene of aan „ eenige andere Uitnoodiging, tot het bywoonen en formeeren eener Vergadering van Gecommitteerden uit de Grondvergaderingen der geheele Republiek, „ of uit Societeiten en Volksvergaderingen, geen gehoor te geeven, veel min „ daar toe de hand te leenen; maar integendeel vermaande, zich daar van zorgvuldiglyk te onthouden, verklaarende „ al hetzelve te zullen houden voor een

Voorgeftelde Proclamatie aan den Volke.

„ Attentaat en aanslag tegen de Hoogheid „ en Souverainiteit van het geheele Volk „ van *Nederland*, en het onder haare „ eerste en heilige pligten te zullen reke„ nen om het Nationaal Gezag, wettig„ lyk aan de Vergadering, door het ge„ heele Volk, toevertrouwd, voor zo ver„ re zulks tegen haare wensch en ver„ wagting zou mogen noodzaaklyk wor„ den, te gebruiken. om zodanige alles„ zins onberaadene en verderflyke onder„ neemingen, in derzelver beginzelen, „ efficacieuslyk tegen te gaan en daar „ door het lieve Vaderland, voor alle „ noodlottige gevolgen van het schenden „ der eerste grondbeginzelen van eene „ waare en wettige Volksvertegenwoor„ diging, en daar uit onvermydelyk te „ voorziene verwarringen en regeering„ loosheid, te beveiligen."

Handelingen daar over.

Schoon dit Verslag en die Proclamatie eeniger hoogste goedkeuring wegdroeg, schoon anderen des gematigder spraaken, en zich met de laatste wel konden vereenigen, terwyl zy het eerste zo volledig niet toestemden, waren 'er anderen, die beide wraakten. Onder deezen staken uit NUHOUT VAN DER VEEN en VREEDE. Woordwisselingen onder de verschillend denkenden namen van tyd tot tyd een hooger toon aan, met schamperheden van de eene en andere zyde doormengd.

Vreedes taal te dier gelegenheid.

VREEDE tegen het ingediende stuk yverende, merkte aan dat wy geene Staatsregeling hebbende, het gedrag onzer Medebur-

ge-

geren naar Revolutionaire, maar geenzins Constitutioneele Wetten, moesten beoordeelen. Hy hoorde den Burger DE SITTER lachen, wendt zich herwaards, en zegt, „ Burger DE SITTER! ik heb U „ reeds verscheiden maalen zien meesmuilen en lachen; wanneer Leden, die voor „ my gesprooken hebben, en over de zaak „ zo als ik die inzie spraaken; ik zie, ik „ hoor het U nu overluid doen; maar ik „ verzeker U, dat gy my niet zult hinderen, en ik zal voortgaan, welke gebaaren gy ook gelieft te maaken."

VREEDE voer voort, en 't scheen of deeze handelwyze zyne geestdrift opwakkerde. Hy riep voor de Vergadering vroeger tyden op, spreekende van de *Ondersteuning*, die de Stellers van dit stuk der Nationaale Vergadering aanboden. Onder andere zeggende; „ Als de omstandigheden des Vaderlands nypende „ worden, dan weeten allen die Volksonderstenning van braave Burgers wel op „ prys te schatten, en 'er gebruik van te „ maaken, zy zelfs die naderhand, in gunstiger oogenblikken, daar mede goedvinden den draak te steeken. — Ik „ zelfs heb vóór de Omwenteling van „ MDCCLXXXVII, menigvuldige Volksvergaderingen bygewoond, die zo openlyk „ en zo algemeen zyn uitgeschreeven geworden als deeze, en ik weet, welke „ aanpryzing en goedkeuring wy van de „ toenmaalige Regenten ontvingen; maar „ toen hadden zy den Prins en diens Aan-

CX. BOEK. 1797.

" hang te bestryden, en onze ondersteu-
" ning der weldenkende Natie noemden
" zy toen als hun bolwerk. — In het
" Jaar MDCCXCIV is hier in den *Haag*
" eene *Centraale Vergadering* byeen ge-
" weest, en hoe werd zy gerugsteund en
" goedgekeurd, by hun, die toen aan het
" Bestuur zaten! Ik beroep my op de
" zodanigen myner Medeleden, die toen,
" in de onderscheidene Staatscollegien ge-
" zeten hebben; dat zy getuigen welk
" een goedspraak zy aan deeze Vergade-
" ring openlyk en onder de hand gegee-
" ven hebben! Geen wonder, toen was
" de *Federalist* te bestryden; en zy moes-
" ten door den steun dier Burgeren on-
" dersteund worden! Dat zy getuigen,
" hoe zy toen erkend hebben, dat zy aan
" de medewerkende ondersteuning dier
" Vergadering te danken hadden, dat zy
" eindelyk over alle de Vyanden van
" 's Lands Welvaard triumph behaalden,
" en deeze zelfde Nationaale Vergadering
" was byeengeroepen! — Is het dan bil-
" lyk, is het dan edelmoedig, in benaau-
" wende omstandigheden, hulp te zoeken,
" en in voorspoediger tyden, die hulp
" met minagting te verguizen? En zyn
" dan Burgers Representanten! de oogen-
" blikkan in de daad zo gunstig, de om-
" standigheden zo helder en opgeklaard.
" Gave God! dat ik hier my zelven en
" U allen kon gerust stellen; gave God!
" dat alle Vyanden van onze Vryheid in
" het stof voor onze voeten verpletterd

" la-

„ lagen! Maar helaas! hoe verre zyn wy „ hier nog af.

„ En zo, naa dit alles, nog mogt be- „ greepen worden, dat 'er iet onregelmaa- „ tigs door onze Medeburgers was bedree- „ ven; o, dat wy ons zelven beschuldi- „ gen; dat wy hun tot zo onregelmaatige „ stappen aandryven! dat de laauwheid, „ waar mede het belang der Vryheid door „ alle Magten, die het Volk in hunne „ posten representeeren, behandeld wordt, „ dat zelfde Volk moedeloos maakt, en „ tot wanhoop aandryft — dat de open- „ lyke bescherming, die genoegzaam overal „ aan de *Oranje* Aanhangers gegeeven „ wordt, en de verdrukking, die door „ hun de Patriotten wordt aangedaan, de „ maate van 's Volks geduld ten laatsten „ begint vol te meeten."

Wanneer VREEDE die staar roerde, welke men zo aanhoudend, veel al te vergeefsch hadt doen klinken, werd hy door het sterk handgeklap van de Gaanderyen belet voort te vaaren. Verwarring rees 'er in de Vergaderzaal, daar eenige Leden den Voorzitter, die het Volk op de Gaanderyen tot orde riep, toevoerden, dat hy, door middel van de Militaire Magt, die Lieden zou doen uitzetten. Onder het volduuren van het handgeklap, verzette een ander zich tegen den Voorslag der uitdryving. 's Voorzitters vermaan deedt de stilte weder heerschen.

De Spreeker hernam het woord, nog maar deeze eene aanmerking bybrengende;

CII. BOEK.

1797.

de; „ Moet dan dat zelfde Volk, dat nu
„ eene uiterste pooging aanwendt, om zyn
„ verderf en ketens te ontworstelen, nu
„ weder in deeze onderneeming gestuit
„ en vernederd worden; en moet nog bo-
„ ven dien eene zodanige onderneeming,
„ die op zich zelven toch edelaartig blyft,
„ worden uitgekreeten als het werk van
„ Intriguanten en Gelukzoekers, zo als ik
„ zo even gehoord heb! O, dat zy hun
„ hart ophaalen van wien men niet an-
„ ders moet verwagten; het doorzigtige
„ gedeelte der Natie wist reeds zints lan-
„ ge de hulpmiddelen, de kragtlooze en
„ veragtlyke hulpmiddelen, die Aristocraa-
„ ten bezigen om hunne oogmerken te
„ bereiken."

'tVerslag goedgekeurd.

Naa zo veel strydige bedenkingen, waren zeven en tachtig stemmen tegen vier en twintig, daar eenige Leden zich buiten stemming hielden, voor het Verslag (*).

Het Provintiaal Committé van *Holland* doet eenige *Leydsche* Burgers in hegtenis neemen.

Het Provintiaal Committé van *Holland* deedt eene byzondere Publikatie tegen het bywoonen en formeeren der te *Leyden* uitgeschreevene Vergadering aankondigen (†). Dit Committé hadt verdere stappen gedaan, ten opzigte van de eerste aanleggers en bewerkers dier Oproeping, of die 'er althans voor gingen, door hunne ondertekening der Oproepingsbrieven. Het hadt een Deurwaarder en Bodens na *Ley-*

(*) *Dagverb. der Nat. Verg.* IV. D. bl. 486. 488. 513—523.

(†) *Jaarb. der Bat. Republiek* X. D. bl. 155.

Leyden afgevaardigd, en zonder kennisgeeving aan den Raad der Gemeente, als mede buiten kennis van het Committé der Justitie daar ter Stede, zich meester gemaakt van de Burgers PIETER HENDRIK TRAP en WILLEM VAN LELYVELD, deezen gevanglyk na den *Haage* vervoerd; doch zonder in die pooging te slaagen zich op gelyke wyze zich willende verzekeren van de Burgers H. BOONACKER en J. C. HARNISCH.

Schryven van den *Leydschen* Raad deswegen.

De Raad der Gemeente schreef over die handelingen een sterken Brief aan het Provintiaal Committé van *Holland*. Tyd berigde de Raad aan dit Committé gegeeven te hebben om van deezen overhaasten stap te rug te keeren, en de in hegtenis gebragte Burgers aan zich zelve, aan de Gemeente te *Leyden* en aan de Vryheid weder te geeven. Dit dringt den Raad ten sterksten aan; noemt die handelwyze een Schrikbewind; maant de Leden van dat Committé aan, „ om," gelyk zy woordlyk schryven, „ weder te keeren op het pad van rede en regt, 't „ welk zy, door de verzaaking dier beginzelen, welke de onveranderlyke Regten van den Mensch en Burger medebrengen, waren byster geraakt. Zodanig een Bestuur als U is aanbetrouwd, „ moet kragt en klem hebben; maar die „ kragt en klem moet niet *alleen* vertoond worden, wanneer zy tegen den „ Patriot werkzaam zyn. Wy kennende „ beschuldigingen tegen den Gearresteer- „ den

CX. BOEK. 1797.

„ den slechts een deel; maar, in 't geheel
„ wy daar van weeten, vinden wy niets
„ misdaadigs. — Een Bestuur, zonder
„ genoegzaame energie, provoceert zoda-
„ nige Volksverzamelingen, ja maakt die
„ dikwerf noodzaaklyk."

Voorgedraagen hebbende wat zy oordeelden dat, in dit geval, van wegen het Provinciaal Committé, hadt behooren gedaan te worden op de onderstelling, dat de gevatte schuldig waren, „ vermaanen zy 't o zelve broederlyk, en uit warme zugt tot Eensgezindheid. — Was „ de vermaaning vrugtloos. Genoeg. Zy „ hadden het gezegd, de gevolgen waren „ voor hunne rekening. De Natie kan „ en zou hun ongetwyfeld ter verantwoording roepen, en by verdere halstarrigheid zouden zy, pligtshalven, zo als hunne gelegenheid hun daar toe niet noopte, hunne Beschuldigers moeten zyn." Ten slot betuigende, „ zo veel kunt gy „ zeker stellen, en dit bezweeren wy U, „ dat wy liever alles zullen waagen, alles „ opofferen, U liever met ons zullen zien „ ten gronde gaan, dan te gedoogen, „ dat immer de Aristocratie over de Vryheid zegeviere (*)." Be-

(*) Van deezen Brieve hadt de Raad eenige duizenden Exemplaaren doen drukken, en dezelve, met een Naamlyst der Leden van de Nationaale Vergadering, welke voor of tegen de Proclamatie hadden gestemd, en die voor niet doen uitdeelen. Tegen deezen Brief vaart de Advocaat Fiscaal C. F. VAN MAANEN sterk uit in zyn Advys Zie *Jaarb. der Bataafsche Republiek* X. D. bl. 170.

Behalven de twee in den Brieve gemelde de *Leydsche* Burgers waren ook G. van Klaveren *Junior*, J. van Trigt en J. van Lil na 's *Hage* in bewaaringe gebragt. De Advocaat Fiscaal en Procureur Generaal over *Holland* en *Zeeland* C. F. van Maanen bragt een gunstigen raadslag uit over de in hegtenis gestelde Persoonen, 't welk hunne slaaking ten gevolge hadt. — Hoofdzaaklyk daar op gegrond, dat 'er geen genoegzaame grond was om tegen die Persoonen eenig Crimineel verzoek te doen; terwyl door die in bewaaringstelling, op eene kragtdaadige wyze, belet was de voorgenomene algemeene Vergadering, waar tegen voorzien was door de rondgaande Aanschryving en Publikatie der Nationaale Vergadering (*). — 1797. Die Burgers ontslagen.

Wanneer de in het voorgaande Boek vermelde beraadslaagingen geëindigd waren; daagden uit *Amsterdam* eenige Verzoekschriften op, het voorstel inhoudende, dat die beraadslaagingen niet mogten gesllooten, en den Volke den tyd van vier wee- — Verzoekschriften uit *Amsterdam* om het Plan den Volke

(*) Alles tot die *Leydsche* Geschiedenis betrekkelyk, is byeen te vinden in het *Advys van den Advocaat Fiscaal en Procureur Generaal in de zaaken van* P. H Trap, G. van Klaveren *Junior*, J. van Trigt, J. van Lil *en* W. van Lelyveld, *over het byeenroepen eener Algemeene Vergadering van Gecommitteerdens, uit de onderscheidene Grond-Wyken andere Stemgeregtigde Burger-Vergaderingen, te Leyden, met eenige Bylaagen, mitsgaders de Resolutien van het Provintiaal Committé van Holland tot ontslag van dezelven*, voorhanden in de *Jaarb. der Bataafsche Republiek* X. D. bl. 161—186.

CX. BOEK. 1797. tot opgave der Bezwaaren in overweeging te geeven. Door HAHN aanneemelyk gekeurd.

weeken mogt gegeeven worden, om zyne bezwaaren tegen het Ontwerp der Nationaale Vergaderinge voor te stellen. De Voorzitter SCHIMMELPENNINCK oordeelde, dat, uit hoofde van het genoegzaam eindigen der raadpleegingen, die Verzoekschriften geen onderwerp voor de Vergadering opleeverden. HAHN nam geen genoegen in dien Voorslag, en oordeelde dat den Volke wel eenigen, schoon niet den lang gevorderden tyd, kon verleend worden; binnen deezen zou men alle Burgers uitnoodigen, om hunne bezwaaren tegen het Plan in te brengen; met byvoeging van een tweede tydsbepaaling, binnen welke de Vergadering, over die bezwaaren, eene eindelyke beslissing zou uitbrengen. Dit middel prees zich, zyns agtens, aan, en van wegen de onzydigheid, en als bevorderlyk, zo tot het volmaaken des Plans zelve, en ter eenstemmiger aanneeming.

Wat VREEDE deswegen van het Plan zegt.

VREEDE liet zich ter ondersteuning van HAHNS gevoelen hooren. Niet vreemd klonk het van hem te verneemen, dat het Plan wel zeer eene nadere overweeging behoefde; met bygevoegde betuiging, „ dat hy zodanige groove fouten in het „ Ontwerp van Constitutie vondt, die de „ Natie het aanneemen van dezelve on„ mogelyk maakte, zonder zich bloot te „ stellen aan haaren geheelen ondergang. „ Geene kleinigheden, deeze stap ik by „ de menigte over; maar ik verklaar, en „ ik kan, en ik zal, wanneer daar toe

„ ge-

„ gelegenheid is, aantoonen, dat het Ont-
„ werp zodanige gebreken in zyne grond-
„ ftellingen heeft, dat, door het aanne-
„ men van 't zelve, de fchoonlykfte ge-
„ volgen te duchten zyn voor de inwen-
„ dige rust, vryheid en het geluk der
„ Natie. Ik hou het daar voor, dat uit
„ het aanneemen van 't zelve ons aller
„ verderf noodwendig volgen moet. ——
„ Verbetering was derhalven noodzaak-
„ lyk; de ingediende Verzoekfchriften
„ gaven daar toe gelegenheid; langs dien
„ weg alleen kon 'er iets goeds van ko-
„ men." MIDDERIGH hadt hy ten mede-ftander.

CAP. I. BOEK. — 1797.

Hoe zeer VAN HOOFF de veelvuldige gebreken in het Plan erkende, was zyn duchten voor verwarringen, en het gevaar van nog flegter te zullen krygen, zo fterk, dat hy, fchoon 'er nog grooter in waren, het wilde aanneemen om 't zelve den Volke voor te ftellen, zo als het lag. De Voorzitter aangeduid hebbende, dat men, langs deezen weg der Verzbekeren en dier Voorftanderen, nimmer aan een einde van de taak zou komen, vondt fteun in VAN LENNEP, in TEDING VAN BERKHOUT en bovenal in HARTOGH. Hoofdlyke ftemming wilde dat de Verzoekfchriften buiten beraadflaaging zouden blyven (*).

De Verzoekfchriften buiten beraadflaaging gehouden.

Speldden dusdanige tusfchenvallen geen gunftigen uitflag voor het dus verre af-ge-

Een voorftel,

(*) Dagverh. der Nat. Verg. VI. D. bl. 813.

OCT. 8 OCT. —— 1797. Voorverklaaring der Vergadering, verworpen.

gewerkt Plan; nog meer duisternis spreidde over de toekomst het voorgevallene wanneer C. L. VAN BEYMA en VREEDE in overweging bragten, dat ieder Lid der Vergaderinge zich zou behooren te verklaaren of hy dit Plan voor 't beste hieldt tot heil des Volks van *Nederland?* Veel wederspraaks ontmoette dit voorstel, 't welk, naar 't oordeel der meerderheid, thans voor ontydig moest aangezien worden. Wat het Reglement ter vervaardiging en voltooijing eener Staatsregeling der Vergaderinge hadt voorgeschreeven, was afgedaan. Haar bleef niets over dan 't zelve den Volke aan te bieden. Aan 't zelve stondt de goed- of afkeuring; elk Lid der Vergadering mogt het geheel omhelzen, of verwerpen. Zodanig eene Voorverklaaring der Vergadering kon tot niets anders strekken, dan om vooroordeelen by den Volke te verwekken, en een zydelingsche inbreuk te doen op de Vryheid van deszelfs keuze. —— VAN BEYMA, aan zyn voorstel verkleefd, en 't zelve verdeedigende, kwam 'er met de sterkste bewoordingen voor uit, „ dat hy dit Plan, in zyn geheel genomen, als strydig tegen zich zelven, schadelyk voor het belang des Volks, en verderflyk voor het Vaderland beschouwde. —— Hy begeerde het niet voor zyne verantwoording te hebben om zulk een *Monster* in zyn oog den Volke smaaklyk te maken en aan te bieden. Hy beschouwde het niet als een stuk der Vergaderinge, zo lang „ men

„ men niet goedvondt het in zyn geheel „ goed te keuren." — Vrugtloos liep deeze voordragt af. De Voorzitter met korte woorden bekend maakende, dat het Ontwerp der Staatsregeling voleindigd was; en de Vergadering daar mede geluk wenschende, gaven eenige Leden, door handgeklap, hunne goedkeuring te verstaan; dan dit was verre van algemeen (*).

CXI. BOEK. 1797.

Wegens het drukken des Plans.

Het uitgebreide Plan, weinig minder dan duizend Artykelen, met eene Proclamatie aan het hoofd, moest ter kennisse van den Volke gebragt worden. By voorraad was men bedagt geweest om des schikkingen te maaken, en hadt besloten 9000 Afdrukken ter aanplakkinge, 8000 voor de Grondvergaderingen, en nog 6000 ter verkoopinge te doen vervaardigen (†). De laatste oplaage, binnen korten tyd uitverkogt, moest men vernieuwen om aan de veelvuldige vraag te voldoen.

Geschillen over de wyze van de stemberekening. Vraagstukken deswegen.

Zo gemaklyk dit viel, zo bezwaarlyk vondt men het de wyze te bepaalen, waar op het Ontwerp der Staatsregeling den Volke, ter goed- of afkeuring, zou worden voorgedraagen, of de berekening der stemmen. Eene Commisfie hadt deswegen een Verslag uitgebragt, of veel eer aan de Vergadering deeze drie Vraagstukken opgegeeven — Zal, by het stemmen over het Ontwerp van Staatsregeling, het besluit worden opgemaakt by de meerderheid der Grond-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VI. D. bl. 168-171.
(†) *Dagverh. der Nat. Verg.* V. D. bl. 1111.

CX. BOEK. 1797.

Grondvergaderingen, of by de meerderheid der *Burgeren?* —— Zal die stemming Gewestlyk geschieden, zo dat ieder Gewest ééne stem hebbe? — Of zal die stemming worden opgemaakt by de meerderheid des geheelen *Bataafschen* Volks?

Verschillend gevoelen over het 108 Art.

De grond deezer Vraagen lag in het 108 Artykel, 't welk bepaalde, „ dat men „ het goedgekeurd Ontwerp van Staatsre„ geling na de Provintien zou verzenden „ om, in ieder van dezelve *afzonderlyk*, „ door het Volk onderzogt en goed- of „ afgekeurd te worden." —— Met het voordraagen ontwaakte de geest van het Federalismus ter verdeediging van een Artykel door denzelven ingegeeven. Zo lang en op eene zo verveelende wyze als immer werd de Vergadering met dit stuk bezig gehouden. Verdeedigers en Bestryders stonden in menigte op. Wy mogen ons ter byzondere vermelding, niet inlaaten; en moeten ons vergenoegen, met het één en ander, van wederzyden aangevoerd, hier te vermelden.

Van Marle's begrip.

Van Marle, die eerst het woord voerde, betuigde zyne verwondering over de gedaane vraagen, een Artykel betreffende, welks zin geen twyfel altoos leedt, duidelyk inhoudende, dat ieder Gewest het Plan zou beoordeelen, en Gewestlyk de stem uitbrengen. *Overysſel* hadt, op die voorwaarde, in de byeenroeping der Nationaale Vergadering gestemd. Daarenboven bragt de aart der zaake mede, dat *Volken*, voorheen onafhangelyk, by het

aangaan van een onderling Verdrag, de magt aan zich behielden, om *Volksgewyze* het goed- of af te keuren. Dan, eens toegestaan dat 'er eenige duisterheid in het Artykel lag, dan nog was de Vergadering onbevoegd tot verklaaring van hetzelve. Zy mogt haaren Lastbrief, het Reglement zelve, niet verklaaren. Het Volk alleen was daar toe geregtigd. En schoon de Vergadering zulks vermogt, dan nog bezat zy de magt niet om de Gewesten aan die verklaaring te onderwerpen.

OCTOBER. 1797.

Een vernuftig en tevens sterk bestryder zyner meening trof VAN MARLE aan in EVERS, die het woord *afzonderlyk*, waar op het hier aankwam, door vergelyking van andere Artykelen des Reglements, alleen op de Gewestlyke beheering tragtte toe te passen, en aan de Gewestlyke Bestuuren geen breeder magt toekende, dan dat zy van den uitslag der stemminge aan de Vergaderinge berigt zouden geeven. Vroegere besluiten van hun Hoog Mogenden, of door byzondere Gewesten genomen, beslisten hier niets. Het Reglement alleen moest in dit geval geraadpleegd worden, alleen uitspraak doen; en zogt hy te toonen, dat de Stellers niet anders bedoeld hadden, dan het berekenen der stemming over geheel het *Bataafsche* Volk. Bovenal drong hy aan, dat het bygebragte gevoelen aangenomen zynde, de meerderheid der Gewesten niet zou kunnen beslissen. Wanneer *één* Gewest de Staatsregeling verwierp, konden de

Strydig denkbeeld van Evers.

CX. BOEK. 1797.

overigen dezelve niet aanneemen: dewyl ze voor *allen* geschikt was; ieder oppermagtig zynde om voor zich eene Staatsregeling aan te neemen of te verwerpen, kon zy nimmer worden aangenomen, dan wanneer alle Gewesten hier in zamenstemden, 't welk tot het ongerymd gevolg leidde, dat de meerderheid der Stemmeren in *Drenthe*, waar in men slegts 38000 zielen telde, het vermogen zou hebben om het invoeren van eene Staatsregeling te weeren, die door acht Gewesten, 1800,000 zielen bevattende, was omhelsd.

Door Hahn ondersteund.

Deeze Spreeker vondt sterken steun in Hahn. Wel moesten de Gewesten *afzonderlyk* de Staatsregeling laaten bestemmen; doch als dan den geheelen uitslag der Nationaale Vergadering in handen stellen. Hy wilde niet ontkennen, dat andere Gewesten het woord *afzonderlyk* in den zin door van Marle daar aan gegeeven, hadden opgevat; doch *Holland* en *Utrecht* in den door hem voorgestelden. Hy liet zich in tot een breed vertoog van de ongerymde gevolgen, uit het tegenovergesteld begrip voortvloeijende, en durfde voorspellen, dat de verwerping der Staatsregeling daar van het gevolg zou weezen. Hy drong aan op de verklaarde en erkende Oppermagt des *Bataafschen* Volks, die één en onverdeeld zynde, bovenal in de Bestemming eener Staatsregelinge moest gekend worden.

Voorstanders

Tegen deeze wedersprekers van van Marle verhief zich, met veel vertrouwens,

wens, JORDENS, dien wy, met de stem van vier Gewesten, het besluit, 'er zal eene *Nationaale* Vergadering zyn, hoorden opmaaken. Ten dien dage hadt hy voor *Overyssel* daar voor gestemd, in de vaste veronderstelling, dat de Staatsregeling, in dat Gewest, *afzonderlyk* zou moeten aangenomen of verworpen worden; buiten die voorwaarde zou hy, voor dat Gewest niet hebben kunnen toetreeden. Het gevolg, dat de minderheid de meerderheid zou kunnen overstemmen, ontkende hy: dewyl de Gewesten, welke de Staatsregeling aannamen, zich by elkander zouden kunnen voegen, terwyl die ze verwierpen, afzonderlyk zouden blyven. — Met vereende kragten ondersteunden DE MIST, QUEYSEN, VAN ECK en AUSTEN dit begrip. Tot nog beweerden zy, maakten de Gewesten negen vrye onafhanglyke Volken, en de letter van het Artykel hieldt duidelyk in, dat de Staatsregeling Gewestlyk moest bestemd worden. Zy voegden 'er nevens, dat de aanneemende Gewesten, de verwerpende, door alle mogelyke overreedende middelen, moesten tragten over te haalen tot de toetreeding.

CX. BOEK. 1797. van de afzonderlyke Gewestlyke stemming.

Het Artykel zelve, zo onderscheiden verstaan en uitgelegd, gaf stoffe tot verveelende raadpleegingen, die niet zelden in het scherpe liepen, en weinig vorderden. Ligt zal men zulks begrypen als men GEVERS de gelegenheid hoort waarneemen, om „ die Burgers Representan-

GEVERS zeggen wegens dit Artykel.

 „ ten,

II. BOEK. 1797.

„ ten, welke dit Artykel zo gedecideerd „ meenen te kunnen verstaan, dat het „ Plan *Provincialiter* moet goed- of afge- „ keurd worden, te desabuseeren, en hier „ openlyk te verzekeren, dat hy, als Lid „ van de toenmaalige Provisioneele Re- „ presentanten van het Volk van *Holland*, „ door veele Leden, die toen in de Ver- „ gadering van hun Hoog Mogenden zit- „ ting hadden, hadt hooren zeggen, deeze „ Periode is voorbedagtlyk zo *intricaat* „ gesteld, en als twee handvatten hebben- „ de; doch de explicatie zal naderhand „ niet moeilyk zyn."

Besluit tot de Gewestlyke stemming.

Naa veel omhaals en twistens, kwam het tot hoofdlyke stemming, om daar door uit te maaken, of de Vergadering begreep, dat de Stemming *Gewestlyk* dan *Nationaal* zou geschieden? *Eén en vyftig* stemmen hoorde men voor het eerste, *vyf en dertig* voor het laatste gevoelen.

De overstemming verworpen.

Een tweede vraagstuk, of de Vergadering oordeelde, of 'er, by eene gedeeltlyke aanneeming en verwerping der Staatsregeling, Overstemming van de meerderheid der Gewesten zou plaats hebben? verklaarde zich de meerderheid van *drie en vyftig* stemmen tegen de Overstemming. Desgelyks bepaalde de Meerderheid, dat de opneeming der stemmen, niet by Grondvergaderingen, maar over de Leden dezelve uitmaakende, zou gerekend worden (*).

Be-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* V. D. bl. 184-212.

Besluiten van zo veruitzienden aart, van zulk een wydstrekkenden invloed op het al of niet invoeren eener hoogst gewenschte Staatsregeling, klonken het land door, en baarden, mogen wy het zo uitdrukken, een regen van Vervoegingen by de Nationaale Vergadering; een genoegzaam eenstemmig sterk aangedrongen Verzoek behelzende, dat, ter beslissing van dit punt, de Grondvergaderingen mogten worden opgeroepen, met eene uitdruklyk daar by gevoegde Verklaaring, dat alleen eene Staatsregeling, op de Een- en Ondeelbaarheid gegrond, zou worden aangenomen; zy vorderden, *als 't ware*, de intrekking van de daar tegen strydige Besluiten. — Veel viel deswegen te doen, en de oude geschillen over den zin des, ter voorige gelegenheid, in 't breede behandelde Artykels, kwamen deels weder ter baane. De Voorzitter COUPERUS merkte zeer wel op, dat, indien men te deezer gelegenheid, weder wilde uitweiden in de voorige beraadslaagingen, 'er nimmer een einde aan zou komen, waarom hy het benoemen eener Commissie voorsloeg, om na te gaan, of die Verzoekschriften een punt van overweeging konden uitmaaken? en zo ja, dan wyders haare bedenkingen op te geeven, op wat wyze en in hoe verre aan de verzoeken zou kunnen worden voldaan? Hier in nam de Vergadering genoegen; en kreegen de benoemde Representanten VAN LENNEP, GEVERS, DE KEMPENAAR, VAN MAANEN, OCKHUI-

XII. BOEK. — 1797. Menigte van Verzoekschriften tegen het genomen Besluit. In handen eener Commissie.

GE. BOEK. — 1797.

GEN en DE LANGE vervolgens die boven vermelde menigte van Verzoekschriften in handen (*). Eén Verzoekschrift van een tegengestelden aart, door VAN AKEN Hz. te *Amsterdam*, werd aan dezelfde Commissie overgegeeven (†).

Bekendmaking eener Bezending uit *Holland*.

Die eigenste Besluiten gaven gelegenheid niet alleen tot de gemelde menigte van Verzoekschriften; maar ook aanleiding tot eenen veel gerugtswekkenden en veel werkzaamheids veroorzaakenden stap. Eene verschyning ter Nationaale Vergaderinge, waar reeds zo veel was voorgevallen, nooit aanschouwd, werd door den Voorzitter aangekondigd, als hy, den twaalfden van Grasmaand, de Vergadering bekend maakte, dat 'er zich dien morgen by hem vervoegd hadt de Secretaris des Provintiaalen Bestuurs van *Holland*, om, voor eene Commissie uit hetzelve, gehoor te vraagen. By het voorstel ter ontvanginge, waar toe onderscheidene Leden zich genegen betoonden, viel de vraag, of de Voorzitter ook kennis droeg van het oogmerk deezer Bezendinge? Wel hadt hy des onderzoek gedaan; doch van den Secretaris ten antwoord ontvangen, dat hy niet gelast was den inhoud des te doenen Voorstels mede te deelen.

Deeze verschynt.

Ten bestemden uure verscheen de Commissie, bestaande uit de Burgers A. Loos-

JES

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* V. D. bl. 522. 558. 632. 542. 652. 668.

(†) *Dagverh. der Nat. Verg.* V. D. bl. 657 *enz.*

A. LOOSJES, PZ.

W. Hendriks, pinx. 1796. *R. Vinkeles, sculp.*

JES Pz., GILDEMEESTER, MOL, SPAIN-VILLE, Bosé, GLAZEMAKER, PIETERSE, BURG-SCHRYVER, GEELVINK en WASINAAR. Twee Secretarissen en de Agent leidde die staatlyke bezending in; het eerstgenoemde Lid verzogt het woord, en deedt een mondeling vertoog, 't geen, schoon uitgebreid, ze om het gewigt der zake, als den inhoud en de gevolgen, die deeze onvoorbeeldlyke stap hadt, hier geheel plaats moet vinden.

1797.

ter Vergaderinge.

LOOSJES sprak; „ *Burgers Representanten van het geheele Volk van Nederland!* „ Door het Provintiaal Bestuur van *Holland*, genoegzaam gereed, om, voor eenige weeken uit een te gaan, zyn „ Wy tot U afgevaardigd, *Nederlandsche* „ Burgers! tot U, door het Volk van „ *Nederland*, met de Hoogstgeconstitueer„ de Magt bekleed,

Voordragt van Loosjes.

„ Waren wy niet voor dit oogenblik „ gevolmagtigd door het Provintiaal Be„ stuur, 't geen de Volksstem van *Neder„ landsche* Burgers in *Holland* woonende, „ met eene aanzienlyke magt bekleed „ heeft, die wy egter, hoe eer hoe lie„ ver, in den schoot des Volks hoopen „ neder te leggen, wanneer de zo hart„ lyk verlangde Constitutie, gegrond op „ het heilig beginzel van Een- en Ondeel„ baarheid, zal bekragtigd zyn door het „ *Nederlandsche* Volk — gevoelden wy „ niet, op dit oogenblik, by onze per„ soonlyke geringheid, de weezenlyke „ grootheid en hoogheid onzer zending,

„ nog

GOD MOEK.

1797.

„ nog grooter aandoening van ontzag zou „ deeze Commissie bevangen.

„ Dan, Burgers Representanten! schoon „ wy U, met al dien eerbied, dat betaa„ melyk ontzag, het geen wy U, uit hoof„ de uwer hoogere zending, schuldig zyn, „ als voor het oog des *Nederlandschen* „ Volks, naderen, hoe afkeerig van alles „ wat naar *Federalisme* zweemt, nog zyn „ wy, met onze Committenten, het Pro„ vintiaal Bestuur, door *Nederlandsche* Bur„ gers, in *Holland* woonende, met het „ Bewind over het Huishoudelyke van „ dat Gewest, door niet minder dan acht„ maal honderd duizend Zielen bekleed, „ nog heeft het Volksgedeelte van *Neder„ land*, dat op *Hollandschen* bodem woont, „ tot behartiging van veele van deszelfs „ tederste belangen, ons en onze Com„ mittenten gevolmagtigd. De volkryk„ ste, wat schroomen wy het te zeggen, „ de in veele deelen belangrykste Provin„ tie van dit Gemeenebest, heeft ons vee„ le van haare duurste belangen bevolen.

„ Wy komen dit ziet, dit gevoelt Gy, „ Burgers Representanten! uit de plegtige „ wyze, waar op wy U naderen, tot U, „ met eene Commissie van het uiterste „ gewigt, en om niet alleen voor U, en „ de *Nederlandsche* Natie, maar voor ge„ heel *Europa*, ja misschien, zo verre op „ deezen Aardbol, de naam van *Neder„ land* genoemd wordt, op de agtbaarste „ en tevens nadruklykste wyze, kennis „ geeven van een Decreet, waar toe onze

„ Com-

„ Committenten, als Nederlandsche Bur-
„ gers, door het Volk van Holland, als BOEK.
„ byzondere Provinciale Bestuurders aan-
„ gesteld, niet dan van rypelyk beraad, op 1797.
„ gisteren, genomen zyn. Met die ge-
„ matigde bescheidenheid zullen wy spree-
„ ken, welke Geconstitueerde Magten el-
„ kander schuldig zyn; maar zonder eeni-
„ ge agterhoudendheid, met die oude Hol-
„ landsche rondborstigheid, waartoe onze
„ gewigtige Zetting ons voorschryft, en
„ waar toe onze pligt ons noopt.

„ Treeden wy dan nu, zonder eenigen
„ omweg, ter zake.

„ Gy weet, Burgers Representanten!
„ geheel het Volk van Nederland, in mas-
„ sa uwe Committenten, weet met wel-
„ ken yver het weldenkend gedeelte van
„ hun, die den grond dezer Provintie
„ bewoonen, en met hun de Provisione-
„ le Representanten, onze voorgangers,
„ getragt hebben, om alle Inwoonders van
„ Nederland tot één eenig Volk te veree-
„ nigen, door het daarstellen eener Ver-
„ gadering, het geheele Volk vertegen-
„ woordigende; en tevens gelyk met het
„ Ontwerp eener Staatsregeling voor het-
„ zelve te vervaardigen, en vervolgens
„ ter goed- of afkeuring aan te bieden.

„ Dat de Registers van Hollands Ver-
„ gadering getuigen van de onderscheide
„ poogingen tot bereiking van dit oog-
„ merk, door kundige Mannen aange-
„ wend. Dat het besluit van de Staaten
„ Generaal van den zestienden Februa-

„ ry

ANNO „ zyn medegedeeld; dat de mededeeling daar
CHRISTI „ van aan het *Fransche* Gouvernement,
„ dat de officieele bekendmaking aan alle
1797. „ vreemde Hoven, met welke de Republiek
„ in eenige vriendschappelyke betrekking
„ stonden; dat de merkwaardige Publicatie
„ van den vierden Maart aanstaande getui-
„ gen. In alle deeze is de Oppermagt
„ des geheelen *Nederlandschen* Volks open-
„ lyk erkend.

„ Alleen waren zo veele gewrogten van
„ hunnen kragtdadigen invloed, en ten
„ laatsten werden hunne pogingen met
„ dit gelukkig gevolg bekroond, dat aan
„ de Oppermagt des Volks van *Neder-*
„ *land*, by het daarstellen eener Natio-
„ nale Vergadering, door alle Inwoon-
„ deren van dit Gemeenebest, in hunne
„ Grondvergaderingen, de luisterrykste
„ hulde werd toegebragt.

„ Allen immers, die van hun onver-
„ vreemdbaar Regt aldaar hebben gebruik
„ gemaakt, allen verklaarden daar plegtig
„ voor wettig te houden alle zodanige
„ Regeeringsvorm, welke gegrond is op
„ de Oppermagt des geheelen Volks, al-
„ len, waarin zy dus, door deeze Ver-
„ klaring, alle Provinciaale, Stedelyke
„ of Plaatslyke Oppermagten af; zy ver-
„ koozen Vertegenwoordigers, niet ver-
„ kiesbaar alleen uit het District hunner
„ Inwooninge; maar over de geheele Re-
„ publiek.

„ En, Gy, door die keuze hunne Ver-
„ tegenwoordigers geworden, Gy, Bur-
„ gers

„ gene Representanten? (duid het ons niet
„ ten kwaade dat wy U zulks herinne- BOEK.
„ ren,) Gy verklaarde ook voor een Al- ——
„ wetend GOD, U te houden voor wettig 1798.
„ verkoozen Representanten van het Volk
„ van *Nederland*, en wel aan 't zelve al-
„ leen U te verbinden; de gronden, waar-
„ op de Nationaale Vergadering byeen-
„ geroepen is, getrouwlyk te zullen aan-
„ kleeven, en eindelyk gehoorzaam en ge-
„ trouw te zullen zyn aan de Oppermagt
„ des geheelen Volks — en welke? wel-
„ ke waren deeze gronden? Geene an-
„ dere, dan dat de Leden deezer dus door
„ het Volk van *Nederland* verkoorene
„ Vergadering in de hun aanbevolene
„ werkzaamheden, zich zelven zullen
„ moeten aanmerken, en door allen en
„ een iegelyk moeten worden aangemerkt,
„ alle *byzondere Provinciaale* betrekkingen
„ te hebben verlooren, en niet als Ge-
„ committeerden van *ééne Provincie* in 't
„ *byzonder*; maar als Representanten van
„ het *geheele Bataafsche Volk*; benevens
„ zo veele andere bepaalingen in het Re-
„ glement tot byeenroeping en werkzaam-
„ heden der Nationaale Vergadering te
„ vinden, te breedvoerig om hier alles te
„ worden aangevoerd.

„ Waar uit van zelve en onbetwistbaar
„ voortvloeit het besluit van afstand van
„ alle gedeeltelyke Oppermagt. Daar het
„ niet mogelyk is, dat verlichte, kundige
„ en doorzigtige Mannen zich ter goeder
„ trouwe, het denkbeeld zouden vormen

„ van

GESCH. BOEK. 1797.

„ van een Oppermagt, die te gelyk by „ het geheel en deszelfs deelen bestaat, „ noch de uitoefening der Oppermagt „ door dezelfde Leden eener Maatschap„pye, op verschillende wyze.

„ Wel is waar, dat, geduurende de „ Tusschenregeering dezer Nationaale „ Vergadering, aan de Provintiaale Bestuu„ren, by Art. 100 en 101 van het ge„melde Reglement, is overgelaaten, de „ Administratie van het Huishoudelyke „ der byzondere Gewesten; dan dit geldt „ ook alleen de werkzaamheden der Ge„constitueerde Magten, geduurende dit „ Tusschenbestuur, en hier door kan nim„mer verstaan worden, in eenige deelen, „ te zyn gederogeerd aan het Regt des „ geheelen Volks van *Nederland*, om in „ de goed- of afkeuring eener algemeene „ Maatschappyelyke Wet, deszelfs Opper„magt uit te oefenen. En deeze gewig„tigste aller Volks-daaden, behoort zo „ zeker en onafscheidbaar tot de vooraf „ zo plegtig erkende Oppermagt des ge„heelen Volks, dat, noch de Nationaale „ Vergadering, noch eenige Geconstitueer„de Magt, daar in, door Besluiten of „ Daaden eenige verandering (het zy met „ eerbied gezegd,) kunnen of mogen te „ wege brengen.

„ Nogthans heeft een tegenovergesteld „ gevoelen, tegen verwagting, de over„hand verkreegen in uwe Vergadering, „ Burgers Representanten! een begrip, „ (het zy met allen eerbied gezegd,) dat

„ regt-

„ regtstreeks tot het *Federalisme*, en daar- CX.
„ door, tot de elendigste rampen (onzes BOEK.
„ agtens) leidt.
„ Daar nu, uit alle de Registers van 1797.
„ de Provisioneele Representanten blykt,
„ en de algemeene wil des Volks zich
„ in deezen ten duidelykften heeft aan-
„ den dag gelegd, dat zy, met afstand
„ van *alle voorige Betrekkingen*, *een Nieuw*
„ *Maatschappelyk Verdrag*, niet meer tus-
„ schen *Negen onderscheiden Volken*, maar
„ van één Ondeelbaar Volk, uit alle In-
„ woonders der Republiek bestaande, ver-
„ langden.
„ Daar uit de gemelde Registers, en
„ byzonder uit het geen in dezelve be-
„ trekking heeft tot de wyze, waar op
„ de Oppermagt des *Nederlandschen* Volks,
„ in de goed- of afkeuring van het Ont-
„ werp der Constitutie, zou worden uit-
„ geoefend, ten duidelykften het oogmerk
„ onzer Voorgangeren blykt, dat zulks
„ niet *Gewestlyk*, volgens de oude wyze
„ van Stemming, maar door de Meerder-
„ heid van het *geheele Nederlandsche* Volk,
„ als een ondeelbaar Volk, zou geschie-
„ den, en dat zelfs, toen zommige Bond-
„ genooten, onder anderen op de plaat-
„ zing van het woord *afzonderlyk*, in het
„ 108 Art. van het Reglement, over de
„ goed- of afkeuring handelende, aan-
„ drongen, en de uitlegging van welk
„ woord het genoemde Decreet van elf
„ Maart heeft ten gevolge gehad, zy toen
„ verstaan hebben, dat de zin en meening

IX. BOEK. 1797.

„ van dat woord, daar ter plaatse, met „ hun duidelyk aan den dag gelegd oog- „ merk niet strydig was. Immers is, by „ hun consent tot het meergemelde Re- „ glement, en dus ook tot het in het „ 108 Art. geplaatste woord *afzonderlyk*, „ op den zestienden November MDCCXCV, „ ter Vergadering van de Staaten Generaal, „ verklaard geworden, dat zy vooral met „ het uiterste genoegen hadden gezien, „ dat, hoe zeer het vyfde Hoofdstuk van „ dat Reglement, betreffende de werk- „ zaamheden van de Conventie (van welk „ Hoofdstuk het 108 Art. een gedeelte „ uitmaakt,) het minst scheen overeen te „ komen, met haar eigen Plan op den „ acht en twintigsten July laatstl. by hun „ Hoog Mogenden overgebragt, hetzelve „ nogthans niet kon geagt worden onbe- „ staanbaar te zyn, met de bedoeling van „ het Decreet van *Holland*, gedagtekend „ vyftien October laatstl., waar by deeze „ Vergadering vastselde, nimmer tot eene „ Nationaale Vergadering te zullen beslui- „ ten, dan welke gegrond zou zyn op „ de Populatie; en door welke geene Pro- „ vintiaale Souverainiteit, maar wel een „ Huishoudelyk Bestuur, in de respective „ Provintien zou overblyven, en welke „ bedoeling geen ander kan zyn, dan het „ vervallen van dat alles der Provintiaale „ Souverainiteit, het welk maar eenig be- „ let of entrave aan de hooge werkzaam- „ heden der Nationaale Conventie zou „ kunnen toebrengen. Dat zy, Provisio-

„ nee-

„ heele Reprefentanten, deeze twee be- „ gtiizelen, in het gemelde Concept Re- „ glement aangenomen ziende, voor het „ overige volkomen inftemmen, dat het „ de pligt is der refpective Bondgenoo- „ ten om van hunne byzondere gevoelens „ alles op te offeren *waar door de geheele Staat, of de beginzelen van onze gevaagende Revolutie, zelve niet in gevaar raake.*

CA. BOEK. —— 1797.

„ Dat ook, buiten dit ftellig bewys „ van den zin, welke door onze Voor- „ gangers, aan het 108 Art., zo als het- „ zelve in het Reglement voorkomt, is „ gehegt, niet te vermoeden zou zyn, dat „ zy zo verre hun pligt zouden hebben „ vergeeten, dat zy, by de toetreeding „ tot het Reglement voor de Nationaale „ Vergadering, in de wyze van ftemming „ over de aanftaande Conftitutie, de ftem „ van ruim 800,000 Leden der Maat- „ fchappy zouden durven gelykftellen met „ nog geen 40,000 Leden van dezelve.

„ Daar, eindelyk Burgers Reprefentan- „ tent en dit doet ten deezen alles af, „ door de Staaten Generaal, en dus door „ de gezamenlyke Bondgenooten zelve, „ in derzelver altoos gedenkwaardige Pro- „ clamatie van den negentienden February „ MDCCXCVI, waar by aan het *Nederland- „ fche* Volk de bewilliging van *alle* de „ Bondgenooten in het meergenoemde Re- „ glement, en den dag van de byeen- „ komst van de Nationaale Vergadering, „ als mede het uiteengaan van hunne Ver- „ gadering pleglig is bekend gemaakt,

CX. BOEK. 1797.

„ met zo veele woorden is gezegd, dat, „ volgens hetzelve Reglement eene Algemeene Nationaale Vergadering zou daargesteld en in werking gebragt worden, „ ter bestuuring der Bondgenootschaplyke „ zaaken, mitsgaders om te maaken een „ Plan van Constitutie voor de geheele „ Republiek, *welke aan de goed- of afkeuring der Nederlandsche Natie zou worden onderworpen.*

„ En verder, dat ook thans de Natie „ zich eindelyk eens volkomen en met „ de daad zal gerepresenteerd vinden, „ door eene Vergadering by haar zelve „ verkoozen, en effectivelyk met haar „ vertrouwen vereerd, het geen nooit aan „ onze Voorouders heeft mogen gebeuren. Terwyl men, uit dien hoofde, niet „ alleen met grond een zodanig Plan van „ Constitutie, *onder Approbatie van het gansche Volk* verwagten kan, als geschikt „ zal zyn om deszelfs geluk op eenen „ vasten voet te regelen en te vestigen. — „ En door deeze openlyke verklaaring, „ de duisterheid, welke door de plaatzing „ van het woord *afzonderlyk* in het 108 „ Art. mogt te vinden zyn, geheel en op „ de volledigste wyze, is weggenomen.

„ Zo kan, uit dat alles, geen ander besluit worden opgemaakt, dan dat het „ woord *afzonderlyk* in het 108 Art. „ by de periode, over de goed- of afkeuring der Constitutie voorkomende, geene andere betekenis heeft, of „ kan hebben, dan dat het Plan van Con-

„ sti-

„ stitutie aan de Hooggeconstitueerde en
„ Magten in de respective Gewesten zal BOEK.
„ worden toegezonden; ten einde ieder ——
„ van dezelve *afzonderlyk* door het Volk 1797.
„ te worden onderzogt en goed- of afge-
„ keurd. En dat het Resultaat van dee-
„ ze *Stemming* des *Nederlandschen* Volks,
„ in ieder Gewest *afzonderlyk* tot stand
„ gebragt, aan de Nationaale Vergadering
„ zal worden toegezonden, om daar uit
„ het Besluit deszelven Volks, by wettige
„ meerderheid van haare Leden, op te
„ maaken en af te kondigen.

„ En uit welk Besluit dan van zelve
„ volgt, dat het gemelde Decreet van den
„ elfden Maart *laatstl.* *is strydig* met het
„ oogmerk der Provisioneele Representan-
„ ten, onze Voorgangers; strydig met dat
„ der Staaten Generaal, en dus van alle
„ Bondgenooten; strydig met dat van het
„ geheel *Nederlandsche* Volk zelve, in de
„ daarstelling der Nationaale Vergadering
„ aan den dag gelegd — en eindelyk stry-
„ dig met den gezonden zin en meening
„ van het 108 Art. des Reglements zel-
„ ve, en dat derhalven het gemelde De-
„ creet door de Nationaale Vergadering,
„ volgens ons inzien, niet konde wor-
„ den genomen.

„ En, in de daad, wanneer wy nog
„ een oogenblik zullen stilstaan, by het
„ tweede gedeelte van dat Decreet, waar
„ by bepaald is, dat, in de goed- of af-
„ keuring der Constitutie, de Meerderheid
„ de Minderheid niet zal mogen overstem-

 „ men,

[illegible]
1797.

„ men, dan moeten wy onze verwonde-
„ ring betuigen, Burgers Representanten!
„ hoe Gy, die in andere gevallen U zo
„ precies, en zo angstvallig aan de Let-
„ ter van het Reglement tot derzelver
„ werkzaamheden, hebt gehouden, in dit
„ Besluit, (wy zeggen rondhartig, doch
„ tevens bescheiden ons gevoelen,) tegen
„ de letter van het 143 Art., onzes in-
„ ziens, hebt kunnen handelen.

„ Wy bidden U, hoe is het met den
„ inhoud van hetzelve Artykel overeen
„ te brengen, dat slegts ééne Provintie,
„ de Constitutie aannemende, dezelve in
„ dien haaren zou kunnen invoeren, en
„ daar door de Byeenroeping eener Twee-
„ de Nationale Vergadering verhinderen,
„ die, ingevolge van dat zelfde Artykel,
„ moet byeenkomen, als de Constitutie
„ aan het Volk voorgedragen, door het-
„ zelve niet is aangenomen; en waar toe
„ zelfs het Volk, zo dat geval plaats
„ moogt grypen, reeds in voorraad is op-
„ geroepen.

„ En, Burgers Representanten! kunt
„ gy de hevigheid der botzingen, de ge-
„ weldige scheuringen, de eindelooze ver-
„ warringen, hier uit voortvloeijende,
„ berekenen? Wat zal 'er, zo eens vier
„ of vyf Provintien de Constitutie aannee-
„ men — wat zal 'er van het Leger, van
„ de Vloot, 's Lands Magazynen, de
„ Volksplantingen van den Staat worden?
„ Aan wie zullen zy toebehooren? Tot
„ wie zullen de Generaliteits Schulden

„ wor-

„ worden overgebragt? en hoe zal 'er voor [illegible]
„ de afbetaaling van de by Alliantie aan [illegible]
„ *Frankryk* toegezegde Millioenen gezorgd
„ worden? wat van ons Politiek Bestaan, 1797.
„ met betrekking tot de *Fransche* Repu-
„ bliek, wat tot alle vreemde Mogen-
„ heden worden?

„ Alle deeze redenen hebben met zulk
„ eenen aandrang op onze harten ge-
„ werkt, dat wy ons verpligt rekenen,
„ om, op den nadrukkelykste en plegtigste
„ wyze, voor het oog van het Volk van
„ *Nederland* te verzoeken, dat uw De-
„ creet van den elfden Maart, ingetrok-
„ ken en buiten kragt gesteld worde.

„ Ja Burgers Representanten! Vaders
„ des geheelen *Nederlandschen* Volks! —
„ stelt een Decreet buiten kragt, welks
„ gevolgen wy zo doodlyk voor ons be-
„ staan als een Volk beschouwen. —
„ Getuigen, die wy verre, zeer verre
„ zyn, van eenig Lid deezer aanzienlyke
„ Vergaderinge, als door de toetreeding
„ tot het neemen van dat Decreet be-
„ doeld, voor te stellen; — stelt een De-
„ creet buiten kragt, 't geen, buiten uwe
„ bedoelingen, een toorts van tweedragt
„ zal ontsteeken, die het klein overschot
„ van ons Maatschappelyk geluk zal ver-
„ teeren.

„ Stelt een Decreet buiten kragt, dat,
„ naar ons inzien, aan het trotsch en
„ vyandig *Brittanje* de handen ruim zal
„ geeven om zelfs de weinige bloezem-
„ knoppen van hoop op herstel op onzen

 „ Koop-

„ Koophandel en Zeevaard voor eeuwig „ af te fnyden.

„ Stelt een Decreet buiten kragt, dat „ aan den gevlugten Stadhouder den weg „ zou kunnen baanen om binnen deeze „ Republiek weder te keeren; wanneer „ losgelaaten wraakzugt tooneelen zou aanrichten, welker voorstelling ieder ge„ voelige ziel doet yzen.

„ Stelt een Decreet buiten kragt, dat, „ uws ondanks, misfchien de deur ont„ fluiten zou voor alle de rampen en ver„ woestingen van eenen Burgerkryg, die „ van het wel eer gelukkigst Volk van „ den Aardbodem, een hoop van zwer„ vende elendigen maaken zal, wel ras „ van de lyst der Volken uitgedelgd.

„ Eindelyk, Burgers Reprefentanten! „ ftelt een Decreet buiten kragt, dat door „ alle die akeligheden heenen, ftrekken „ kan om dit Vaderland, doorweekt van „ het bloed der beste Burgers, in den ys„ lykften Burgerkryg geplengd, te doen „ wegzinken in het hart der golven: waar „ tegen wy, met zo veel kunst en vlyt, „ ten kosten van onberekenbaare fchat„ ten, het ons, om onze Vryheid, zo „ dierbaar brokje gronds, befchermd heb„ ben.

„ Dat zo dierbaar brokje gronds, nog „ een wonder in het oog der Vreemde„ lingen, nog, ondanks het heerschzug„ tig *Engeland*, de Wisfelbank van *Euro*„ *pa*; nog de Koornfchuur der Wereld; „ nog, niettegenftaande onze rampen, van

„ ge-

„ gewigt in de fchaal van Staatkunde en Koophandel! — dat zou een buit worden der golven!

„ Burgers Reprefentanten! Vaders des Volks! krimpen uwe harten niet in een, als Gy U de gevolgen van het meergenoemd Decreet alleen als mogelykheden voorftelt, als Gy uwe oogen vestigt op dat *Tafereel*, het geen wy U met zidderende handen, en bykans fchreiende oogen, maalden.

EE-RODE. 1797.

„ Geeft dan gehoor, bidden wy U, aan onze ftem, en herroept een Decreet, waar door gy een edelmoedig *blyk* uwer menschlyke feilbaarheid geeven zult, die gy meermaalen gereedlyk beleden hebt.

„ Wy kunnen, wy mogen niet eindigen, zonder U, ten nadruklykften betuigd te hebben, dat het Provintiaal Beftuur van *Holland* geenzins zich in wil laaten over het Plan van Conftitutie zelve, die aan het Volk ter goed- of afkeuring zal worden voorgelegd, voor zo verre het thans door uwe Vergadering is tot ftand gebragt — Neen, Burgers Reprefentanten! wy hebben een afkeer om te anticipeeren op de vrye Stem des *Nederlandfchen* Volks.

„ Ziet daar, *Nederlandfche* Medeburgers! onzen last van het Provintiaal Beftuur van *Holland* volbragt — Eindigende, bidden wy U, by alles wat goed en heilig, dierbaar of groot is; bidden wy U by den Eed, dien gy

1796.

„ den aanvang tot het heil des Vaderlands
„ gedaan hebt, verkondt [illegible]
„ deezer Republiek, — verkondt Uw —
„ voorzorg! Ons [illegible] —
„ een Burgerkryg!"

Hoe beantwoort door Couperus.

Dit stuk, met zo veel klem van taal, met een [illegible] aandoenlykheid van des Spreekers voorgedragen, stelde de scherpziende aandagt der Vergaderinge, opgetoogen door de onverwagte staatlyke verschyning deezer Bezendinge, en veroorzaakte kennelyke zigtbaare verschillende aandoeningen by de leden. Het werd van de Gaanderyen toegejuicht.

't Verlangen om 's Voorzitters antwoord te hooren, wierd onmiddelyk voldaan, wanneer de Woordvoerder uit naam van *Holland*, in een voor hem geplaatsten armstoel gezeten was, de Voorzitter COUPERUS der Bezending te gehoor voerde:
„ *Burgers Gecommitteerden uit het Provinciaal Bestuur van Holland!* Het kan der Nationaale Vergaderinge, representeerende het geheele Volk van *Nederland*, niet anders dan aangenaam zyn, wanneer zy, in de Bestuurders van het *Hollandsch* Gewest mag bespeuren, die trekken van warme Vaderlandsliefde, welke den vryen Burger kenschetsen, en die ik steeds te moeten beschouwen als den oorsprong waar uit uwe bezorgdheid en poogingen voortvloeijen, om eindelyk een altyd onzekeren en wankelend Bestuurstelsel te doen plaats maken voor eene vaste Staatsregeling, „ die,

„ tie, gelyk wy durven hoopen, het duur- „ zaam geluk van ons door ſchok op „ ſchok geſlingerd Gemeenebest op on- „ wrikbaare grondſlagen, zal vestigen. OC- TOBER, 1797.

„ Voor zo verre, Burgers Gecommit- „ teerden! als deeze Vaderlandsliefde en „ bezorgdheid in Ulieder Voorſtel door- „ ſtraalen, zal hetzelve ook zeker de „ goedkeuring van elk welgeplaatst hart „ wegdraagen! — Wat my betreft, ik „ zal, ingevolge van myn pligt, het goed- „ vinden der Vergaderinge daar op in- „ neemen; en, als haar tydlyke Voorzit- „ ter, durf ik UL. verzekeren, dat zy „ 's Volks Oppermagt erkennende, en ge- „ trouw aan de gelofte, welke haare Le- „ den, by het aanvaarden hunner Bedie- „ ning, hebben afgelegd, het waar geluk „ van het geheele *Bataafſche* Volk ſteeds „ zal blyven beſchouwen als den toets- „ ſteen, waar aan zy zo wel alle haare „ handelingen, als dit Voorſtel moet be- „ proeven! en dat zy dit geluk, en ook „ dit geluk alleen, voor het richtſnoer „ houdt, waar naar zy haar beſluit zal „ regelen.

„ Brengt, Burgers Gecommitteerden! „ onze welmeenende wenſchen over de „ perſoonen en raadſlagen van *Hollands* „ Beſtuurderen ter kenniſſe van uwe Com- „ mittenten; laat belanglooze en verlichte „ liefde voor Vaderland en Vryheid, in „ alle hunne werkzaamheden uitblinken; „ laaten wy allen het heil van het *Ba-* „ *taafſch* Gemeenebest, met vereënde poo- gin-

ELK. BOEK. 1797.

„ gingen tragten te bevorderen, zo zullen „ zy, — zo zullen wy, het best aan onzen „ duuren pligt voldoen; en beantwoordt zomtyds de uitkomst al niet aan „ onze verwagting, dan zal egter de bewustheid van wel te hebben gehandeld, „ ons met een kalm geweeten, de naderende Eeuwigheid gerust te gemoete „ doen treeden. — Ik bied U de eer der „ Zittinge aan! (*).”

Afloop deezer Bezendinge.

Van dit aanbod bediende zich de Bezending niet; by monde van haaren Spreeker, te verstaan geevende, van die Eere geen gebruik te kunnen maaken: dewyl gewigtige werkzaamheden hun ter Vergaderinge van het Provintiaal Bestuur terug riepen. Naa een afscheidswensch, dat de werkzaamheden der Vergaderinge steeds tot heil des *geheelen Volks van Nederland* mogten strekken, verliet zy de Vergaderzaal, uitgeleid door de Secretarissen van den Agent.

Naa het hervatten der beraadslaagingen, door deeze tusschenkomst afgebrooken, bragt de Voorzitter in overweeging, dat, daar de Voordragt des Provintiaalen Bestuurs van *Holland* dezelfde strekking hadt als een aantal Verzoekschriften, dit stuk gevoeglyk in dezelfde handen zou kunnen gesteld worden. Dit vondt goedkeuring, zo ook het voorstel om de Aanspraak en het Antwoord te doen drukken.

Niet

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* V. D. bl. 617, 621—626.

Niet genoeg oordeelde het Provinciaal Bestuur van *Holland* deezen buitengewoonen stap gedaan, en met die rondheid en sterkte tot de Vertegenwoordigers des geheelen *Nederlandschen* Volks gesprooken te hebben. Onder geleide van eenen Brieve ontvingen de Gewesten deeze Aanspraak. Kortlyk verdient opgegeeven te worden, welk eene uitwerking zulks by dezelve baarde.

CXI. BOEK. 1797. De Aanspraak aan de Gewesten verzonden.

Overyssel waagde niet, met dit aan de Nationaale Vergadering te schryven. By de verklaring, dat het Provinciaal Bestuur van dat Gewest nimmer zou gedoogen, dat het Plan van Staatsregeling, op eene andere wyze, dan by het Besluit bepaald was, den Volke zou worden voorgedraagen, voegden zy; „ dat zy hier in „ de taal van hun hart en die der waar„ heid spraaken, en nimmer door kun„ stige uitdrukkingen, of afgeperkte pe„ riodes, de ongepermitteerde toejuichin„ gen der Tribunes, hadden afgeperst; „ en het ook niet zouden dulden, dat „ door een grooter, uitgestrekter, volk„ ryker of magtiger Provintie, de klein„ dere zouden worden overheerd, of de „ Inwoonders als schapen ter slagtbank „ worden gebragt." Ten slot wenschende, „ dat de Vergadering dit haar De„ creet zou handhaaven, zich door geene „ bedreigingen zou laaten vervaard maa„ ken, of zich door geen buitenlandschen „ invloed doen bestuuren (*).

Overyssels gevoelen hierover.

Het

(*) *Dagverhaal der Nat. Verg.* V. D. bl. 674.

CXXI BOEK. 1797. Utrechts denkbeeld.

Het Provintiaal Beſtuur 's Lands van *Utrecht*, van *Hollands* ſtap en *Overyſſels* ſchryven verſtendigd, keurde beiden af, als ongepaſte handelingen voor de Gewesten. Zy rekenden, als Gewestlyk Beſtuur, uit zich zelven, zich niet bevoegd om tot intrekking van het bewuste Beſluit, ter Nationaale Vergadering eenige pooging te doen; maar zy deeden zulks op verzoek en ſterken aandrang van een zeer groot aantal hunner weldenkende Burgeren, wier Verzoekſchriften tot verandering of intrekking des Beſluits zy ten ſterkſten onderſchraagden (*).

Frieslands gevoelen.

Wydluftig en ſterk was het ſchryven des Provintiaalen Beſtuurs van *Friesland*. *Hollands* gehoudene handelwyze en voordragt werden niet alleen hoogst afgekeurd, maar met veele byvoegzelen geſlaafd. — De *Frieſche* Repreſentanten ter Vergadering tegenwoordig C. L. VAN BEYMA en GOLTZ, oordeelden deezen ſtap huns Gewestlyken Beſtuurs eer welmeenend dan voorzigtig en regtmaatig; zy zagen denzelven aan, als inbreuk maakende op het Artykel, volgens 't welk het aan de Gewestlyke Beſtuuren niet vry ſtondt zich te mengen in zaaken der Nationaale Vergadering opgedraagen. Op deezen grond wilden zy den Brief van *Friesland*, met die van *Overyſſel* en den *Lande van Utrecht*, buiten overweeging geſteld hebben; doch

(*) Dagverhaal der Nat. Verg. VI Deel, bl. 666.

die Brief werd met de andere aan dezelfde Commissie aanbevolen. (*) — ONS. BOEK.

Zo sterk een steun Holland in Friesland vondt, zo zeer viel *Stad en Lande* de intrekking des Besluits tegen, ten krachtigste aanmaanende om 't zelve vast te houden, en *Holland* te beweegen om af te zien van den gedaanen eisch. (†) — 1797. *Stad en Lande's* begrip.

Bataafsch Braband drong het vasthouden des genomen Besluits aan, en toonde nog verre af te weezen van het omhelzen der Een- en Ondeelbaarheid. — In *Drenthe* hadt men, op het aanschryven van *Holland* eene buitengewoone Vergadering belegd, waar op men begreep, dat het Volk van *Drenthe*, als Souverain in 't zyne, tot de byeenroeping der Nationaale Vergadering gestemd hebbende, ook als Souverain in de aanneeming der Staatsregeling, moest blyven handelen; dit stuk stondt ter gewestlyke beslissing (§). — Wat *Bataafsch Braband* en *Drenthe* gevoelde.

Deeze wel te wagtene tegenwind, uit de oorden van de meeste Gewesten opwaaijende, bragt *Holland* niet van streek. Ten blyke daar van diende een sterke Brief, deels ingericht ter wederspreekinge van *Overyssels* schampere taal, deels strekkende om niet alleen het vasthouden aan het ter Vergadering verklaarde nogmaals te betuigen; maar het Provintiaal Bestuur van *Holland* kwam een stap nader, met zo vee- — *Holland* dringt het stuk by eene Brieve aan.

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* V. D. bl. 807—811.
(†) *Dagverh. der Nat. Verg.* V. D. bl. 887.
(§) *Dagverh. der Nat. Verg.* V. D. bl. 1804. [illegible]

veele woorden de Nationale Vergadering aanschryvende, „ dat zy als Mannen van „ Eer, en gedagtig aan hun duurgezwoo„ ren Eed, om de belangen van dat ge„ deelte des *Bataafschen* Volks, dat zy „ vertegenwoordigden, voor te staan en „ te behartigen, nimmer de hand zouden „ leenen, om een Ontwerp van Consti„ tutie aan de Ingezetenen van *Holland* „ voor te leggen, dan waar omtrent de „ Stemming door *geheel het Bataafsche Volk* „ in berekening werd gebragt, en de be„ slissing over de *al* of *niet* aanneeming „ van 't zelve Ontwerp aan de Meerder„ heid van het geheele *Bataafsche Volk*, „ zonder de Gewesten in aanmerking te „ neemen, werd overgelaaten." Woordlyk voegden zy 'er ten slot by; „ Wy vermeenen niet onverschillig te „ kunnen aanzien, dat de Regten van „ een zo aanzienlyk deel des *Bataafschen* „ Volks worden verkort, tegen den zo „ uitdruklyk verklaarden wil van 't zelve; „ het welk aan Ul. door menigvuldige „ Verzoekschriften (*) van Ingezetenen „ van dit Gewest, tot intrekking van het „ bewuste Decreet is gebleeken: zo zelfs „ dat niet meer dan één enkel *Hollandsch* „ Burger (†), zonder tot hier toe zo

„ ver-

(*) Derzelver getal beliep meer dan drie honderd.

(†) Zie hier boven bl. 25. Ten dage van het uitbrengen des Verslags op *Hollands* Voorstel en de Verzoekschriften kwam ter Vergaderinge een Adres door verscheide Burgers uit *Amsterdam* getekend, een Verzoek inhoudende, dat de Vergadering geen agt

„ verre ons bewust is, van iemand der „ *Hollandsche* Ingezetenen gevolgd te zyn, „ zich ten tegendeele aan Ul. Vergadering „ heeft vervoegd; daar in tegendeel ver- „ scheide Burgers van *Overysfel* getoond „ hebben, zo éénstemmig met derzelver „ Hoogstgeconstitueerde Magt niet te den- „ ken. —— Wy verlaaten ons als nog op „ uwe Wysheid en Regtvaardigheid, en „ verwagten, dat Gyl. by nader overwee- „ ging van het te meermaalen genoemde „ Decreet, moeds genoeg zult bezitten „ om hetzelve in te trekken, en zodanig „ een Decreet te neemen als waar by de „ Gelykheid in Regten, ook ten dee- „ zen opzigte, ongeschonden wordt be- „ waard (*)."

Gelderland over den stap van *Holland* niet eenstemmig.

Zeeland schynt op dit stuk gezweegen te hebben, en van *Gelderland* bekwam de Nationaale Vergadering des geen schryvens dan op den dag der uitbrenginge des Verslags op alle de Stukken dit Gewestlyk verschil betreffende. Hoe zeer *Hollands* gedrag door de Vertegenwoordigers des Volks van *Gelderland* gewraakt werd, en zy voorgaven, „ dat het hun weinig „ moeite zou kosten het door *Hollands* „ Gecommitteerden kunstig geschetste ta- „ fereel, met ronde *Gelder[s]che* woorden, „ om te keeren," hoewel zy zich aan het ver-

agt zou slaan op de Voordragt van *Holland*, of op de daar mede eenstemmige Verzoekschriften. *Dagverh. der Nat. Verg.* V. D. bl. 1134.

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* IV. D. bl. 1030.

GE-BOEK. 1797.

verklaarde Besluit vasthielden, een geen daar tegen aanloopend verklaarden te zullen eerbiedigen, kwam, dien eigen stond, ter tafel een Brief van het Kwartier van *Nymegen*, met berigt, dat het bovenstaand Gewestlyk Besluit slegts met *Twee Kwartieren* was genomen, tegen wil en dank, en onder tegenverklaaring, van het *derde Kwartier*, 't welk van oordeel geweest was, dat het Gewestlyk Bestuur niet bevoegd was zich in deeze zaak te mengen (*).

Ingediend Verslag op dit onderwerp.

Het leedt tot den twee en twintigsten van Bloeimaand eer het Verslag, op dit hoe langs hoe neteliger geworden stuk, ter Vergaderinge werd uitgebragt. Gewesten tegen Gewesten aangekant, Gewesten in zich zelven niet eenstemmig, en de sterkst mogelyke strydige verzekeringen van een en ander Gewest —. Voldoende redenen van verschooning, wegens dit, vertwyl op eene *spoedig* verzogt Verslag, voerden de Inleveraars aan. — Veel moeilyker viel het Verslag en de daar op gegronden raad. Zulks droeg wy duidelyke kenmerken van de verlegenheid der Commissie, die de uitersteus, welke een binnenlandschen twist dreigden, zogt te voorkomen. Langs deezen en geenen omweg sloegen zy eene nadere verklaaring van het genomen en betwiste Besluit voor, hier op nederkomende, dat de Vergadering zou verklaaren met dit Besluit van meening geweest te

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* V. D. bl. 1126. vergeleeken met VII. D. bl. 195.

te zyn, dat wel de *Stemming* in ieder Gewest *afzonderlyk* zou geschieden; maar dat, in de *Beslissing*, de goed- of afkeuring betreffende, de *Stemmen Nationaal* zouden betekend worden, en de Gewestlyke Besturen last krygen, om van de Stemmen *voor* en *tegen* in hun Gewest, eene hoofdlyke opgave ter Nationaale Vergadering in te zenden. — Hoe zeer deeze bewoording redelyk wel strookte met die des genomen Besluits, was het 'er verre af van eenstemmig te zyn met den geest van de meerderheid der Vergaderinge op den gedenkwaardigen dag des Besluits. 20 Jan. 1797.

Scherpe, geestige en ronde aanmerkingen volgden op dit Verslag. C. L. van Beyma bragt 'er een van de eerstgemelde soort tot baane, zeggende, „ zodanig eene „ Verklaaring moge eenen Gomarus, „ eenen Menno Simons, eenen Ignatius de Loyola, niet onteeren, zy „ vernedert de Vergadering!" — Niet onaartig vergeleek Schoonenveld de gegeevene uitlegging by het gedrag der Zoonen, (voorkomende in het bekende geestige werk van Swift het *Vertelsel van de Ton* geheeten,) die het Testament hunns Vaders altoos naar hun zin wisten uit te leggen, door de letters op verschillende wyzen by elkanderen te voegen. — Op deftiger toon lieten zich veele anderen hooren, tot verwerping des Verslags. Ook zy, die dagten, gelyk de Verslagdoeners, hielden het daar voor, dat die Verklaaring streedt met den blykbaaren geest des Be- Aanmerkingen daar op.

stuk. —— Openhartig luidde de betuiging van GEVERS, een der Leden van de Commissie, „dat de Commissie geoordeeld heb„bende, dat de Vergadering, by haar De„creet van den elfden Maart, op de Op„permagt des Volks inbreuk hadt gedaan, „zy, om de Vergadering te fauveeren, „gemeend hadt zodanig een plooy aan „het Decreet te moeten geeven." Dit alles gaf aanleiding tot redenwisselingen, die, by eene zeer groote meerderheid, het verwerpen des Verslags ten gevolge hadden, 't welk HAHN tot het voorstel bewoog om het zo zeer betwiste Besluit gaaf in te trekken. Men hoorde DE MIST met verwondering zeggen, „Ik „ben het met HAHN volkomen eens," — dan, voegde hy 'er, in denzelfden adem by, „op een klein puntje na, het geen hier „juist de zaak in geschil uitmaakt." Hy erkende, dat het zogenaamd Decreet geen eigenlyk Decreet was, dat het ook dien naam niet droeg in de Notulen der Vergadering; maar alleen eene Verklaaring van elks persooneele denkwyze, wegens den zin van het betwiste Artykel. „Wil„men," liet hy 'er op volgen, „aan „eenig Artykel van onzen Lastbrief eeni„ge verklaaring geeven, de beslissing „komt alleen onzen Lastgeeveren toe. „Maar wie zyn deezen? Niet het on„verdeeld *Bataafsche* Volk; maar het Volk „der *Gewesten*, of wel deszelfs Verte„genwoordigers, in die Gewesten, waar „men het Volk, in de bekragtiging des

„Re-

„ Reglements niet gekend heeft." — Ondanks deeze aanmerking, vielen veelen, en onder deezen Voorstanders der Gewestlyke Stemming, HAHN by; mits egter uit het intrekken des Besluits niet opgemaakt kon worden, dat de Vergadering omtrent de meening van het bewuste Artykel, thans in een ander begrip stondt dan op den elfden van Lentemaand. CXX BOEK. 1797.

Naa de veelvuldige over- en wederspraak, bragt de Voorzitter SCHIMMELPENNINCK in 't midden, dat het Verslag op de ingekomen Voorstellen en Adressen, zo van de Hoogstgeconstitueerde Magten van de meeste Gewesten, als van veele Ingezetenen der Republiek, betreffende de geuitte Opinie, wegens de Stemming over het Ontwerp van Staatsregeling, zo als het lag, verworpen wierd, en dat de Vergadering voorts de punten, in die Vertoogen en Brieven vervat, buiten beslissing liet, in afwagting van den uitslag der Stemming, en voorts het verklaarde, nopens den zin van het 108 Artykel op den elfden Maart, beschouwde, als zynde van geen verbindende kragt. — Zulks werd met *zes en vyftig* tegen *acht en veertig* stemmen besloten, en maakte een einde aan verdrietige geschilvoeringen (*). Besluit.

Hoe zagt eenen uitgang dit in den beginne zo schroomlyk dreigend verschil mogt hebben, kon het voeren van 't zelve, en de veelvuldige inmengingen zo van

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* V. D. bl. 1135 1158.

IX. BOEK. 1797.

van *Holland* zelve, als van elders, niet nalaaten ten sterksten in te vloeijen op der Ingezetenen gezindheid, ten opzigte van het den Volke voorgestelde Ontwerp, welks verder lot dit Boek zal uitwyzen.

Wegens de Tydsbepaaling der stemminge.

Gewoonlyk rezen de oneenigheden, by elk Artykel van eenige beduidenis, zy konden niet uitblyven, toen het op de Tydsbepaaling der Volksbeoordeeling aankwam, en zich hier mede mengde, de voorstelling van een ander, daar aan naauw verbonden Vraagstuk, of 'er een tweede Nationaale Vergadering zou byeen komen? Op achttien maanden was de Zitting der Nationaale Vergadering bepaald, en het Reglement kende den Volke het regt toe, om daadlyk, na het verloop van dien tyd, wanneer 'er als dan geene Staatsregeling was ingevoerd, *zich als opgeroepen aan te merken*, tot het daarstellen eener andere Nationaale Vergadering. — Ten dage der voltooijing van de Staatsregeling, waren 'er vyftien maanden verstreeken. In de drie nog overschietende maanden kon het in orde gebragte Plan niet gedrukt, verzonden, beoordeeld, aangenomen en ingevoerd weezen. Het Reglement scheen daarenboven den Volke drie maanden ter beoordeelinge toe te staan. Dit alles vorderde, als 't ware, het zamenroepen eener Tweede Vergadering.

Verslag hier op.

De Gelastigden tot het regelen van de aanbieding der Staatsregeling stelden den eersten van Oogstmaand, overeenkomstig met het Reglement, voor, de oproeping

der

der Grondvergaderingen om Kiezers voor eene tweede Nationaale Vergadering te benoemen; en wilde teveens dien dag bepaald hebben om de ftem over het Plan uit te brengen; met bygevoegde voordragt, dat de Tweede Vergadering niet langer dan drie maanden zou duuren; doch wel korter mogen afloopen.

CX. BOEK.

1797.

Scherpe wederfpraak ontmoette dit Verflag uit den mond van VAN MAANEN, die de Stellers van kunftenary of agtloosheid befchuldigde. VREEDE, de Spreeker der Commisfie, verdeedigde dezelve tegen die opfpraak. Het ftondt, betuigde hy, den Reprefentant VAN MAANEN vry, van dezelve, in het uitleggen des Reglements te verfchillen; maar het voegde hem kwalyk de Commisfie te beledigen, door haare eerlykheid in verdenking te brengen. Bovenal merkte hy aan, dat, wanneer de Vergadering, volgens den Beftryder des Verflags, den dag ter Beftemming ter helfte van Hooimaand bepaalde, den Volke flegts veertien dagen tot het beoordeelen van het Plan zoude gelaaten worden. Befalven dat zulks onvoegzaam was, liep het aan tegen het Reglement, 't geen den tyd der Beoordeelinge binnen drie maanden bepaalde.

Gefchillen deswegen.

Eenigen vereenigden zich ten vollen met het Verflag, en naa veele tusfchen ingebragte bedenkingen en aanmerkingen, bragt de Voorzitter het befluit uit, dat de Grondvergaderingen, tegen den eerften van Oogstmaand, zouden worden opgeroepen,

Dagbepaaling tot het ftemmen van Kiezers voor eene tweede

CX. BOEK. 1797. Natio-naale Verg. Geschil-len over den dag der Stem-minge.

pen, tot de keuze van Kiezers ter benoeming van nieuwe Leden, om, in allen gevalle, den eersten van Herfstmaand de tegenwoordige Vergadering te vervangen (*).

Meerder moeite hadt het in, by het verschil der gevoelens over den dag van de bestemming des Plans van Staatsregeling, tot een besluit te komen. De Gelastigden waren van begrip, dat de Vergadering de magt niet hadt om den juisten dag der Stemminge te bepaalen, wanneer zy dien binnen de drie maanden, naa het aanbieden des Plans wilden stellen: naardemaal het Reglement des niet gewaagde, en den Volke, omtrent drie maanden scheen te vergunnen, en stelde voor, het Volk aan te maanen, om op den eersten van Oogstmaand ter stemminge byeen te komen. — Van Hooff speelde, thans ten aanziene van de Commissie, soortgelyk eene rol als van Maanen gedaan hadt, daar hy het begrip van veelen verdeedigde, dat de Vergadering en het Regt en de Magt hadt tot die bepaaling, en het belang des Volks zelfs geboodt, dat de stemming overal ten zelfden dage geschiedde, ter voorkominge van kuiperyen. Het scheen van Hooff toe, dat de Commissie de Vergadering een maatregel wilde doen aanneemen, die het verwerpen der Staatsregeling reeds voorbereidde: want men

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* V. D. bl. 69. 174—181.

men wilde de stemmen der nieuwe Leden op de Stemming doen voorgaan; zo zulks mogt gebeuren, fpelde hy de grootfte rampen en zelf de ontbinding des Gemeenebests. —— VREEDE kon niet nalaaten zich daar tegen aan te kanten, 't welk nieuwe wederfpraak, vol haatlykheden wekte.

1797.

HAHN deedt zich, in de beraadflaagingen over de Dagbepaaling, welke, uit hoofde van het gemelde, vry hoog en heet liepen, met nadruk gelden; daar hy, 's Volks eene en onverdeelde Oppermagt ten grondflage leggende, betoogde, dat de ftem des Volks op éénen dag moest uitgebragt worden, terwyl die Dagbepaaling aan de Vergadering ftondt. Dit was het oordeel ook der meerderheid. —— Over den dag zelve liep de Vergadering uit een. Weinigen wilden dien *vóór* den eerften van Oogstmaand bepaalen; meerder yverden om denzelven *naa* gemelden dag te ftellen, en dus den Volke meer tydruimte ter beoordeelinge te geeven. Hier toe viel ook het befluit. Omtrent het onzekere van den juisten dag volgde men de meening van HAHN. Hy bragt in 't midden, dat de *volgende* Nationaale Vergadering, vóór haare eerfte *Zitting*, en de *tegenwoordige*, vóór haare ontbinding, de befliffende Volksftem over de Staatsregeling behoorde te weeten; aangemerkt zo wel het doel als de werkzaamheden dier *Tweede* Vergaderinge geheel van de goedkeuring of verwerping des

Bepaaling.

 voor-

1796.

voorgestelden Plans zoude afhangen: terwyl voor de tegenwoordige Vergadering, in dien tusschentyd, deeze Beslissing het rigsnoer haarer werkzaamheden moest opleeveren. Vroeger of laater dan den achtsten van Oogstmaand kon dus de Stemming niet voeglyk plaats grypen. Men bepaalde deezen Dag. — Ten aanziene van den duur deezer Tweede Vergadering werd bepaald, dat zy aan dezelfde orde als de Eerste zou onderworpen weezen (*).

Onderhandeling over de Proclamatie.

By het Ontwerp des Briefs aan de onderscheidene Gewesten, ten geleide van de Staatsregeling, hadt de Commissie tot het ontwerpen daar van gelast, mede eene Proclamatie aan den Volke gevoegd. Op de laatste, door den Burger VREEDE vervaardigd (†), merkte VAN MAANEN aan, dat dezelve niet gesteld was in dien styl, in welken ze behoorde te weezen. Verre week dit stuk af van den gewoonen Cantselary styl, was veel eer Poëtisch Prosa of maatlooze Poëzy, geheel onverstaanbaar voor den eenvoudigen Landman, die veelligt alle de verbloemde spreekwyzen naar den letter opneemt, 't geen tot veel verkeerds aanleiding kon geeven. — VONCK stelde daar op voor, dat de Burger VAN MAANEN verzogt zou worden om een nieuw stuk in stede te leveren. — COUPERUS vondt dien styl zeer gepast. Hy maakte eene aanmerking op het gestelde, we-

(*) Dagverh. der Nat. Verg. IV. D. bl. 69. 191.
(†) Dagverh. der Nat. Verg. VI. D. bl. 531.

wegens het uiten van zyne gedagten over de Constitutie. Hy vondt hier ten Medestander SCHIMMELPENNINCK; VERSTEK bragt ook eene en andere bedenking in 't midden. Waar op de Proclamatie in handen der Commissie gesteld werd, ter nadere bewerking (*).

XI. BOEK. 1797.

Grootendeels bleef de Proclamatie dezelfde, en was van deezen inhoud. „ *Bataaven!* Zoudt gy nog kunnen twyfe„ len, dat de Zon der Vryheid in uw „ midden is opgegaan? Zoudt gy nog „ kunnen twyfelen, dat gy U in den kring „ der Vrye Volken hebt gerangschikt? „ Ziet hier een Ontwerp van Constitutie, „ op uwen last, door ons ontworpen, — „ dat aan uwe Overweeging, aan uwe „ Beslissing wordt voorgesteld. Beurt dan, „ met fierheid het hoofd omhoog, en zegt „ tegen zo veele Volken, die u omrin„ gen; *Gy ongelukkigen! die moet gehoor„ zaamen aan de wil uwer Bestuurders; „ wy zullen voortaan naar onze eigene Wet„ ten leeven; wy zyn vry!*

De Proclamatie zo als dezelve bepaald werd.

„ Hoe allerbelangrykst is derhalven het „ Tydvak, dat wy beleeven? Konden „ onze Voorvaders uit de stille grafkui„ len der ruste opzien — Konden onze „ Voorvaders, die, om de Vryheid, voor „ meer dan twee Eeuwen, met het mag„ tig *Spanje* geworsteld hebben — die „ zints onafgebrooken, in zo veele afwis„ selende omstandigheden van voor- en „ te-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VI. D. bl. 192-194.

IX. BOEK. 1797.

„ tegenspoed, op haar bleeven starooges —
„ Konden de duizenden Vaderlandsche
„ Helden, die voor de Vryheid gestorven
„ zyn, wier assche in onzen grond be-
„ waard wordt, ons bezig zien aan het
„ groote werk, om ons, aan ons zelven
„ eene Constitutie te geeven! O hoe zou-
„ den de vreugdetoonen der Voorvade-
„ ren, die dit tydvak gehoopt; maar niet
„ beleefd hebben, zich vereenigen met
„ het gejuich der gelukkiger Naakomelin-
„ gen, die eindelyk de gewenschte vrug-
„ ten staan te plukken van al hun poo-
„ gen; die eindelyk de grondwetten zul-
„ len vastftellen, waar op zy zich zelven,
„ door hunne Vertegenwoordigers, zullen
„ bestuuren.

„ Hier zwyge de onverstandige aanklee-
„ ver van het voorig Staatsbestuur. ——
„ Welke hevige Volkstwisten tot heden
„ ons geschokt hebben, 't is nu geen tyd
„ meer voor eene Aristocratische Staats-
„ regeering, met, of zonder Stadhouder;
„ 't is nu geen stryd meer tusschen heersch-
„ zugtige Grooten, die malkander den
„ roof betwisten, dien zy op de Regten
„ der Burgeren gemaakt hebben; maar
„ het geldt hier het algemeen Volksbe-
„ lang, de zaak van allen — het geldt
„ hier de daadlyke uitoefening dier Reg-
„ ten, die den Mensch zyn aangeboo-
„ ren. —— Eeuwige Regten! die de Ty-
„ rannen miskennen; maar die, onder den
„ invloed der Gouden Vryheid, genooten
„ worden.

„ Het

„ Het is hier te doen, om dat groote „ Volksverdrag met den anderen aan te „ gaan, en voor het Altaar der Vryheid „ te bezweeren, dat de eene Burger met „ den anderen geregtigd is te fluiten — „ Een Volksverdrag! dat den eenigen „ wettigen grondslag geeft aan al wat „ Regeering is, in welks grootheid zich „ alle nietige Partyschappen verliezen, „ daar de Vryheid, zonder onderscheid, „ allen omarmt, die haar lief hebben, die „ haar hulde en trouwe zweeren, die „ geen slaaven en afhangelingen moed- „ willig blyven willen; maar die zich „ zullen betoonen een vry Vaderland waar- „ dig te zyn, en de Regten, die zy als „ Menschen van den oneindigen GOD „ ontvangen hebben, wenschen te genie- „ ten, en uit te oefenen.

EN BORKS — 1797.

„ Of zoude het, integendeel, kunnen „ geagt worden voor de *Bataafsche* Natie „ wenschlyker te zyn, geen zodanig „ Volksverdrag aan te *gaan* — geene „ Constitutie te bezitten?

„ Dat zy, die in verwarring en onrust „ hun heil zouden mogen zoeken, zich „ *Bataaven* noemen, zy zyn het niet — „ Dat zy, die het wankelend Tusschenbe- „ stuur zouden mogen wenschen te doen „ voortduuren, zich Vrienden noemen „ van het Vaderland, ook deezen zyn „ het niet — Hoe zullen het Vrienden „ zyn van hun Vaderland, die inwendig „ allen Bestuur op losse schroeven zien „ rusten —, die gemor en te onvreden-

„ heid

BOEK.

1797.

„ heid by den dag zien aangroeijen —
„ die, by gebrek aan eenpaarige Grond-
„ regels, tegenstrydigheid op tegenstry-
„ digheid zien stapelen, — die hier de
„ Vryheid zien eerbiedigen, en ginds het
„ geweld en de oude misbruiken zien
„ voortduuren. — Zullen het Vrienden
„ zyn van het Vaderland, die deezen
„ rampzaligen staat wenschen te verlan-
„ gen, die niet vuurig hoopen om den-
„ zelven, hoe eer zo beter, met een vast
„ en geregeld Bestuur verwisseld te zien;
„ waar in de kragt der Regeering alle
„ deeze onafscheidbaare onheilen van een
„ altyd in zich zelven wankelend Tus-
„ schenbestuur zal doen verdwynen en
„ ophouden, — waar by ieder met rust
„ en kalmte de vrugten van zyne Nyver-
„ heid zal mogen genieten; en hem dat ge-
„ not bestendig zal verzekerd worden? —
„ Zullen het Vrienden zyn van het Va-
„ derland, die het *Bataafsche* Volk, wel-
„ eer onder de aanvoering van eenen DE
„ RUITER, de glorieryke handhaaver der
„ vrye Zee, de vuist, die *Englands* Oor-
„ logsvlooten vernielde en *Chatham* heeft
„ in vuur gezet! — weleer, onder het
„ Staatsbestuur van een DE WITT, dat
„ Volk, dat de magtigste der LODEWY-
„ KEN dwong stil te staan op zyne glo-
„ riebaan — dat de sleutel in zyn hand
„ droeg, die de *Zond* ontsloot — dat
„ *Europa* verbaasde, en door haar ont-
„ zien wierd! — Zullen het Vrienden
„ zyn van het Vaderland, die kunnen

„ dul-

„ dulden, dat datzelfde *Bataafsche* Volk OC-
„ langer blyve in de diepte van vernede- TOBER
„ ring, waarin het thans verzonken
„ ligt? — Neen, zeker! de Vrienden van 1797.
„ het Vaderland verlangen naar eene Con-
„ stitutie, die, op goede Republikeinsche
„ Gronden, met wysheid, is gevestigd, op
„ dat de *Bataaven* hunnen ouden rang
„ onder de Volken herneemende, hunne
„ Broeders, de vrygewordene *Franschen*,
„ den Broederkus met dankbaarheid aan-
„ bieden voor de Vryheid, die zy van
„ hunne hand ontvingen; op dat de *Ba-
„ taaven*, ook hun hoofd met krygsloof
„ versierd hebbende, hunne belangen
„ doen gelden, by het bepaalen van den
„ voet, op welken *Europa* de Vrede zal
„ geschonken worden.

„ Dit alles moeten de heilryke gevol-
„ gen zyn, Medeburgers! van eene goe-
„ de Constitutie. Dit was het, dat gy
„ buiten twyfel beoogd hebt, toen gy
„ ons Last gaaft U een Ontwerp daar
„ van voor te draagen. — Verre van
„ ons, dat wy in den lof van het Ont-
„ werp, dat wy U thans aanbieden, zou-
„ den uitweiden. Verre van ons, dat wy
„ voor uw gezicht ons eigen werk
„ zouden roemen en verheffen. Neen
„ zeker, wy laaten het in zyne waarde en
„ onwaarde, en geeven het U ter beslis-
„ sing, zo als het is. Ons was de taak
„ opgelegd tot ontwerpen, en het is uwe
„ zaak geworden te overweegen, en te
„ beslissen over onzen arbeid."

„ Wy

CL. BOEK.

1797.

„ Wy geeven U de uitkomst van deeze lange, van onze moeilyke en verdrietige raadpleegingen, en het is nu uwe zaak geworden, ons werk te toetzen aan uw gewigtig belang, aan de beginzelen, waar op eene goede Constitutie moet gebouwd zyn, en aan het algemeen Volksheil. —— 't Is nu uwe zaak geworden, naa een ongestoord onderzoek, in uwe Oppermagt te beslissen, of gy ons Ontwerp aanneemt, of verwerpt. De natuur der zaake gedoogt niet bedenkingen op byzondere punten te ontvangen. Het Reglement, waar naar wy hebben moeten werken, laat ons niet toe te denken, dat Gy iets anders aan U hebt voorbehouden, dan eene bloote Goedkeuring of Verwerping. Geene veranderingen kunnen dus in dit Ontwerp gemaakt worden; maar een duidelyk *Ja* of *Neen* — eene ronde verklaaring van goedkeuring of verwerping zal het lot van dit Ontwerp, in zyn geheel genomen, moeten beslissen. Immers kunt gy, met de volkomenste vryheid, uwe raadpleegingen en beoordeelingen van ons werk voortzetten; deelt malkander daar over uwe gedagten mede, zo rond, zo openlyk, als Gy zult goedvinden.

„ De Dag van den *achtsten Augustus* is by ons bepaald om deeze zaak af te doen. En het is op dien Dag, op Dingsdag den achtsten Augustus aanstaande, dat wy alle Stemgeregtigde Bur-

„ gers

„ gers oproepen, om elk in zyne Grond- CX.
„ vergadering, zyne beslissende stem uit BOEK.
„ te brengen. — 't Is op dien Dag dat
„ het getal der Stemmen, zo *voor* als *te-* 1797.
„ *gen* het Ontwerp, in de Grondvergade-
„ ringen uitgebragt, door de Hoogstge-
„ constitueerde Magt in elk Gewest zul-
„ len ingezameld, en binnen veertien da-
„ gen na ons worden toegezonden.

„ Medeburgers! dat wys beraad, dat
„ kloekzinnigheid uwe Raadpleegingen be-
„ stuuren — dat ongestuimige driften aan
„ onbreekbaare ketenen geboeid blyven,
„ en eene bedaarde beschouwing van 't
„ geen U, naa alles in de weegschaal van
„ het onzydig oordeel gewoogen te heb-
„ ben, te kiezen staat, uw keuze bepaale!
„ Gy beleeft een tydvak, dat in de His-
„ torie der Volken zal aangetekend worden.

„ Het raadpleegen over eene Constitu-
„ tie is het gewigtigst werk, dat ooit door
„ een Volk kan ondernomen worden. Gy
„ zult dat gewigt voelen, en waarom zou-
„ den wy U onze hoop verbergen? Gy
„ zult U, in deeze overweeging zodanig
„ gedraagen, dat Tydgenooten en Naa-
„ komelingen van de *Bataaven* zullen ge-
„ tuigen; *Zy waren waardig, naa zo lange*
„ *en duure worstelingen naar hunne eigene*
„ *Wetten te leeven; zy waren waardig vry*
„ *te zyn!*" (*). Over-

(*) *Jaarb. der Bat. Republiek* XI. D. bl. 72. Men vergelyke daar mede het oorspronglyk ingediende stuk voorhanden in het *Dagverb. der Nat. Verg.* VI. D. bl. 70.

IX. BOEK.

1797.

Bezwaaren van *Amsterdam* om het op eenen dag af te doen, niet aangenomen.

Overal bykans werd deeze Proclamatie aangenomen, zonder eenige wederspraak. *Amsterdams* Raad intusschen, zondt bezwaaren in over het afdoen dier zaake op éénen Dag. Dezelve sprak van Handelstremming, van gebrek aan een genoegzaam aantal plaatzen tot het houden van zo veel Grondvergaderingen te gelyk, en de schaarsheid van 's Stadskasse om zich die aan te schaffen, en dat het houden van Grondvergaderingen op onderscheidene dagen, daar ter Stede, nooit eenig kwaad gevolg gehad hadt, of aanleiding tot kuiperyen gegeeven. De Raad betuigde zyne verwondering, dat dezelve op het genomen Besluit niet gehoord was. — Dit laatste verwekte eenig gemor in de Vergadering. De uitgebragte raadslagen waren vol blyken van misnoegen op *Amstels* Raad, en men hoorde scherpe aanmerkingen tegen denzelven gericht. De meerderheid besloot dat deeze Brief geen onderwerp van beraadslaaging kon uitmaaken (*).

Bataafsch Brabants handelwyze in deezen.

Zo stilzwygend liep niet af eene handelwyze in *Bataafsch Brabant*, ten opzigte van de Proclamatie, gehouden: immers hadt de Hoogstgeconstitueerde Magt aldaar zwaarigheid gemaakt, dit Ontwerp, gelyk zy zich uitdrukte, *zo zaauwlyk* aan het Volk te brengen, en het noodig geoordeeld eene Publikatie daar by te voegen; dit hadt tyd vereischt en vertraaging aan de afkondiging toegebragt. Deeze Ge-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VI. D. bl. 327-330.

Gewestlyke Publikatie strekte om ieder Stemgeregtigde Burger afzonderlyk, voor eene Commissie uit het Plaatslyk Bestuur, te doen verschynen; ten einde, als 't ware, op verhoor van Artykelen, zyne stem uit te brengen.

CX. BOEK. 1797.

Dusdanig eene Oproeping voor Commissarissen, by wyze van Dagvaarding, oordeelde de Nationaale Vergadering volstrekt strydig met de Oppermagt des Volks. In dezelve kwam eene zinsneede voor, in welke het Provintiaal Bestuur van *Bataafsch Brabant*, naa het oordeel van een en ander Lid der Nationaale Vergadering, op eene zeer ingewikkelde wyze, de Ingezetenen van dat Gewest aanmaande, om, in het aanneemen of verwerpen des Ontwerps van Staatsregeling, de Gewestlyke Belangens, en wel inzonderheid die van *Bataafsch Brabant*, in het oog te houden: eene aanmaaning, die niet alleen een *Federalistisch* en *Aristocratisch* stelzel scheen te bevatten; maar ook uit een *Egoistisch* denkbeeld voort te komen, geheel strydig met het bepaalde beginzel van Eén- en Ondeelbaarheid. Eene handelwyze alzins geschikt om de gemoederen der Ingezetenen voor in te neemen. Men oordeelde, dat geen Geconstitueerde Magt zich mogt bedienen van eenigen invloed van gezag, of eenige aanmaaningen doen, inloopende tegen de Oppermagt des geheelen Volks van *Nederland*, of eenig gedeelte van dat Volk zou belemmeren in de vrye en onafhanglyke beoordeeling des Plans van

Hoe beoordeeld en behandeld.

CX. BOEK.

1797.

Staatsregeling. — Geene Geconstitueerde Magt was bevoegd om de Ingezetenen voor in te neemen, en door rechtstreeksche of zydelingsche middelen, derzelver begrip te bestuuren of te overmeesteren. — Een ernstige aanschryving aan de Hoogstgeconstitueerde Magt in dat Gewest hieldt in, dat zy zich zorgvuldig zouden hebben te onthouden van al dat geene, waar door zy zouden schynen, van derzelver gezag of van aanmaaningen, ontleend uit eenig byzonder belang, in tegenstelling van het algemeen belang, gebruik te maaken ten aanziene van de Bestemming des Plans van Staatsregeling omtrent het welk de uitoefening van 's Volks Oppermagt, geheel vry en onafhangelyk moest werkzaam weezen (*).

In *Friesland* eene onderteekening der Verklaaring gevorderd.

Frieslands Bestuur vorderde niet alleen de Aflegging, doch daarenboven de Ondertekening van de Verklaaring in het Reglement ter Optoeping in de Grondvergaderingen. Een maatregel, die veele Vrienden van het Plan huiverig maakte om aldaar te verschynen, willende zich daar aan, als onwettig, niet onderwerpen. Ter Nationaale Vergadering kwamen verschillende Verzoekschriften van *Friesche* Burgers,

(*) *Dagverb. der Nat. Verg.* VI D. bl. 456. 474. 481. De Stemgeregtigde Burgers van *Bergen op den Zoom* beklaagden zich over die Publikatie, by de Nationaale Vergadering, nog andere blyken aanvoerende van het Federalistisch Despotisme daar heerschende. *Dagverb. der Nat. Verg.* VI. D. bl. 534—535.

gers, 't geen aanleiding gaf tot breede, hoogloopende en in 't oude vervallende geschilvoeringen (*),

1797. Gesteldheid des Volks.

De tyd den Volke gegeeven om het Ontwerp te leezen, en zich toe te rusten om deszelfs oordeel, op den dag der *Stemminge*, uit te brengen, was buitengemeen vrugtbaar in geschriften, van meer en minder aanbelangs, van een beraadenen; doch veel meer van eenen driftigen en partyschap koesterenden aart. De Dagbladen der Nationaale Vergaderinge hadden stukswyze opgegeeven de onderscheidene beoordeelingen van elk Artykel, onder welke bykans geen van eenige aangelegenheid plaats verwierf, zonder het scherpst onderzoek ondergaan te hebben, en waar by men niet naliet, van wederzyden, de gebreken op te haalen en in den sterksten dag te stellen, zonder met eene evenmaatige hand het heilzaame aan te wyzen. — De wederzydsche verwytingen van eene en andere Party, wegens het te werk stellen van kunstenaaryen en kuiperyen, waren den Volke kennelyk. — Het heftig uitvaaren tegen het aangeboden Plan, de haatlykste benaamingen daar aan gegeeven, werden herhaald door de Tegenstanders, terwyl de Voorstanders de gebrekkigheid, in een en ander opzigt, niet durfden ontkennen; maar veel eer rondborstig beleden. — By de onmogelykheid om een al-

(*) *Dagverb. der Nat. Verg.* VI. D. bl. 730 *enz.* VII. D. bl. 70—88. 188.

CX. BOEK. 1797. allen voldoenend Plan door Menschen te vormen, kwam, dat het nu ter Volkskeuze voorgelegde, onder zulk een strydigheid van begrippen ontvangen, en uit twee wydverschillende, niet zeer voeglyk, zamengesteld, geen der Partyen, waar in het Volk zo wel als de Vergadering verdeeld was, kon behaagen.

Gesteldheid der Partyen. De *Federalisten* wraakten het: dewyl het Eenheid en Ondeelbaarheid ten grondslage hadt, of liever overeenkomstig die beginzelen veelal gewyzigd was. — De *Unitarissen* beklaagden zich, met luider stemme, over de veelvuldige doorsteekende blyken, die het oude Bondgenootschaplyk stelzel begunstigden. — De Voorstanders van den *Volksinvloed*, vonden dit hoogstgewenscht beginzel niet alleen verzwakt; maar oordeelden 's Volks Oppermagt tot een enkel schaduwbeeld gemaakt. — Het stuk den Godsdienst betreffende, wrogt op eene verschillende; doch, over 't algemeen, geen aanpryzende wyze. Het gemis eener volle verzekering, van het bezit aller Geestlyke Goederen, was een duchtig bezwaar by een zo groot aantal Ingezetenen tot het Hervormd Kerkgenootschap behoorende. — En niet weinigen der Belyderen van andere Godsdienstgezindheden, inzonderheid de *Roomschen*, zagen met ongenoegen, dat aan de geweezene Heerschende Kerk nog zo veele voordeelen gelaaten waren; welker ophouden zich alleen in een nevelagtige toekomst vertoonde.

Hoe

Hoe sterke en in geenen deele altoos valsche kleuren men gebruikt hadt en nog voortvoer te bezigen, om het gevaar van het verwerpen der aangeboodene Staatsregeling den Volke voor oogen te schilderen; ontbrak het niet aan tegenovergestelde tafereelen, die het aanneemen afmaalden als het bederf des Vaderlands. Onbestemdheid en twyfelmoedigheid werd hier uit gebooren. By zommigen egter daagde, in dit duistere, een licht op, als zy in aanmerking namen, hoe, volgens besluit der tegenwoordige Nationaale Vergadering, de benoeming van Leden tot eene Tweede, de goed- of afkeuring des Plans voorging; hoe 'er dus kans was, dat de verkiezing kon vallen op Persoonen, die een aanneemelyker Staatsregeling zouden kunnen te voorschyn brengen. Dit lag in de toekomst verborgen, dien kans kon men afwagten. Vóór den dag der Stemminge zou de uitslag veeler verkiezingen openbaar zyn; en deeze gronden opleveren of men hoop op een Staatsregeling, beter naar hunnen zin, konde koesteren.

Grond van uitzigt op een beter Plan.

In den loop der verrigtingen ter Nationaale Vergadering omtrent het thans gereede Plan, hebben wy onvermydelyk moeten vermelden de punten van de grootste strydigheid; wy hebben 'er eenigzins by stil gestaan. Niet meer dan eene korte aanwyzing van 't geen de Voor- en Tegenstanders aanvoerden, zal hier voegen; doch zulks eenigermaate noodig weezen;

Wat 'er van beide de hoofdpartyen te zeggen valt.

IX. BOEK. 1797. Wat de Voorstanders des Plans aanvoerden.

zen: ten einde het anders verstrooide als onder één gezigtpunt te brengen, en de daar mede overeenkomstige werkzaamheden van eene en andere Party te vermelden.

Bezien wy, voor eerst, wat de Voorstanders van het den Volke aangeboden Plan, ter aanpryzinge, deeden. Te veel, te luide was 'er gesprooken over de veelvuldige gebreken in het Ontwerp, ook door de Omhelzers volmondig erkend, dan dat lieden, van eenig doorzigt en oordeel, 't zelve den Volke, ter oorzaake van de innerlyke voortreflykheid of volkomenheid, bestonden aan te pryzen; de erkende gebreken zogt men te verzagten en te plooijen, een erger Plan zou veelligt het gevolg der Verwerping weezen. Dan voornaamlyk waren de Voorstanders magtig in de weere, om de aanneeming te bewerken, door de nadeelige gevolgen van het verwerpen breed te vermelden. Als zodanige wilden zy beschouwd hebben het doen voortduuren der heerschende verdeeldheden onder de Leden des Bestuurs, en het Volk zelve; het ondervondene gebrekkige en aan zo veele botzingen onderhevige Tusschenbestuur eener Nationaale Vergadering, dit maakte veelen wendig. De Oorlog, waar in de Staat was ingewikkeld, vorderde de kragtdaadigste maatregelen, alleen te wagten van een Constitutioneel Bestuur, zonder hetzelve liep de Onafhangelykheid, en het Staatkundig aanweezen des Vaderlands, gevaar,

vaar, en zou bezwaarlyk by Buitenlandsche Mogenheden bewaard blyven, terwyl onze Bondgenooten weinig zekere hulpe van ons konden verwagten. Byzonder drongen zy aan, dat het herstel van den diep vervallen staat van 's Lands Geldmiddelen, uit veele oogpunten beschouwd, om het daarstellen eener Staatsregeling, met luider stemme schreeuwde; terwyl ook het behoud en de beveiliging van de tegenwoordige orde van zaaken tegen alle woelingen der kwalykgezinden van dit stuk afhing. Het kon daarenboven 't hoofd des kwynenden Koophandels opbeuren. — Men verzuimde niet de dienstvaardige drukpers te hulp te neemen; uittrekzels uit het Plan te maaken, ten dienste van de zodanigen, die het aan lust, tyd of bekwaamheid mangelde om een arbeid, omtrent duizend Artykels bevattende, na te gaan en te beoordeelen. — Uittrekzels alzins ingericht om het Plan in den meest aanneemelyken dag te plaatzen. — Anderen schetsten de kenmerken eener goede Staatsregeling en misten niet dezelve aan te wyzen als voorhanden in het tegenwoordig aangeboden Plan. — Men liet niet af zich by de Aanhangers der oude Constitutie te vervoegen, en hun aan te maanen om ter stemminge in de Grondvergaderingen te verschynen; op dat men een einde zou zien aan het *Revolutionair* tydperk. — Van kunstenaryen kon men veelen der Aanpryzeren niet vry kennen: en straalden dezelve bovenal in 't ooge,

ex. rorr. — 1797.

XX. BOEK. 1797.

oege, wanneer zy in de openbaare Nieuwspapieren tydingen wisten te doen plaatzen, als of by de toen aangevangene Vredehandelingen te *Ryssel* slegts gewagt werd na de aanneeming der Staatsregeling, om onzen Staat als Mogenheid te erkennen, en aan de onderhandelingen deel te geeven, en als of de Vyanden van den Staat, daarom tegen op haare verwerping loerden, om ons, van dezelve buiten te sluiten, als geene Mogenheid meer (*). — Om de maat der partydigheid vol te meeten, stelde men de Tegenwerkers der aanneeming voor als medestanders van PITT, als omgekogten door *Engelsch* goud.

Gematigde Voorstanders, GOLDBERG enz.

Allen intusschen, die voor het aanneemen zich verklaarden, maakten geen gebruik van deeze en desgelyke wraakbaare middelen. Onder de aanraaders ter aanneeminge staken uit de Burgers GOLDBERG, VERBEEK en SCHEFFER (†). Het Verslag door deezen uitgebragt, na het onderzoek des Plans, besluiten zy in deezer voege; „ Wy agten ons verpligt U „ openhartig te verklaaren, dat de overweeging van alle de voor- en nadee„ len, en de onpartydige toepassing der„ zelven op den geheelen zamenhang van „ het

(*) Dit laatste werkte byzonder in de Nationaale Vergadering, en leverde tooneelen van heftigen aart op. *Dagverh. der Nat. Verg.* VI. D. bl 679 - 683.

(†) *Zie* het *Rappört door hun uitgebragt in eene Vergadering van de Societeit voor* EENHEID EN ORDE *in den Haag, over het voorgedraagen Ontwerp van Constitutie.* In den *Haage* by I. VAN CLEEF.

„ het Ontwerp, by ons verwekt heeft „ eene volkomen overtuiging, dat, in het „ zelfde Ontwerp voor het *Bataafsche* „ Volk oneindig meer voordeelen dan ge- „ breken en nadeelen, te vinden zyn. En „ wie toch, die de waarheid hulde wil „ doen, en de zaak met een onpartydig „ oog beschouwen, zal niet met ons in „ deeze overtuiging deelen, — wie, die „ het Ontwerp van Constitutie vergelykt „ met de Staatsregeling, de Oude Con- „ stitutie weleer genoemd, en daar by in „ aanmerking neemt den zo zeer terug- „ gehouden staat van Verlichting in ons „ Vaderland, als mede de zo algemeene „ overhelling onzer Natie tot oude Inrich- „ tingen, zal zich niet met ons verwon- „ deren, dat zo veele wysgeerige begin- „ zelen, zulke stoute staatkundige trek- „ ken, zulke importante groote verbete- „ ringen, en in de daad, laat ons opregt „ en onpartydig zyn, zo weinige weezen- „ lyke gebreken in het voor ons liggende „ Plan worden gevonden. — Het is dan, „ naa eene rype overweeging van het „ voorgedraagene en van alles wat wy, „ tot hier toe, tegen of voor het Ont- „ werp van Constitutie hebben aangevoerd „ gevonden, dat wy voor ons zelven, en „ zonder ons gevoelen aan iemand ter „ wereld te willen opdringen, volkomen „ zyn geconvinceerd, dat het Ontwerp „ van Constitutie, zo als het door de „ Vertegenwoordigers van het *Bataafsche* „ Volk gearresteerd en ter goed- of afkeu-

„ ring

CX. BOEK. 1797.

„ ring aangeboden is, zou behooren goed- „ gekeurd en als een Staatsregeling voor „ hetzelve Volk aangenomen te worden." — Dit stuk onderscheidde zich van verre de meesten, ten deezen dage, uitgegeeven, het was niet opgevuld met verouderde Magtspreuken, met zwetzend gebrom; maar al te duidelyk ingericht op een toon, geschikt om 't gemeene Volk, dat zo zeer op klanken aast, en zich door wind laat voeden, in te neemen; bedaarde overweeging hieldt de schaal des oordeels in de hand. Verre van de gebreken te ontkennen, geeven die Burgers dezelve op, en teffens Verhelpings of Verbeteringsmiddelen; bovenal aandringende op het onverbreekbaar regt der Maatschappy, om ten allen tyde, wanneer zy het nuttig en noodig oordeelde, haare Staatsregeling te veranderen, en van gebreken te zuiveren.

Door de *Haagsche* Societeit verworpen; door weinigen getekend.

De *Haagsche* Societeit *Voor Eenheid en Orde* deedt hulde aan de verdiensten van dit Verslag; doch verklaarde openlyk, dat zy zich met het aanpryzend oordeel noch met het besluit, de aanneeming van het Plan, kon vereenigen. —— Het vondt egter Ondertekenaars, en zou derzelver getal zeker veel grooter geweest zyn, indien men 'er vroeger met het stuk gereed geweest ware, en het in tyds den Lande door verspreid hadt.

Werkzaamheden eeniger Societeiten

Kwam uit het midden der *Haagsche* Societeit, dit, door dezelve niet omhelsde stuk te voorschyn. In andere Steden, als *Dordrecht*, *Amsterdam* en meerdere, beston-

den

den Societeiten van den eigensten Stempel, waar in men ten hoofddoelwit hadt de Eenheid en Ondeelbaarheid des Gemeenebests. Uit deeze vloeide die menigte van Verzoekschriften der Nationaale Vergadering toe, voornaamlyk strekkende tot aandrang deezer punten. Werkzaamheid vondt by deeze alle plaats. In eenige hadt men Commissien benoemd, die de Artykelen van het Plan der Staatsregeling by de Nationaale Vergadering vastgesteld, tot een geheel bragten, en beoordeelden, om langs dien weg hunne Medeleden voor te lichten; het, huns agtens, aanneemelyke of verwerplyke, aan te wyzen. Reeds vóór de voltooijing van het Ontwerp, was door de *Amsterdamsche* Societeit *Voor Eenheid en Ondeelbaarheid*, een breed Vertoog ontworpen en der Vergaderinge getekend aangeboden, wanneer de Vergadering hier op een afwyzend besluit nam (*), gaf de Societeit die bezwaaren openlyk in 't licht. De bezwaarpunten liepen voornaamlyk over eenige bepaalingen der Staatsregeling, die zy oordeelden met de Regten van den Mensch en Burger en het weezen eener Volksregeering by vertegenwoordiging, te stryden; als mede andere, waar in de Federalistische geest doorstraalde, de ongelyke verdeeling in Departementen, als waar by *Utrecht*, *Zeeland Friesland*, *Overysfel* en *Drenthe* genoegzaam geheel gelaaten; terwyl *Gelderland* en *Bataafsch Brabant*

CX. BOEK.

1797.

omtrent het Plan.

(*) Zie hier boven bl. 16.

CX. BOEK. 1797.

baut in twee, en *Holland* in wel vyf deelen gesplitst werden. — De Magt wyders aan de Departementaale Besturen opgedraagen, keurden zy af, als aandruisschende tegen de vastgestelde beginzelen van Eenheid en Ondeelbaarheid. — Zeer sterk hun de onverantwoordelykheid der Hoofdmagten, en het mangel van eenig aangeweezen middel om die Magt, welke het vertrouwen misbruikte, te regt te stellen; als mede de belemmeringen der herziening van de Staatsregeling in den weg gesteld, zynde deeze, buiten een alzins te duchten Volksopstand, als 't ware onmogelyk gemaakt. — Alle deeze en verscheide andere bezwaaren van eene mindere aangelegenheid, werden uitvoerig ontwikkeld, aan den toetssteen eener goede Republikeinsche Regeeringsvorm gestreeken, met nadruklyke aanwyzing van de hoogstbedenkelyke gevolgen. — Schoon dit Vertoog de beslissende uitspraak aan den Volke overliet, kon de verspreiding en het greetig leezen deezes Geschrifts, niet dan sterk medewerken om het getal der Afstemmeren te vergrooten.

Twaalf Representanten zenden eene afkeurende Beoordeeling in 't licht.

Dan nog vermogender middelen werden te werk gesteld om het Volk de aanneeming te ontraaden. Sterk hadden zich, in den loop der raadpleegingen over het Plan van Staatsregeling, by wylen, eenige Leden uitgelaaten, onder deezen hoorden wy voornaamlyk VAN ALTENA, MIDDERICH, NOLET, VREEDE, WITBOLS, QUESNEL, VONCK, KORNE, VAN ZONSBEEK,

VAN

van Langen, C. L. van Beyma en Bosch; eenigen hunner betuigden openlyk dat zy den Volke de aanneeming des Plans ten sterksten zouden ontraaden. Dit twaalftal Representanten zondt eene *Beoordeeling* in 't licht *van het Ontwerp van Constitutie* met hunne Naamtekening bekragtigd (*).

CXI. BOEK.
——
1797.

Dat zelfde vuur, 't geen hun spreekend bezielde, vertoonde zich nu in geschrifte. Bedenkelyk mogt deeze stap sommigen voorkomen; dan het aandeel, 't geen zy verondersteld moesten worden in het vormen eenes Plans van Staatsregeling gehad te hebben, en bovenal hunne alzins bekende veelvuldige, schoon genoegzaam altoos vrugtlooze tegenspraak op eenige der gewigtigste Artykelen, maakten het hun, zo zy oordeelden, tot een pligt, om den Volke de hoofdgronden hunner afkeuringe te doen kennen. Dit rekenden zy aan den Volke, dit aan zich zelven verschuldigd te zyn, en als Burgers kwam hun het regt der beoordeelinge des Plans toe. De hoofdsom der aangeweezene gebreken kwam hier op neder. Mangel aan Eenheid in het Bestuur, de drie Hoofdmagten konden ligt tegen elkanderen aanbotzen, en dit eene Constitutioneele Regeeringloosheid veroorzaken te midden van welke

(*) Gedrukt te *Leyden* by P. H. Trap. Men zie ook een stukje getyteld *Ontwerp van Staatsregeling voor het Bataafsche Volk. Door eenige Nederlandsche Burgers.* Te *Amst.* by M. Schalekamp.

CX. BOEK. 1797.

ke de verongelykte en mishandelde Burger aan zyn lot werd overgelaaten — de gebrekkige zamenstelling van het Wetgeevend Lichaam — de overdreeve Magt van den Staatsraad — de onverantwoordelykheid van het Nationaal Geregtshof — het gebrek van Volksinvloed op het Bestuur — het gemis van een geruststellenden waarborg voor het gedrag des Bestuurs — de verkragting van veele beginzelen — de schennis van 's Volks waar belang in de verdeeling der Departementen — en de bepaalingen op de herziening der Staatsregeling gemaakt.

Grondschets eener Staatsregeling door hun opgegeeven.

Omtrent alle deeze en meer andere punten gaven zy nu in geschrifte kortlyk byeengevoegd te leezen, wat zy afzonderlyk daar tegen ingebragt hadden, by de veelvuldige beraadslaagingen. Al dit diende om het Volk ter Afstemming te noopen. — Op dat men niet mogt zeggen, dat afkeuren gemaklyker valt dan verbeteren, leverden zy teffens eene Grondschets op, volgens welke zy oordeelden, dat eene Goede Staatsregeling zou behooren te worden uitgewerkt. — Ten slot voerden zy deeze taal. „ Dat nu de *Bataafsche* Natie „ oordeele over onze oogmerken en be„ doelingen. — Wy hebben ons getroost „ als *Revolutionairen* en *Terroristen* uitge„ maakt te worden. — De Natie oordeele, „ of wy anders zyn dan waare *Republikei„ nen*, dan Vrienden van het Vaderland, „ dan Voorstanders van eene regelmaatige „ Vryheid! — De *Aristocratie* heeft noo-

„ dig

„ dig, terwyl zy zelve zich alle geweld- CX. BOEK. 1797.
„ daadige ftappen veroorlooft, anderen
„ van ongeregeldheden te betichten, die
„ niets anders beoogen dan waarheid en
„ orde. — Hoe zou de Ariftocratie an-
„ ders kunnen flaagen om haare flinkfche
„ oogmerken te bereiken? — Dan laa-
„ ten wy haar aan zich zelven overlaa-
„ ten! Zy zal in haare eigene netten
„ gevangen worden. — De *Bataaffche*
„ Natie zal uit haare eigene oogen zien. —
„ Zy zal haare Vrienden onderfcheiden
„ van hun, die den fchyn daar van aan-
„ neemen; maar, in de daad, niets an-
„ ders dan zich zelven bedoelen. — De
„ *Bataaffche* Natie zal oordeelen en be-
„ flisfen, of haar geluk, of haar bederf,
„ aan het aanneemen van het Ontwerp
„ van Conftitutie verbonden is. — En
„ deeze beflisfing zal voorzeker ons regt-
„ vaardigen by Tydgenooten en Naako-
„ melingen."

Een ftuk van dien aart, uit handen van zo bekende Volksvertegenwoordigers komende, kon niet misfen wederftand en tegenfchryven te ontmoeten, dit deedt hun andermaal de pen opvatten, om alle de gemaakte Bedenkingen uit den weg te ruimen, waar door men poogde het Volk een fchrik tegen het afftemmen der Staatsregeling in te boezemen; voornaamlyk ontleend uit het gevaar van den langeren duur eens ftaats van Omwenteling — uit den hachlyken toeftand van 's Lands Geldmiddelen, en uit de betrekking tot Buiten-

Een tweede Gefchrift van die zelfde Reprefentanten.

 land.

CX. BOEK. 1797.

landsche Mogenheden. — In dit stukje, in vuur, vooral niet minder dan het voorgaande, schryven zy, „ dat het aanneemen „ van het aangeboden Ontwerp van Staatsregeling, niets anders is dan het sluiten van Contract tusschen de *Aristocratie* en de *Vryheid*, waar by de eerste „ gevolmagtigd wordt, om, geduurende „ vyf jaaren lang, met een *Constitutioneel Gezag*, de Natie te mogen *tyranniseeren* (*).”

Schryven des Representants VAN STAPHORST.

Onder de Representanten oordeelde N. VAN STAPHORST zich tegen deeze beide Geschriften zyner Medereprefentanten openlyk te moeten verzetten in een klein Stukjen, gericht *aan zyne Landgenooten* (†). By eene vry algemeene en oppervlakkige Verdeediging van het aangeboden Plan, behelst het eene opgave van Verdenkingen, ten opzigte van dit Twaalftal, en eene verdeedigende aanpryzing des Plans om het Volk ter aanneeminge te beweegen.

Nota van den Minister Noël.

VAN STAPHORST gewaagde, hoe onze groote Bondgenoot het Plan beschouwde, zich beroepende op een Geschrift van den *Franschen* Minister Noël. Het zal hier voegen van 't zelve, en het geen 'er mede

gee

(*) Het was getyteld *Wederlegging van eenige der voornaamste, zo in het openbaar als heimelyk aangevoerde, drangredenen voor het aannemen van 't Ontwerp van Constitutie, door eenige Burgers, aan de Representanten van het Volk van Nederland.* In den *Haage* by J. DE GROOT *en Zoonen.*

(†) 't Zelve was in den *Haage*, en te *Amsterdam*, gedrukt.

gepaard ging, eenig verslag te geeven. Dit fchryven was uitvoeriger dan dusdanige ftukken doorgaans. Hy ving aan met het vermelden van het genoegen des *Franfchen* Staatsbeftuurs, „ over het oogenblik, waar „ op het *Bataaffche* Volk ftondt te ver„ gaderen, ter uitoefening van het fchoon„ fte regt van vrye Natien, het vestigen „ eener Conftitutie, die het rangfchikte „ onder de Mogenheden van *Europa*." — Noël haalt op wat *Frankryk* voor het *Bataaffche* Volk gedaan, welke voordeelen het daar aan toegebragt hadt; doch voegt 'er by, hoe het *Franfche* Gouvernement „ niet ontveinsde, dat alle deeze „ voordeelen flegts in fchyn zouden be„ ftaan, en ras verdwynen, zonder het „ onwaardeerbaar goed van eene wyze „ Conftitutie, en van een vastgeregeld „ Beftuur, de eerfte nooddruften van alle „ Volkeren." — Voorts weidt hy uit in den lof der Staatsregelinge den Volke aangeboden. „ Zyn Gouvernement," fchreef hy onder andere, „ meende *daar* in niet „ alleen te befpeuren de heiliging van „ die waare en groote beginzelen, die „ elks byzondere Vryheid waarborgen, „ zo wel als Staatkundige en Burgerlyke „ Vryheid; maar ook die voorzigtige „ Wysbegeerte, welke zich door onder„ vinding laat voorlichten, wanneer het „ in dit werk niet meer den kwalyk ver„ eenigden bundel van geduldige Sou„ vereiniteiten waarneemt, wier belangen „ gestadig botsingen veroorzaakten," en

OCT. BOEK.
——
1797.

CX. BOEK. 1797. „ elkander onophoudelyk dwarsboomden; „ maar integendeel die Eenheid ontdekte, „ waar in de levenskragt van het Staatkundig Lichaam bestaat, de vereeniging „ in één middenpunt van 's Volks Oppermagt en 's Volks Vertegenwoordiging, „ naauwkeurige Grensscheiding der Magten, gestadige vernieuwing en trapswyze „ opklimming van 's Lands Ampteneeren, „ en eindelyk op gezette tyden wederkeerende Grondvergaderingen, waar door „ alle Magt steeds terug gevoerd werd tot „ haare oorspronglyke bron, en de gelukkige gelegenheid daargesteld om tot verbetering der Maatschappelyke Orde, op „ eene wettige wyze, gebruik te maaken „ van dwaalingen zelfs der Wyzen, en „ voordeel te doen met de waarneemingen intusschen gemaakt."

Met al dien hoogklinkenden lof was het *Fransche* Gouvernement 'er verre af van dit werk volmaaktheid te willen toekennen; zonder gebreken aan te wyzen vermeldt Noël, dat het *Fransche* Gouvernement dagt dat dezelve niet grof waren, en gemakkelyk zouden vallen te verbeteren.

Eene spraakwending aan *Neerlands* Volk, in dit Vertoog, mogen wy niet onvergenomen laaten, „ *Bataaven!* Gelukkige *Bataaven!* Uwe, U zo zeer vereerende „ Omwenteling, is tot hier toe, door „ geene buitenspoorigheid, door geen ge„ weld bezoedeld; Burgertwist heeft uwe „ schuldlooze handen niet gewapend, en „ 's Volks gezond verstand, door geslacht

„ te voorbeelden gewaarschuwd, heeft U
„ behoed voor die rampzalige schokken,
„ welke de grondvesten der grootste Ry-
„ ken hebben doen daaveren. Het hangt
„ van U af den roem der gelukkigste uit-
„ zondering te verzekeren: de oude en
„ nieuwe Wereld zyn vervuld met groot-
„ sche denkbeelden van uwe aloude ny-
„ verheid, vlyt en overwinningen; zy
„ beschouwen uwe poogingen tot herstel
„ met het tederste belang. —— Welaan!
„ het hangt nu van U af aan dezelve een
„ voorbeeld te geeven zonder wederga
„ van een Volk, dat zonder stormen, van
„ den staat der onderdrukking tot dien
„ van Vryheid opklimt; van een Volk
„ dat zyn *Staatkundig Bestaan* met kalm-
„ te, en zonder stuiptrekkingen, ver-
„ nieuwt. —— Die roem is te zuiver en
„ te treffend, dan dat gy niet zoudt
„ schroomen denzelven bloot te stellen aan
„ de onzekerheid der toekomst."

Hier aan hegt de *Fransche* Staatsdienaar eene-schildery van de gevaaren der Burgertwisten, waar toe het verschuiven der Constitutie, de *Bataaven* zou terug voeren, als mede, dat een vastgeregeld Bestuur de zekerste waarborg is die de Mogenheden elkander kunnen aanbieden voor de waarneeming van derzelver Verbonden;
„ ten deezen opzigte konden de zaaken
„ tusschen de twee Republieken by geene
„ mogelykheid op eenen gelyken voet be-
„ schouwd worden, zo lang 'er geen *Ba-*
„ *taafsche* Constitutie bestondt; maar de-

 „ zel-

CXIX. BOEK. 1797.

„ zelve, in tegendeel, afhing van den „ onzekeren loop en onderhevig was aan „ de stormagtige worstelingen van tegen- „ strydige gevoelens."

Noël besloot dit stuk met betuigingen van *Frankryks* aangenaam vooruitzigt op de heilvrugten, die het aanneemen des Ontwerps van Staatsregeling opleverde.

De Beantwoording 'er van ter oordeeling van de Vergadering gevorderd.

Zodanig eene voordragt, in zulk een tydsgewrichte (*), kon niet nalaaten veel opziens te baaren, schoon men reeds, zints eenigen tyd, iets dergelyks van het *Fransche* Gouvernement verwagt hadt; daar het *Directoire* gedüurende de beraadslagingen over het Plan van Staatsregeling dagelyks berigt ontving van al het gewigtige ter Nationaale Vergadering voorvallende, en het vastgestelde omtrent elk Artykel (†). Onverwyld besloot de Vergadering tot het doen drukken van het oorspronglyke met eene daar by gevoegde *Nederduitsche* Vertaaling. De Voorzitter wilde het ter beantwoording in handen stellen der Commissie van Buitenlandsche Zaaken. Dit vondt toestemming; mits men het Antwoord niet afvaardigde zonder het vooraf aan de Vergadering, ter goedkeuring, te vertoonen (§).

Het

(*) Het stuk was den 20 July gedagtekend.

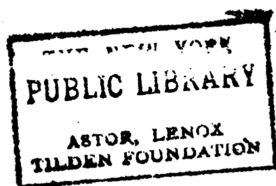
(†) Dit verzekerde de Pasteur tegen het zeggen, dat het *Fransch* Directoire over het Plan van Constitutie oordeelde, zonder het te kennen. *Dagverh. der Nat. Verg.* VI. D. bl. 628.

(§) *Dagverh. der Nat. Verg.* VI. D. bl. 530 532.

E. J. GREVE.

H. A. Baur, pinx. *R. Vinkeles, sculp.*

PUBLIC LIBRARY
ASTOR, LENOX
TILDEN FOUNDATION

Ingediend Antwoord.

Het ingeleverd antwoord, naar gewoonte, meestal een weerklank van de gedaane Voordragt des *Franschen* Ministers, hieldt egter, in 't slot eene beroeping in op de Proclamatie aan den Volke gedaan. „ De „ Nationaale Vergadering mogt alleen „ wenschen, en op haar voorbeeld mogt „ ook de Commissie uit die Vergadering, „ geen oordeel hoegenaamd vellen, dit „ was te zeggen, wel ten aanziene der „ noodzaaklykheid voor ons Land, eener „ Constitutie; maar niet ten aanziene van „ de waardy van het Ontwerp, dat het „ Volk stondt te beoordeelen. De Na„ tionaale Vergadering wagtte, met eer„ bied, deszelfs oppermagtig besluit, en „ zy twyfelde geen oogenblik of het *Ba„ taafsche* Volk zou, by het uitoefenen „ van het schoonste zyner Regten, eene „ keus doen, zyns zelfs en der Vryheid „ waardig, voorgeschreeven en gebillykt „ door gezonde Rede, door zuivere Va„ derlandsliefde, door betragting der Eer „ en Roem der *Bataaven!*"

Aanmerking daar op gemaakt.

Naauwlyks was dit antwoord geleezen, en het voorstel des Voorzitters om het vast te stellen, gehoord, of de Representant Greeve bragt in 't midden, geenzins zich te kunnen vereenigen met een Antwoord, waar in geen gewag gemaakt werd van de byzondere uitdrukking in het stuk des *Franschen* Ministers, dat *Nederland*, door de Constitutie te aanvaarden, *den rang onder de Mogenheden* van *Europa* hernam, even als of de *Bataaven*, tot dus

CX. BOEK. 1797.

verre, den rang van Mogenheid verlooren hadden. Hier op vielen, over het doen drukken en aan de orde van den dag te stellen, heftige woorden. Het werd eenige dagen in Advys gehouden (*).

Geschillen deswegen. Aanmerking van Witbols.

In dien tusschentyd hadden zich Tegenstanders en Verdeedigers des Antwoords ten wel te wagten stryde gespitst. Witbols bekwam eerst het woord; en voerde het tegen de even bygebragte uitdrukking van Noël. Hy haalde de spreekendste bewyzen op, dat de *Bataafsche Republiek*, niet alleen door *Frankryk*, maar ook door andere Mogenheden, als een Mogenheid erkend was. Hy voer voort met de wenschlykheid eener vaste Staatsregeling te vermelden; hy roemde de taal des *Franschen* Ministers, en de welmeenende vriendschapvolle raadgeevingen; dan voegde hy 'er nevens, niet te kunnen ontveinzen, dat hy de sterke aanpryzing ter aanneeming der ontworpene Staatsregeling, beschouwde als eene Anticipatie op de vrye keuze des Volks, onderschraagd door eene niet onduidelyke bedreiging, dat, zonder die aanneeming, de Republiek niet als Mogenheid zou erkend worden, en geen aandeel hebben in de Vredesonderhandelingen. Men hadt, zyns oordeels, die uitdrukking, als te sterk inloopende tegen de Souverainiteit des *Bataafschen* Volks, in het antwoord niet ongemerkt behooren voorby te gaan.

PAS-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VI. D. bl. 606.

PASTEUR beweerde, dat dit Antwoord geen onderwerp van beraadflaaging voor de Nationaale Vergadering kon uitmaaken, dat dezelve of de Commisfie tot Buitenlandfche Zaaken voor de mededeeling zou bedanken, of dat, indien de Vergadering over 't algemeen mogt oordeelen, dat het niet wel gefteld was, dezelfde Commisfie last zou krygen om een ander te vervaardigen. Veele Leden ftonden met hem in 't zelfde gevoelen: dan ook ontmoette hy wederfpraak.

PASTEURS gevoelen.

In 't einde liet zich VREEDE, met den klemmendften nadruk, hooren. Naa zyne verbaasdheid over dit ftuk des *Franfchen* Ministers betuigd en aangemerkt te hebben hoe zeer het verfchilde van voorige handelingen, ten opzigte van ons Gemeenebest, naa de Onafhanglykverklaaring, meende hy te moeten befluiten, dat het *Franfche* Staatsbeftuur eenen verkeerden indruk hadt ontvangen, dat aan 't zelve de omftandigheden onzes Vaderlands, in zodanig een valsch licht waren voorgedraagen geworden, dat het geloofde van deezen beftendigen grondregel te moeten afgaan, en zich verpligt rekende het oordeel des *Bataaffchen* Volks vooruit te loopen, en al zyn invloed te moeten befteeden om het vriendelyk te dwingen tot het aanneemen van de vervaardigde Staatsregeling. In dit geval moest de Vergadering een geheel ander Antwoord geeven dan het nu ingebragte. Woordlyk vervolgt hy; „ Burgers Reprefentanten! de taal

VREEDES taal.

IX. BOEK. 1797.

„ der waarheid, met eene edele bescheidenheid voorgedraagen, mishaagt geen „ groote zielen. Welaan, zy zy de onze! „ Zy klinke in het oor van het verlicht „ Gouvernement der grootmoedige *Franschen!* —— Laat ons hetzelve, in die „ taal, onze dankbetuigingen opdraagen „ voor zyne weldaaden! —— Laat ons „ hetzelve in die taal, onze aandoeningen, „ onze bekommeringen, over onze kwynende Volksonafhanglykheid, voorstellen! —— Laat ons, op dezelfde voegzaame wyze, hetzelve een echten voordragt geeven van den waaren staat der „ zaaken in dit Gewest, en niet langer „ hetzelve doen duchten, dat hier de handen jeuken na het *Terrorisme*, waar voor „ men het veelligt eene valsche vrees „ heeft ingeboezemd, uit welke de tegenwoordige stap is voortgesprooten; maar „ laat ons het overtuigen, dat de *Bataaven* eene regelmaatige Vryheid beminnen; doch te lange al het wrange van „ vergulde ketens te draagen gevoeld hebben, dan dat zy, door eenige mogelyke middelen, zouden te beweegen zyn „ dezelve vrywillig en voor eeuwig weder aan te neemen! —— Laat ons eindelyk het *Fransch* Gouvernement den „ aart der *Bataafsche* Natie in haare grootmoedigheid doen kennen, en hetzelve „ in staat stellen om, by voorraad, aan de „ waare beginzelen toe te schryven, wanneer het dat Volk, in weerwil van de „ agting, welke het toedraagt aan het ver-

„ licht

„ licht oordeel van het Gouvernement van „ *Frankryk* — in weerwil van alle aanspooringen van gezag, dat Ontwerp „ van Constitutie stoutmoedig ziet verwerpen, zo dra het oordeelt, dat noch „ zyn Geluk, noch zyne Vryheid, in het„ zelve bevestigd zyn.

1797.

„ Indien een Antwoord, in deezen zin, „ wordt ingesteld, ik zal 'er met al myn „ hart in toestemmen; dat Antwoord zal „ tot eer strekken van het *Fransch* Gouvernement, daar het ons vertrouwen „ zal doen blyken op deszelfs grootmoedigheid — dat Antwoord zal teffens de „ waardigheid der *Bataafsche* Natie ophouden. Wy zullen toonen jalours te „ zyn om onze Nationaale Onafhangelykheid in veiligheid te stellen; terwyl zich haarer onverschillig te houden, — te zwygen, daar men voor „ haare belangen spreeken moet, reeds „ meer is dan haar ten halven verloeren „ te hebben!"

Besluit ter aanneeming

Sterk was hier op de wederspraak van HAHN, niet min scherp door VREEDE beantwoord. Gemaatigder raadslagen hoorde men tusschen beiden. GREVE bleef aandringen op den grond zyns misnoegens over het antwoord, wegens het niet in aanmerking neemen van de uitdrukking, die ons den rang onder de Mogenheden van *Europa*, zonder eene Constitutie, scheen te ontzeggen. —— Dan, by hoofdlyke stemming keurden twee en zestig Leden, te-

IX. BOEK. 1797.

tegen zeventien het ontworpen antwoord goed (*).

Het mangelde, ten dien dage, niet aan geschriften, ingericht om het *Bataafsche* Volk te bemoedigen, om, door deeze buitenlandsche bemoeijing, zich niet te laaten wederhouden van de Afstemming des Plans, indien men het verderflyk voor den Vaderlande keurde. In dezelve werd beweerd, dat het *Fransche* Bestuur, door valsche berigten verschalkt, onmogelyk zulk eene Staatsregeling of derzelver toestemming zou goedkeuren, zo het slegts dit Stuk in zyne waare gedaante kende, en wel onderrigt was van den weezenlyken toestand onzes Vaderlands.

Brief van TALLEYRAND ten voordeele der Staatsregeling.

De hoop daar op gevestigd, verdween by het inkomen eens Briefs van den *Franschen* Minister der Buitenlandsche Zaaken CH. MAN. TALLEYRAND aan den Gezant NOËL, ter Nationaale Vergadering voorgeleezen. Naa betuigt genoegen over het voorheen door NOËL, op last van het Directoire Executif verrigtte, bezigt de Schryver deeze aanmerkelyke woorden; „ Het zyn alleen die geenen, welken aan „ de *Fransche* Republiek niet vergeeven, „ dat zy deeze Zegepraal der Vryheid in „ *Holland* begunstigd heeft, welke vreemd „ kunnen vinden, dat het *Fransch* Gou„ vernement aan de *Bataafsche* Consti„ tueerende Vergadering heeft medege„ deeld

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VI. D. bl. 647-734.

„ deeld de vriendschaplyke betuiging van „ haar genoegen en van haare wenschen. — „ Ik herhaal U by deezen, om geene ge- „ legenheid te laaten voorbygaan ter be- „ tuiging *van het belang, 't welk het Di-* „ *rectoire in de Aanneeming van het Ont-* „ *werp van Constitutie stelt.* — Alle onze „ poogingen en wenschen strekken alleen, „ om de *Bataaffsche* Republiek eene Re- „ geeringsvorm te doen verkrygen, die „ haar in staat stelle weder die rol aan „ te neemen, welke haar onder de Mo- „ genheden van *Europa* toekomt, en met „ de voordeelen haarer herkreegene Vry- „ heid te vereenigen die van den welvaard „ van haaren Zeevaard en Koophandel." — Voor bedendmaaking werd die Brief aangenomen, en tevens tot het doen drukken besloten (*).

CL. BOEK. 1797.

Met het naderen van den Dag der Stemminge namen de woelingen toe. Stoornis dreigde de Grondvergaderingen, daar men schrikbaarende bedreigingen liet rondloopen, tegen allen, die het zouden durven waagen het Plan goed te keuren. Dit deedt eene Afkondiging gebooren worden, by welke de Nationaale Vergadering strenglyk het stooren der Grondvergaderingen verboodt. Het Provintiaal Committé van *Holland* schreef de Vergadering wegens het daadlyk verzenden dier Aankondiging; dan tevens, dat het daar door geen-

De woelingen vermeerderen.

(*) *Dagverb. der Nat. Verg.* VI. D. bl. 684. Op den 8 van Aug. kwam deeze Brief ter Vergaderinge.

CX. BOEK. 1798.

geenzins wilde; erkennen het regt, 't welk de Vergadering zou hebben, om zich te mengen in het regelen der Grondvergaderingen (*).

Een Brief op den naam van VREEDE in 't licht gegeeven.

Die werkzaamheden vonden bovenal plaats naa de keuze der Leden voor de Tweede Nationaale Vergadering. Voor zo verre deeze ter kennisse gekomen was, hing het in twyfel, welke Party hier op de meeste verwagting mogt vestigen. Te deezer gelegenheid kwam 'er een Brief in 't licht, op den naam van den Representant VREEDE, waar in hy betuigde, dat hy, de keuze tot Leden der Nieuwe Nationaale Vergadering gezien en bedaardlyk overwoogen hebbende, zich verpligt vondt zyne voorige afmaaningen tot het aanneemen van de Staatsregeling te herroepen, en het tegenovergestelde aan te raaden; van zulk een Constitueerende Vergadering was geen heil te hoopen, veel min een beter Plan van Constitutie te verwagten; aanneemen was nu de zaak geworden (†).

Door hem gewraakt.

Over dien Brief op zyn naam uitgegeeven, beklaagde zich VREEDE ter Nationaale Vergadering ten hoogsten (§), en zondt in druk dit Berigtschrift, „ Ik verklaar, op myn Burgertrouw, en ten aanweezen van een Alweetend GOD, dat „ dit stuk valsch is, ..., en dat een [illegible] „ schelm[illegible]
[illegible]

(*) Dagv. der Nat. Verg. VI. D. bl. 699.

(†) Zie den geheelen Brief in C. ROGGE's Geschiedenis der Staatsregeling bl. [illegible]3.

(§) Dagverh. der Nat. Verg. VI. D. bl. 68[illegible]

„ schelmstuk, uitgedagt en te werkgesteld CX.
„ door Booswigten, om hunne snoode BOEK.
„ oogmerken te bereiken. Ik verklaar,
„ dat myne gevoelens dezelfde zyn, als 1797.
„ ik openlyk heb getoond, en dus, dat
„ het Ontwerp der Constitutie is strek-
„ kende tot verderf van Vryheid en Va-
„ derland, en des niet kan aangenomen
„ worden."

Deeze pooging, met andere van soortgelyken aart, bragten te wege, dat Vreede, met Vonck en C. L. van Beyma, daags vóór de Stemming, aandrongen, om dezelve op te schorten, tot dat het Volk tegen het gepleegd bedrog gewaarschuwd, in staat zou gesteld weezen, om de stem met behoorelyke vryheid uit te brengen. Zy vorderden voor de Natie vryheid van stemming, „ op dat zy geen prooy mogt „ worden van het bedrog van Booswig„ ten!" Heftige woorden vielen hier over (*).

Werkzaamheden om het Afstemmen te bevorderen.

De vrees voor afstemming, uit aanmerking dat het lang zou aanhouden, eer het Vaderland eene door allen gewenschte Staatsregeling verkreeg, zogt men te verminderen, en weg te neemen, door de stelligste verzekeringen, dat eene nieuwe Constitutie reeds vervaardigd was, en binnen weinig weeken zou kunnen ingevoerd worden, bezat men slegts moeds genoeg om de nu voorgestelde te verwerpen. By ligt geloovigen kreeg dit voorgeeven gee-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VI. D. bl. [illegible]

CX. BOEK. 1797.

geene geringe maate van waarschynlykheid, daar eene Commissie uit de Algemeene Burgervergadering en Grondvergadering der *Bataafsche* Clubs te *Amsterdam*, reeds een Ontwerp vervaardigd en in 't licht gezonden hadt, waar in de Artykels, die den meesten afkeer verwekten, veranderd waren, en 't geen de helft korter zynde, zich door die beknoptheid aanprees. Men kon hier uit, zo wel als uit de schets door de Twaalf Representanten opgehangen (*), genoegzaam opmaaken, dat de mogelykheid daar was, om, zonder lang verwyl, 'er een te krygen, dat, naar veeler oordeel, beter aan den wensch en vry algemeene verwagting der Ingezetenen zou voldoen.

Van wederzyden hieldt men niet op met naamlooze Geschriften te verspreiden, die met veel omhaals, en de sterkste uitdrukkingen, even gebiedend het *Ja* en *Neen* voorschreeven; vryheid der stemming ontheiligende stukjes, die ter Grondvergaderinge indrongen (†).

Door de meerderheid wordt het Plan verworpen.

In zulke omstandigheden, onder den invloed van zodanige werkingen, daagde de gewigtige dag, de achtste van Oogstmaand — de dag op welke het geheele Volk van *Nederland* Oppermagtig in de Grondvergaderingen byeenkwam, om die magt daad-

(*) Zie hier boven bl. 79.

(†) Van beiderlei soort heeft de Heer C. ROGGE in zyne *Geschiedenis der Staatsregeling* voorbeelden bewaard bl. 465.

daadlyk uit te oefenen. Een van veelen gehoopte, en van veelen gevreesde dag. De geweldige ſtoorenisſen, waar voor niet weinigen ſchroomden, greepen geene plaats, ongenoegens en onaangenaamheden vielen hier en daar voor; doch niet van zo veel beduidenis, dat ze eene byzondere vermelding verdienen. De op den dertigſten van Oogstmaand ingezondene Berigten der Stemminge weezen reeds uit, welk het lot was des voorgedraagen Plans (*). Een nader opgave den Volke bekend gemaakt, wees uit dat het getal der *Verworpenen* was 108761; dat der *Aanneemeren* 27955; en dus de meerderheid 80806 (†). Dit was het lot van zo veel arbeids, van zo veel redentwists, van zo veele hooggaande onaangenaamheden, als wy in het voorgaande en in dit Boek beschreeven hebben. — Wy twyfelen niet eene waarheid

CX. BOEK. 1797.

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VI. D. bl. 858.

(†) *Gewesten*	*Districten.*	*Grondvergaderingen.*	*Stemgeregtigden.*	*Ja.*	*Neen.*
DRENTHE	3	19	2547	374	2173
OVERYSSEL	9	270	13538	3157	10381
GRONINGEN	8	239	3782	1756	2026
FRIESLAND	11	374	8315	2605	5710
BATAAFS BRABANT	14	437	27299	571	37228
GELDERLAND	15	437	15400	2342	13058
HOLLAND	55	1646	57963	14609	42454
UTRECHT	6	189	4210	750	3460
ZEELAND	5	161	4062	1791	2271
				27955	108761

CE BEURS

1797.

heid te neder te schryven, als wy hier aanmerken, dat onder het mindergetal der *Jaaeggeren*, veelen, zeer veelen gevonden wierden, die dit Ja uitbragten, niet om de voortreflykheid of verkiesbaarheid des Plans op zich zelve beschouwd; maar alleen om dat zy der twisten moede, na rust zogten, en hoopten dat deeze uit de omhelzing der Staatsregeling zou geboren worden.

Voorstel van HAHN, wegens de bekendmaking aan *Frankryk*.

De Meerderheid was dus, en *Provinciaal* en *Nationaal* berekend, voor de verwerping: hier over kon des geschils hoegenaamd, vallen (*). — HAHN bragt in overweeging om deswegen onzen *Franschen* Bondgenoot niet alleen te verstendigen: dan hy wilde het denkbeeld tegengegaan hebben, 't geen men vaelerwegen zogt te verspreiden en aanneemelyk te maken, als of een Staat, zo lang 'er geene Staatsregeling bestondt, gerekend moest worden zonder Gouvernement te zyn; een denkbeeld, 't welk men byzonder toepaste op onzen Staat, naa de verwerping des Plans en by de tydlyke voortduuring des Tusschenbestuurs (†).

Doorgang van 't zelve.

Een Verslag hier over ingebragt, strekkende om het *Fransche* Staatsbestuur des kundschap te laaten toekomen, en tevens het wanbegrip te bestryden, dat het Tusschenbestuur, 't welk nog eenigen tyd moest

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 130. *Jaarb. der Bat. Rep.* XI. D. bl. 310.

(†) *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 130.

moest aanhouden, eenige de minste verwarring of onzekerheid medebragt of gedoogde. Hier over viel, veel voor- en tegenspraaks, gemengd met niet weinig haatlyke en over- en wedergekaatste persoonlyke scherpe aanmerkingen, van den eenen Volksvertegenwoordiger op den anderen. Dan het voorstel van HAHN ging door (*).— Opmerkelyk was het dat dit voorstel den heftigsten tegenstand ontmoette by de yverigste Volksgezinden in de Vergadering, en allerkragtigst ondersteund werd door de gematigde Party, en die 'er zich by voegden. Niet ten onregte merkt een Geschiedschryver deezes tyds aan; „ De gronden van wederzyden aangevoerd, waren van dien aart, dat het niet onduidelyk te zien was, dat zy slegts ter plaatsvervanging der waare redenen dienden. Welke oogmerken wederzyds hier by gekoesterd werden, kan de uitkomst eenmaal het zekerst uitwyzen (†).”

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 155. 174—181.

(†) ROGGE *Geschiedenis der Staatsregeling* bl. 442.

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

HONDERD ELFDE BOEK.

INHOUD

CXI. BOEK.

Stoffe deezes Boeks. Gesteldheid der Leden tot de Tweede Nationaale Vergadering verkoozen. Eenigen weigeren de Verklaaring af leggen. Welke reden R. J. SCHIMMELPENNINCK *deswegen geeft. Redenen van* DE RHOER, A. MARTINI *en anderen. De openbaare redegeeving van Weigering opgezegd.* Y. VAN HAMELSVELD *geeft reden van zyne Aanneeming.* VAN DE KASTEELE'S *Afscheidsreden van de Eerste Vergadering. Redenvoering waar mede* PASTEUR *de Tweede Vergadering ontsloot. Voorstel van* LOCKHORST *om een Artykel in het Reglement op de Vergadering veranderd te krygen. Verschillende gevoelens deswegen. Wydstrekkender voorstel van* VAN HOOFF. *Veelvuldige Verzoekschriften op die Voorstellen aandringende. Verkoozene Leden tot het vervaardigen der Staatsregeling. Het Voorstel van* LOCKHORST *verworpen. Handelingen*

over

over dat van VAN HOOFF. *Uitgebragt en ombelsd Verslag.* VITRINGA'S *Redenvoering by 't afscheid der Leden tot het vervaardigen der Staatsregeling. Hoe door* NUHOUT VAN DER VEEN *beantwoord. Voorstellen om Prysvraagen de vervaardiging der Staatsregeling betreffende, uit te schryven, verworpen. Voorstel van* TORNS *ter opgave van de redenen der verwerping des voorigen Plans. 't Zelve afgekeurd. Verzoekschriften uit Overysfel en Staats-Brabant, de Staatsregeling betreffende. Verzoekschriften van eenen anderen aart, wegens dat Plan. Aanzoek der Nationaale Vergadering om Leden tot het Finantieele toegestaan. Het Ontwerp eener Proclamatie, om Finantieele inlichtingen te krygen, verworpen. Hoe veel duisters de handelingen der Vervaardigeren van de Staatsregeling bedekte. Omwenteling in Frankryk, den twaalfden van Herfstmaand. Invloed deezer Omwentelinge alhier. Voorstellen van* C. L. VAN BEYMA. *Verzoekschriften ter ondersteuning van het doen eens Onderzoeks, wegens den zamenhang van het gebeurde in Frankryk met de gesteltenis hier te Lande. Nadere en dringender Verzoekschriften deswegen. Dit stuk aangebonden. Handelingen over het onderzoek der Amptenaaren. Voordragt wegens dit onderwerp van* OCKERSE. *Voorstel deswegen. Besluit dat 'er een Onderzoek zou geschieden. Heftigheid ter Nationaale Vergaderinge by de voordragt van de Proclamatie aan den Volke. De onderhandelingen over dit stuk door* DE BEERE *hervat. Bedenking der Commissie of dat Onder-*

CXL. BOEK.

VII. BOEK.

zoek alleen Daaden of ook Gevoelens zou betreffen. Verschillende gevoelens op dat stuk. Opgemaakt besluit. Verslag op het voorstel van C. L. VAN BEYMA. VREEDE'S *voordragt deswegen.* C. L. VAN BEYMA'S *wederwoord.* DE LEMONS *taal te dier gelegenheid. Het Verslag omhelsd. Het verlies van den Zeeslag, op den elfden van Wynmaand opent een nieuw tooneel. Voorslag eener Algemeene Geldheffing, tot herstel van 's Lands Vloot. Verscheide vrugtlooze Voorslagen tot herstel der Vloote. Eene Commissie tot de voorgestelde Algemeene Geldheffing benoemd. Voorslag om eene Algemeene Heffing, tot herstel der Vloote, te doen. Tegenstand uit hoofde van het Reglement. Voorstanders, en* VAN DE KASTEELE'S *nadere ontvouwing.* C. L. VAN BEYMA'S *en anderer tegenspraak.* NOLST *yvert voor het Verslag.* VAN MAANEN *dringt dit aan. 't Zelve verworpen en wederom in handen van dezelfde Commissie gesteld. Nieuw ingediend weinig veranderd Verslag. Aanmerkingen daar op gemaakt. Hoe verdeedigd. Heftigheid ter Vergaderinge.* VAN MAANEN *herinnert de Vergadering aan Hollands besluit, wegens de Quoteele Opbrengst, en verklaarde zich voor het Verslag. Dit doet ook* DE SONNEVILLE. BODDE'S *voorstel omtrent Holland.* KONYNENBURG'S *aanmerking daar op.* C. L. VAN BEYMA *vaart tegen het Verslag uit.* NOLST *verdeedigt deezen maatregel.* OCKERSE *desgelyks.* VAN DER HOEVEN'S *raadslag.* KANTELAAR'S *bedenking. Gevoelen van* DE MIST. VAN FOREEST'S *bedenking.* BLAAUW'S *taal. Verwarring by het stemmen.*

Be-

Besluit ter aanneeming Voorstel van GEVERS *om het werk der Staatsregeling te bespoedigen. Eene Commissie benoemd om zich by de Vervaardigers te vervoegen.* VAN DE KASTELE *voert daar het woord. Hoe beantwoord. Bezending uit de Commissie. Aanspraak van* OCKERSE. *Hoe beantwoord door* VAN HOOFF. *Geestdrift en Eed der Vergaderinge en algemeene Eedzweering der Leden. Beantwoording der Brieven aan de Gewesten. Die van Overysfel, Stad en Lande, Drenthe en Bataafsch Brabant, Gelderland, 't Sticht, slaan het af. Friesland en Zeeland geeven omheinde antwoorden. Hollands volkomene toetreeding. Verslag op die Beantwoordingen uitgebragt. Raadpleegingen. Besluit, overeenkomstig het Verslag, om het Besluit vast te houden. Een nadere stap tot het vernietigen des Reglements voor de Vergadering van drie en veertig Leden der Vergadering wegens de punten, die zy in de Staatsregeling vorderden. Inhoud van dezelve. Vertoogen daar over ter Nationaale Vergaderinge ingediend. Beraadslaagingen daar over, en woeste ongeregeldheid ter Vergaderinge. Afloop deezer zaake. Algemeene aanmerking.* (margin: CIII. BOEK.)

Hoe de verkiezing der Leden tot de Tweede Nationaale Vergadering, bepaald was vóór de Stemming van het Plan te zullen geschieden, hebben wy, in 't voorgaande Boek, vermeld. Onafgebrooken oordeelden wy te moeten verhaalen, het voorgevallene ten aanziene van de aange- 1797. (margin: Stoffe deezes Boeks.)

CXI. BOEK. 1797.

boden Staatsregeling. Wat 'er van de Volksoproeping tot het bestemmen der Leden, die de Tweede Nationaale Vergadering zouden uitmaaken, kwam, als mede het scheiden der Eerste en het vervangen van dezelve, door de Tweede, staat ons nog te beschryven; terwyl wy tevens, het voornaamste, 't welk te deezer Vergaderinge voorviel, zo het Plan der Staatsregeling, als het algemeen Staatsbestuur betreffende, voorhebben, in dit Boek te bevatten. Het Gewestlyke, en andere algemeen belangryke stukken, verschuivende tot wy den loop der Verrigtingen van de Tweede Nationaale Vergadering hebben opgetekend.

Gesteldheid der verkoozene Leden voor de Tweede Nat. Verg.

De algemeene gisting der gemoederen, door het gebeurde omtrent het onbeslist hangend Plan der Staatsregelinge, ten dage der Verkiezinge van Leden voor eene tweede Nationaale Vergaderinge, kon niet nalaaten eenen sterken invloed te hebben op de te doene keuze. Schoon het lot des Plans nog in de weegschaale hing, deeden 'er zich, langs hoe meer waarschynlykheden op, dat, te midden van zo veele woelingen voor en tegen, Verwerping het lot zou weezen. Dit door de eene Party gehoopt, door de andere gevreesd, bragt eigenaartig te wege, dat elk deezer 'er op uit was, om, in allen gevalle, zich te styven en te sterken. Men liet niet na de laage kunstenary te bezigen om de Leden der eerste Vergadering af te beelden, met naame, te noemen en te kenschetsen, als *Aristocraaten*, *Federalisten* of *Unitarissen*;

waar-

waarſchuwingen, af- en aanraadingen werden hier uit gebooren. 'Er valt weinig aan te twyfelen of die woelingen werkten mede, dat op een groot getal der Leden van, de Eerſte Vergadering de ſtemmen tot de Tweede vielen (*); en zy dus anderwerf door de Volksſtem tot die gewigtige post werden opgeroepen. Onder de nieuwelingen telde men Mannen, die als Schryvers of in posten van Beſtuur, zich onderſcheiden hadden. Het zeggen van zekeren Schryver, ten opzigte van de Eerſte Nationaale Vergadering, „ Nimmer zag *Nederland* zo veel wysheids „ onder één dak verzameld," (†) mag vrylyk op de Tweede worden toegepast.

CII. BOEK. 1797.

Eenigen weigeren de Verklaaring af te leggen.

De nieuwverkoozene Leden, die zich, te gemelder oorzaake, reeds in *'s Gravenhaage* bevonden, of gedeeltlyk, ten beſtemden dage, vóór den eerſten van Herfstmaand, daar gekomen waren, ſtonden nu gereed de voorige te vervangen. De Voorzitter VAN DE KASTEELE riep de Leden op tot het afleggen der Verklaaring. Aan deeze onttrokken zich de Burgers LEDEBOER en RAM, betuigende, door een gemoedlyk bezwaar, daar van wederhouden te worden. Dit deedt ook DE LEEUW en SCHIMMELPENNINCK met uitgewerkter voordrag-

(*) Men vergelyke de Lysten der Leden van de Eerſte en Tweede Vergaderinge by C. ROGGE *Geſchiedenis der Staatsomwenteling Voorw.* bl. IV—XV. en bl. 417—424.

(†) *De Staatsomwenteling van* 1795 *in haaren aart, loop en gevolgen beſchouwd* bl. 43.

CXI. BOEK. 1797. Welke reden Schimmelpenninck geeft.

dragten, goeddeels steunende op de ondervinding van het Reglement, welks stipte aankleeving weder moest beloofd worden. Schimmelpenninck betuigde „ innerlyk en door ondervinding overtuigd te „ weezen, dat de wyzen, om het Volk „ van *Nederland* aan eene goede Staatsregeling te helpen, by dat Reglement, „ geheel onstaatkundig en niet wysgeerig „ berekend waren, en hy zwaarigheid „ maakte om met de middelen, waar toe „ het Reglement de Leden bepaalde, aan „ eene taak te werken, voor welke hy „ dezelve, by ondervinding, geheel onge„ schikt gevonden hadt." — Hy voegde 'er nevens; de begrippen zyner Landsgenooten, omtrent hunne waare belangen, opmerkzaam gadegeslaagen te hebben, en by deeze opmerking, volstrekt overtuigd te zyn, dat hunne denkwyze, immers die van de meerderheid van dat gedeelte der Natie, welke zich omtrent de gemeene belangen des Lands geliefde te verklaaren, dermaate met zyne denkwyze en overtuiging verschilde, dat hy, van dit denkbeeld doordrongen, zich niet verpligt agtte, en zelf bezwaard gevoelde, om aan eene taak te helpen werken, welke hy geen den minsten kans zag, om, ten genoegen van zyn eigen hoofd en hart, en tevens ten genoegen van zyne Committenten, uit te voeren (*).

De

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 863.

De Burger DE RHOER hieldt het in gemoede daar voor, dat de aart en het beloop der werkzaamheden, zo als zy in het Reglement werden voorgeschreeven, hem niet geschikt toescheenen, om het groot doeleinde der Vergaderinge, het daarstellen eener goede Constitutie, te bereiken: weshalven hy het afleggen der Verklaaring weigerde (*). —— Van tyd tot tyd deeden zich onder de verkoozenen op, die voor hun bedanken soortgelyke gronden aanvoerden. Anderen, als J. J. A. GOGEL en VAN HASSELT onttrokken zich, om andere redenen, aan het afleggen der Verklaaring (†).

Redenen van DE RHOER en anderen.

Onder de Bedankers mogen wy niet vergeeten, met naame te vermelden den gryzen ANTONI MARTINI Oud-pensionaris der Stad *'s Hertogenbosch*, door het District van *Biesbosch* en *Maas*, waar hy omtrent geen mensch kende, benoemd. In zyne vervoeging aan de Nationaale Vergadering om ontslag, beriep hy zich op zynen zeventigjaarigen ouderdom, zyne gedaane werkzaamheden, en verkoozen stillen leevensstand, en voerde aan dat hy in 't oude Stelzel was grys geworden, betuigende, „ dat men van zodanig een, wien „ de wetten en gebruiklykheden der voo„ rige Regeeringsvorm als eigen waren „ geworden, wiens zinnen, door die lange „ behandeling van zaaken, waren vervuld, „ te

Van A. MARTINI.

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 10.
(†) *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 293.

CXII. BOEK. — 1797. „ te vreezen had, dat hem daar van te „ veel zou blyven aankleeven, en wei„ nig nuts aanbrengen. Daar ook het „ gansche Staatsgebouw genoegzaam was „ afgebrooken, en op geheel andere gron„ den werd opgericht." —— Hy gewaagde van punten reeds beraamd, die hem in de vooruitzigten zeer drukten, en met zyne denkbeelden in geenen deele strookten (*). — Die betuigingen en beweegredenen voldeeden niet. Naar *'s Gravenhaage* zich begeeven hebbende, antwoordde hy, op de vraag, of hy de Verklaaring en Belofte kon afleggen, zulks niet te kunnen doen. Hoogstwaarschynlyk, hoewel hy de ware bezwaarpunten niet uitdrukte, waren dezelve voornaamlyk gelegen in 't geen omtrent de *Kerk* gehandeld en beslooten was. Wy hebben hem gekend, met hem, staande zyn verblyf in *Haarlem* verkeerd, en dit geeft ons grond tot deeze bedenking, ten aanziene van dien ouden, braaven en werkzaamen Staatsman.

De openbaare redegeevingen opgezegd. Deeze openbaare redengeevingen, wegens het geen Zitting neemen ter Vergaderinge, smaakten niet. Zulks hadt eerlang het besluit ten gevolge, dat voortaan aan geene, tot de Nationaale Vergadering verkoozene Leden of Plaatsvervangers, welke mogten weigeren de Verklaaring af te leggen, zou geoorloofd weezen, door Aan-

(*) *Missive van Mr.* Antoni Martini *aan de Nationaale Vergadering.* In den *Bosch* by H. Palier *en Zoon.*

Aanfpraaken of Redenvoeringen, de redenen hunner weigeringe aan de Vergadering te kennen te geeven; doch hun vryheid te verleenen, dezelve aan de Commisfie tot de Credentiaalen, als daar toe byzonder gefchikt, op te geeven; alleen zouden zy ter Vergadering met *Ja* of *Neen* te zeggen, hunne bereidvaardigheid of onbereidvaardigheid, tot het afleggen der Verklaaring, te verftaan te geeven (*).

CXI. BOEK. 1797.

Redenen van Aanneeming voerden weinigen aan: dewyl woorden noodloos waren als de daad van het afleggen der Verklaaring fprak. Dan de Burger Y. VAN HAMELSVELD, oordeelde te moeten fpreeken, by de aanvaarding van het Lidmaatfchap der Vergaderinge, en het gaaf doen der Verklaaringe. Hy wilde de verwondering der Leden, over dit zyn bedryf, wegneemen, daar zo veele kundige en waardige Mannen, om gewigtige redenen, zich huiverig betoond hadden, om die post te aanvaarden. — Hy vondt geen vryheid zich te onttrekken, al ware het alleenlyk, om door zyn voorbeeld, te toonen, dat een opregt beminnaar van zyn Vaderland ftandvastig bleef, ook zelfs in het barnen der gevaaren. Hy wees de hoofdmiddelen aan, zyns oordeels, gefchikt om het Vaderland te redden, als bedaard Beleid, ftandvastige Wysheid, Eendragt en Godsdienst. Hy zou vergeetende en aan het Vaderland opofferende, dat hem mogt gebeurd

Y. VAN HAMELSVELD geeft reden zyner aanneeming.

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 427.

XII. BOEK. 1797.

beurd zyn, geduurende den tyd zyner Zittinge in de eerste Nationaale Vergadering, en wat zich kunstbenoemend in het verschiet ook vertoonen mogt, aanraaden tot Eendragt (*).

Van de Kasteele's Afscheidsreden ten slot der eerste Nat. Vergadering.

Niet weinig geschils rees 'er ter eerste zamenkomst, of men nu, dan morgen, een Voorzitter zou benoemen. Het eerste ging door, en werd de Burger PASTEUR, met zes en veertig van de zes en tachtig stemmen tot die waardigheid verkooren. — Te treffend en te veel herinnerend, om hier geen plaats te vinden, was de Afscheids Aanspraak, waar mede VAN DE KASTEELE de eerste Nationaale Vergadering besloot.

„ Burgers Representanten! Zo zien wy „ dan het einde van onze werkzaamheden; maar niet van onze wenschen.

„ Er hebben wel, geduurende de Zitting deezer Vergadering, zeer groote „ gebeurtenissen by ons, en rondsom ons, „ plaats gehad. Eene reeks van Overwinningen, van welker menigte en belang „ de roemryke wapenen der *Fransche* Republiek alleen, het onnavolgbaar voorbeeld gegeeven hebben, heeft reeds hier „ en daar de rampen des Oorlogs geleenigd, de zegeningen van eenen gedeeltlyken Vrede verspreid, en, door één „ der magtigste Mogenheden van *Europa* „ tot de bewilliging van voorloopige Vredebedingen te noodzaaken, de hoop „ op

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 900.

,, op eenen algemeenen Vrede voor het ,, Vasteland bevestigd — *maar* de bekoo- ,, relykheden van eenen algemeenen, voor ,, de Vryheid wenschlyken Vrede, hebben ,, wy nog niet zien opdaagen; noch het ,, heilryk genot daar van mogen smaaken.

XXIX BOEKS

1797.

,, Wy hebben onze Zee- en Landmagt ,, zich meer en meer zien oefenen; haare ,, trouw, haare yver, op de proef ge- ,, steld, hebben wy zien blaaken om on- ,, zen Overzeeschen Vyand de spits te ,, bieden; de *Britsche* Magt is daar door ,, opgehouden en belemmerd; — *maar* ,, de Zee en de Winden hebben ons, tot ,, nog toe, geene gelegenheid gegeeven ,, om eene vergelyking te maaken tusschen ,, den Heldenmoed onzer Voorvaderen en ,, die van onze Tydgenooten.

,, Wy hebben deeze en geene poogin- ,, gen gedaan om onze Koophandel te doen ,, herleeven, den Landbouw te begunsti- ,, gen, en onze Fabrieken uit derzelver ,, diep verval op te beuren; en hier en ,, daar hebben wy reeds een aangenaam ,, voorteken gezien, hoe de geest van ,, Vryheid de Nyverheid en Arbeidzaam- ,, heid aankweekt; en hoe inwendige Wel- ,, vaard een der heilrykste vrugten is, ,, die wy van een vry Republikeinsch Sy- ,, stema mogen te gemoet zien — *maar* ,, de belemmeringen van den tyd, en het ,, gemis van die Eenheid, die nog tot ,, onze verlangens behoort, hebben ons ,, verhinderd, het vol genot daar van zich ,, alom te zien verspreiden.

,, Te

CXI. BOEK. 1797.

„ Te midden van onze Finantieele „ worstelingen hebben wy, wel door on„ vermoeide poogingen, en herhaalde op„ offeringen, meer mogelyk dan één der „ Oorlogende Mogenheden, het hoofd „ boven gehouden — *maar* gebrek aan „ Eensgezindheid in bedoelingen en wer„ kingen, heeft ons, tot hier toe, verstoo„ ken van 't geluk om den staat onzer „ Geldmiddelen op dien vasten voet ge„ vestigd te zien, waar toe onze Voor„ vaders nimmer mogten geraaken; doch „ waar toe onze tegenwoordige gesteld„ heid zo baarblyklyk schynt te leiden.

„ Wy hebben, onder alle woelingen „ der Tweespalt, hoe ook verhit en van „ welke kanten aangevuurd, in de meeste „ gedeelten onzer Republiek, de open„ baare rust meestal ongestoord zien voort„ duuren — *maar* het schaamloos bederf „ van Zeden, en het gemis van liefde tot „ waarheid en deugd, is tot hier toe oor„ zaak geweest, dat die bekoorelyke za„ menstemming in de behartiging van 't „ algemeen belang, en de Broederlyke „ vereeniging in Liefde tot het Vader„ land, meer een voorwerp is dat wy „ wenschen, dan eene hoofddeugd, waar „ op wy roem kunnen draagen.

„ Deeze Vergadering heeft wel meer „ dan eens openlyk aan den dag gelegd „ haare verkleefdheid aan die grondbegin„ zelen, waar door alleen de waare Volks„ vryheid kan gevestigd, elks Burgerlyke „ Vryheid beveiligd, en alle aanmaatiging

„ van

„ van gezag met kragt kan tegengestaan „ worden — *maar* de waarheid, de voor„ treflykheid van deeze grondbeginzelen —— „ is niet overal en altyd zo algemeen er„ kend, zo regtmaatig op prys geschat, „ en zo standvastig in oefening gebragt, „ dat 'er zich de Voorstanders van die „ beginzelen over kunnen verblyden, en „ de Tegenstanders 'er door gewonnen „ worden.

„ Ons Vaderland reikhalsde na eene „ Constitutie. De Nationaale Vergade„ ring ontwierp 'er eene — *maar* wy zyn „ zo gelukkig niet, dat wy 'er aan onze „ Natie een bezorgd hebben.

„ Wy hebben dus, in den tydkring, „ die ons was voorgeschreeven, wel het „ eindperk onzer werkzaamheden; *maar* „ niet de vervulling onzer wenschen be„ reikt.

„ En nu, myne Medeburgers! zullen „ wy nu hooploos den moed dan opgee„ ven, en de zaak des Vaderlands, als „ reddeloos, vaaren laaten? —— Neen. —— „ 'Er is hoope! Laaten wy slegts onze „ harten en kragten vereenigen; en als „ waare Beminnaars van de Vryheid en „ het Vaderland, alles opofferen om bei„ de te beveiligen, en te redden.

„ Gylieden, die deeze Raadzaal verlaat „ en tot eenen anderen kring wederkeert, „ de bewustheid uwer bedoelingen zy „ uwe dagelyksche blydschap; de zugt „ voor de Vryheid en het Vaderland, de „ bestendige dryfveer uwer Burgerlyke

CXX. BOEK. 1797.

Verrigtingen; een toegeeflyk aandenken aan den U bekenden last, die op de schouwders der Nieuwverkoozenen blyft rusten, de geduurige spoorslag, om onze poogingen welwillend te ondersteunen, en het ruimst genot van den wenschlykften zegen, zy het loon voor uwen arbeid.

„ En Gylieden, Medeburgers! die U heden plegtig aan het *Nederlandsche* Volk verbonden hebt, bereikt uwen wensch. — Bevestigt onze Vryheid, en behoudt het Vaderland! — Gy offert U zelven daar voor op! — Niets wederhoudt U. — Geen heimlyke verdenking, geen openlyke smaad, geen schaamtlooze laster, niets schrikt U af, om uwe overtuiging te volgen; en uwen pligt te volbrengen.

„ Uwe Vergaderingen, dit voorspel ik, zullen het voorbeeld geeven aan de Natie van het onafscheidbaar verband tusschen Vryheid en Orde. — Gy zult de vryheid uwer Deliberatien, door de handhaaving van orde in dezelve beveiligen. — Gy zult, de Oppermagt des Volks in dezelve erkennende, in deeze plaats, daar gy dezelve vertegenwoordigt, de waardigheid uwer Vergaderinge, zo wel als die des Volks handhaaven, en alomme doen eerbiedigen. — Gy zult in uwe besluiten, niet bedoelen, 't geen het behaagelykste schynt; maar 't geen ter beveiliging van waare Vryheid het nuttigst is.

„ Gy

„ Gy zult de toepassing der beginzelen
„ van Gelykheid, Vryheid en Broeder-
„ schap, door wyze Wetten bestendig,
„ en door de bevordering van goede Ze-
„ den beminnelyk zoeken te maaken.

„ Het belang van het Vaderland zal U
„ aller belang, en dat te bevorderen U
„ aller blydschap zyn.

„ Hy, die het lot der Volken bestuurt,
„ zegene uwe raadslagen en besluiten,
„ herstelle en bevestige de eer en wel-
„ vaart van 't Volk, het lang gefolterd
„ Volk van *Nederland*, en schenke het
„ genot van Vryheid en Vrede aan ge-
„ heel het Menschdom!"

OCTOBER. 1797.

PASTEUR opende deeze Tweede Vergadering met eene Aanspraak, die, zo wel als de even geplaatste Slotreden, bewaaring in de Geschiedenis verdient. Zodanige gelegenheden toch zyn hoogverhevene standpunten, van welk een bekwaam Redenaar het oog op het jongst voorledene terug slaat, daar mede het tegenwoordige bespiegelt, en het teffens, zo veel mogelyk, op het toekomende vestigt, althans des aangaande zyne uitzigten en verwagtingen mededeelt. Dat wy hem hooren.

Redenvoering waar mede PASTEUR de Tweede Vergadering ontsloot.

„ *Burgers Vertegenwoordigers van het Volk*
„ *van Nederland!* — Welk een bly voor-
„ uitzigt was het niet, Burgers Repre-
„ sentanten! toen op den eersten Maart
„ des voorleden Jaars, de eerste Natio-
„ naale Vergadering door den waardigen
„ en Vaderlandlievenden, doch ons te
„ vroeg ontrukten President P. PAULUS

CXI. BOEK. 1797.

„ *tot het Representeerend Lichaam van het* „ *Volk van Nederland*, verklaard en geo- „ pend wierd, toen ieder verwagtte, dat „ binnen het tydperk, dat voor de Zit- „ ting van de Eerste Nationaale Vergade- „ ring bepaald was, eene Constitutie zou „ daargesteld worden, door welker invoe- „ ring het Intermediair Bestuur, dat nood- „ zaaklyk de vernietigde orde van zaaken „ vervangen moest, en den overgang uit- „ maaken van de oude tot de verbeterde „ Regeeringsvorm, konde ophouden.

„ Het heeft ondertusschen die Vergade- „ ring niet mogen gebeuren, dit nood- „ zaaklyk, dit allergewigtigst werk, met „ eenen gelukkigen uitslag, bekroond te „ zien. Naa langduurige deliberatien werd „ eindelyk door haar een Ontwerp van „ Constitutie voor het Volk van *Neder-* „ *land* vastgesteld, dat, hoe zeer het by „ de Regeeringsvormen van andere vrye „ Gemeenebesten vergeleeken, in die ver- „ gelyking niet kan te kort schieten, in „ het oog van het *Bataafsche* Volk, niet „ volmaakt genoeg was, dat het zyn ge- „ luk, en de voorspoed des Lands, daar „ van verwagtede. — In zyne Grond- „ vergaderingen zyne Oppermagt uitoefe- „ nende, heeft het 't aangeboden Ont- „ werp afgekeurd, terwyl deszelfs Ver- „ tegenwoordigers deszelfs besissing eer- „ biedigden.

„ Het was dan noodzaaklyk, Burgers „ Representanten! dat eene Tweede Na- „ tionaale Vergadering zou plaats hebben,

„ om

„ om dat gewigtig werk, zonder welks CXI.
„ voltrekking de *Nederlandsche* Republiek BOEK.
„ verlooren is, zonder welks daarstelling ———
„ en Vryheid en Voorspoed, en Volks- 1797.
„ geluk onmogelyk gevestigd kunnen wor-
„ den, te voltooijen, en tot een gelukkig
„ einde te brengen. Deeze Vergadering
„ zal dan nog op dat punt staan, van
„ waar haare Voorgangster vertrokken
„ is. — Maar verre zy het van ons,
„ dat wy daarom den arbeid dier Eerste
„ Nationaale Vergadering, als nutloos zou-
„ den beschouwen. Zy heeft de Grond-
„ vesten gelegd, waar op het Staatsge-
„ bouw kan opgetrokken worden; zy
„ heeft bouwstoffen bereid, waar uit het
„ moet worden zamengesteld; zy heeft
„ beginzelen erkend en daargesteld, die
„ ter leidstar zullen verstrekken in het
„ toekomende werk; zy heeft de nuttig-
„ heid van eene Eenheid in het Bestuur
„ met haar voorbeeld betoond. Zy heeft
„ wetten gemaakt, die den Koophandel
„ begunstigen, die de Fabrieken tot op-
„ beuring kunnen verstrekken; maar zy
„ heeft vooral de Vryheid ongeschonden
„ bewaard.

„ De Vryheid, zeg ik, Burgers Re-
„ presentanten! is in dit Heiligdom be-
„ waard gebleeven. En welk een grooter
„ bewys kon immer daar van bestaan,
„ dan de Verwerping zelve van dat Ont-
„ werp van Constitutie, dat door de Na-
„ tie is afgekeurd? Nimmer gaf eenig
„ Volk een ontwyfelbaarder blyk van

CXLI. BOEK. 1796.

„ waarlyk in zyne Vryheid herfteld te „ zyn, door het uitoefenen van eene daad „ van Oppermagt, dan het *Bataaffche* „ Volk in het uitbrengen van zyne indi„ vidueele ftemmen, tot het aanneemen „ of verwerpen van de aangeboden Con„ ftitutie, en in het berusten in de beflis„ fing der Meerderheid. —— Dat dan een „ vyandig Staatsminister, die de Vryheid „ in *Europa* den ondergang hadt gezwoo„ ren, vry in zyne vuist lache, en denke „ dat hy het is, die door zynen invloed „ die verwerping heeft te wege gebragt — „ dat inlandfche Vyanden der Omwente„ ling en der Vryheid vry waanen, dat „ het *Bataaffche* Volk, door hunne ma„ chinatien, op die wyze altoos van een „ vaste Regeeringsvorm, op Vryheid ge„ grond, zal verftooken blyven! Dat zy „ zich verheugen in het mislukken van „ dat Plan —— Zy zien niet, dat dezelf„ de Verwerping eene waarborg is voor „ de Vryheid van dat Volk, dat zy aan „ de oude kluisters wenschten te zien ge„ klonken.

„ Laaten wy dan ook den moed niet „ opgeeven; laaten wy niet wanhoopen, „ Burgers Reprefentanten! aan het behoud „ van het lieve Vaderland, om dat dit „ eerfte Ontwerp niet voldoende aan den „ wensch der Natie is bevonden. Neen! „ laaten wy, met alle kloekmoedigheid, het „ roer van het Schip van Staat, dat reeds „ de haven dagt bereikt te hebben; maar „ wederom verre van dezelve geflingerd

„ is,

ONS. BOEK. —— 1797.

„ is, aanvatten, om het behouden daar „ binnen te ſtuuren. — Laaten wy met „ vereenigde kragten arbeiden, en met „ terzyde ſtelling van alle partydigheden, „ die de algemeene zaak niet dan nadee- „ lig kunnen zyn, met verſmaading van „ allen vuigen laster, die geenen indruk „ op onzen geest moet maaken, alleen de „ goede beginzelen hulde doen, ons oog- „ punt alleen richten op het heil des „ Volks. — Laaten wy na de goedkeu- „ ring van het Tegenwoordig Geſlacht „ ſtreeven; doch laaten wy nimmer uit „ het ooge verliezen, dat wy ook die van „ het Naageſlacht moeten beoogen, en „ dat de Geſchiedenis zomtyds regtvaar- „ diger is dan Tydgenooten. Laaten wy, „ door wyze Wetten, het geluk des Volks „ zoeken te vestigen op die ſterke grond- „ zuilen, op de waare en welbegreepene „ Regten van den Mensch en Burger, „ op Orde en Geregtigheid, op Deugd „ en Zedelykheid, zonder welke het „ ſchoonstſchynend Staatsgebouw weldra „ weder om verre zou ſtorten, of een „ poel van jammerlyke Burgertwisten, van „ onophoudelyke Volksberoeringen, ople- „ veren, waar in alle Vryheid zou ver- „ looren gaan, en de Dwinglandy uit haa- „ re asch verryzen.

„ Ja, ik weet het, Burgers Repreſen- „ tanten! gy zult den Eed geſtand doen, „ door den eerſten Preſident der voorige „ Vergadering, in het vol gevoel van waa- „ re Vaderlandsliefde uitgeboezemd, van

 „ het

CII. BOEK. 1797.

„ het Vaderland te zullen redden, zelfs
„ des noods, ten koste van uw leeven.
„ Gy zult de misdaadige hoop van hun,
„ die wreed genoeg zyn om hun eigen
„ Vaderland een kwaad hart toe te draa-
„ gen, of dwaas genoeg om het aan de
„ belangen van eenen Vorst te willen
„ opofferen, en welke noch de rede, noch
„ de veranderde omſtandigheden, hunne
„ ſteeds verydelde ontwerpen van Contra-
„ Revolutie kunnen doen verzaaken, in
„ rook doen verdwynen, en het Volk,
„ ſteeds meer en meer omtrent zyne waa-
„ re belangens verlicht, zal uwen arbeid
„ met eene gunſtige uitkomst bekroonen.
„ En Gyl., die met het vertrouwen
„ des Volks vereerd, voor het eerst deeze
„ werkzaamheden aanvaart, Gyl. gevoelt
„ het gewigt van den Last, die U door
„ 't zelve is opgelegd, Gyl. zult dit ver-
„ eerend vertrouwen waardig zyn. Vrien-
„ den des Volks! Liefhebbers van uw
„ Vaderland! Gy zult, met terzydeſtel-
„ ling van allen perſoonlyk belang, met
„ opoffering van uw eigen voordeel aan
„ dat van het algemeen, U ſteeds toeleg-
„ gen om de Vryheid voor te ſtaan, en
„ om het doel te bereiken, waar toe gy
„ voornaamlyk hier gezonden zyt. On-
„ derlinge Broederſchap, op Gelykheid
„ gegrond, zal den band leggen tusſchen
„ U onderling, tusſchen U en Hun, die
„ Leden van de Eerſte Vergadering wa-
„ ren; in 't kort, Gy zult waardig de
„ plaatzen vervullen van zo veele ver-

„ dienst-

„ dienstlyke Mannen, welke de nieuwe „ Volkskeuze van hunne moeilyke post „ heeft afgelost, CA. BOEK. 1797.

„ Ondertusschen heeft het deeze Ver„ gadering behaagd, my, schoon voor „ een korten tyd, tot uwen eersten Voor„ zitter te benoemen; een taak (ik beken „ het) te zwaar voor myne schouderen; „ een taak, die ik schroomend aanvaard„ de, hoe vereerend door het vertrou„ wen, dat Gyl. getoond hebt in my te „ stellen, en die ik nimmer op my zou „ hebben durven neemen, zo ik my niet „ van uwe toegeevenheid, van uwe on„ dersteuning verzekerd hieldt.

„ Ik opene dan hier mede deeze Twee„ de Nationaale Vergadering, uit naam „ des *Bataafschen* Volks, als het Repre„ senteerend Lichaam van het Volk van „ *Nederland*, en wensch, dat de Voor„ zienigheid haare Deliberatien bestuure, „ en met haaren Zegen bekroone. Zy „ doe het haar gelukken, het *Nederland„ sche* Volk, onder eene gevestigde Con„ stitutie, naauwer tot één Volk te ver„ eenigen; en een eerlyke bestendige „ Vrede, door de luisterryke overwinnin„ gen van onzen glorieryken Bondgenoot „ verkreegen, zy daar van weldra het „ heilryk en heuchlyk voorteken (*)."

Voorstel van LOKHORST om een

Het Reglement voor de Nationaale Vergadering, over welks bepaalingen de Voorstellen van VREEDE, BOSCH en VALCKE-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 1.

XXI. BOEK. 1797. Artykel in het Reglement veranderd te krygen.

KENAER, zo veele en zo hoogloopende geschilvoeringen te wege gebragt hadden (*), strekte wederom ten steen des aanstoots, en veroorzaakte de weigering van braave Vaderlanders om in de Tweede Nationaale Vergadering zitting te neemen (†). Het ontbrak niet aan Leden in dezelve, die by den aanvange, 'er op uit waren, om verandering in hetzelve te wege te brengen. VAN LOCKHORST opende dit tooneel reeds in de eerste zitting. Moedig en onbewimpeld tradt deeze Volksvertegenwoordiger te voorschyn, zeggende; „ Hy, die met een oplettend oog „ de werkzaamheden der Eerste Natio„ naale Vergadering heeft nagegaan, moet „ overtuigd zyn, dat zy, in haare werk„ zaamheden, zeer veele beletzelen ont„ moettede uit het Reglement, waar op „ de Nationaale Vergadering was byeen„ geroepen, zo dat dezelve, in meer dan „ een geval, belet werd goed te doen. „ En het is in zo verre niet te verwon„ deren, dat zommige op nieuw verkoo„ zenen, om in de Tweede Nationaale „ Vergadering het *Bataafsche* Volk te re„ presenteeren, met huiverigheid die post „ aanvaardden, terwyl anderen, geheel af„ geschrikt door het vooruitzigt van de„ zelfde nutloosheid in hunne werkzaam„ heden, zich aan den pligt door de keu„ ze des Volks op hun gelegd, geheel „ heb-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXIV. D. bl. 392 env.
(†) Zie hier boven bl. 105.

„ ben onttrokken, en rondelyk verklaard,
„ dat zy het deeden om des Reglements
„ wille. Daar zy, by ondervinding, wis-
„ ten, dat de bepaalingen, waar aan zy
„ door 't zelve werden onderworpen, hun
„ beletten om dat te doen wat een goed
„ en getrouw Representant schuldig is te
„ doen."

Van Lockhorst herinnerde de Vergadering, hoe de bepaalingen diens Reglements, geheel in den Provintiaalen geest gesteld, aan de eerste Vergadering veel moeite veroorzaakt, en te wege gebragt hadden, dat dezelve eer na de zamenkomst van hun geweezene Hoog Mogenden, dan op het Vertegenwoordigend Lichaam des geheelen *Bataafschen* Volks geleek. — Het Reglement bepaalde, dat, in de veertiende Zitting, de één en twintig Leden tot het vervaardigen eens Ontwerps van Constitutie moesten verkoozen zyn. De blykbaare en reeds door ondervinding gestaafde zwaarigheden om zulk een aantal Mannen tot eene draaglyke en noodige eenstemmigheid te brengen, bewoog hem tot den voorslag, om dit werk zeven of acht Persoonen aan te bevelen. Daar nu het Reglement van eene verbindende kragt en het buiten de magt der Vergaderinge was, om, zelfs met de beste oogmerken, daar in eenige verandering te maaken, en de Oppermagt des Volks moest tusschen beiden treeden, stelde hy voor het benoemen eener Commissie, om de zwaarigheden

XII. BOEK. 1797. den uit het dit stuk bepaalend Artykel voortvloeijende, nader te ontwikkelen, en dus ontwikkeld den Volke voor te draagen. Als mede het Volk op te roepen om, in de Grondvergaderingen, te beslissen, of het der Vergaderinge zou vrystaan, *zeven* of *negen* Leden, in stede van één en twintig, tot het ontwerpen eener Staatsregeling te benoemen (*).

Verschillende gevoelens deswegen. Een voorstel van dien aart vondt by- en tegenval. Dezelfde tooneelen, deels door dezelfde Spreekers als voorheen, in het zo even aangeduidde gelyksoortige geval, betreeden, openden zich. De Voorstanders haalden dezelfde of soortgelyke bewyzen op, die door de Tegenstanders, op gelyke wyze, te keer gegaan wierden. — Men liet geenzins agterwege aan te merken, dat dit slegts eene proeve was om de gezindheid der Vergaderinge tot eene geheele verandering des Reglements te verneemen; daar voor kwamen eenigen volmondig uit (†).

Wydstrekkender voorstel van VAN HOOFF. VAN HOOFF, die zeer breed gesprooken hadt over het voorstel van LOCKHORST, en in hetzelve niet getreeden was, om dat het, zyns oordeels, niet meer behelsde dan een halve maatregel, en slegts eene nietsbeduidende gedeeltlyke verbetering zou kunnen te wege brengen, deedt een wydstrekkender Voorstel. De ondervin-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 34.
(†) *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 35—53.

vinding hadt geleerd, en zou verder leeren, dat het Reglement niet alleen de Vergadering belemmerde, om zo veel goeds te doen, ten 's Volks dienste, als mogelyk was; zy zou verder leeren, dat het de Vergadering, daar in niet alleen belemmerde; maar oorzaak geweest was en blyven zou van onzalige Verdeeldheden, gevaarlyke botzingen en onafscheidbaare rampen. Hy voorzag duidelyk, dat men, by het Reglement blyvende, nimmer eene goede Staatsregeling zou krygen; en naa den afloop deezer Tweede Vergadering, en de mogelyke verwerping eens tweeden Plans van Staatsregeling, of hun Hoog Mogenden zouden moeten hersteld, of een nieuw Reglement ontworpen worden. Op deezen grond wilde hy eenige weinige Leden uit de Vergadering benoemd hebben om alle zodanige Artykelen des Reglements, als men oordeelde verandering of verbetering te behoeven, te herzien, daar van aan de Vergadering verslag te doen, en dit veranderd en verbeterd Plan van Reglement aan het Volk in de Grondvergaderingen, ter goed- of afkeuring, voor te draagen (*).

Veelvuldige Verzoekschriften die voorstellen aandringende.

Beide deeze voorstellen, dan inzonderheid het laatste, vonden, mag men uit de menigte van Verzoekschriften ter ondersteuning, uit vele oorden des Lands opgedaagd, des oordeelen, by den Volke zeer veel in-

(*) *Dagv. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 55.

CXI. BOEK. — 1797. Verkoozen Leden tot het vervaardigen der Staatsregeling.

ingangs. Sterke taal werd in de meeste gesprooken (*).

Over beide deeze voorstellen werd zo lang en breed gehandeld, dat zy onbeslist hingen ten dage van de veertiende Zitting, dag van het verkiezen der Leden tot het vervaardigen der Staatsregeling. Zonder het afgaan van het Reglement kon men de keuze niet uitstellen. Hier toe oordeelde de Vergadering zich onbevoegd. Volgens het Reglement, werden tot dit werk de volgende Persoonen benoemd; wegens *Holland* VAN ZOMSBEEK, KONYNENBURG, OCKERSE, PERTAT, NOLST en FRONHOFF; wegens *Zeeland* FOKKER en BELJAART; wegens *Utrecht* VAN BUUL en A. G. VISSCHER; wegens *Gelderland* VITRINGA en WENTHOLT; wegens *Overyssel* DE MIST en TEN POL; wegens *Friesland* HUBER en E. M. VAN BEYMA; wegens *Bataafsch Brabant* GUILJÉ en VERHOYSEN; wegens *Drenthe* J. L. HOMAN; wegens *Groningen* DE SITTER en HOFFMAN (†). Wy treffen hier eenigen aan, die reeds in de voorgaande Commissie gezeten hadden. Een Verzoekschrift uit *Friesland*, om de zodanigen niet weder te benoemen, werd buiten beraadslaaging gehouden (§). Anderen waren Leden der eer-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 141. 172. 184. 193. 210. 302. 328. Uit *Stad en Lande* kwam een Verzoekschrift ten tegendeele bl. 635.

(†) *Dagverb. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 158.

(§) *Ald.* bl. 302.

eerste Vergadering geweest; de nieuwlingen hadden zich reeds, by de redewisselingen, over het Voorstel van LOCKHORST, doen kennen; en deedt 'er zich grond op, om van de meerderheid een Ontwerp van Staatsregeling te wagten, zeer verschillende van het onlangs verworpene.

CANNEGIETER BOERS. 1797.

Schoon het Voorstel van LOCKHORST door deeze Verkiezing, van de Vergadering bekragtigd, vervallen was, hing het nog onafgedaan; zo ook het meer uitgebreide des Representants VAN HOOFF. Een Voorstel van den Volksvertegenwoordiger VAN BUUL bragt, na eenig verwyl, die zaak op nieuw aan den gang; te welker gelegenheid VAN LOCKHORST aanmerkte, dat, schoon zyn Voorstel reeds daadlyk verworpen ware, door de benoeming der één en twintig Leden, 'er geen besluit deswegen was gevallen. Hy toonde zich bereid om het in te trekken, en zyn byzonder Voorstel door het meer algemeene des Burgers VAN HOOFF, te laaten vervangen (*). Desniettegenstaande gaf zyn voorstel, op nieuw, stoffe tot hevige geschilvoeringen, en werd het, na het spillen van veel Nationaalen tyds, voor vervallen verklaard (†).

Het voorstel van LOCKHORST verworpen.

VAN HOOFFS Voorstel, thans schriftlyk ingeleverd, hadt eene andere, niet onopgemerkt gelaatene, wyziging ondergaan, waar door het meer betrekking tot eene

Handelingen over dat van VAN HOOFF.

(*) Dagverh. der Nat. Verg. VII. D. bl. 274.
(†) Ald. bl. 304. 332. 341.

CXI. BOEK. 1797.

eene volgende Nationaale Vergadering, (indien dezelve noodig mogt weezen,) dan tot de tegenwoordige verkreeg. Het werd in handen gesteld eener meer dan gewoon talryke Commissie, de Burgers VREEDE, VAN BOLHUIS, VAN DE KASTEELE, COSTERUS, VAN LEEUWEN, C. VISSCHER, VAN MAANEN, C. L. VAN BEYMA, DE JONGE en VAN HOOFF (*). De Verzoekschriften tot ondersteuning van het Voorstel hielden aan (†).

Uitgebragt en omhelsd Verslag.

Het uitgebragt Verslag kwam hier op neder, om het Voorstel, voor zo verre het de tegenwoordige Vergadering betrof, als mede de ingediende Verzoekschriften, ten zelfden einde strekkende, in beraad te houden; maar, in zo verre het ook toepasselyk gemaakt kon worden op eene volgende Nationaale Vergadering, by eene onverhoopte verwerping van het nu vervaardigd wordend Plan van Staatsregeling, stelden zy voor eene Commissie van vyf Leden te benoemen tot onderzoek, hoe, in zodanig een geval, eene nieuwe Nationaale Representatie daar te stellen, en tevens tot het vervaardigen van een Concept Reglement voor die Vergadering. — Zo ras eene zodanige Commissie een Ontwerp van een nieuw Reglement hadt voorgedraagen, zou, huns oordeels, de Vergadering best in staat gesteld zyn om te beslissen, of, en welke Veranderingen het te-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* V. D. bl. 390.
(†) *Ald.* bl. 409. 414.

tegenwoordig Reglement zou behooren te ondergaan. — De meerderheid nam genoegen in deezen voorslag, en werden vervolgens tot dit werk benoemd de Representanten VAN DE KASTEELE, VREEDE, QUEYSEN, VAN HOOFF en VAN MAANEN (*). — Zo zag men nu alle verwagting op de door veelen gewenschte en zo sterk van alle kanten aangedrongene verandering in het Reglement, geheel vernietigd. Dit baarde geen gunstige uitzigten in de toekomst; en zullen wy ras leeren, welke de ontzettende gevolgen waren.

CXI. BOEK. — 1797.

De tyd des afscheids van de benoemde Leden tot het vervaardigen eens Plans van Staatsregeling daar zynde, tradt de Burger VITRINGA aan 't hoofd der Leden voor, en liet zich, ten afscheid, onder andere dus hooren — „Het is wel zo, Burgers Representanten! de zwaarte van onze taak, „ vooral in dit tydsgewrichte, het ontmoedigend terugzigt op den vrugtloozen arbeid onzer wyze en braave Voorgangeren in het voorleden Jaar — de „ nood des Vaderlands, het welk met luider stemme om eene Constitutie roept — „ wat al aangelegene en treffende herinneringen en aandoeningen — voor ieder onzer, ook hebben wy ze leevendig voor den geest.

VITRINGA's afscheid der Leden tot de Constitutie.

„ Doch, Burgers Representanten! wy „ mogen, als waare Republikeinen, niet

„ wan-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 461.

„ wanhoopen aan het behoud des Vaderlands. — Wy treeden dan onze nieuwe loopbaan in; ja met de bewustheid van eenen twyfelagtigen uitslag — met de overtuiging van de zwakheid onzer kragten, in vergelyking van het allermoeilykst en zwaarwigtigst werk, dat voor onze rekening ligt.

„ Maar, welke ook de uitkomst zy, aan niemand onzer zal de beste wil, het yverigst poogen, om al het ons mogelyk nut te stichten, ontbreeken — en zo zal ook de herinnering onzer getrouwheid in deezen, ons in alle uitkomsten, die gerustheid der ziel, welke de vrugt is van, naar zyn vermogen, welgedaan te hebben, waarborgen.

„ In de keuze der middelen, trouwens, Burgers Representanten! mogen wy hier of daar verschillen; maar ons aller doel en oogmerk, dit durven wy stellen, is het behoud der politieke en burgerlyke Vryheid in *Nederland*, en de daarstelling van het meest mogelyk Volksgeluk.

„ Het ledige, het gebrekkige, van ons Plan zal uwe wysheid en doorzigt, ten zynen tyde, aanvullen en verbeteren.

„ In Uliëder schoot zullen wy onzen arbeid brengen, en in Uliëden zal dezelve bescheidene toegeevende; maar tevens regtvaardige en onpartydige Regters vinden.

„ En dit vooruitzigt, Burgers Representanten! bemoedigt ons, aan den anderen kant, niet weinig in onze betrek-

„ kin-

„ kingen, en in alle onze zwarigheden, ELIZ. BORE.
„ terwyl de hoop van aan een Land, en
„ aan een Volk, waar aan wy allen met 1797.
„ de tederste banden gestrengeld zyn,
„ met welks geluk of ongeluk, wy allen
„ staan of vallen, — de hoop om aan
„ dat Volk eenigermaate van nut te zyn,
„ ons boven alles, ten allerkragtigsten
„ spoorslag verstrekken zal.

„ En hier mede, Burgers Representanten! verlaaten wy Ulieder Raadzaal; doch niet dan naa den allervuurigsten wensch te hebben uitgeboezemd; dat naamlyk het oog van die goede Voorzienigheid, welker vaderlyke zorg dit, steeds zo bloeijend *Nederland*, onophoudelyk en by elk noodlottig en gevaarlyk tydperk, van een geheel verderf, telkens heeft terug geroepen, altoos gunstig op Ulieder Vergadering gevestigd zy.

„ In die vaderlyke hand moet Gyl. zo onze wenschen iets vermogen, tot gezegende werktuigen verstrekken, om door het doorzigt van uwe maatregelen; door de voorzigtigheid, regelmatigheid en kalmte van Ulieder raadpleegingen, geschraagd door de beste overeenstemming; door de wysheid en kragt van Ulieder besluiten, en weldra door de voltooijing en aanbieding van een nieuw en naar den aart van ons Land en Volk meest berekend Plan van Constitutie, den ondergang van dit schoon en in zo veele opzigten begunstigd Gemeenebest, niet

ACHTSTE BOEK. 1797.

„ alleen voorkomen; maar ook, langs dat „ edel spoor, zult Gylieden, den voorspoed „ en de bloei van het *geheele Volk van* „ *Nederland*, door Ulieden vertegenwoor- „ digd, en met welks vertrouwen gy zyt „ vereerd, te gelyk *met elk gedeelte* van „ 't zelve, daarstellen en onwankelbaar „ grondvesten."

Hoe door Nuhout van der Veen beantwoord.

De Burger Nuhout van der Veen, die zo even het Voorzitterschap aanvaard, en, in zyne aanspraake, een vyand der *Aristocratie* met den sluier des woords *Vaderlandsliefde* bedekt, verklaard, en de Leden der Vergadering aangemaand hadt om zich, met verzaaking van byzondere gevoelens, om den Altaar des Vaderlands te schaaren, en met daaden te bewyzen, dat zy, getrouw aan de Republikeinsche Grondbeginzelen, de *Vryheid* en waare *Gelykheid*, als de twee grondzuilen van 's Volks zeker geluk, op onwrikbaare gronden zouden trachten te vestigen, voerde den Spreeker en de afscheidneemende Leden te gemoet: — „ Burgers Representanten! met het grootst genoegen ziet „ deeze Vergadering den aangenaamen „ dag, op welken Gyl. U, overeenkomstig onzen algemeenen Lastbrief, tot het „ ontwerpen van eene Constitutie voor „ het *Bataafsche* Volk afzondert.

„ Uwe wysheid en kunde in al dat „ geene, het welk tot zulk een zwaarwigtig werk wordt vereischt, doet haar „ hoopen, en hartlyk wenschen, dat uwe „ yverige en onvermoeide werkzaamheden

„ dien

" dien gezegenden uitslag mogen hebben, " waar mede zy zich vleit.

VIII. BOEK. 1797.

" Reikhalzend ziet ieder regtschapen " Beminnaar van zyn Vaderland, en Voor" stander der Volks Vryheid, het verruk" kend oogenblik te gemoet, op het welk " zodanig een Ontwerp van Constitutie " door Ul. zal worden aangeboden, waar " aan het, niet met eene angstvallige " vrees, maar met een dankbaar hart, " het zegel zyner goedkeuring zal kun" nen hegten, en, door zo veele byzon" dere, elkander tegenwerkende belangen, " geslingerd, het verdeeld wankelend Tus" schenbestuur verwisseld zien, met de " Eenheid en Ondeelbaarheid van een " Bestuur, in alle zyne betrekkingen, wel" ke zo noodzaaklyk vereischt worden om " de algemeene belangen des Volks den " gewenschten uitkomst te doen hebben, " en aan dat Volk de vrugten eener Om" wenteling te doen genieten, waar door " hetzelve tegen allen gevaar van onder" drukking beveiligd, tegen overheersching " beschermd, en tegen alle listen, welke " door snoode eigenbaat worden in het " werk gesteld, om het afhangelyk te " maaken, in zekerheid kan gesteld wor" den.

" De voorzigtigheid verbiedt my veel " hier by te voegen, of over dit onder" werp eene verdere uitweiding te doen, " op dat deeze Vergadering niet schyne " uwe werkzaamheden te willen vooruit" loopen; zo als die door den wil der

III. BOEK. 1797.

„ Natie by het Reglement zyn voorge„ schreeven, en het welk ik, als Voor„ zitter moet eerbiedigen.

„ De hartlyke wensch deezer Vergade„ ring is, dat uwe verrigtingen tot heil „ van *Nederlands* Volk, (het welk daar „ over zyn oordeel vellen zal,) mogen „ uitloopen —— dat het Ontwerp van „ Constitutie, het welk Gylieden ons „ zult aanbieden ter volrooijing, een na„ der bewys moge opleveren van uwe „ wysheid, scherp doorzigt en doorknee„ de kennis in het staatkundig berekenen „ der groote belangens van deeze Re„ publiek, zo ten opzigte van den aart, „ inborst en denkwyze der Natie, en „ ligging des Lands, als alle zyne re„ latien op andere Volken. Met één „ woord, zodanig een Ontwerp van wy„ ze en voorzigtige Staatkunde, het welk „ aan alle Volken ter verbaazing en ten „ voorbeelde strekken, en het *Bataafsche* „ Volk zo wel by zyne Vrienden geëerd „ als by zyne Vyanden geducht maaken „ kan.

„ Volbrengt dan, Burgers Represen„ tanten! met den meesten spoed, uwe „ taak, eene taak ten hoogsten belangryk, „ ten uiterste gewigtig; maar ook naar „ uwe kunde, talenten en bekwaamhe„ den ten vollen berekend.

„ Met een vuurig en blymoedig ver„ langen zal deeze Vergadering den uit„ slag uwer werkzaamheden afwagten, en „ *Neêrlands* Volk zal over uwen arbeid

„ dank-

„ dankbaar juichen, wanneer door den-
„ zelven, aan zynen wensch voldaan, zy-
„ ne Vryheid verzekerd en zyn Geluk
„ bestendig zal kunnen gevestigd wor-
„ den (*)."

Voorstellen om Prysvraagen de Constitutie betreffende uit te schryven verworpen.

Bemoeijingen buiten de Vergadering, ten aanziene van het te vervaardigen Plan, greepen 'er plaats. *Groningsche* Burgers stelden voor, of het niet nuttig, ja noodzaaklyk, zyn zoude, naamens de Nationaale Vergadering, Prysvraagen uit te schryven en Belooningen, overeenkomstig het gewigt der zaake, uit te looven, aan de zodanigen, die, binnen eenen zekeren te bepaalen tyd van drie of vier maanden, het beste en met Republikeinsche gronden overeenkomend Ontwerp van Staatsregeling, by de Commissie, konde inleveren? Onderscheidene Ingezetenen van *Zierikzee* onderstennden dit verzoek der *Groningeren* niet alleen; maar gaven zelfs eenige Prysvraagen op. Het een zo min als 't ander vondt ter Vergadering ingang (†).

Voorstel van Toerns ter opgave van de redenen der verwerping des voorigen Plans.

Meer opmerkings baarde ter Vergaderinge het voorstel van den Representant Toerns, die, om in 't breede door hem ontvouwde redenen, eene Proclamatie aan het Volk van *Nederland* wilde gedaan hebben, waar by de Nationaale Verrgadering te kennen gaf, dat zy zich rekende dienstbaar te zyn aan den wil van het *Bataafsche*

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 300.
(†) *Ald.* bl, 193 en 594.

XIII. BOEK. 1797. sche Volk, door haar vertegenwoordigd, en dat, daar dat zelfde Volk, by eene groote meerderheid, hadt te kennen gegeeven dat het ontworpen en aangeboden Plan van Staatsregeling niet naar deszelfs genoegen was; immers dat 'er zulke zaaken in voorkwamen, of andere waren uitgelaaten, welke het aanneemen belet hadden, dat, uit dien hoofde, de Nationaale Vergadering wenschte onderrigt te worden van de Bezwaaren des *Bataafschen* Volks tegen het voorheen aangeboden Plan; ten einde dezelve met des te meer gerustheids mogt voortgaan, in deezen zo moeilyken arbeid, en het schrikbaarend denkbeeld verwyderd worden, dat het Ontwerp eener vaste Staatsregeling andermaal zou worden verworpen. Waarom die Vergadering ieder stemgeregtigd Burger uitnoodigde, en by dezulken, die daar toe genoegzaame kundigheden bezaten, ten sterksten aandrong, om hunne bezwaaren tegen het afgekeurde Plan op te geeven, en zulke bedenkingen voor te draagen als zy nuttig oordeelden, en deeze, binnen eene maand, aan het Committé tot de Staatsregeling, in te dienen.

't Zelve verworpen. Het denkbeeld van den Burger TORNS was zo vreemd niet, of 't zelve hadt ook andere Leden nu en dan voor den geest gezweefd; dan in 't oogloopende zwaarigheden, hadden hun van de voordragt terugge gehouden. Anderen keurden het, schoon met de beste inzigten voorgesteld, stry-

strydig met de opdragt aan eene Commissie daar toe bestemd, en vry in haare werkzaamheden. De Leden benoemd, om over dit Voorstel een Verslag uit te brengen, oordeelden, dat dit voorgeslaagene niets dan verdeeldheid en verwarring voor de Commissie zelve zou te wege brengen, en vertraaging in het spoedig ontwerpen eener Staatsregelinge veroorzaaken. Verwerping was het besluit (*).

Verzoekschriften uit *Overysfel* en *Staats Brabant* de Staatsregeling betreffende.

Ongevraagd, ongeroepen kwamen 'er in de Nationaale Vergaderinge Verzoekschriften het te maaken Plan betreffende. Zes eensluidende Verzoekschriften van *Overysselsche* Ingezetenen, hielden in, dat zo het aanstaande Plan van Staatsregeling gegrond zou weezen op de Ineensmelting der Schulden, zy het nimmer zouden aanneemen (†). — Onderscheiden stemgeregtigde Burgers in *Staats Brabant* traden in meer byzonderheden, als zy verzogten, dat, in het te ontwerpene Plan, aan den Staatsraad minder magts mogt worden toegekend, dan by het voorige; dat omtrent de Kerkelyke Goederen meer bepaalingen zouden worden gemaakt; dat het Bestuur minder kostbaar moest weezen, als mede dat de Ineensmelting der oude Schulden niet zou worden daargesteld; zonder welk laatstgemelde punt zy betuigden nooit het Plan te zullen omhelzen. — Beiden verzondt

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VII D. bl. 328, 330 en 611.
(†) *Ald.* bl. 453.

VII. BOEK. 1797. Verzoekschriften tot het Plan betrekkelyk, van eenen anderen aart.

zondt men aan de Commissie ter Staatsregeling (*).

Op éêns daagden uit *Amsterdam* vier en zestig Verzoekschriften op, de begeerte der Ondertekenaaren inhoudende, dat, by het aanstaande Plan van Staatsregeling, geene zodanige schikkingen zouden worden gemaakt, omtrent de Geestlyke Goederen, als by het voorige waren daargesteld; maar dat alles op den tegenwoordigen voet zou blyven; verzekerende, dat zy anderzins 't zelve niet zouden kunnen aanneemen. — De Voorzitter wilde dezelve aan de Commissie ter Staatsregeling verzonden hebben; dan hier tegen kwam DE SONNEVILLE en nog sterker VAN HOOFF op; eerstgemelde oordeelde het genoeg dezelve blootlyk voor bekendmaaking aan te neemen; laatstgemelde hieldt ze voor ontoelaatlyk, en stelde voor ze ter zyde te leggen. — SYPKENS tradt als Verdeediger op. Dit verwekte heftige wederspraak. Eene herhaalde pooging van SYPKENS, deedt VAN HOOFF verzoeken, dien Burger tot orde te roepen, met byvoeging, „ hem te doen gevoelen, dat hy „ geen Gedeputeerde van een Synode, „ maar van het Volk van *Nederland* was." — KANTELAAR tradt tusschen beiden, en oor-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 626. Dit was mede het geval van andere over dezelfde onderwerpen loopende VIII. D. bl. 66. ook van die eenen tegenovergestelden weg opwilden *Ald.* bl. 68, 192. 137.

oordeelde, dat men den voorloopigen raadslag des Voorzitters omhelzende, juist zou voorkomen de elendige gevolgen, die uit het verleevendigen van de Godsdienst-twisten in de Vergadering zouden voortvloeijen. De welberaade ernst zyner taale bragt te wege de verzending aan de Commissie ter Staatsregeling (*). Wel hadden de Spreekers, by de onderhandelingen over die Verzoekschriften voorspeld, dat de Vergadering stondt overstroomd te worden met stukken van soortgelyken aart. Niet minder dan vyf honderd en vyftig, door omtrent vyf en tachtig duizend Zielen getekend, kwamen op eenmaal in, en nog eens negentig, door drie en zeventig duizend vyf honderd onderschreeven (†). Om kort te gaan, en geene aanduiding te doen van byzondere inleeveringen, waar by niet altoos de getallen werden opgegeeven, wy schryven geene vergrooting te neder, wanneer wy het getal der Tekenaaren van zodanige Verzoekschriften op tweemaal honderd duizend schatten.

Over dit aantal hebbe men zich niet te verwonderen, als men in aanmerking neemt, dat op zommige plaatzen de Leeraars, by den openbaaren Eerdienst, ten sterksten aandrongen, en niet nalieten hunne Leerlingen, by het Godsdienstonderwys, daar toe aan te maanen: dat Ouders voor Kinderen, die nog stonden gebooren te worden,

te-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 578 env.
(†) *Ald.* VII. D. bl. 626 VIII. D. 578 env.

tekenden; gelyk de geruchten liepen, willen wy niet als zeker stellen: vast gaat het, dat Huisvaders en Huismoeders, voor onmondige Kinderen, die Verzoekschriften onderschreeven. Stemgeregtigdheid werd by deeze ondertekening niet gevorderd, kruisfen en tekens van die niet schryven konden, golden.

1797.

Even zeer werd de aanmerking bewaarheid, dat men Verzoekschriften van een tegenovergestelden aart te wagten hadt. Veertien kwamen 'er op éénmaal uit *Amsterdam*, met aandrang, dat de Leden van alle Godsdienstige Genootschappen gelyke Regten mogten genieten (*). — Deezer tekening mogen wy vastftellen, dat met dezelfde en soortgelyke onvoeglykheden vergezeld ging. Wel gepast was derhalven het voorstel van HULTMAN om, op de ondertekeningen der Verzoekschriften, eenige regels vast te stellen, die, zonder der Burgeren Vryheid te verkorten, of te belemmeren, strekten om verzekerd te zyn dat geene anderen, dan ter tekening bevoegde Persoonen, die stukken onderschreeven hadden (†). — Alle deeze Verzoekschriften werden aan de Commissie ter Staatsregeling gezonden, die 'er weinig agts op sloegen. Waar over men niet weinig te onvrede was (§).

De

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 85. 157 en elders.

(†) *Ald.* VIII. D. bl. 291 en 300.

(§) YPEY *Geschiedenis der Christelyke Kerk in de XVIII. Eeuw* VI. D. bl. 72.

De Commissie des Ontwerps van Staatsregeling vervoegde zich met eenen Brieve ter Nationale Vergadering, het verzoek behelzende, om gevolmagtigd te worden tot het by zich neemen van drie of vier Persoonen, kundig in het vak der Finantien; en tevens om de noodige orders aan het Committé te Lande en de Generaliteits Rekenkamer; ten einde de Ordonnantien, welke voortaan ten behoeve dier Persoonen zouden worden afgegeeven, te laaten gelden. Zulks werd toegestaan, en nam men genoegen in den voorslag ter uitnoodiging van de Natie om hun in het vak der Finantien de noodige hulp te bieden (*).

OCTOBER. 1797. Aanzoek ter Nat. Verg. om Leden tot het Finantiewezen toegestaan.

Het ontwerp eener Proclamatie, strekkende om alle in het vak van Finantien kundige Vaderlanders uit te noodigen tot het vervaardigen van Plannen van algemeene Belastingen en Finantien voor de *Bataafsche* Republiek, met uitlooving van een Eerprys, hadt men van het Committé begeerd, en was die zaak dusverre onbeslist gebleeven. By de indiening van hetzelve, overwoog men dit stuk nader. Veele zwaarigheden, inzonderheid de in 't ooglospende bedenking, dat zulks veeleer het werk der Staatsregeling zou vertraagen dan bespoedigen, en van geen weezenlyk nut zyn, bragt te wege, dat de meerderheid der Vergaderinge het doen ee-

Het Ontwerp eener Proclamatie om Finantieele inlichtingen te verkrygen, verworpen.

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 483.

BOEK.

1797.

Hoe veel duisterbehandelingen van de Vervaardigeren der Constitutie bedekte.

eener Uitnoodiging, ten voorgemelden einde, van de hand wees (*).

Bedekte geheimhouding, en daar uit ontstaande duisterheid, het pad door het eerste één en twintigtal Staatsregelingvervaardigeren bewandeld, dit zelfde vondt by hunne Opvolgers in dit werk plaats. Zo veel is uit het openbaar gebeurde, als mede uit de characters der Vervaardigeren op te maaken, dat zy deeze taak aanvingen met onderscheide reeds gevormde beginzelen van Staatsgesteltenisse. De verdeeldheid, die by het Volk, en by de Leden der Nationaale Vergadering, heerschte, vondt daar, in geene mindere maate, plaats. Hier uit moest een stryd gebooren worden tusschen de Voorstanders der Een- en Ondeelbaarheid en de Aankleevers van het Bondgenootschaplyk stelzel, hoe zeer ook de Leden dier Partyen elk op zich zelven, even als voorheen, onderscheiden gewyzigd waren. Zy stonden onder den invloed der wisselbeurtige tydsomstandigheden, die nu eens zwakker, en dan eens met eenen meer overheerschenden invloed, werkten. Deeze op te haalen, en hier in te vlegten, zou ons verwyderen van ons doel, om meer bepaald op te geeven, wat 'er kwam van de werkzaamheden der Commissie zelve, tot het volvoeren van het werk, waar toe dezelve bestemd was. — Geheel onaangestipt mogen wy dezelve egter niet laaten: dewyl zy

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* V. D. bl. 508, 509.

zy met die zaak in een naauw verband staan. Een breeder voordragt van een ander nogthans aan ons voorbehoudende ter plaatze onzer Vaderlandsche Geschiedenisse, daar toe meer bepaald bestemd, of die byzondere Gewesten raaken.

Daar het *Fransche* Staatsbestuur betoond hadt zich zo veel te laaten gelegen leggen aan de invoering van het door de meerderheid des *Bataafschen* Volks verworpen Plan van Staatsregeling (*), kon de groote Omwenteling te *Parys*, den vierden van Herfstmaand voorgevallen, op onze Nationaale Vergadering, en het te maaken Ontwerp van Staatsregeling, niet nalaaten eenen aanmerkelyken invloed te hebben. 't Was op dien hoogstaanmerklyken dag, dat een nieuwe schok van Omwenteling, in *Frankryk*, reeds eenigen tyd voorzien, met geweld losborst. 's Nagts vóór den gemelden dag, op dat wy 'er dit kortlyk van optekenen, was 'er nieuw Krygsvolk binnen *Parys* ingerukt, men hadt de bruggen na de Voorsteden opgehaald, de voornaamste marktpleinen met Krygslieden en Geschut bezet, en de Alarmtrom geslaagen. Drie Leden van het Uitvoerend Bewind, REWBEL, BARRAS en LA REVELLIERE DE PAUX; want de twee andere, CARNOT en BARTHELEMY hadden, den storm ziende opkomen, reeds de vlugt gekoozen, deeden door geheel *Parys* geschriften aanplakken, waar by Pi-

CH. BORN. — 1797.

Omwenteling in *Frankryk* 4 Sept.

(*) Zie hier boven bl. 82.

VIII. BOEK. 1797. PICHEGRU, die zints eenigen tyd in de Nationaale Vergadering gezeten hadt, benevens verscheide andere Leden, schuldig verklaard werden aan Landverraad en het doel om de Koninglyke Waardigheid te herstellen. Middelerwyl was de Vergaderzaal der Conventie bezet geworden, en hadt men PICHEGRU, BOISSY D'ANGLAS, nevens nog veertien Leden gevangen genomen en na den *Tempel*, ten Jaare MDCCXCII de gevangenis der Koninglyke Familie, gevoerd. Men maakte zich binnen kort meester van verscheide andere Leden, waar onder ook BARTHELEMY, als mede de Generaals MIRANDA en MORGAN, en de geweezen Staatsdienaar COCHON. —— In de afkondiging den Volke gedaan, las men met zo veele woorden, „ dat de Staatsgesteldheid, door eenen „ nieuwen aanval der Koningsgezinden bedreigd werd, en dat zy, naa door allerlei middelen, de grondvesten van het „ Gemeenebest ondermynd te hebben, „ zich sterk genoeg hadden geoordeeld „ om hunne aanslagen tegen de Uitvoerende Magt te wenden; dat 'er dagelyks aan de zamengezwoorenen wapens „ werden uitgedeeld, en een groot getal „ uitgeweekenen zich binnen *Parys* bevondt, dat het Uitvoerend Bewind dus „ genoodzaakt geweest was buitengewoone maatregels te neemen, waar door „ men alle die aanslagen verydeld hadt." Die zelfde Afkondiging maande het Volk tot rust en bedaardheid aan, onder verze-

zekering van hunne Vryheid en Regeeringsvorm: met scherpe bedreiginge des onmiddelyken doods van elk, die van een Koning en van het herstel der Staatsgesteltenisse des Jaars MDCCXCII zou spreeken.

Invloed deezer Omwentelinge alhier. Voorstellen van C. L. van Beyma.

Zulk eene verandering, op zodanig eene wyze, in *Frankryk* daargesteld, kon niet uitblyven, elders en bovenal hier te Lande, eenen sterken invloed te baaren. In de Nationaale Vergadering liet zich C. L. van Beyma, met veel vuurs, daar over hooren. Zich verwonderende over de yskoude onverschilligheid, dat de Burgers Representanten des *Bataafschen* Volks geen openlyk, geen Nationaal bewys gaven van deelneeming en vreugde, over een geluk den *Franschen* ten deele gevallen, 't geen hy ook voor ons van eene onwaardeerbaare waarde rekende: ja dat meer was, grond van verdenking opleverde, als of er Leden waren, die niet slegts met onverschilligheid, maar met een afkeer, tegen het zegevierend *Fransch* Gouvernement bezield waren.

Om zulk eene verdenking tegen te gaan, en het tegendeel te toonen, stelde hy, met veel aandrangs voor — Eene Nationaale Feestviering, ter gedagtenisse van deeze jongste *Fransche* Omwenteling — Het in 't *Nederduitsch* doen vertaalen en drukken van alle stukken, raakende die Zamenzweering, ten einde dezelve, op het Feest, te doen voorleezen; tot een blyk van onze deelneeming in den *Franschen* roem en in hunne gevaaren, als mede van onze

 zugt

zugt om onze Natie te waarschuwen, dat zy altoos op haare hoede moest weezen, en by de kennisgeeving van de *Fransche* Zegepraal, het Volk in staat te stellen om vergelykingen te maaken tusschen het geen in *Frankryk* vóór die Omwenteling gebeurde, en 't geen hier te Lande, ten tyde der eerste Nationaale Vergadering, was geschied. — Hier by wilde hy eene byzondere aanschryving aan de Gewestlyke Bestuuren gevoegd hebben om een waakend oog te houden op alle binnenlandsche Vyanden, en vooral op de zodanigen, die geneigdheid lieten blyken, tot herstel van het Stadhouderschap, of het voorig Aristocratisch Bestuur. — Eindelyk wilde hy, dat de Leden der Vergaderinge zouden doen en van alle 's Lands Amptenaaren, op het voorbeeld van *Frankryk*, afvorderen den *Eed van eeuwigen haat tegen het Stadhouderschap, de Aristocratie en de Regeeringloosheid!* — Van dit alles behoorde, zyns oordeels aan het *Fransche* Staatsbestuur staatlyk kennis gegeeven te worden.

Niet weinig opziens baarde deeze voordragt. Eene aanmerking, wegens uitdrukkingen op de eerste Nationaale Vergadering toe te passen, weerde de Voorsteller zagtlyk af, en dit deedt de Leden berusten in het gevoelen des Voorzitters, om dit stuk te stellen in handen van LUBLINK, MEYER, VREEDE en DE LEMON (*).

Twee

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 197-199.

Twee dagen waren 'er slegts, naa het doen deezer voordragts, verloopen, of ter tafel van de Nationaale Vergadering kwam een aantal Verzoekschriften van *Nederlandsche* Burgers te *Leyden* en in omliggende plaatzen woonagtig, vol betuigingen van het genoegen der Ondertekenaaren over de jongste Omwenteling in *Frankryk* voorgevallen, en de zegepraal door de *Gemeenebestgezinden* op de *Koningsgezinden* behaald. —— Hier by bleef het niet berusten, zy stelden voor, dat, daar die Zamenzweering ook zeker in *Nederland* haare schakels gehad hadt, en egter de Natie daar van onkundig gelaaten werd, 'er uit het midden der Nationaale Vergadering, of buiten dezelve, eene Commissie mogt worden benoemd, gelast met het onderzoek of de Committés der Uitvoerende Magt, en de Commissie tot de Buitenlandsche Zaaken en der Binnenlandsche Correspondentie, ook kennis hadden gedraagen van deeze *Zamenzweering*, en om van haare bevinding verslag te doen; ten einde de *Bataafsche* Natie mogt gerust gesteld worden omtrent derzelver waar belang, dat naamlyk geene dier Monsters binnen zetel in deeze Republiek gevestigd hadden, en dat, zo by onderzoek het tegendeel mogt blyken, de schuldigen als dan zouden mogen worden gestraft. —— Naa niet weinig woordwisselings werwaards deeze Verzoekschriften te zenden, niet zonder inmengzels, waar uit bleek, dat het zaad des wantrouwens ook ter Verga-

IX. BOEK.

1797.

Verzoekschriften tot ondersteuning van het doen eens Onderzoeks.

CXI. BOEK. 1797.

deringe kiemde, werden die stukken toegeschikt aan de Commissie van Binnenlandsche Correspondentie, om te onderzoeken welke gronden en beweegredenen de Inleveraars hadden om deeze menigte van Verzoekschriften in te dienen (*).

Nadere en dringender Verzoekschriften.

Naauwlyks hadden de Inleveraars van gemelde Verzoekschriften dit besluit vernomen, of zy toonden, by nader schryven, des onvoldaan te weezen, en gaven de gronden op, waarom zy dusdanig een Verzoek gedaan hadden. Onwaardige Amptenaars, Stadhoudersgezinden bekleedden aanzienlyke Posten. Meer bepaald spraken zy van eenen zich in Oranje Oproeren berugt gemaakt hebbenden BRENDER à BRANDIS, een ook buiten dat ter kwaade faame staanden Man, door het Committé tot de algemeene zaken van het Bondgenootschap te Lande onlangs aangesteld tot Fiscaal of Auditeur Militair over de Landtroepen aan boord van 's Lands Schepen zich bevindende.

Dit stuk aangebonden.

Het bybrengen van dit voorbeeld baarde, ondanks de verzagtingen voor die aanstelling in 't midden gebragt, veel ophaals van de voorige onlochenbaare strafwaardige gedraagingen deezes Mans, welke niet gelochend konden worden. Dit wekte het toejuichend handgeklap van de Gaanderyen, en hadt een sterken aandrang om die oorzaak des wantrouwens weg te neemen, ten gevolge. NOLST onder andere zei-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 229 222.

zeide, „het wordt eindelyk eenmaal tyd, „dat wy weeten of er menschen in „het Bestuur geplaatst en van de Natio- „naale Vergadering afhangelyk zyn, die, „in stede van de Vrienden, de Vyanden „der Omwentelinge begunstigen; het „wordt tyd dat wy weeten, wie zy zyn, „die het vertrouwen, 't welk het Volk „op deeze Vergadering behoorde te heb- „ben, aan dezelve ontsteelen." — Veel viel 'er te doen omtrent dien berugten Brender à Brandis. Die hem eenigzins poogden voor te spreeken, of te veront- schuldigen, werden door het ophaalen van diens onlochenbaare oproerige Oranjebe- dryven, tot zwygen gebragt. De Lemon schroomde niet te zeggen, „dat de Na- „tie dagelyks als met den vinger aanwees „zodanige Persoonen, welke het vertrou- „wen onwaardig waren, en nogthans tot „aanzienlyke Posten werden bevorderd; „daar eerlyke en braave *Burgers* om „brood moesten rondzwerven?" — Behalven dit spreekend voorbeeld diens geheel onwaardig aangestelden Ampteenaars, bragten de Verzoekers, als een grond van hun Voordragt by, de gebeurtenissen ten dien tyde, in *Friesland* voorgevallen, by- zonder het *Collumer* Oproer (*), het ver- vaardigen en verspreiden van een aantal Oranjeliedjes. Op het gezag eens nieuws- papiers beweerden zy, dat een kreet *Oranje* bo-

1797.

(*) Hier van zullen wy, *Friesland* byzonder be- handelende, nader spreeken.

CXI. BOEK. 1797. *boven*) op 's Lands Schepen, en onder 's Lands Krygsvolk, was opgegaan; zy gewaagden van eene Verzameling op de grenzen tot het daarstellen eener Tegenomwenteling. Hoe zeer het een en ander vergroot of misschien van allen grond ontbloot mogt weezen, het wantrouwen was daar, en kon niet geloochend worden (*).

Handelingen over het onderzoek der Amptenaaren.

De Sonneville en Kantelaar deeden voorstellen, strekkende om een algemeen onderzoek te doen na de onwaardige Amptenaaren. De bepaaling, welke Persoonen daar onder begreepen moesten worden, als mede tot welke Onderwerpen dit onderzoek zich zou behooren uit te strekken, of het alleen tot *daaden*, of ook tot *gevoelens*, betrekking hadt, welke verdrietige, langwylige, en met veele wederzydsche schampesheden doormengde redenwisselingen.

Voorslag van Lockhorst.

Bedaardheid sprak uit den mond van Lockhorst in deezer voege; „Men zou „een vreemdeling moeten zyn in de tegenwoordige gesteldheid van ons Vaderland, indien men niet wist, dat 'er „allerwegen een morrend ongenoegen by „de Natie heerschte — een ongenoegen, „het welk, volgens de redenen, welke „het Volk zelve 'er voor opgaf, daar uit „voortsproot, dat 'er zeer veel Amptenaaren, vooral by de Uitvoerende Magt „waren, welke geenszins hun wantrouwen „ver-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 345. 350. 254.

„ verdienen — Amptenaars, die wars zyn
„ van de gronden der Revolutie — Amp-
„ tenaars, die zich voorheen aan Oproer
„ en Plunderingen hebben schuldig ge-
„ maakt. — Ik treede thans niet in het
„ onderzoek na de waarheid dier opge-
„ geevene gronden; maar dit weet ik, dat
„ de eerste pligt van de Vertegenwoordi-
„ gers des Volks is, alles aan te wenden,
„ om ongenoegen, om wantrouwen, zo
„ veel mogelyk, te doen ophouden; het
„ is onze pligt, Burgers Representanten!
„ het vertrouwen des Volks, op ons,
„ aan te kweeken — het is onze pligt,
„ overeenkomstig den last des Volks aan
„ ons gegeeven, op de Uitvoerende Magt,
„ en de uitoefening van derzelver gezag
„ te letten. — Willen wy aan onzen pligt
„ beantwoorden, dan moeten wy, daar
„ wy het ongenoegen des Volks weeten,
„ ons aan hetzelve laaten gelegen leggen,
„ dan moeten wy 't zelve tragten weg te
„ neemen, en wy moeten toonen, dat het
„ ons hoogste doel is alle redenen van
„ ongenoegen, ware het mogelyk, te doen
„ ophouden. —— En hoe zullen wy dit
„ beter doen, dan dat wy eene Commis-
„ sie belasten om te onderzoeken of de
„ redenen tot ongenoegen des Volks ge-
„ grond zyn, en, indien dezelve gegrond
„ bevonden worden, dat dan door ons
„ aan deszelfs billyk verlangen word vol-
„ daan. Dan toch, Burgers Representan-
„ ten! dan toonen wy dat wy waakzaam
„ zyn, dat wy de belangen des Volks be-

 „ har-

XII. BOEK. 1797. Voordragt wegens dit onderzoek van OCKERSE.

„ hastigen; en niet onverschillig zyn, wie
„ Ampten bekleeden, die door de Natie
„ betaald worden!"

Een en ander, als VAN MAANEN, C. VISSCHER en VAN DER SPYK, lieten hier omtrent huivering blyken; NUHOUT VAN DER VEEN drong 'er ten ernstigsten op aan, vondt in VONCK een medestander, als mede in GUILJÉ. NOLST prees de voorstellen tot onderzoek; en, schoon 't zelve met veele zwaarigheden omzet vindende, stemde hy voor 't zelve. —— Allerklemmendst liet zich OCKERSE hooren, „ By hem liep de gang der denkbeelden
„ op deeze wyze: een groot gedeelte der
„ Natie, laaten wy het ons niet ontvein-
„ zen, is bezield met een verregaand mis-
„ noegen en wantrouwen. Deeze toenee-
„ mende en allerhachlykste gisting der ge-
„ moederen is voornaamlyk zynen oor-
„ sprong en zyn voedzel verschuldigd aan
„ een alom opgaande kreet van het in-
„ dringen van onwaardige Amptenaaren,
„ met agterstelling van braave en lydende
„ Patriotten. Laat deeze kreet de zaak
„ vergrooten, het geval van BRENDER à
„ BRANDIS, en anderen, doet ons ten
„ minsten zien, dat zy niet van allen
„ grond ontbloot is. —— Tegen wien nu
„ werkt het wantrouwen en ongenoegen
„ des Volks hier uit gebooren? Ja, in
„ de eerste plaats tegen de aanstellers dier
„ Amptenaaren, tegen uwe Committés,
„ tegen de Uitvoerende Magt; maar te-
„ gen deezen niet alleen; neen, Burgers

„ Re-

„ Representanten! uwe Vergadering, als
„ de Wetgeevende Magt, onder welks
„ oog de Uitvoerende Committés hunne
„ aanstellingen doen, uwe Vergadering
„ zelve, deelt in 's Volks afkeurende mor-
„ ringen. Het Volk vertrouwt ook Ulie-
„ den niet, om dat het meent, dat gy
„ fermer maatregelen konder neemen om
„ uwe Committés tot hunnen pligt te hou-
„ den. Ja, daar gy de hoogste Magt,
„ in naam des geheelen Volks, in handen
„ hebt, wordt uwe Vergadering het brand-
„ punt van alle heerschende morringen
„ en wantrouwens, de bergspits boven
„ welke zich alle de onweders van een
„ dreigend Volksmisnoegen zamenpak-
„ ken. Van hier, Burgers Represen-
„ tanten! die drom van klagten, welke
„ dagelyks in uwe ooren dringt; van hier
„ die aanhoudende verdenking en tegen-
„ werking uwer best beraamde besluiten
„ en bevelen; van hier die volmaakte
„ scheuring tusschen het Volk en het
„ Lichaam zynen Vertegenwoordigeren;
„ van hier, nog eens, dat de Nationaale
„ Vergadering, tot nog toe, zo weinig
„ goeds heeft kunnen doen. — De stroom
„ van heerschend laster, eenen doortocht
„ vindende waar zy zich tegen een on-
„ overwinlyke klip verbryzelen moest, be-
„ dient zich van den dam, om zich heinde
„ en verre over de geheele Maatschappy
„ te verspreiden; en zy wordt te moeily-
„ ker gestuit, om dat zy zich nu en dan
„ ongelukkiglyk waarheden predikt."

 Op

1797. Voorstel deswegen.

Op deeze gronden liet die Representant het voorstel rusten, om een volkomen en sterken maatregel te neemen, der Vergadering waardig, en uit haar midden liefst eene personeele Commissie te benoemen, belast met het onderzoek en de beoordeeling der aanklagten tegen onwaardige Ampteenaaren, door haare Committés aangesteld — onwaardigen niet zo zeer uit hoofde van een verschillende politieke denkwyze op zich zelve, als wel uit hoofde van zedelyke slegtheid, van algemeene misdaaden, van vervolging en mishandeling der Patriotten. Van deezen stap wilde hy den Volke by Publicatie kennis geeven. Een Ontwerp van dus eene Afkondiging medegedeeld hebbende, zegt hy ten slot, „ zo doende, Medeburgers! en „ ook zo doende alleen, zult gy het heilzaam oogmerk der beide voorstellen van „ DE SONNEVILLE en KANTELAAR bereiken; gy zult die edele houding aanneemen, welke eene hoogste Wetgeevende „ Vergadering zo wel staat, en wel verre „ van het wantrouwen te voeden, en den „ laster uit te lokken, beide deeze monsters met éénen slag vellen, en U verdient maaken aan de *Bataafsche* Natie, „ aan de zaak der Vryheid en des Vaderlands!"

Besluit dat 'er een onderzoek zou geschieden.

OCKERSE vondt een sterke steun in VITRINGA. Na dat KANTELAAR nader verklaard hadt hoe hy wilde, dat ieder het regt zou hebben en uitgenoodigd worden om speciaale beschuldigingen met de bewy-

wyzen aan de Commissie te doen toekomen, en dat zy het gedrag van alle beschuldigden zou onderzoeken, evenwel met dien verstande, dat, indien de Commissie zelve, zonder dat 'er een beschuldiger opkwam, rede meende te hebben om het gedrag van eenen of anderen byzonderen Ampteraar naauwkeuriger na te gaan, zy ook daar toe gevolmagtigd zou weezen, viel het hoofdlyk besluit, by eene groote meerderheid, dat 'er een Onderzoek zou plaats hebben.

EERSTE BOEK — 1797.

De door OCKERSE voorgestelde, door VITRINGA en andere Leden omhelsde Proclamatie aan den Volke, vondt tegenspraak, en gaf aanleiding tot hevige geschilvoering tusschen C. L. VAN BEYMA en VAN HOOFF, zo dat de Voorzitter PLOOS VAN AMSTEL zich verpligt vondt de Vergadering te scheiden. By dit scheiden zeide VAN HOOFF; „ Ik ben verheugd „ aanleiding gegeeven te hebben, dat 'er „ een einde gemaakt wordt aan deeze „ schandelyke discussien, die gewis den „ toets niet kunnen doorstaan — en hier „ over laat ik de onpartydige Natie oor„ deelen." — „ Ja zeker," werd hem te gemoet gevoerd, „ zal 'er de Natie „ over oordeelen!" — En VAN HOOFF het laatste woord houdende, sprak, in 't heenen gaan, „ Ja de Natie zal 'er over „ oordeelen, of anders de Posteriteit!" (*)

Heftigheid ter Vergaderinge by de voordragt der Proclamatie aan den Volke.

De

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 251. 263. 274. 281—291.

GESCH-BOEK.

1797. De onderhandeling hervat door DE BEERE.

De dus afgebrookene onderhandelingen over dit onderwerp, werden eerlang, onder het Voorzitterschap van NIJHOUT VAN DER VEEN, hervat, en aangevangen met een voordragt van DE BEERE, die de Staatsomwenteling als nog in haare geboorte beschouwde, en welke niet voltooid zou worden, dan door eene Staatsregeling by het Stemgeregtigd Volk van *Nederland* aangenomen. De eerste gronden van het thans plaats hebbend Staatsbestuur waren zich te verzekeren van de Vaderlandsch-gezindheid aller Amptenaaren. Hy bragt 's Lands toestand in verbintenis met het jongstvoorgevallene in *Frankryk*, beweerende, dat de *Koningsgezinden* aldaar met de *Oranjegezinden*, hier te Lande verbroederd en tot den dood verbonden waren, dat de laatstgemelden slegts op eene gelegenheid wagtten om dit vrye Gemeenebest weder onder het juk van *Oranje* of de *Aristocratie* te brengen. Om dit te voorkomen en 's Volks verklaard misnoegen te dempen, was het noodig een algemeen Onderzoek op de aangestelde of aangebleevene Amptenaaren te doen. Na eenige woordwisselingen viel het besluit, dat dit reeds bepaalde Onderzoek door de Commissie tot de Binnenlandsche Correspondentie zou geschieden. Een andere vraag deedt zich op, of dit Onderzoek *algemeen* of *byzonder* zou weezen? Deswegen zou men voorloopig de bedenkingen dier Commissie verzoeken (*).

Ge-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 403.

Gemelde Commissie wenschte, alvoorens hier op verslag te doen, onderrigt te worden of dit Onderzoek alleen betrekking zou hebben op *Daaden*, dan zich ook tot *Gevoelens* uitstrekken? Eenige Representanten beweerden dat de eerstgemelde alleen, en de andere niet konden beoogd worden; veelen oordeelden dit stuk eene nadere overweeging waardig (*).

C[illegible] BOEK.

1797.

Bedenking der Commissie of dit onderzoek alleen *daaden* of ook *gevoelens* zou betreffen. Verschillende gevoelens op dit stuk.

Het gedaane voorstel gedrukt, en, naa 't verloop van eenige weinige dagen, aan de orde van den dag gesteld zynde, vonden zy, die een heftigen stryd, waar toe men tyd ter aangordinge van wapenen geboden hadt, voorzagen, zich niet bedroogen. Veele Leden vroegen het woord. — De Lille was van oordeel, dat dit Onderzoek niet zou moeten gaan over Gevoelens en Daaden; maar dat alleen Daaden en Vrywillige handelingen in aanmerking zouden komen. — C. L. van Beyma beweerde, het voorgevallene in *Frankryk* weder inroepende, dat het Onderzoek ook behoorde ingesteld te worden over de Gevoelens der Amptenaaren. Dit werd ondersteund door van der Hoeven, door van Roseveld Cateau en door de Lemon. Van Maanen wilde geen Onderzoek na Staatkundige begrippen. Toens maakte uitzonderingen. Van der Jagt begeerde het geheele Verzoek buiten beraadslaaging te houden. Floh wilde, ter opklaaring van de vermeende duisterheid,

(*) *Dagv. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 503. 506.

CH. BOEK. 1797. der Commissie voorgedragen hebben, dat men door *onwaardige Amptenaaren*, de zodanigen te verstaan hadt, die Ampten of Bedieningen bekleedden, waar toe zy de vereischte bekwaamheden niet bezaten. — Die van een slegt Zedelyk Gedrag waren — En die zich afkeerig betoonden van de tegenwoordige Orde van zaaken. *Politieke gevoelens*, erkende hy, dat niemand, als *Mensch* beschouwd, onwaardig maakten; maar dat *Polietieke* Gevoelens iemand onwaardig deeden worden de Dienaar eener Natie te zyn. — KANT zogt het onderzoek na Gevoelens vry te pleiten van den daar aan gehegten lak, als of het met eene *Inquisitie* zou gelyk staan. — DE SONNEVILLE ontvouwde in 't breede wat hem aanleiding gegeeven hadt tot het Voorstel, 't geen zulke wydloopige raadpleegingen aan zich sleepte. Dusdanig een Onderzoek der Amptenaaren, zich uitstrekkende tot Staatkundige gevoelens in den tegenwoordigen stand der zaaken, niet te doen, was in zyn oog onstaatkundig, en strydig met de Regtmaatigheid. Hy wilde een naauwkeurig en streng onderzoek gedaan hebben van de Aanstellers zelve, (als in deezen van dit alles oorzaak zynde,) en welk deel zy gehad hadden in dusdanige Aanstellingen — dat men naauwkeurige Lysten van alle Ampten en Amptenaaren opmaakte, — en het Volk, by openlyke Aankondiging, uitnoodigde, om die Onwaardigen, welke zich, zo door woorden, geschriften als anderzins, betoon-

toonden het *Oranje* Systhema, of de voorige Orde van zaaken te zyn toegedaan, op die lysten, hun toegeschikt, op te geeven aan de Commissie van Binnenlandsche Correspondentie. In deezen zin spraaken meer Representanten.

Dan SCHELTEMA, zich aankantende tegen het onderzoek van Gevoelens, en 'er persoonlykheden in mengende, rees 'er in de Vergadering tegenspraak en hooggaande wanorde. — By hervatte beraadslaagingen werde VAN ALTEMA daar voor, dat het Onderzoek niet alleen over Daaden; maar, in zekeren zin, ook over Gevoelens moest gaan. VAN DER SPYK voerde een lange reden tot wederspreeking van dit begrip. GORTER staafde het door den laatsten Spreekers wedersprooken gevoelen, 't welk weder steun vondt in VISSCHER. Het ontwerp eens Besluits, strekkende om de strydige gevoelens te vereenigen, vondt geen ingang.

Eene Commissie, om in den geest der Vergaderinge een Besluit op te stellen, was gelukkig genoeg om aan deeze verdrietige zaak een einde te maaken. Het kwam hier op neder, dat het Onderzoek der Commissie van Binnenlandsche Correspondentie niet alleen zou plaats hebben omtrent zodanige Amptenaars, welke beschuldigd wierden of van Daaden, die in alle tyden en omstandigheden misdaadig en dus strafbaar zyn, of van Vervolgingen en Mishandelingen hunner in het Staatkundige anders denkende Medebur-

Opgemaakt besluit.

ge-

ONDERZOEK. 1797.

geren; maar ook omtrent zodanige Amptenaaren, die beschuldigd werden het zy door Woorden en Geschriften, het zy door Daaden, getoond te hebben, dat zy de tegenwoordige orde van zaaken niet waren toegedaan, en eene omkeering van dezelve verlangden (*). Het stuk met zo veel omslags en hefrigheids behandeld, heeft nimmer een vrugtbaar gevolg gehadt.

Verslag op het Voorstel van C. L. VAN BEYMA.

Nog oningediend, terwyl deeze daar mede in verband staande handelingen voorvielen, was het Verslag op de Voorstellen des Representants C. L. VAN BEYMA (†). Steun vonden dezelve in de Vertoogen van onderscheiden kanten ter Nationaale Vergadering toegevloeid. Bovenal yverden veelen, ten opzigte van den Staatkundigen Eed door alle Amptenaaren af te leggen. Deezen hieldt men voor het kragtdaadigst middel om alle onwaardige voorwerpen te weeren: hier om wilden sommigen den Eed door alle Staatsburgers afgelegd en ten voorwaarde gesteld hebben ter verkryging van de regten aan dien tytel verknogt: weshalven zy, die deezen Eed weigerden te doen, als Amptenaaren van hunne posten verlaaten, en als Burgers van het Stemregt zouden uitgeslooten worden. Deeze Verzoekschriften waren aan die Commissie ter hand gesteld. Naa

twee

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 526. 535. 541. 554. 567. 581. 989. 594.

(†) Zie hier boven bl. 145.

P. VREEDE.

J. L. pinx. *R. Vinkeles, sculp.*

twee maanden kwam het lang verbeide Verslag ter tafel.

CXI. BOEK. 1797.

Zo veel tyds was 'er tusſchen de Omwenteling in *Frankryk* reeds verloopen, dat het voorſtel ter Feestviering daar over als van zelve verviel, en de Verſlagdoeners dit beantwoordden met breede Aanmerkingen over de Volksfeesten in 't algemeen. Het voorſtel wegens openlegging der Stukken, tot de jongſte Omwenteling in *Frankryk* betrekkelyk, vondt zo veel ingangs, dat de Commisſie van Buitenlandſche Zaaken last kreeg om dezelve te geeven; doch deeze verklaarde eerlang van die groote gebeurtenis geen breeder kennis te draagen, dan die men reeds uit de openbaare Nieuwspapieren ontvangen hadt (*). — Omtrent de Binnenlandſche Vyanden was men waakzaam, het ten deezen dage behandelde over onwaardige Amptenaaren, kon 'er ten bewyze van ſtrekken. — Wegens den voorgeſlaagen Eed van de Vergadering, en alle Lands Amptenaaren, van eeuwigen haat tegen het Stadhouderſchap, de Ariſtocratie en Regeeringloosheid, vonden de Verſlagdoeners veelvuldige, groote en onoverkomelyke zwaarigheden, in het breede ontwikkeld (*).

Vreede voordragt deswegen.

't Was, ten deezen opzigte, dat VREEDE, een der Verſlagdoeneren, naa het uitbrengen, het ſpreekgeſtoelte beklommen heb-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VIII. D. bl. 142.
(†) *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 841-845.

CXI. BOEK. 1797. hebende, zich in deezer voege liet hooren. „ Indien ik my terug plaats in het „ oogenblik toen dit voorstel gedaan werd, „ voel ik nog met welk eene goedkeuring en toejuiching ik hetzelve heb aangehoord. Volkomen overtuigd van de „ diepe onwaardigheid van zeer veele „ Amptenaaren – volkomen overtuigd, dat „ een geest van verpesting al meer en „ meer zich over het Vaderland uitbreidt, „ en de waare en heilige beginzelen onzer Omwenteling allengs miskend worden en verdrongen, door eene misdaadige helling tot het oude, dat met een „ algemeen afgryzen behoorde overdekt „ te zyn – volkomen overtuigd, derhalven, dat 'er middelen van beveiliging – „ middelen van redres en tegenstand, onontbeerelyk en hoogstnoodig zyn, zag „ ik, met een brandend genoegen, in dat „ voorstel, het onfeilbaar hulpmiddel tegen deezen invreetenden kanker. Ik „ omhelsde het met al myn hart, en myne Vaderlandliefde dagt in hetzelve de „ zorglyke zaak der Vryheid gered te „ zien. Ja, ik ontveins niet, dat ik blyde was toen ik in de Commissie geplaatst werd, en geroepen om, op dat „ voorstel, ook myne bedenkingen in uw „ midden te mogen openleggen. – Maar, „ Burgers Representanten! welk een wyd „ verschil tusschen een verrukt Toehoorder, en een Lid der Commissie, die „ verpligt is de zaak tot in het harte te „ zien! — Ik vondt ras, dat dit Voor-

stel,

„ stel, in plaats van eenige zekerheid te „ geeven voor de belangen der Vryheid, „ in de daad niets betekenende was, — „ in de daad niets afdeedt om het goede „ oogmerk te bereiken dat de Voorsteller „ beoogd hadt — in de daad niets anders „ was, dan een halve, dan eene gebrek- „ kige mesure!"

CXI. BOEK. 1797.

Dit ten aanziene van alle de deelen des voorgeslaagen Eeds, ontvouwd hebbende, „ zou," gelyk hy voortgaat, „ het Voor- „ stel zo als het ligt, op de keper be- „ schouwd, in de uitwerking, tegen de „ goede bedoeling van den Voorsteller, „ niet anders zyn dan zand werpen in de „ oogen des Volks. — 't Is verrukke- „ lyk en aanloklyk op de eerste voor- „ dragt; maar een dieper inzien maakte „ het verwerplyk in myne oogen; en zo „ het doorging zou het op een blinkend „ Volksbedrog uitkomen; waar van de „ Voorsteller en wy allen een gruwel heb- „ ben. Evenwel kunnen en behooren „ wy het ons ten nutte te maaken. In- „ dien daar uit eene verbetering in de „ Verklaaring voor het Stemregt gebo- „ ren wordt, waar door van zelve alle „ vyanden en schynvrienden der Vryheid „ worden uitgeslooten, en 't zelve alleen „ aan haare Vertrouwelingen wordt toe- „ gekend, zo zou voorzeker hier door „ van zelve de kring der Amptenaaren „ van alle onwaardige voorwerpen gezui- „ verd worden. De Publieke geest zou „ eene wending krygen, die den braaven

CXI. BOEK. „ alle regtmaatige bekommering zou be-
„ neemen, en de zaak der Vryheid, die
„ nu waggelt, vast ſtaan."

1797. VanBeyma's wederwoord.

Geheel te onvrede over dit Verſlag betoonde zich C. L. van Beyma, voer 'er ſterk over uit, en zogt het, van ſtuk tot ſtuk, te wederleggen, veel ſchamperheids betoonende, inzonderheid betreffende den voorgeſlaagen Eed ter afzweeringe van het Stadhouderſchap. Wy ſchryven alleen, ten proeve, het ſlot af. „ Even zeer als „ ik een afgryzen heb van Menſchen, „ om hunne gevoelens te vervolgen, even „ zeer vind ik het onverantwoordelyk, „ tot de uitvoering der Revolutie, Men- „ ſchen te emploijeeren, die men niet kan „ vertrouwen; maar die men moet ver- „ wagten haar een ongunſtig hart toe te „ draagen. Het is daarom dat ik wen- „ ſche, dat men zich van de gevoelens „ der Amptenaaren verzekerde — dat men „ ze in dien ſtaat brenge, dat zy, by „ eene Tegenomwenteling, niets dan ramp „ en onheil voor zich zelven zouden kun- „ nen wagten. — En dit meen ik dat „ zou kunnen worden bereikt, door het „ afvergen van eene Verklaaring van eeu- „ wigen haat aan het Stadhouderſchap. „ De zulken toch, die zulk eene belofte „ gedaan hadden, zouden niet ligt by den, „ (dat God verhoede!) triumpheerenden „ *Oranje* Vorst, in genade aangenomen „ worden. Om dit te voorzien, behoeft „ de Amptenaar geen oogen van een „ Lynx te hebben.

„ Nog

„ Nog ééne remarque, Burgers Repre- CXI.
„ fentanten! en ik fcheide van deeze ma- BOEK.
„ terie af. — By het Tractaat tusfchen ——
„ de *Franfche* en deeze Republiek, is, zo 1797.
„ ik my niet bedrieg, geftipuleerd, dat
„ men in *Frankryk* geen *Koning* en hier
„ geen *Stadhouder* zou aanneemen, of dul-
„ den. — De *Franfchen* toonen thans,
„ dat zy dit hartlyk meenen; zy zweeren,
„ niet alleen alle Beftuurders en alle Amp-
„ tenaars, maar zelfs alle Gewapenden
„ zweeren *Haat aan het Koningfchap!* —
„ En hier, Burgers Reprefentanten! hier
„ wordt dezelfde maatregel voorgefteld,
„ en helaas! verworpen — Hier wyst
„ men dat Voorftel van de hand, om dat
„ men geen Eeden kan vergen — om dat
„ men niet bepaald weet wat het Stad-
„ houderfchap is — om dat het quafi eene
„ halve maatregel is — om dat de Con-
„ ftitutie 'er in moet voorzien; maar men
„ flaat geene andere voorzieningen voor —
„ men is tegen deeze halve maatregel,
„ zonder eene heele op te geeven —
„ In één woord, hier aarzelt men om
„ het Stadhouderfchap af te zweeren, on-
„ der allerlei uitvlugten. — Welk eene
„ fenfatie dit by het *Franfche* Gouverne-
„ ment moet maaken — welk eene natuur-
„ lyke Indispofitie — welk een wantrou-
„ wen, dit moet veroorzaaken, laat ik aan
„ uwe beoordeeling, en de gevolgen aan
„ uwe verantwoordelykheid over."

Niet onopgemerkt liet DE LEMON, een De Lemons taal
der Uitbrengeren des Verflags, de fcham-

 per-

CXII. BOEK. 1797.

perfiden door VAN BEYMA gebezigd; en vond zich genoodzaakt openbaar te moeten bekennen, „dat hy van den Burger C. L. VAN BEYMA verwagt hadt, dat hy „meer ter goeder trouwe zou hebben „te werk gegaan!" Er by voegende, „Trouwens ik heb zedert de *Fransche*, „Revolutie, en zedert die van MDCCXCV, „zo veele zogenaamde Volksvrienden lee„ren kennen, die eene groote *etalage* „maakten van Volksgezindheid, Volks„liefde, en zuiver Patriottisme, en die „van naby gekend, niets dan eigen groot„heid, niets dan intrigues bedoeld heb„ben, (zonder evenwel den Burger VAN „BEYMA hier onder te willen rangschik„ken,) dat ik my over niets meer ver„wondere (*)."

te dier gelegenheid.

Het Verslag omhelsd.

Meerder Instemmers en Voorspraaken trof het Verslag aan, en ook die 'er hunne bedenkingen op inbragten; by hoofdlyke stemming werd het omhelsd. In het slot hadden de Uitbrengers niet onduister ge-

(*) De Representant C. L. VAN BEYMA wordt, ten opzigte van zyne denk- en handelwyze, ongunstig afgeschilderd, door J. TEN BRINK, in diens *Bedenkingen tegen het Voorstel van den Burger* C. L. VAN BEYMA, *gedaan in de Nationaale Vergadering, om door de Amptenaaren te doen afleggen den Eed van Haat aan het Stadhouderschap, de Aristocratie en Regeeringloosheid.* Te *Amst.* by J. TEN BRINK Gerritsz. Niet min afzigtig wordt hy afgemaald door den Burger H. VAN CASTROP in diens *Eenvoudig Verbaal der Gebeurtenissen in de Avondzitting der Nationaale Vergadering den 29 Aug. 1797, betrekkelyk het Discours van* C. L. VAN BEYMA. *Alom-*

gezegd, dat het zelfde Voorstel, den gewraakten Eed betreffende, andermaal zou gesteld worden in handen van dezelfde Commissie, om nadere bedenkingen op te geeven of en hoedanig eene Verbetering, in de Verklaaring tot het Stemregt, zou behooren gemaakt te worden; ten einde de Vryheid tegen alle gevaaren en ondermyningen te verzekeren. Zulks gaf de Voorzitter S. J. van Langen gelegenheid, om, naa dat de Vergadering het Verslag hadt goedgekeurd, dit Voorstel weder aan dezelve in handen te geeven. Dan hier van kwam, naa het wisselen van eenige schamperheden, niets (*).

XII. BOEK. 1797.

By al het voorgemelde, wel van eenen wydverschillenden aart, doch te gader van veel invloeds op het daarstellen der onderhanden zynde Staatsregeling, kwam eene Gebeurtenis, die aan dit werk, op nieuw, een allergevoeligsten schok gaf. De voor ons Vaderland zo ongelukkige *Zeeslag* tegen de *Engelsche* Vloot op den elfden van Wynmaand. — Het vermelden dier gebeurtenisse tot eene voeglyker plaats uitstellende, willen wy hier alleen optekenen, in hoe verre dezelve betrekking hadt op de werkzaamheden der Nationaale Vergadering, in verband staande tot het onder handen zynde Plan van Staatsregeling.

'tVerlies van den Zeeslag opent een nieuw tooneel.

De Leden, bestemd tot het ontwerpen des Plans van Staatsregeling verscheenen den twee en twintigsten van Slachtmaand, ter

Voorslag over eene Geldheffing tot

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 845-858.

CXI. BOEK. 1797. herstel der Zeemagt.

ter Nationaale Vergadering, buitengewoon byeengekomen. De Voorzitter VREEDE gaf, by de vermelding hunner komste, te verstaan, dat de raadpleegingen zouden loopen over eene Geldheffing, tot herstel van 's Lands Vloot. — Stellen wy ons den Spreeker voor, wy verbeelden ons teffens, dat hy niet naliet het aanbelang der zaake, met klem, te schetzen. Van het aanvaarden zyns Voorzitterschaps af hadt hy zyn hoop te kennen gegeeven, dat het hem zou mogen gebeuren om het besluit dier toe op te maaken. „ Dat „ wy dan," sprak hy ten slot, „ heenen „ stappen over bekommeringen, die klein- „ moedigen zouden kunnen terug hou- „ den — dat wy in geene kibbelingen „ vervallen, die den tyd zouden doen „ verspillen, en de grootheid van het on- „ derwerp uit het oog verliezen — maar „ dat wy gevoelen, dat het groote doel „ onzer raadpleegingen is, het Vaderland „ te redden — En is het Vaderland te red- „ den iets anders dan het Vaderland eene „ Vloot te geeven?"

Verschelde vrugtlooze Voorslagen tot herstel.

't Gevoel des laatstgeleden rampspoeds ter Zee, by zo veele voorige verliezen, hadt het doen der edelmoedigste voorstellen ter Vergaderinge, zo van Leden als van anderen, te wege gebragt, alle strekkende om de noodige penningen te vinden tot aanbouw der Schepen; ten einde spoedig weder eene Vloot in Zee te kunnen zenden. — Hier toe strekten de klemmende Voorstellen van de Representanten

BAK-

BAKKER en VAN DER JAGT, korten tyd naa de ingeloope tyding der nederlaage onzer Vloote, als mede de voordragt van VAN ESEN, om van alle gepenſioneerden en de Leden der Vergaderinge, een gedeelte hunner inkomſten en daggelden te heffen; van JOHN DID. VAN LEEUWEN, dat elk der Leden, naar zyn ſtaat en vermogen eene vrywillige bydraage zou doen (*); van KANTELAAR, om een ronddgaanden Brief aan de Geweſten af te vaardigen, met een dringende aanmaaning om de Vergadering te magtigen tot de heffing van een half ten honderd van de bezittingen, om van andere niet te reppen (†). —— Slegts vyf dagen naa den Zeeſlag kwamen 'er eenige Verzoekſchriften uit *Amſterdam*, onder andere het voorſtel behelzende, dat 'er eene Algemeene Heffing, by Schatting over alle Ingezetenen der Republiek, en alleen tot herſtel der Zeemagt, zou uitgeſchreeven worden (§).

CXL. BOEK. —— 1797.

De Nationaale Vergadering voelde, by dusdanige Voorſtellen haare magtloosheid, ontſtaande uit de Letter des Reglements, vol-

(*) Hier mogen wy vermelden dat de Burger VAN DEDEM TOT DEN GELDER, Gezant van deezen Staat te *Conſtantinopolen*, duizend Guldens ten geſchenke tot herſtel der Vloot ter Nationaale Vergadering zondt. *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 371. om van andere giften niet te ſpreeken.

(†) *Dagverh. der Nat. Verg.* VI. D. bl. 433. 434. 455. 458.

(§) *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 430.

volgens 't welke de Vergadering geen magt hadt tot algemeene Heffingen. De Lasten moesten, door de Gewesten, by Quotas, opgebragt worden; alleen mogt zy de nalaatigen, door daadlyke Executien, tot voldoening van het agterstallige, noodzaaken, welke dan niet de Gewestlyke Kassen; maar de byzondere Ingezetenen troffen. De ondervinding hadt hier van het gebrekkige, het langwylige vaak geleerd.

Eene Commissie tot die zaak benoemd.

De Burgers HOYNCK VAN PAPENDREGT, VREEDE, VAN DE KASTEELE, AUFFMORTH, POMPE VAN MEERDERVOORT, VAN HOOFF en VAN LENNEP werden uit de Vergadering benoemd, en gelast, om, met de Commissie van Buitenlandsche Zaaken en van Financie in onderhandeling te treeden, om, naa ingenomen raad van het Committé der Marine, en, des noodig, van kundige Zeeofficieren, de middelen op te geeven, die behoorden aangewend te worden om de geledene verliezen te herstellen, en 's Lands Zeemagt, naar de omstandigheden, op een ontzagwekkenden voet te brengen, hadden een zeer breedvoerig Verslag uitgebragt (*).

Voorslag om eene Algemeene Geldheffing tot herstel der Vloote te doen.

Dit Verslag hieldt als de groote hoofdzaak in, dat 'er, naa gedaane aanschryving aan de Hoogstgeconstitueerde Magten, in de onderscheidene Gewesten, om dezelve uit te noodigen en te beweegen tot eene bereidwillige toetreeding, dat door de Nationaale Vergadering zou gedaan wor-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 455-713.

worden eene *Algemeene Geldheffing* over de geheele Republiek, by wyze van opbrengst van acht ten honderd van het jaarlyksch inkomen van elk der Ingezetenen.

Tegenstand uit hoofde van het Reglement.

Een voorstel van dien aart klonk den aankleeveren van het Bondgenootschaplyk Stelzel niet alleen vreemd, maar haatlyk, in de ooren. Zy beweerden bovenal, dat deeze maatregel aanliep tegen het Reglement 't geen de Vergaderinge tot zodanige Heffingen geene magt verleende. Zy hielden dezelve niet alleen voor ongepast en ongelyk drukkend; maar kreeten dezelve als onvolvoerbaar uit. Een en ander Voorstander van de Eenheid schaarde zich onder de Verwerpers van dit voorstel, op andere gronden, daar zy enkel van bezuiniging spraken, en een tafereel ophingen van de Geldverspillingen, in vroegere jaaren, en de den Lande nadeeligen uitslag van alle, zints de Omwenteling ondernomene Krygsverrigtingen ter Zee; zy beweerden de onzekerheid van de opbrengst, en de onmogelykheid om, schoon dezelve aan de verwagting beantwoordde, een genoegzaam sterke Vloot in Zee te brengen.

Voorstanders VAN DE KASTEELE's nadere ontvouwing.

Schoon het Voorstel ook zyne sterke en manlyke Verdeedigers vondt, liep het gety der Afkeurderen en Bestryderen zo sterk, dat VAN DE KASTEELE het voor onwaarschynlyk hieldt, dat dit deel des uitgebragten Verslags zou worden aangenomen, althans niet met zulk eene meerderheid, als in eene zaak van die natuur wenschlyk zou weezen. Die Represen-

tant;

CXI. BOEK. 1797. tant, een der bewerkeren van dit Verslag, vondt zich verpligt deeze en geene bygebragte bedenking, nog onbeantwoord gelaaten, en die nogthans eenigen nadeeligen indruk zou kunnen maaken, te beantwoorden. Ten slot betuigende; „ De „ Hoofdzaak, waar op het thans aankomt, „ is voornaamlyk deeze, of de Vergadering „ nuttig en noodig oordeelt eene buitengewoone, algemeene Geldheffing, „ over de geheele Republiek gelyklyk „ werkende, op de Inkomsten, vast te stellen? Hier toe vooruit te loopen, wat „ de Provintiaale Besturen zullen doen, „ is ontydig —— Laaten wy de handen in „ één slaan —— Laat deeze Vergadering „ het voorbeeld geeven eener broederlyke „ vereeniging onzer gezamenlyke poogingen, om den gemeenen Vyand tegen „ te staan —— Is eene Heffing op de Inkomsten best geschikt om overal te werken? Dit heeft men altoos erkend, „ laaten wy dan nu toonen dit vast te „ houden —— Is het noodig, dat in eene „ zaak van zo veel belangs ter bevordering van den Vrede, en ter handhaaving onzer Onafhanglykheid, alle Ingezetenen zamenspannen. — Laaten wy „ hun daar toe opwekken; laaten wy hun „ een middel geeven, 't welk uit zyn aart „ geschikt is om aan allen die verzekering en gerustftelling te geeven, dat zy „ den gemeenen last, met eenpaarige „ schouderen, draagen. —— En laat ons „ vooral zorgen, dat wy, door den ge-

„ woo-

„ woonen weg te willen gaan, niet alle „ onze poogingen zien verydelen, en (al „ is het dan ook tegen onze bedoeling,) „ onzen Vyand verblyden. Hoe 't ook „ zy de Gecombineerde Commisſie zal „ altoos zich zelven vry kennen, en on- „ verantwoordelyk zyn voor de gevolgen." Hy eindigde zyn Vertoog met te verklaaren dat hy zich aan het Verſlag hieldt en 't zelve omhelsde.

CXI. BOEK. 1797.

C.L. VAN BEYMA's tegenſpraak.

C. L. VAN BEYMA, die by den aanvange een breed ſchriftlyk ſtuk, ter wederſpreeking, hadt ingeleverd, verzogt andermaal het woord. De Voorzitter weigerde zulks, op grond, dat het eene vaste cynoſure der Vergadering was, om, in zulke gevallen, maar ééns te ſpreeken. Hy zweeg, onder betuiging van nooit het te neemen beſluit te zullen eerbiedigen. — Naa dat een en ander Repreſentant tegen het Verſlag geſtemd, en HUBER, by zyn afkeurenden raadſlag, gevoegd hadt, niet te weeten, dat eene cynoſure zou medebrengen, dat een Lid niet meer dan ééns zou mogen ſpreeken, verzogt hy den Voorzitter, den Burger VAN BEYMA, die maar éénmaal geſprooken hadt, het woord niet te weigeren. De Voorzitter betuigende, gaarne, wanneer de Vergadering het vorderde, aan den Burger VAN BEYMA het woord te geeven; die daar van gebruik maakte, en voornaamlyk de nieuw aangevoerde bedenkingen van VAN DE KASTEELE zogt te ontzenuwen.

NOLST

CII. BOEK. 1796. NOLST yvert voor het Verslag.

NOLST, die reeds éëns het woord gevoerd hadt, verzogt, op dit voorbeeld, het andermaal. Zeer hadt hy voor het Verslag geyverd, en daar veele Spreekers, vóór hem aan de beurt, steeds van het Reglement als een hinderpaal van den voorgeslaagen maatregel gesprooken hadden, was zyn taal ter eerste spreekbeurte, op dit stuk geweest, den hoogen nood des Lands afgemaald hebbende; „Weg dan „met alle bedenkingen, die men, met „opzigt tot het Reglement, zou kunnen „maaken, en die, in de gevolgen, tot „niets anders zouden kunnen dienen, dan „om ons akelig te herinneren en pynlyk „te doen gevoelen, hoe zeer het ons aan „banden kan leggen, om goed, om waar„lyk goed te doen, wanneer pligt en „algemeen belang roepen van de geheele „Natie te verzoeken, dat een ieder, naar „zyn betrekkelyk vermogen, nog éénmaal „en GOD geeve dat het voor de laatste „maal zal zyn! ter hulpe snelle om de „eer en den roem der Natie op te hou„den — om den voorigen bloei en wel„vaard door de bewerking van den Vre„de te herkrygen. — Alle die beden„kingen zouden kunnen strekken om ons „de behartiging van byzondere belangen „boven die van het algemeen — de te„genwerking van zommige Landprovin„tien tegen het meest belangryk *Holland* „te herinneren." — Thans bragt hy in 't midden, dat alle bedenkingen, ten op-

zig-

zigte van het Reglement gemaakt, van geene kragt altoos waren; dat de Commissie niet wilde dat de Vergadering de Geldheffing daadlyk besloot; maar alleen de aanschryving aan de Gewestlyke Bestuuren, met de verklaaring dat dit middel der Nationaale Vergadering als het meest geschikst en billykst voorkwam, en deeze de Gewestlyke Bestuuren uitnoodigde om daar in vrywillig te treeden; niets deedt men tegen het Reglement, maar betragtte zyn pligt, zonder zich bloot te stellen aan eenig verwyt der Natie.

CXI. BOEK. 1797.

Van Maanen dringt dit aan.

Het Verslag vondt meer en meer Voorstanders, bovenal in van Maanen, die opmerkte, dat de Nationaale Vergadering niet geheel en al uit zich zelven tot het beraamen van een buitengewoon middel was overgegaan. Het was een goed deel der Natie zelve, die haar tot het ontwerpen van een buitengewoon middel hadt aangezogt; dat men zich dus te vergeefsch beriep op het Reglement, op de Natie, op de Bestuuren der Gewesten, om het voorgeslaagen middel tegen te gaan. „ De „ ramp," dus sprak hy, ten besluite, woordlyk, „ die het Vaderland, die onze Ma„ rine getroffen heeft, eischt spoedig wer„ kende middelen; en daar de geest der „ Natie, de liefde tot het Vaderland, „ daar om roept, is het veel meer te ver„ wagten, dat de Leden van het Bestuur „ der Gewesten met dien zelfden yver „ om het Vaderland te redden, zullen „ bezield zyn, dan dat zy, om bloote

„ for-

CXI. BOEK. 1797.

„ formaliteiten, deezelfs belangen zouden „ tegenwerken."

'tZelve verworpen, en weder in handen van dezelfde Commissie gesteld.

Naa zo veel voor- en tegenspraaks des overwoogen Arykels hing voor den weeger van de geest der Vergaderinge de balans der goed- of afkeuring als 't ware in evenwigt. Hy bedroog zich niet: want het werd met *vier en veertig* tegen *twee en veertig* stemmen by hoofdlyke stemming verworpen. — Maar merkte men te recht op, dat hier mede de zaak niet geheel verworpen was. 'Er lag een Besluit tot een buitengewoonen aanbouw en herstel van 's Lands Vloot, de Vergadering moest na voldoende middelen omzien tot het uitvoeren deezes besluits. Dit sprak zo duidelyk, dat 's Voorzitters raadslag, om dezelfde Commissie te verzoeken om andermaal der Vergadering een middel aan de hand te geeven, en tevens de Leden voor te stellen om hunne bedenkingen in handen dier Commissie te leveren, wierd omhelsd (*).

Nieuw ingediend en weinig veranderd Verslag.

De vrees voor verwyl, door zommigen, wegens het neemen van deezen maatregel, gekoesterd, bleek ongegrond te zyn, daar de Commissie, naa zeven dagen verloops, ter Vergaderinge verscheen. Intusschen hadden eenige Leden hunne bedenkingen ingezonden, en het voorstel van DE LILLE ter Vergaderinge gedaan, om langs den gewoonen weg by het Reglement voorgeschreeven, de middelen tot het buitengewoon

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 772-811.

woon Herstel der Vloote te vinden, was derwaards geschikt (*). Dit werd beoordeeld en verworpen: zo ook dat van KANTELAAR om een half ten Honderd van elks Bezittingen, over de geheele Republiek, te heffen; als mede den aandrang op de uitgebreidste Bezuinigingen; een gelyke afkeurende beoordeeling viel op het voorstellen om een twaalfde gedeelte, of acht ten honderd, van de Amptenaaren te vorderen; om door Liberaale Giften de noodige Penningen te bekomen, of het doen by wyze van Quotisatie met het regt van Doleantie. Alle deeze onderscheide voordragten ter toetze gebragt en gewraakt hebbende, zag de Commissie zich weder tot den eersten voorslag terug gebragt.

XIII. BOEK. 1797.

Aanmerkingen daar op gemaakt.

Uit deezen hoofde mogt dit Verslag gezegd worden dezelfde maatregel voor te stellen, onder eene andere gedaante; aan eenige byzonderheden hadt men eene wyziging, van de voorige verschillende, gegeeven. Deeze niet ontveinsde maar ten vollen erkende overeenkomst, ontging, by het eerste voorleezen, de schampere aanmerking niet der verwerperen van het voorige, die oordeelden dat het een zelfde lot moest ondergaan. De vasthouders aan het Reglement der Vergaderinge velden eenpaarig dit oordeel, met ingemengde scherpheden; die van den anderen niet onbeantwoord bleeven.

Wer-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 814.

III.
BOEK.
1797.
Verdeedigd.

Werden de voorstanders van het ingediende stuk, door eenigen hunner tegenparty afgemaald als die aan den Eed op het Reglement gedaan, geen gestand deeden; hun werd van VREEDE te gemoet gevoerd; „Ik heb het Vaderland trouw „beloofd, dat zal ik redden!"

NOLST, dien wy, ter gelegenheid van de beoordeeling des voorigen plans, zo volyverig hoorden (*), vatte weder vuur; hy sprak, „het wordt tyd, dat deeze „Vergadering aan de Natie toone, dat, „hoe ongelukkig het ook voor dezelve „is, dat het voorstaan en aanhangen van „onderscheide stelzels, welke men, naar „den aart der broederliefde, moet geloo„ven uit de beste overtuiging te geschie„den, niet van die nadeelige en betreu„renswaardige gevolgen voor het Vader„land zyn, dat wy daar door zouden be„lemmerd worden kragtdaadige maatre„gels tot deszelfs redding te neemen — „het wordt tyd dat wy aan de Natie too„nen, dat wy alle byzondere gevoelens „kunnen en willen vaarwel zeggen, als „het op het daarstellen van het algemeen „welzyn van Volk en Vaderland aan„komt — het wordt tyd, dat wy aan „de Natie toonen niet te willen dulden, „dat het verdoemlyke Federalisme langer „den boventoon in deeze Vergadering „zinge, op dat de Natie, en in haar dee„ze Vergadering, niet verlooren gaa!" —

De

(*) Zie hier boven bl. 174.

De toejuiching op de Gaanderyen, werd vervangen door eene herhaalde verwarring in de Vergaderinge, die in 't einde besloot om het Verslag daadlyk in overweeging te neemen, zonder het te laaten drukken, waar op veelen aandrongen (*).

Hestigheid ter Vergaderinge.

By den aanvang der overweeging heerschte op nieuw verdeeldheid en twist, wegens de tegenwoordigheid der Leden, met het vervaardigen der Staatsregeling gelast; op wier tegenwoordigheid, by de inlevering des nieuwen Verslags, geen aanmerking was gevallen. — Scherpe aanmerkingen lieten eenigen hooren, wegens het niet doen drukken deezes Verslags, en hunne vergeefsche pooging om het in geschrifte te leezen. Het misnoegen hadt wasdom gekreegen en dreigde de verregaandste verdeeldheid. De oorlog tusschen de *Federalisten* en *Unitarissen* was als 't ware openlyk verklaard. De ingediende raadslagen bleeken ingericht te zyn om de een den ander den zegepraal te ontwringen.

Van Maanen herinnert de Verg. aan *Hollands* besluit tegen de Quoteele Opbrengst.

Van Maanen het spreekgestoelte, naa het bedaaren der verwarring, beklommen hebbende, betuigde zyne verwondering, dat niemand, by de voorige beraadslaagingen op het verworpen Verslag, gewag gemaakt hadt, van den in dit geval zo zeer te passe komende allerbelangrykslen Brief des Provintiaalen Bestuurs van *Holland*, by welken 't zelve rond uit ver-klaar-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 804. 866—876.

CIX. BOEK. 1797. klaarde, vastlyk te hebben voorgenomen, om, op geenen anderen dan *generaalen voet*, en althans door geene verdere *Provintiaale* Heffingen of Negotiatien, van wegen de Ingezetenen huns Gewests, tot de Algemeene behoeften, te zullen bydraagen (*). Zonder zich in te laaten over de bevoegdheid van *Holland* tot het neemen van zodanig een besluit, in dit tydsgewrichte, bragt hy het gewigt daar van en de zeer mogelyke ja hoogstwaarschynlyke gevolgen, wanneer men voortvoer van dat Gewest de Quota te vorderen, onder 't ooge. „ Indien," dus drukte hy zich onder andere uit, „ het Bestuur van *Holland* iets „ meer vorderde dan de *Gelykheid* in het „ draagen der lasten, naar elks relatif „ vermogen; indien dit Gewest door zy„ne meerderheid zich eenig byzonder „ voorregt, of politiek gezag, strydig met „ de individueele Vryheid en Gelykheid „ der Burgeren van kleindere deelen der „ Republiek, wilde arrogeeren; indien het „ alle de voordeelen van het Gouverne„ment, van de Koophandel en de In„dustrie, uit alle de deelen van het Ge„meenebest, na zich wilde trekken; in„dien het de voorregten van de Maat„schappy alleen in zich, en op zynen „ grond, wilde vereenigen, en de overige „ Gewesten met den last zyner Luxe be„zwaa-

(*) Deeze Brief was den 5 van October geschreeven, en den 13 ter Vergaderinge ingekomen, *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 419.

„ zwaaren, en deeze slegts als lastdraa- „ gende Gewesten zogt te behandelen, „ dan Burgers Representanten! zou ik „ een der eersten zyn, die zich, met allen „ vermogen en middelen van tegenstand, „ tegen zulk eene met de beginzelen van „ onze Revolutie strydende Despotieke „ of Aristocratische pooging, zou verzet- „ ten. Doch zo lang zulk eene bedoe- „ ling, uit het Voorstel of de Verklaa- „ ring zelve niet blykt, noch volgt, of „ door andere daadzaaken niet bewysbaar „ is, — maar integendeel de gronden, „ waar op deeze Vergadering is byeenge- „ roepen, veel eer daar door versterkt „ en bevestigd worden; zo lange zal ik „ het my als een geheiligde pligt, waar „ toe ik my, als Vertegenwoordiger des „ geheelen *Bataafschen* Volks, verbonden „ heb, rekenen alle voorstellen van dee- „ zen aart te ondersteunen, en al ware „ het ook, dat het Gewest myner Ge- „ boorte en Opvoeding daar by veel eer „ opofferingen aan het Algemeen Belang „ moest doen, dan byzondere voordeelen „ behaalen. — En moet dit *Aristocratie* „ heeten, dat men meer de *Algemeene Be-* „ *langen der Natie* dan de *Byzondere* der „ *Gewesten* bevordert, dan zal ik het „ my steeds de grootste eer rekenen dien „ naam te voeren; om dat hy zo volkomen „ strookt met de verpligting onder welken „ my de Verklaaring te deezer Vergade- „ ringe, als Vertegenwoordiger des gehee- „ len *Bataafschen* Volks gebragt heeft."

XXX. BOEK. 1797. De Sonneville onderfteunt zulks.

Sprak van Maanen, een Reprefentant uit het *Sticht* afgevaardigd, in deezer voege, kiende hy dit alles aan, en ftemde hy gevolglyk met den voorflag in, hy vondt zich ten deezen onderfteund door de Sonneville, die, ten tyde des genomen Befluits by *Holland*, Lid van 't Provintiaal Beftuur geweest was. De gronden van dit Befluit beweerde hy, kwamen niet voort uit een zogenaamd *Provintiaal Hollandsch Federalisme* (*), rustte niet op een Federalisme, of eigenbelang, of om te willen bevoordeeld worden, ten koste van andere Gewesten; maar dat Beftuur wilde, dat men, in dezelfde Republiek, dezelfde lasten zou draagen, overeenkomftig met de beginzelen van waare Gelykheid. Het was de fchreeuwendfte onregtvaardigheid, een Gewest, 't welk niet meer dan een ruim derde gedeelte uitmaakte van de tegenwoordige Republiek, alleen twee derden tot de algemeene behoeften te laaten betaalen, en de overige gedeeltens flegts een derde.

Bodde's voorftel omtrent *Holland*.

Andere Voorftanders van het thans ingediende ftuk fpraaken daar over breedvoerig en fterk. Het mangelde niet aan Verwerpers van hetzelve, die 'er het hunne op inbragten; doch veelen fpraaken met eenige behoedzaamheid, ten deezen aanziene; dan de Reprefentant Bodde liet zich woordlyk hooren; „ Men brengt in 't „ mid-

(*) Met deezen naam hadt een der Spreekeren de Voorftanders van dit befluit beftempeld.

" midden, *Hollands* Provintiaal Bestuur heeft uitdruklyk gezegd, niet meer by wyze van Quotisatie te willen betaalen, en *Holland* moet evenwel het grootst gedeelte der benoodigde penningen opbrengen. Deeze bedenking verwondert my! —— Zou het geene lafheid van deeze Vergadering zyn, als dezelve, om het zeggen van een Provintiaal Bestuur van zynen pligt week? Indien *Hollandsch* Bestuur deeze Verklaaring wilde volhouden, laaten wy dan niet zwak genoeg zyn om dit toe te geeven: en liever dezelve, met bedaarden moed, onder 't oog brengen, dat wy het Reglement, dat door hun Hoog Mogenden aan ons voorgeschreeven en door de Natie bekragtigd is, dat die Bestuur zelve mede heeft helpen vervaardigen en in werking brengen, heilig willen nakeeven; en in geval van tegenstand, die middelen van dwang zullen gebruiken, welke hetzelve ons aan de hand geeft."

KONYNENBURG deedt de Vergadering opmerken tot welk een verbaazenden nasleep van jammerlyke gevolgen haar stap aanleiding zou kunnen geeven, indien zy, op grond van het Reglement, besluiten mogt, de Executie, wegens eene nieuwe Heffing, door te zetten, wanneer het Gewestlyk Bestuur van *Holland* by de gedaane Verklaaring volharden mogt.

De groote gelykvormigheid tusschen dit en het voorgaande met eene kleine meer-

 der-

VIII. BOEK. —— 1797.

KONYNENBURGS aanmerking daar op.

C. L. VAN BEYMA vaart voort

CX. BOEK. 1797. gen den Voorslag uit.

derheid verworpen: Plan, hadt eigenaartig ten gevolge, dat de beraadslaagingen, buiten de ernstige overweegingen uit dit besluit van het Gewestlyk Bestuur van *Holland* gebooren, een groote maate van gelykvormigheid met de voorgaande kreegen, en het aankleeven des Reglements 'er de hoofdzaak van uitmaakte. Want weinig invloeds, schoon groote opschudding baarende, hadden de voorstellen van C. L. van Bryma, die op zich nam te bewyzen — dat dit Verslag vernederend was voor de Nationaale Vergadering, en het Volk van *Nederland* — dat het besluiten op dit Verslag de Leden der Vergadering zou herscheppen in Usurpateurs en Overheerschers — dat het met zich voerde de zaaden van het haatlyk Federalisme, van zugt om één Gewest, ten kosten van anderen, te bevoorregten — dat het aanvaarden van 't zelve gunstig voor den Vyand, voor *Engeland* was.

Nolst verdeedigt deezen maatregel.

In Nolst kon men een groot Voorstander des Voorstels verwagten. Byzonder is in zyn raadslag, dat hy de Nederlaag onzer Vloote, welke aanleiding gaf tot den thans overwoogen maatregel ter geldbekoming, aan de *Quotasgewyze* opbrenging van gelden grootendeels toeschreef. Hadt, dit was 's Mans begrip, het Committé van de Marine, in de drie laatste maanden des verloopen jaars, van zommige Landgewesten de Gelden, waar in zy toegestemd hadden, ontvangen, de Vloot zou in Bloei- of Zomermaand, of eerder,

met

met voordeel in Zee hebben kunnen steeken. Daarenboven hieldt hy de thans voorgeslaage maatregel als geschikt om den dus lang gedrukten Middenstand te ontheffen van dien ongelyken last, en de Ryken, in alle deelen des Gemeenebests, naar evenredigheid van hun vermogen, te doen bydraagen.

CXX. BOEK. 1797.

Ockerse voor het verworpen Plan gesprooken hebbende, tradt ook als Voorstander van het tegenwoordige ter baane. Dewyl hy, in zyn Vertoog, het meestdringenste door de Tegenstanders van 't zelve bybrengt, kunnen wy niet nalaaten, 'er het een en ander uit te ontleenen; „ Ik heb veel over het Onderwerp, thans „ voorhanden, en daar onder veel belang„ ryks gehoord; maar niets heb ik gehoord „ tegen het Rapport, dat niet reeds zaak„ lyk te vooren gezegd of destyds, of „ by het nader Rapport, genoegzaam we„ derlegd was. 'Er zyn, ja, van beide „ zyden gewigtige bedenkingen in 't mid„ den gebragt. Men moet niet ontken„ nen, dat de voorgeslaagene maatregel, „ zyne zwaarigheden, zyne duistere zy„ de, misschien nog onopgeloste knoopen „ heeft; maar zyn die niet even zeer in „ alle mogelyke plannen? — Ik heb al„ thans geen middel hooren opperen, waar „ tegen ik, — en ik ben evenwel geen „ politieke Financier, — niet ten minsten „ zo veele gewigtige bedenkingen kan „ aanvoeren, als men tegen het Rapport „ gedaan heeft.

Ockerse desgelyks.

„ Er moet Geld zyn, Burgers Repre-
„ fentanten! en dit is de berg van moei-
„ lykheden, die doet beeven, men be-
„ klimme haar langs welk een fpoor men
„ wil. — Men vraagt, *Indien* drie, vier,
„ vyf *Landgewestlyke Befluuren weigeren in*
„ *den maatregel toe te ftemmen, wat dan?*
„ Ik vraag, op myne beurt: daar *Holland*
„ het geen meer dan vyf Gewesten; ja
„ meer dan de acht overige te zamen ge-
„ nomen, in de Heffing betaalen moet;
„ daar dit Gewest zeker weigert, wanneer
„ men het Rapport niet aanneemt, —
„ hoe nu? — Ik ftel eene zekerheid
„ tegen eene mogelykheid, en eene groo-
„ te weigering tegen eene mindere.

„ Men zegt, *Het Reglement verbiedt ons*
„ *den Maatregel.* Dan verbiedt het ons
„ de redding van het Vaderland, en dus
„ onzen heiligften pligt. — Gy weet ik
„ was nimmer de vriend van dat ellendig-
„ fte aller dingen, die ooit den naam van
„ *Reglement* gedraagen hebben; maar nu —
„ nu het onze handen bindt om het Va-
„ derland aan den klaauw der *Britten* te
„ ontweldigen, om den dood onzer Hel-
„ den van den *elfden October* te wreeken,
„ om de Heldentyden van DE RUITER te
„ hernieuwen, om de *Bataaffche* Vlag op
„ Zee weder te doen eerbiedigen — nu
„ verfoey ik het Reglement. En zal dan
„ dit ellendig ftuksken misdruk ons op-
„ houden, Burgers Reprefentanten! daar
„ het Vaderland om onze vaardige hulp
„ fchreit?

„ Wy

„ *Wy hebben 'er ons heilig aan verbonden,* „ zegt men, *en die Eed moet onschendbaar* „ *zyn.* — Burgers Representanten! ik „ eerbiedig heiliglyk alle betaamelyke Ver- „ bintenissen en Geloften. Maar ik heb „ een Reglement, eene Wet, bezwoo- „ ren — met U bezwooren, die ouder, „ heiliger en onschendbaarder is, dan dit. „ Deeze Wet is het HEIL DES VADER- „ LANDS. — Als deeze Wet, de Wet „ der Godheid en van ons eigen Hart, „ spreekt, dan moet een ellendig Regle- „ ment, dat andere voorschriften geeft, „ by ons zwygen. — Zoudt gy woord „ houden aan eenen moordenaar, zo hy „ U hadt doen belooven uwen Vader, uwe „ Moeder niet uit den klaauw van een „ Roofdier te redden? — Gy zoudt dit „ nimmer doen. Het Vaderland is onzer „ aller Moeder, is in gevaar van een „ prooy des wreeden *Luipaards* te wor- „ den. Het Reglement verbiedt U het „ wapentuig niet aan te grypen, waar „ mede gy dat aan de dood kunt ontwel- „ digen. Gy belooft het uit nood: zult „ gy uwe belofte vervullen? In zulk „ een geval zyne belofte te breeken, is „ trouw te zweeren aan de Rede, aan „ het Gevoel, aan de Menschlykheid, „ aan het Vaderland, aan HEM, by wien „ deugd en regtvaardigheid de hoogste „ Wet is.

„ *Maar al wilden wy, al wilden de Ge-* „ *westlyke Besturen met ons; wy mogen niet.* „ Dit is gezegd; maar ook wederlegd door

„ den

VIII. BOEK. 1797.

[illegible] BOEK. 1797.

„ den Burger VAN DE KASTEELE (*).
„ Men herleeze hetzelve, en men zal
„ moeten overtuigd zyn. —— Mogen de
„ Gewestlyke Bestuuren dan geen goed
„ doen? Mogen zy de Nationaale Ver-
„ gadering niet magtigen dit te doen, 't
„ geen zy ongetwyfeld doen kunnen?
„ *Neen*, zegt men, *niet zonder toestem-*
„ *ming van het Volk: want hier is de vraag*
„ *omtrent een maatregel, tegen de Letter*
„ *van het door 't Volk gesanctioneerd Regle-*
„ *ment.* —— Ik ontken, dat de beraamde
„ Heffing strydt tegen het Reglement.
„ Zy rust op eene weezenlyke Petitie,
„ wordt door de Nationaale Vergadering
„ aan de Bestuuren voorgeslaagen, en
„ als elk Gewest een twaalfde gedeelte
„ van de Inkomsten zyner Ingezetenen
„ betaalt, dan betaalt het zyne *waare*
„ *Quota*, dat is zyn geregtigd aandeel tot
„ het geheel.
„ Maar al was de maatregel strydig met
„ de letter der Wet; wat is de geest des
„ Wetgeevers? Immers door alle midde-
„ len, die voorhanden zyn, het Vader-
„ land te behouden, en gelukkig te maa-
„ ken. Dit wilde de Wetgeever: zyne
„ Wet moet dan daar aan ondergeschikt
„ zyn. En kan het Volk zulks gewild heb-
„ ben en afkeuren, dat wy, zonder des-
„ zelfs toestemming, het eenige doen, waar
„ door het Vaderland, op dit oogenblik,
„ te redden is? *Salus populi lex suprema!*
„ De

(*) Zie hier boven bl. 171.

OCTOBER 1797.

„ De Gewestlyke Besturen zouden het „ Volk moeten raadpleegen, om het Re„ glement, voor een oogenblik, te doen „ *zwygen*. Hebben zy alle het Volk wel „ geraadpleegd om het nu byna twee jaa„ ren lang te doen *spreeken?* —— Ik „ meen van Neen. —— Gevolglyk, of „ het Reglement is onwettig ingevoerd, „ of wy zyn geregtigd, met de Gewest„ lyke Besturen, den maatregel van het „ Rapport te omhelzen.

„ Weigeren sommige Gewesten, ja de „ Volken derzelven; dat men middelen „ beraame om die kwaadwilligen, met be„ scheidenheid, tot hunnen pligt te bren„ gen. —— Het is hier ook, dat ik 't „ Rapport vollediger wenschte, en nog „ voor veele volmaaking vatbaar keure.

„ Maar, *zou de Voorslag ook een vrugt* „ *van voorliefde voor de belangen van* Hol„ land *zyn?* Dit heb ik hooren bewee„ ren; maar ik heb de onvoorzigtigheid „ beklaagd van Spreekers, die zich niet „ herinnerden, dat de *Hollandsche* Koop„ handelaar veel meer *wint* dan *bezit*, en „ veel beter zyne reëele Inkomsten, dan „ veelal fictive Rykdommen kan bereke„ nen. De Burger QUERYZEN heeft met „ reden gezegd dat de *Hollanders*, meer „ dan iemand anders, by de voorgeslaage „ Heffing, bezwaard waren.

„ Zo denk ik, Burgers Representanten! „ en besluit met het Verslag. Myne ver„ antwoording deswegen voor het Volk, „ het Naageslacht en de Godheid, zal

„ dee-

CII. BOEK.

1797.

VAN DER HOEVENS raadslag.

„ beste zyn, „ delenda est Carthago!" Het „ Vaderland moet gered en de verwaate „ Brit gefnuikt worden!"

WEEK OCKERSE, in zyn voordragt van het doorgaans betreeden pad der Voorstanderen des Verslags af, VAN DER HOEVEN, die onmiddelyk naa hem de spreekbeurt hadt, beschouwde de zaak uit een geheel ander oogpunt, dan tot nog toe gedaan was. Hy toonde de Vergadering, hoe dezelve, zes weeken geleden, de Voordragt van den Burger KANTELAAR, *om eene Belasting daar te stellen, over de geheele Republiek, van een half ten honderd van iders Bezittingen*, als niet strydig met het Reglement, zonder wederspraak, aangehoord en in handen eener Commissie gesteld en dus het Reglement overtreeden hadt. Wilde men dan nu, naa verloop van zo veel tyds, op den grond der strydigheid met het Reglement, zien thans gedaanen Voorslag verwerpen, dan hieldt hy zich voor de gevolgen onverantwoordelyk. — Men bragt, wel is waar, in, dat eenige van de Hooggeconstitueerde Magten daar in niet zouden bewilligen. Naa alles wat hy ter Vergaderinge gezien en gehoord hadt, begon hy dit ook te gelooven. „ Dan," vroeg hy, „ is daarom onze geheele maat„ regel vernietigd?"

Het antwoord hierop zullen wy liefst met 's sprekers eigene woorden boeken; „ Immers neen! Ik stel te veel prys op „ de bereidwilligheid van het *Bataafsche* „ Volk, om met goed en bloed ons ge-

„ fol-

„ folterd Vaderland te willen redden, dan „ om zulks te kunnen vermoeden, alle „ mistrouwen, hier omtrent zou beledigend voor hetzelve wezen. — Zyn „ 'er dus Leden van de Hoogstgeconstitueerde Magten, die, uit vuige inzigten, of andere verderflyke en slinksche „ oogmerken, dit zoeken te beletten — „ geen zwarigheid! wy zullen de zodanigen aan het Volk ontmaskeren — „ wy zullen aan hetzelve het dringend gevaar van het Vaderland, deszelfs Vryheid en Onafhangelykheid, onder 't oog „ brengen: en wie onzer durft dan die „ edelmoedige Republikeinen verdenken, „ dat zy één oogenblik in twyfeling zouden staan, om tot behoud van het Vaderland mede te werken; ja zelfs in zo „ verre, dat zy zouden aarzelen, daar toe „ een klein gedeelte van hunne inkomsten op te offeren? Weigeren zy dit, „ dan schaam ik my hun Vertegenwoordiger te zyn! — Weg dan met alle „ die nietige zwarigheden; stellen wy „ dit alle ter zyde, en laaten dezelve ons „ niet wederhouden om onverwyld het „ Vaderland te redden. Delibereeren wy „ nog langer over de middelen om daar „ toe te komen, dan is het te laat! — „ dan is het met ons gedaan!

„ In het voor ons Schandjaar MDCCLXXXVII „ verlooren wy onze Vryheid, werden wy „ in ketenen geboeid door zogenaamde „ *Constitutioneele* werkingen — en nu — „ indien wy langer aarzelen, om energi-

„ que

GESCH. BOEK. 1797.

„ que maatregelen in 't werk te stellen,
„ zal deszelfs Vryheid en Onafhanglyk-
„ heid *Reglementair* ten gronde gaan. —
„ Burgers Representanten! spiegelen wy
„ ons, (in zo verre het nuttig en nood-
„ zaaklyk is,) aan de Vertegenwoordi-
„ gers onzer *Fransche* Broederen, lieten
„ zy zich wederhouden, door hunnen Eed
„ op de Constitutie gedaan, om, op den
„ achttienden *Fructidor*, toen een verraa-
„ derlyke PICHEGRU het Koningschap we-
„ der wilde invoeren? vroegen zy toen
„ eerst aan het Volk of zy van dit Voor-
„ schrift mogten afwyken? — dien Ver-
„ raader en diens Aanhang te verpletteren
„ en hunne helsche oogmerken te veryde-
„ len? — Immers neen! zy kenden toen
„ geen anderen Eed, geen anderen pligt dan
„ de Republiek en de Vryheid te redden."

KANTELAARS bedenking.

Veelen der Tegenstanderen van het Verslag stelden, met allen nadruk, behalven de door de meesten herhaalde gemoedlyke zwaarigheid in het afwyken van het Reglement, de onzekerheid voor van den uitslag, wegens de toestemming der Negen Gewesten, de belemmering en vertraaging daar uit te wagten. — KANTELAAR voerde dit in 't byzonder aan. Hadt hy, weinig dagen naa het ontvangen der treurige tyding van den ramp onze Vloot bejegend, de toestemming tot een buitengewoonen Finantieelen maatregel zeer mogelyk gekeurd, zich toen reeds misschien met een ongegronde hoop gevleid, hy geloofde, dat de vervulling deezer hoop toen meer

te

te wagen was dan thans. Na alles wat er zedert gebeurd was, naa alles wat hy ter Vergaderinge over dit onderwerp hadt hooren aanvoeren, rekende hy de toestemming der Gewesten in alles, wat buitengewoon is, ten hoogsten onwaarschynlyk, om niets sterkers te zeggen. 1798.

Gevoelen van De Mist.

De Mist merkte, by zyne verwerping des Verslags, onder andere op, dat de Verklaaring van Hollandsch Bestuur, door veelen, als, in dit stuk van het hoogste gewigt, aangedrongen, een gevaarlyk voorbeeld gaf, voor de Besturen van andere Gewesten, „ die," sprak hy, „ misschien „ met even zo veel regts, zich over eenen „ te hoogen aanslag, zouden kunnen be„ zwaaren, hoe het, in allen gevalle, niet „ geloochend kon worden, dat het beter „ en minder stootend zou geweest heb„ ben, als het Bestuur van *Holland* zich „ bereidwillig betoond hadt, zo veel te „ betaalen als het vermeende te moeten „ en te kunnen betaalen; terwyl het dan „ ontbreekende, een voorwerp van Vrien„ delyke Onderhandelingen hadt kunnen „ opleveren."

Van Forreests bedenking.

Van Forreest dagt anders, en over de Verklaaring van *Hollands* Bestuur, en over het thans in overweeging genomen Verslag; die Verklaaring niet in aanmerking neemende, zou de Nationaale Vergadering zich zelven hinderpaalen in den weg leggen, die ja wel, voor dit oogenblik, door de magt van de Vergadering verleend, konden worden weggenomen; doch naar al-

[illegible]

alle waarschynlykheid, het verderf voor het geheel zouden te wege brengen: ten slot voegde hy 'er nevens; „ De geest „ der Natie, Burgers Representanten! „ welke wy de eer hebben te vertegen„ woordigen, is ons niet onbekend. Zy „ wagt met ongeduld en verlangen eene „ voor het Vaderland heilzaame Resolutie „ in deezen van ons te zullen verneemen. „ Zal een ieder weldenkende dus niet ge„ willig zyn om gelyklyk, naar zyn ver„ mogen, hier toe by te draagen, en hier „ in mede te werken? Naar myne ge„ dagten *Ja!* En, zo 'er onder mogten „ zyn, die deezen maatregel afkeurden, en „ ons wilden aanmerken, als boven onze „ magt te zyn gegaan; o dit mag ik niet „ denken! Zy zullen dan door overtui„ ging van hunne Medeburgeren terugge „ worden gebragt, en daar toe in aan„ merking neemen, dat aan ons Burgers „ Representanten! geene andere keuze „ overbleef, dan met het vastgestelde Re„ glement met hun ten gronde te gaan, „ of het Vaderland, op deeze wyze, te „ moeten redden."

Blauw [illegible]

Op deezen toon klonk voor- en tegenspraak. By zo veel als wy uit die raadslagen hebben overgenomen, om den gang deezes werks, met de eigene woorden der Spreekeren, aan te toonen, kunnen wy niet nalaaten grootendeels te voegen de taal des laatsten Woordvoerders in deezen, de Burger BLAUW — „ De *Engelschen*," vangt hy aan, „ vergeeten hunne twisten

als

„ als het 'er op aankomt om hun Land
„ te behouden, —— alles vereenigt zich
„ dan, en zy vertoonen een magt, die
„ hunne Vyanden verbaast. Zouden wy,
„ in het hachlyk oogenblik, waar in dit
„ Gemeenebest zich bevindt, dat voor-
„ beeld niet volgen? —— Het zy verre
„ van my, te willen treeden in de details
„ van het Rapport —— Het zy verre van
„ my te willen onderzoeken, of het Staat-
„ kundig is geweest, op dit oogenblik, de
„ hooge geschillen, die deeze Vergade-
„ ring zo ongelukkig verdeeld houden,
„ in de grondbeginzels van dat Rapport
„ te laaten blyken. 'Er zal een tyd ko-
„ men, dat die grondbeginzelen in ons
„ midden zullen beslischt moeten worden:
„ en dat tydvak zal een der merkwaar-
„ digste van onze Geschiedenissen wee-
„ zen. —— Men heeft, ik wil zulks toe-
„ geeven, gedwaald; maar laaten wy, en
„ niet onze Vyanden, party trekken van
„ deeze dwaaling. Wie is 'er onder ons,
„ die zou durven staande houden, dat dit
„ Land verlooren zou zyn, als men, voor
„ de eerste maal, de proef nam van eene
„ Generaale Finantieele Mesure? Beide
„ Partyen hebben mogelyk noodig een
„ zodanige proef, om tot die grondbegin-
„ zels toe te treeden, of van dezelve af
„ te wyken: want niemand onzer, hier
„ van houde ik my verzekerd, wil een
„ Nationaal Bankroet; allen willen wy
„ het heil, het welzyn, den voorspoed
„ van dit Land.

VI. BOEK. 1797.

N 2 „ Maar,

„ Maar, Burgers Representanten! is het „ zeker, dat eene enkele zodanige proef „ het Land verlooren zal doen gaan? — „ Wie, onder ons, zou de guarantie op „ zich durven neemen, dat wy niet, voor „ altoos onze Politieke Existentie zullen „ verliezen, als wy, in het aanstaande „ Voorjaar, niet eene aanzienlyke Zeemagt „ gereed hebben? en wie is 'er onder „ ons, die, als wy langer over een Plan „ van Finantie delibereeren, die niet met „ bekommering moet vreezen, dat 'er „ geen één tot eene conclusie zal ko„ men?

„ Zal de jonge Held, die, onder de „ hooge wysheid van het *Fransch* Gou„ vernement, een nieuw Politiek Systema „ aan *Europa* gegeeven heeft, waar door „ uwe Revolutie, in spyt van uwe Vyan„ den, op de allervastste gronden geves„ tigd is — zal de Generaal BONAPARTE, „ zeg ik, wiens naam wy met eerbied „ kunnen noemen, daar hy nog tot groo„ ter doeleinden geschikt is, ons in het „ volgend Jaar, niet toeroepen, *Bataa„ ven! wat kunt gy van uwe zyde toebren„ gen, om het trotsche* Albion, *dat de ver„ woesting van het Vasteland beslooten hadt, „ voor de Banieren der Vryheid te doen buk„ ken!* — In zulk een oogenblik zou„ den wy langer delibereeren, daar ons „ een Plan van Finantieele middelen wordt „ voorgedraagen om dit oogmerk te be„ reiken? Neen, Burgers Representan„ ten! al mangelde dat Plan, in zyne grond-

„ be-

„ beginzels, ik roep u toe, de Staatkun-
„ de vordert, dat gy aan uwe Vyanden,
„ de *Engelschen*, een voorbeeld geeft dat
„ wy eenpaarig zyn, als het aankomt op
„ middelen om hun afbreuk te doen.

„ Zulk een voorbeeld is zo geducht,
„ en meer geducht, dan uwe Vloot zelfs
„ zyn zal. — De *Engelschen* bespieden
„ uwe twisten. twyfel 'er niet aan; hun-
„ ne hoop is U te verdeelen en door al-
„ lerlei Factien van een te scheuren.
„ Maar, dat zweer ik, in het aangezigt
„ van God; en het *Nederlandsche* Volk,
„ zy zullen hunne oogmerken niet berei-
„ ken. — Het *Nederlandsche* Volk is te
„ braaf, te eerlyk, te deugdzaam; wy heb-
„ ben ons slegts te laaten zien om het mon-
„ ster van tweedragt, eigenbelang en baat-
„ zugt onder onze voeten te verpletteren.

„ Is 'er iemand onder ons, die een
„ oogenblik zou kunnen of willen twy-
„ felen, aan de eerlykheid en goede trouw
„ der Rapporteurs, die dat Finantieel mid-
„ del hebben voorgeslaagen en overwoo-
„ gen? Zou iemand durven vreezen,
„ dat zy den ondergang van dit goede
„ Land op het oog hadden? — Wel
„ nu, Burgers Representanten! 'er zyn
„ oogenblikken, dat eene talryke Verga-
„ dering, als de onze, zich behoort, zich
„ moet conformeeren met de middelen,
„ die dezelve tot 's Lands redding en be-
„ houd worden voorgedraagen.

„ Dit oogenblik is daar, Burgers Re-
„ presentanten! en ik kom 'er openlyk,

XIII. BOEK. 1797.

„ voor het oog deezer aanzienlyke Ver„ gadering, ja geheel het *Nederlandsche* „ Volk, vooruit, dat ik het voor een groot „ ongeluk voor dit Land zal houden, „ wanneer dit oogenblik niet gevoeld en „ het Rapport verworpen wordt."

Verwarring by de Stemming. Besluit ter aanneeming.

Blauw gaf den Voorzitter in bedenking, om de beraadslagingen te sluiten, en ter hoofdlyke stemming te treeden. Verscheide Leden ondersteunden deezen voorslag. Niemand verzette 'er zich tegen. Dan by de rondvraage, op het eerste Artykel des Verslags; „ Dat 'er eene Alge„ meene Geldheffing over de geheele Re„ publiek zou worden gedaan, by wyze „ van Opbrengst van Acht ten Honderd „ van het jaarlyksch Inkomen van elk In„ gezeten," reezen verschillen; daar veelen het woord vroegen en elkander in de reden vielen. Geroep, geschreeuw, verwarring heerschten by hervatting in de Vergaderzaal. De Lille bovenal werd in zyne Voordragt eenige keeren gestuit, en daar hy, ondanks het herhaald zeggen des Voorzitters van Langen, dat de Beraadslagingen gesloten waren, met spreeken voortvoer, weergalmde de zaal van het geroep; „ Geen discussien meer; wy „ moeten eene Vloot hebben! zonder „ Vloot is het Vaderland niet te redden!" By eene meerderheid van acht en vyftig stemmen viel het besluit ter omhelzing van den voorgeslaagen maatregel (*). Dit ge-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VIII. D. N. 6—9.

gefchiedde op den tweeden van Wintermaand; op den dag, die zich, ten voorgaanden Jaare, onderfcheidde door het befluit tot de Eenheid.

De overige Artykelen ondergingen de beoordeelingen der Vergadering, en werden met eenige veranderingen, vastgefteld. Zodanig was het ook met het Ontwerp der Publikatie en den Brief aan de Gewesten, die bepaald en verzonden werden. In beide wordt de nieuwe maatregel als noodzaaklyk, in den tegenwoordigen toeftand des Vaderlands, op het fterkst verdeedigd en aangepreezen (*).

Voorftel van Gevers om het werk der Staatsregeling te bespoedigen.

Terwyl men de antwoorden der Gewestlyke Beftuuren inwagtte, fliep ter Nationaale Vergadering het bevorderen van het daarftellen der onderhanden zynde Staatsregeling niet. Hugo Gevers hadt reeds daar toe een wenk gegeeven, die de aandagt der Vergadering, ten dien ftonde, minder trof en trok, dan het belang der zaake hem toefcheen te vorderen (†). Hy herhaalde die pooging, met een zeer nadruklyk vertoog, waar in hy aantoonde, dat, zo het Schip van Staat, naa de jongfte Omwenteling dobberde tusfchen gevaarlyke klippen, waar op het telkens dreigde te ftranden, het tegenwoordig was; de inwendige verdeeldheid maakte thans de heilzaamfte maatregels vrugtloos; de ftrydige belangen van het eene Ge-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VIII. D. bl. 58 &c.
(†) *Als.* bl. 312.

Gewest tegen het ander veroorzaakten de schroomlykste botzingen, die alle veerkragt uitdoofden, en de Vaderlandsche yver verflaauwen deedt. —— Naa deezen rampzaligen toestand afgemaald te hebben, was, zyns oordeels, de eenig overgebleeven hoop, de onverwylde daarstelling van de Staatsregeling. —— Hierom stelde hy der Vergadering voor het benoemen van een twaalftal Leden, om zich by de Vervaardigers der Staatsregeling te vervoegen; ten einde door het bybrengen van de sterkste drangredenen dat werk te bespoedigen.

Eene Commissie benoemd om tot de Vervaardigers der Staatsregeling te gaan.

Kragtigen steun vondt hy in Pompe van Meerdervoort, die de ongezindheid der Gewesten, om in den Finantieelen maatregel by meerderheid beslooten, toe te stemmen, opmerkte. Hadt men daar tegen gescheřmd, door zich op het Reglement der Vergaderinge te beroepen; men zou het voorstel van Gevers misschien ook als strydig met het Reglement beschouwen: dan, schoon hy het daar voor niet hieldt, was het, zyns oordeels, thans geen tyd meer om op zodanige kleinigheden agt te geeven. —— Pasteur stemde 'er mede ten vollen in. De Beveren en Bylevelo lieten 'er zich met nadruk voor hooren. Witbols omhelsde den voorslag, zo ook Jordens. Auffmorth toonde zich gereed om 'er toe te besluiten. Quesnel zeide, niet te kunnen begrypen, dat men 'er langer over raadpleegde, daar allen betuigden het ééns te zyn. Zo groot, zo doorsteekend was, op

dit

dit stuk, de blykbaare eendragt der menigwerf zo zeer verdeelde Vergadering, dat teelen, daar de Voorzitter VAN HOOFF de hoofdlyke omvraage voorstelde, deeze onnoodig keurden. Waar op hy tot die Commissie de Burgers VAN DE KASTEELE, HUGO GEVERS, BYLEVELD, ONDORP, PASTEUR, AUFFMORTH, KANTELAAR, BLAAUW, NUHOUT VAN DER VEEN, COSTERUS, VERHOYSEN en POMPE VAN MEERDERVOORT benoemde. (*)

CXXI. BOEK. 1797.

Deeze Bezending voerde, by monde des Burgers VAN DE KASTEELE, een zeer heusch en nadruklyk woord. Hy schetste, onder andere trekken, hoe de inwendige verdeeldheid der Ingezetenen, die het Vaderland verscheurde, dagelyks toenam; aangekweekt werd door byzondere bedoelingen en belangen, welke door geen algemeene Staatsregeling tot één middelpunt verzameld, in eene gestadige onzekerheid, haar voedzel vonden, en door herhaalde botzingen en tegenkantingen kragten aanwinnende, de vereeniging tot algemeen belang, hoe langer hoe moeilyker maakten, en het Vaderland, van stap tot stap, nader aan het verderf bragten. Die zelfde verdeeldheid ondermynde het Bestuur, 't welk vastheid derfde; zy ontzenuwde 's Lands kragten; zy bedroefde 's Lands Bondgenooten; ontelbaar waren de rampen, welke de Tweespalt ons be-

KASTEELE voert het woord.

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VIII. D. bl. 328, 346—349.

berokkende, en de gevaaren waar aan zy ons blootstelde. Onberekenbaar was hoe waar het einde onzer verdeeldheden zou weezen, indien een Ontwerp van Staatsregeling het niet aanwees; en der tweedragt tyd liet om ons te verscheuren.

Breed weidde de Spreeker uit over onze Finantien, die geen uitstel leden, en onverwykte hulpe eischten. Hy vertoogde, hoe, wanneer door onophoudelyke belemmeringen en gestadige tegenkantingen, de loop der Geldmiddelen stilstondt de vervulling der Staatsschulden onmogelyk was; een oogenblik, niet verre af, indien geen spoedige hulp ons redde. Eene Staatsregeling kon die redding bezorgen.

Op deeze gronden smeekten zy de Vertegenwoordigers der Staatsregeling, die hulpe niet te verwylen. Op hun was het oog der Natie gevestigd. Deeze staroogde na het oogenblik, waar op de Ontwerpers, de Raadzaal, waar in zy zich bevonden, zouden uittreeden, om de Vryheid des Volks, de Onafhangelykheid van den Staat, en het behoud des lieven Vaderlands, te bevorderen en te bevestigen.

Hoe beantwoord.

Zeer voldoende was het antwoord des Voorzitters der Commissie tot de Staatsregeling. Onder andere betuigde hy, dat het verre van hun was, deeze buitengewoone Zending te houden voor eene zydelingsche beschuldiging — of als een maatregel min strookende met het Reglement, waar op de Vergadering was byeen-

aangeroepen. Zy beschouwden deezen stap als eene vriendbroederlyke aanmaaning, om, met allen spoed, de Nationaale Vergadering in de mogelykheid te stellen, om den slag, den Lande, in zo veele opzigten gedreigd, af te weeren. — De blykbaare oorzaaken van nog niet met dit werk gereed te zyn, vermeld hebbende, gaven zy hunne hoope te kennen om eerlang de struikelblokken, voor zo verre die overgebleeven mogten zyn, uit den weg te ruimen, en het geen voor onmogelyk gehouden werd, by hun mogelyk te maaken. Naa aanmaaningen tot eensgezindheid, beloofden zy onverwyld te zullen beraadslagen over de wyze om, ten spoedigsten, aan den wensch der Nationaale Vergadering te voldoen, en in derzelver schoot den uitslag hunner raadpleegingen door eene Commissie over te brengen (*).

GEMEENEBEST. 1798.

Het leedt slegts weinige dagen (†), of eene Bezending uit de Commissie, bekleed door de Burgers OCKERSE, DE MIST en HOFMANN, verscheen ter Nationaale Vergadering. Eerstgemelde deedt eene allerklemmendste Aanspraak. Kortlyk vertoogde hy de werkzaamheden der Commissie. Niet alleen gaf deeze Bezending te verstaan het bykans voltooijen van den opgelegden arbeid; zo dat zy staat maakten op

Bezending uit de Commissie.

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VIII. D. bl. 359-367 enz.

(†) Het voorstel was den 11 Jan. gedaan, en deeze Bezending viel op den 15 voor.

1797. op 't laatst van Sprokkelmaand het Plan te kunnen aanbieden; maar eene voorloopige ontvouwing van de Republikeinsche gronden, op welke zy hun gebouw van Staatsregeling gevestigd hadden, als op de Regten en Pligten van den Mensch en Burger — op de Burgerlyke Vryheid en Gelykheid — op de Volksregeering by vertegenwoordiging — op een energiek, doch tevens verantwoordelyk, Uitvoerend Bewind — op eene volkomene Eenheid in bestaan of bestuur, zo na binnen als na buiten, in het politieke en finantieele, met insluiting der oude Schulden — op de Afscheiding der Kerk en Staat — en op het Regt des Volks ter verandering van zyne Staatsregeling.

Naa het geeven van dit voorloopig vertrouwlyk berigt, verre binnen den tyd door het Reglement aan de Vervaardigers deezes belangryken werks vergund, verklaarden zy zulks gedaan te hebben, aan den eenen kant, om der Vergaderinge en het Volk die geruststellende en vervrolykende uitzigten te geeven, welke geschikt waren om de kalmte in de ontroerde gemoederen allengskens te herstellen; maar tevens, aan de andere zyde, om daar uit aanleiding te neemen tot het wederkeerig uitstorten hunner wenschen en verlangens in haaren schoot.

„ Het is, naamlyk," dus vervolgde de Woordvoerder, „ de vrees, dat de door
„ ons aangenomene en nu opengelegde
„ beginzelen, naa de overbrenging van
„ het

„ het Plan der Nationaale Vergadering,
„ even als in het voorleden Jaar, in dee-
„ ze Raadzaal maanden lang zou kunnen
„ worden gediscussieerd, en ten slotte daar
„ van het zelfde Ontwerp nog eene ge-
„ heel andere richting zou kunnen beko-
„ men; het is de zugt om dit verwyl,
„ deeze ontaarding te vermyden, en den
„ tyd uwer deliberatien over het Ontwerp
„ van Constitutie, naderhand oneindig te
„ bekorten; het is de overtuiging einde-
„ lyk, dat de Natie, door deezen stap
„ van UElieden, gelyklyk met dien van
„ de Commissie tot de Constitutie ge-
„ daan, meer dan door eenig ander mid-
„ del, zoude worden gerustgesteld en ver-
„ blyd, dat wy de vryheid neemen UElie-
„ den, in den naam des Vaderlands, in
„ den naam des Volks, en van al wat
„ ons te zamen dierbaar is, te smeeken,
„ om, zo eerder zo beter, de aangege-
„ vene groote Beginzelen, als Grondsla-
„ gen der aanstaande Constitutie, ook voor
„ de beginzelen uwer Vergaderinge te
„ willen aanneemen; met verklaaring dat
„ gy geen ander Plan, dan daar op ge-
„ baseerd, den Volke zult aanbieden.
„ De Commissie meent, Burgers Repre-
„ sentanten! dat Gylieden dit, als nu, na
„ de gegeevene opening, met te meerder
„ gerustheid, zoudt kunnen doen, daar
„ zulks de Vryheid der deliberatien van
„ de Commissie van Constitutie thans in
„ geenen deele meer kan stremmen, en
„ derhalven het 102 Artykel der Natio-
„ naa-

[illegible]
DÖRN.
1797.

„ [illegible] Reglements Ulieden, in dit ge-
„ val, niet meerder obsteert.

„ Hoe veel tyds, verdeeldheids, wan-
„ trouwens en gewoels zou daar door
„ voor het Vaderland niet worden uitge-
„ wonnen! Welk een schoonen toon
„ zou dit aangegeeven zyn tot de helaas!
„ al te lang aan flarden gescheurde Natio-
„ naale Eendragt! en hoe kort zou het
„ tydsverloop behoeven te zyn tusschen
„ het inbrengen en finaal arresteeren van
„ het Plan van Constitutie in Ul. Verga-
„ dering, indien uwe Wysheid deezen
„ maatregel konde omhelzen! Wy laaten
„ het beredeneeren van alle de voordee-
„ len, hier uit, in deeze veege en drin-
„ gende oogenblikken, te wagten, gerust-
„ lyk aan dezelve over. Wy hebben ons
„ van onzen pligt gekweeten, nu wy on-
„ ze harten ontlast hebben, en Ul. gebe-
„ den, gelyk wy nogmaals doen, dat Gyl.
„ tog onze bespoediging, in het daarstel-
„ len van een Plan van Constitutie, op
„ de, naar ons inzien, gezonde beginze-
„ len gevestigd, door uwe vermogende
„ medewerking wilt ondersteunen en vrugt-
„ baar maaken.

„ Zonder dit laatste toch, Burgers Re-
„ presentanten! (vergeeft ons hier eene
„ geestvervoering, uit zugt voor het Va-
„ derland gebooren,) zonder dit zou al
„ de yver en spoed der Commissie van
„ Constitutie, dat Vaderland niets baa-
„ ten, gy zoudt slegts half werk gedaan
„ hebben met haar Rapport te hebben

„ doen

„ doen verwroegen; de rampzalige verdeeldheden, die de Natie, en helaas! ook de Nationaale Vergadering van een ryt, en die alles tot eene Politieke Ontbinding voorbereiden, zouden nog langer aanhouden; de ongerustheid, het wantrouwen des Volks, zou steeds toeneemen; het Vaderland zou, onder den verderen stilstand van handel, geldomloop, inkomsten, en onderlinge zamenwerking, geheel bezwyken en eindelyk zoude . . . . . .

„ Doch dit verhoede de Almagtige! Hy neige onzer aller harten, om, met terzydezetting van alle byzondere begrippen, oogmerken, driften en belangen, van dit oogenblik af, de handen in een te slaan, en geschaard om het Altaar der Vryheid eenpaarig te zweeren, dat wy, of het lieve Vaderland van de steilte des verderfs, waar boven het wankelt, redden, of sterven op onze Posten — Ja, dit zweeren wy op dit oogenblik — de Godheid hoore ons, en bevestige onzen Eed! . . . ."

UIT. ROOMS — 1797.

De Voorzitter VAN HOOFF beantwoordde deeze Aanspraak op eenen hoogstgoedkeurenden toon. Hy erkende, dat de Zamenstellers der Staatsregeling aan den geopenbaarden wil des *Bataafschen* Volks in zo verre voldaan hadden; dien wil zou de Nationaale Vergadering ook eerbiedigen, en daar door toonen, dat zy, getrouw aan haare bestemming, de beginzelen, waar op de Omwenteling begonnen was,

Beantwoord.

III. BOEK. —— 1797. was, te blyven handhaaven. Kragtige, ernstige aanmaaningen om op dien voet voort te gaan, besllooten deeze beantwoording.

Geestdrift en Eed der Vergadering en algemeene Eed.

Eene opgetoogenheid, waar in de Vergadering geraakt en gebleeven was, door de Verschyning der Bezending en het gehoorde, deedt HUGO GEVERS, toen de Commissie voor de aangebodene eer der Zittinge bedankt hadt, uitboezemen, „dat „hy verrukt was door de heerlyke Aanspraak van den Burger OCKERSE — „dat de blydschap, over het gehoorde, „hem zulks belette met veele woorden aan „den dag te leggen, dat de Leden der Nationaale Vergadering dikwerf betuigd „hadden, het Vaderland te zullen redden, of op hunne posten te zullen sterven. — In de *eerste Nationaale Vergadering* hadt men dit met Eede gezwooren, zonder dat dit, in *deeze*, tot „nog toe, hadt plaats gehad. Ik stel dus „voor om allen in naavolging van den „Burger OCKERSE, den plegtigen Eed „af te leggen, *dat wy het Vaderland behouden zullen of op onze posten sterven!* „Althans dit zweer ik." — Dit zeggende stak de Spreeker de twee voorste vingers zyner regterhand hemelwaards.

De Voorzitter betuigd hebbende, daar in met zyne geheele hart toe te stemmen, en dat geen waar *Bataaf* daar in huiverig zyn kon, rees op van zyne Zitplaats; dit deeden alle overige Leden, en lagen, op 't zelfde oogenblik, dien eigensten Eed

af,

af. —— Op dit ontroerend oogenblik scheen wantrouwen en partyschap de Vergaderzaal te verlaaten, en de geest van eenstemmigheid en eensgezindheid alle de Leden te bezielen. —— Doch hoe schoon en treffend dit vertoon mogt weezen, hadt men grond om te vermoeden, dat de betekenis van die Eedslaaving niet meer inhieldt, dan dat ieder het Vaderland, op zyne wyze, wilde redden (*).

XXXVIII. BOEK. 1797.

Hoe klemmend aanmaanende en de Publikatie en de Brief aan de Gewesten, waar van wy boven gewaagd hebben, ook mogten gesteld weezen, de wederspraak, die het hoofdvoorstel, waar uit al het overige voortvloeide, ondergaan hadt, deedt geene beantwoordingen verwagten overeenkomstig den wensch, in de aanschryving, met zo veel belangstellings te verstaan gegeeven. De voorspelling van DE MIST (†) werd bewaarheid.

Beantwoording der Gewesten.

Naa van de Provisioneele Representanten des Volks van *Overyssel* een uitstel aanduidenden Brief ontvangen te hebben, kreeg de Vergadering een onvoldoend Antwoord, 't welk van een volstrekte afwyzing des voorstels eerlang gevolgd werd (§). —— *Stad en Lande* voerde redenen aan, die op het besluit nederkwamen om

Afwyzende antwoorden van *Overyssel Stad en Lande, Drenthe* en *Bataafsch Braband*.

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VIII. D. bl. 363. 364. 373.
(†) Zie hier boven bl. 193 en 198.
(§) *Dagverh. der Nat. Verg.* VIII. D. bl. 166-236.

CXI BOEK. 1797.

om in de voorgeslagene Heffing niet toe te stemmen (*). — Drenthe schreef het voluit af (†). — Zulks deedt ook Bataafsch Braband (§).

Gelderland wees het af.

Gelderland behoorde eerst onder de met antwoord marrende. De Volksmeerderheid der beide Kwartieren stemde den nieuwen maatregel af; dan verre de meerderheid in het Kwartier van Nymegen wilde daar in toegestemd hebben, by dit zonderling geval, en zonder dat hetzelve tot andere in eenig gevolg zou kunnen getrokken worden, veel min dat het Volk gehouden wilde worden hier door van het Reglement, waar op de Nationaale Vergadering was byeengeroepen, af te wyken. Het Landelyk besluit werd, op de uitgebragte advysen der twee Kwartieren, na de orde van Regeering daargesteld (**).

In 't Sticht afgekeurd.

Het Provintiaal Bestuur des Lands van Utrecht was, blykens deszelfs schryven, verre van afkeerig van deezen maatregel te omhelzen; dan het Gewestlyk Reglement vorderde de voorkennis en goedkeuring van den Volke. Men stelde het den Ingezetenen voor, met dringende aanmaaning om, uit aanmerking van 's Lands dringenden nood, in die buitengewoone Heffing toe te stemmen; dan ondanks zulks werd de voorslag met eene meerderheid van

(*) *Dagverb. der Nat. Verg.* VIII. D. bl. 239.
(†) *Ald.* bl. 361.
(§) *Ald.* bl. 288.
(**) *Ald.* bl. 166. 260.

van *twee en veertig* ftemmen, van de hand geweezen (*).

Friesland zondt een breedfpraakigen brief. De bedenkingen, daar in voorgedraagen, deeden zien, dat het Provintiaal Beftuur deezes Gewests, met hunne begeerte en goeden wil om de beraamde poogingen tot herftel van *Nederlands* Zeemagt ten kragtigften te helpen onderfteunen, egter zich niet bevoegd oordeelde, uit eigen beweeging, zyne toeftemming tot het daadlyk ten uitvoer brengen van de voorgeflaagene algemeene Finantieele Operatie te geeven; dan wilde het die niet tegenwerken. Maar zy drongen aan op het daarftellen eener gelykwerkende opbrengst, droegen iets deswegen voor; doch alles onder beding, dat die algemeene maatregel niet eerder, ten aanziene van *Friesland*, behoorde te werken, dan naa dat de Gewesten, welke nog in de Petitie van *zestig Millioenen* over den Jaare MDCCXCVI en in den eerften Termyn van de *veertig Millioenen* over deezen Jaare, ten agteren waren, dat agterweezen zouden hebben voldaan, ten einde de Ingezetenen van alle de Gewesten in deezen gelyk mogten ftaan (†).

CXXI BOEK. 1797. *Frieslands* omheind antwoord.

De Vertegenwoordigers des Volks van *Zeeland* den ramp ter Zee geleden als een algemeenen ramp befchouwende, en aanmerkende, dat deszelfs herftel, zonder fpoedig

Een dergelyk van *Zeeland*.

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VIII. D. bl. 165. 253.
(†) *Ald.* bl. 206 enz.

CII. BOEK. 1797.

dig en kragtig, en dus algemeen werkende middelen, niet kon worden bevorderd, schreeven hunnen byval aan het genomene besluit der voorgestelde Heffing te moeten geeven, om in deeze, op de veronderstelde medestemming der Gewestlyke Bestuuren van den gewoonen traagen weg eener buitengewoone begrooting af te gaan, en bereid te zyn om daar in mede te werken. Doch zy voegden 'er verscheide bepaalingen by, zonder welke zy daar in niet zouden treeden. De eerste was dat die toestemming als niet gegeeven zou gehouden worden tot zo lang alle de overige Gewesten mede in dien maatregel hadden bewilligd. Deeze mits op te haalen is genoeg om die toestemming van geene beduidenis te houden. *Zy* voegen 'er andere by, de belangen van *Zeeland* byzonder raakende (*).

Hollands volkomene toetreeding.

Geen Gewest, dan *Holland* alleen, stemde 'er volmondig in. Het Provinciaal Bestuur aarzelde geen oogenblik om de genomene en alzins zo gepaste maatregelen tot herstel der Vloote toe te juichen. „ De „ waare Gelykheid toch," dus drukten zy zich uit, „ die vooral ook in het Finan„ tieele behoort te worden in agt geno„ men, vinden wy in deeze Mesure zo „ wel bewaard, dat wy ons volkomen „ verzekerd houden, dat alle de Ingeze„ tenen van dit Gewest, waar van zo „ veelen reeds de blykbaarste genegenheid „ tot

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VIII. D. bl. 285.

„ tot medewerking van het herstel van „ 's Lands Vloot hebben aan den dag ge- „ legd, zullen, derzelver trouw aan het „ Vaderland indagtig, hoe zeer reeds „ door voorige zo zwaare Geldheffin- „ gen gedrukt, daar in, met allen yver, „ en zelfs boven vermogen, deel nee- „ men (*)."

Verslag op die Berigtgeevingen uitgebragt.

Alle deeze Gewestlyke Berigtgeevingen waren in handen der zamengevoegde Commissie gesteld. Aan het verlangen, om daar op een Verslag te bekomen, werd op den zestienden van Louwmaand des Jaars MDCCXCVIII, in tegenwoordigheid der Vervaardigeren des Ontwerps van Staatsregeling, voldaan by monde van POMPE VAN MEERDERVOORT. — *Hollands* toetreeding vermeldde het Verslag met toejuiching. Zy die 't zelve inbragten, oordeelden het te eenemaal overboodig, en voor 's Lands belangen verderflyk, den Nationaalen tyd te spillen, met in een byzonder onderzoek en wederlegging der redenen te treeden, welke de overige Gewestlyke Besttuuren, 't zy uit zich zelven, 't zy door het oproepen der Grondvergaderingen, tot weigering, of zeer omheinde toestemming, aan weigering grenzende, bewoogen hadden.

„ De situatie waar in ons Vaderland „ zich bevindt," was hunne taal, „ vor- „ dert een spoedig en kloekmoedig be- „ sluit, 't welk door geen pennestryd tus- „ schen

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VIII. D. bl. 165.

OCT. BOEK. 1797.

„ schen de Gewesten en deeze Vergade- „ ring behoort belemmerd of vertraagd te „ worden. — De handhaaving onzer Po- „ litieke Existentie, en de zugt om het „ *Engelsch* Ministerie tot de teruggave van „ het geroofde, en tot den Vrede, te hel- „ pen noodzaaken, eischt het onverwyld „ herstel van 's Lands Vloot. Uliedet „ Decreet, door zo veele weldenkenden „ toegejuicht, heeft zulks bepaald en aan „ het Committé der Marine daar toe last „ gegeeven; 't getal der Werklieden, is, „ ten gevolge hier van, aanmerkelyk ver- „ meerderd; aanzienlyke inkoopen zyn ge- „ daan, en alomme orders tot andere aan- „ koopen gegeeven; van tyd tot tyd „ doen zich daar toe nieuwe gelegenheden „ op. — Alles is dus, op uw bevel, „ werkzaam; maar zo de penningen ont- „ breeken, moet alles weder stilstaan; en „ moeten de gegeevene orders gecontra- „ mandeerd worden. Zo zou deeze Ver- „ gadering zich stellen tot een voor- „ werp van bespotting voor haare Vyan- „ den."

Frankryk hadt van het besluit tot her- stel van 's Lands Vloot, en van de Hef- fing ten dien einde, kennis gekreegen; daar over zyne blydschap betoond, en zyne goedkeuring te verstaan gegeeven, „ zullen wy nu," vraagen zy, „ de ver- „ wagting onzer Geallieerden verydelen? „ Een goed gedeelte der Ingezetenen dee- „ zer Republiek staat gereed, om, op „ uwen eisch, Acht ten honderd van hun-

„ ne

„ ne Inkomsten in de Nationaale Kas te storten. — En zullen wy nu onze handen moeten terug trekken, om dat onze Verdeeldheden, onze poogingen verlammen?"

CLI. BOEK. 1797.

Verder hunne geheimhouding, wegens de uitgebreidheid der versterking van 's Lands Vloot, en de begrooting der kosten, als mede de wyze van Heffing, verdeedigd hebbende, merken zy op, dat, ondanks den wederstand by de beraadslagingen tot het Besluit door veelen geboogden, niet weinigen, naa het neemen, daar van terug gekomen waren. „ Kon dit onder de Leden algemeen worden, deezer zamenstemming zou welligt op het geheele Volk, 't welk de Vergadering vertegenwoordigde, en op de Geconstitueerde Magten, welke hetzelve bestuuren, die gewenschte uitwerking hebben, dat alle tegenbedenkingen, of voorloopige verlangens, door het bezef der verpligting, om, ten dienste van het algemeen, eenige opoffering zich te getroosten, zouden overwonnen worden: en dat het voorbeeld van de eendragt der Vergaderinge een algeemenen yver zou verspreiden, om eendragtig, tot bereiking van het heilzaamst oogmerk, mede te werken."

Het was op deeze gronden dat de Inleveraars des Verslags geene zwaarigheid maakten om als hun raadgeeving uit te brengen, dat de Vergadering behoorde te volharden by den voorgestelden en beslote-

XII. BOEK. 1797. Verschillende raadslagen.

terien Finantieelen Maatregel, met de aankleeve van dien (*).

Verre was de eensgezindheid ter Vergaderinge ten dien einde te zoeken. De eerste Spreeker GOVERS verwierp het Verslag; dit deedt ook C. L. VAN BEYMA. DE SITTER noemde den Voorslag „ het „ persisteeren by eene vervalle zaak." — GUILJE kon 'er niet in verstaan, noch ook TICHLER QUEYZEN en anderen. — HUBER en DE LILLE stelden zich niet tegen eene nogmaalige beproeving, waar in SCHELTEMA en WENTHOLT met hun zamenstemden. Eerstgemelde hadt gesprooken van eene Commissie na de Gewesten, waar toe E. M. VAN BEYMA ook neigde.

Nolst's sterke taal.

Meerendeels was 'er een grooter zagtheid in uitdrukking by de voorige Verwerpers gekomen. Onder een aantal elkander opvolgende Spreekeren, was 'er geen geweest, die het Verslag, zo als het lag, aannam, tot dat de spreekbeurt aan NOLST kwam, die het geheel omhelsde. Eenige der bykomende Vertegenwoordigers, het herhaalen der Aanschryving aan de Gewesten aanraadende, wilden, uit den Brief alle sterke en naa bedreiging zweemende uitdrukkingen geweerd, en een zagten vriendelyken aamaanenden Brief gezonden hebben; dan merkte NOLST op; „ de „ hooge nood, het groot gevaar, vordert „ het neemen van rigoureuse maatregelen, „ en,

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VIII. D. bl. 372. 386.

„ en, naar myn inzien, heeft men niets
„ van die exhortatoire Misſives in zagte
„ termen geſchreeven, te wagten; men
„ moet doen zien, dat het deeze Verga-
„ dering ernst is de gedecreteerde Meſure
„ door te zetten — dat zy hier toe door
„ de kommerlyke omſtandigheden, waar
„ in wy ons bevinden, genooddwangd
„ wordt. — Zy moet doen gevoelen het
„ gevaar, waar in elk, die in het bewind
„ der algemeene zaaken geſteld is, zich
„ begeeft, en zyne Medeingezetenen
„ brengen kan, byaldien hy rechtſtreeks
„ of zydelings medewerkt om de gede-
„ cerneerde Meſure te doen mislukken."

Geen enkelen ſtap wilde WITBOLS, dat de Vergadering van haar genomen Beſluit zou afgaan. — OCKERSE, aangemerkt hebbende, hoe het hem voorkwam, dat eenige Spreekers zich vergist hadden, wanneer zy, uit de weigering des Volks, in een en ander Gewest, het gevolg hadden afgeleid, dat de Nationaale Vergadering zich niet, dan van overredende middelen, in deezen zou mogen bedienen; immers was deeze weigering eene daad van gedeelten des Volks, buiten kennis van de Nationaale Vergadering opgeroepen, waar aan dezelve geen gezag of bevoegdheid kon geeven. Was in een en ander Gewest 's Volks wil gevraagd, in de overige was zulks niet geſchied, een gedeelte des Volks kon nooit uitſpraak doen, waar door de algemeene Wil gedwongen werd; en hy twyfelde geenzins, of, wanneer men

OCKERSE's aanmerking.

XXI. BOEK. 1797.

het geheele Volk opriep, vanwege de meerderheid zou toestemmen in de beslootene Heffing. Hy meende daarom, dat, alvoorens tot een uitersten in deezen over te gaan, de Nationaale Vergadering tegen zekeren dag de Grondvergaderingen, door de geheele Republiek, zou kunnen oproepen, en door Stemgeregtigden doen verklaaren, of het Volk deeze Heffing wilde, ja dan neen? ten einde vervolgens de Stemlysten ingezonden zynde, de zaak, by hoofdlyke berekening der Bestuuren, kon worden opgemaakt.

Ploos van Amstels raadslag.

Ploos van Amstel merkte op, dat de geest van Federalisme, die de Ontwerpers van het Reglement bezield hadt, nog in de Advysen van zommige Leden der Vergadering doorstraalde, en nog in zommige Gewestlyke Bestuuren heerschte. Alle de tegenkantingen van de thans voorgestelde Finantieele maatregel hadt men aan het Federalismus te wyten, en de waardigheid der Vergaderinge vorderde, haar Besluit, overeenkomstig het opgemaakte slot des Verslags, te handhaaven. Hy stemde met Ockerse in, dat de voorwendzels door zommige Gewesten aangevoerd, de stem des Volks aldaar, niets afdeedt. — „ En, offschoon," dus liet hy woordlyk volgen, „ de genomene Finantieele Mesure al eens niet juist met de Federalistische Letter van het Reglement „ strookte, zo doet die letter by my te „ minder af, daar het door de Gecombineerde Commissie, zo by haar voorig

„ als

„ als thans ter deliberatie zynde Rapport, — en
„ is beweezen, dat zonder dusdanige Me- BOEK.
„ sure, die zo zeer met de Eenheid van ——
„ Finantie strookt, ons Vaderland niet in- 1797.
„ staat is om onze gezegende Revolutie
„ staande te houden, om ons met moeite
„ gered Vaderland voor zynen ondergang
„ te bewaaren, en onzen Bondgenoot,
„ ten afbreuk van dat Gouvernement, 't
„ welk alleen de rust van *Europa* stoort,
„ van daadlyk nut by eene aannaderende
„ Zeecampagne te zyn.

„ Neen, Burgers Representanten! in
„ die critique omstandigheden — in dit
„ alternatief tusschen de Letter van het
„ Reglement en het behoud van myn Va-
„ derland, is de keuze by my beslist. —
„ Ik wil en ben verpligt om dan liever
„ door van die letter af te gaan, myn Va-
„ derland te behouden, dan door my strikt
„ aan die letter te houden, dat zelfde Va-
„ derland, met dat Reglement, ten gronde
„ te zien gaan: dewyl ik als Representant
„ des Volks van *Nederland* niet slegts heb
„ beloofd de *Artykelen* van dat Reglement
„ na te komen; maar ook teffens heb aan-
„ genomen, de gronden, waar op het
„ Reglement is gebaseerd, mede te zullen
„ naavolgen. — Ik heb beloofd, alles
„ te zullen doen, wat een getrouw Re-
„ presentant schuldig is en behoort te
„ doen — heb, op eergisteren plegtig
„ ten aanhooren van het Opperweezen
„ en de Natie gezwooren, om het Va-
„ derland te helpen redden, of op myn
„ post

CII. BOEK. 1797.

„ post te sterven (*); aan beide deeze „ beloften, die toch in geen ydele klan„ ken moeten bestaan, moet ik tragten te „ voldoen.

„ Als ik my zelve dus met de Verga„ dering verzekerd houde, dat, door de „ *letterlyke* observantie van het Reglement „ aan die belofte niet kan worden vol„ daan — als 'er zich dusdanige byzon„ dere omstandigheden opdoen, welke by „ de Ontwerpers van het Reglement zelfs „ niet konden worden geprognosticeerd „ en voorzien, dan gaa ik gerust van de „ letter af, en ik maak daar toe geen de „ minste zwaarigheid: dewyl ik my toch „ altoos met de gronden, in den geest van „ het Reglement, in allen deele zal heb„ ben geconformeerd, indien ik myn Va„ derland voor deszelfs ondergang be„ scherm, 't welk toch de dryfveer van „ alle onze daaden en bedoelingen moet „ uitmaaken."

Overeenkomstig met het Verslag besloo-ten. Veele Leden gaven hun byval aan deeze gronden van berusting in het Verslag. Men hoorde toejuiching op de Tribunes. De Voorzitter VAN HOOFF vermaande de Vergadering, by alles wat dierbaar was, om, met terzydestelling van alle byzondere begrippen, tot het Verslag in te stemmen: dewyl daar van niets minder dan het behoud van ons bestaan afhing; waren wy niet in staat om door eene geduch-

(*) Dit staat op de plegtige Eedzweering der Vergadering op den 15 Jan. Zie hier boven bl. 208.

duchte Vloot, de Operatiën van onzen Bondgenoot te ondersteunen, en onzen Koophandel te beveiligen, wy zouden welhaast tot ons voorig niet moeten wederkeeren. En wat de voorgeslaagene middelen betrof, hy vermeende, dat, zouden zy van uitwerking weezen, 'er kragt aan moest worden bygezet. — By hoofdlyke stemming wilde hy deeze zaak beslissen. Veelen verzetten zich hier tegen; anderen yverden 'er voor. De uitslag der stemminge was, dat, by eene meerderheid van *acht en zeitig* tegen *veertig* stemmen, overeenkomstig met het Verslag besloote werd (*).

Een nadere slag tot het vernietigen des Reglements voor de Vergadering.

Zulk een besluit deedt het Reglement der Vergaderinge als op zynen grondslag waggelen. 't Zelve hadt nog eenen schok gekreegen door het ingebragte van de Afgevaardigden der Commissie tot de Staatsregeling. Het bleef by bewendering, by opgewekte geestdrift, by gezamenlyke Eedzweering, van welke wy gewaagden (†), niet berusten. Een stuk van dat aanbelang van een zo verre strekkend uitzigt, gaf stoffe tot veel overweegings hoe daar mede te handelen. Het besluit viel tot het benoemen eener Commissie, om, zo over den aart van het voorstel zelve, als over de wyze ter beraadslaaginge, haar gevoelen uit te brengen. De benoemde Leden waren PASTEUR, BYLEVELD,

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VIII. D. bl. 392.
(†) Zie hier boven bl. 208 enz.

OMWENTELING. VELD, GOSTERUS, KANTELAAR, POMPE VAN MEERDERVOORT, VAN DE KASTEELE en BLAUW (*).

1797. Het breedvoerig Verslag hieldt niets minder in, dan dat het alzins, voor het belang en het behoud der Republiek, heilzaam was, dat, hoe eer hoe beter, het Federatif Stelzel den bodem werd ingeslaagen. Dat de Commissie de voorgestelde punten van de Vervaardigers der Staatsregeling alleszins prees en goedkeurde. Voorts dat die Commissie behoorde opgeroepen te worden om over deeze punten te beraadslaagen. —— Zy stelden wyders voor het benoemen eener Commissie ter voorlichting hoe best dezelfde beginzelen, in den tusschentyd, dat dit Bestuur nog zou voortduuren, tot de invoering der Staatsregeling in werking te brengen, als mede om de middelen tot bekorting van de raadpleegingen over het Plan van Staatsregeling op te geeven, en de wyze hoe de Staatsregeling den Volke voor te draagen (†).

Omhelsde men het Verslag, dan kon het zo lang betwiste Reglement geen stand houden. Het aanneemen dier grondbeginzelen, tot een regelmaat der Handelingen, bragt mede dat de Vergadering niet langer op dezelfde wyze, en volgens het tot dus lang standgrypend Reglement, kon blyven bestaan. De beraadslagingen strekten

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VIII. D. bl. 364-366.
(†) *Dagverh. der Nat. Verg.* VIII. D. bl. 403.

ten daar heenen, toen de Leden tot de Staatsregeling afgezonderd ter Vergadering opgekomen waren. Het liet zich aanzien, dat boven al de Eenheid na binnen, en de Schuldvermenging weder ten twistappel zouden worden. Voormaalige Bestryders daar van lieten zich hooren; doch zonder vrugt. De gebiedende noodzaaklykheid, merkte men aan, dat het afzonderlyk overweegen en beredeneeren der punten, ongeraaden maakte. Sterk was de aandrang om niets anders te gedoogen dan eene graave toetreeding of afstemming by Ja of Neen, op alle punten teffens. Eene meerderheid van *tachtig* tegen *vier en twintig* stemmen omhelsde het geheele Verslag, en verbondt zich om die punten onmiddelyk in werking te brengen (*). — Dezelfde Gelastigden werd opgedraagen om de Vergadering van hunne raad te dienen, hoe deeze beginzelen, nog vóór het aanneemen der Staatsregeling, in werking konden gebragt worden, met de daar aan verbondene voorstellen hier boven vermeld. Zo zien wy eene Commissie tot het vervaardigen van een *Nieuw Reglement* benoemd en het oude in het weezen der zaake vernietigd.

CXI. BOEK. 1797.

Wy zouden de Tydorde te verre te buiten treeden indien wy voortvoeren met te vermelden wat, ingevolge hier van, ter Nationaale Vergadering voorviel, en hoe 'er

Verklaaring van 43 Leden der Vergadering

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VIII. D. bl. 409-412.

XII. BOEK. 1797.

'er een nieuwe orde van zaken opprees. — Alleen kunnen wy niet voorby hier nog verslag te doen van de werkzaamheden eeniger Leden der Vergadering in dit tydperk. Onze Geschiedpenne heeft opgetekend de werkzaamheden van Twaalf Leden der Nationaale Vergadering om het voorheen den Volke aangeboden Plan te doen verwerpen, en een ander, meer met de aangenomene beginzelen strookende, den Volke ter hand te stellen (*). — Die Twaalf Mannen waren thans weder Leden der Nationaale Vergadering, en voor het meerendeel nog met dezelfde zugt, die hun voorheen bezielde, vervuld, haalden zy anderen tot hunne begrippen over. Zy zogten de Eenheid en de Schuldvermenging, voor af te doen beslissen: dewyl, die struikelblokken weggenomen zynde, 'er zich een grond opdeedt om 'er eene Staatsregeling, met zekere hoope van aanneeming, op te bouwen. Zo vroeg als van Wynmaand af, wanneer de Vergadering met Vertoogen voor en tegen die punten als overstroomd werd (†), lieten zy niet af hier in werkzaam te weezen. De vrugtloosheid eeniger hervatte pogingen, deedt hun tot een anderen stap besluiten, om openlyk by den Volke voor hunne gevoelens uit te komen. — In alle Nieuwspapieren las men eene Verklaring door *drie en veertig* Leden der Nationaale Ver-

Verklaring wegens de punten, die zy in de Staatsregeling vorderden.

(*) Zie hier boven bl. 78.
(†) Zie hier boven bl. 88.

Vergadering getekend (*), welke in eenige hoofdbyzonderheden hun gevoelen over de meest betwiste beginzelen en deelen des Staatsregeling behelsde.

Inhoud van dezelve.

In den aanvange van dit stuk aan de *Bataafsche* Natie gericht, beklaagen zy zich wegens de betichtingen, zo binnen als buiten 's Lands, ten hunnen nadeele en zwartmaaking, verspreid, met de gevolgen daar van ter weeringe van hunne *Republikeinsche* gevoelens, door *snoode Aristocratie, ruige Heerschzugt* en *zwart Zelfsbelang*. Zy willen eene onvervalschte Volksregeering by Vertegenwoordiging, zo dat de Regeeringsvorm even weinig voedzel gaf aan *Regeeringloosheid* aan den eenen, en aan allerlei soort van *Aristocratie* aan den anderen kant. —— Zy hielden de Gelykheid in den Burgerstaat voor den grondslag en waarborg van 's Volks Vryheid. —— Zy begeerden, dat het Volk een geregelden in-

(*) De Ondertekenaars waren Simon Schermer, J. G. Welsman, J. P. Pessers, H. L. van Altena, P. Toens, H. Quesnel, A. J. C. de Bere, L. C Vonck, W. Libotte, S. I. van Langen, L. Nolet, L. Hogendyk, J. Nolet, P. M. Perstat, P. van Zonsbeek, H H. de Lemon, P. Vreede, W. A. Ockerse. J. B. Auffmorth, J. Jansen, Abraham de Haan, J. P. Fokker, J. H. Nieuwenhuis, H. Rabinel, A. Voogd, Fred. van Leeuwen, J. Konynenburg, C. van der Hoeven, O. G. Gorter, F. Rant, P. de Sonneville, F. A. van Roseveld Cateau, J. Nuhout van der Veen, H. Midderich, M. H. Witbols, J. P. Goudsblom, Juriaan Ondorp, J. Kreilkamp, H. O. Bromet, J. Fronhoff, J. Blauw, B. Bosch, A. A. Backer,

ACHTSTE BOEK. 1797.

invloed hadt op het Bestuur, en schreeven aan 't zelve, in gestelde gevallen, de magt toe om de Grondvergaderingen, door het geheele Gemeenebest, te doen opreepen. Zy drongen aan op de volkomenste Eenheid en Ondeelbaarheid, dat 'er slegts ééne *Vertegenwoordigende Vergadering* zou bestaan en alle andere Magten louter *Bestuurend* zyn; dat de Uitvoerende Magt en alle andere uitoefeningen van Magt, onder behoorelyke verantwoordelykheid gebragt en gehouden zouden worden. — Eenheid in het *Finantieele* zo wel als in het *Politieke* was hun eisch, en een nieuw Algemeen Plan van Finantie. — In 't slot verklaarden zy geen Plan van Constitutie te zullen helpen daarstellen of aan te neemen, waar in niet alle de bovenstaande beginzels, tot één toe, gevonden werden (*).

Vertoogen daar over ter Nat. Vergadering ingediend.

Hoe groot ook het aantal der Ondertekenaaren was, maakten zy geen derde van de Vergadering uit. De twee derden hadden zich niet verklaard, wel bevonden 'er zich onder, wier denkwyze, op dit stuk, geheel of grootendeels, met die der Ondertekenaaren zamenstemde. Het was, blykens het Opschrift, *aan de Bataafsche Natie* gericht, regtstreeks hadt de Nationaale Vergadering 'er niet mede te maaken; dan het werd 'er gebragt, door een aantal Verzoekschriften uit *Amsterdam* en

Ley-

(*) Zie het geheele Stuk by C. Rogge *Geschiedenis der Staatsregeling.*

Leyden (*). Eensdenkend op dit ftuk toonden zich verfcheide Leden van het Provintiaal Beftuur en Provintiaal Committé van *Holland*, als mede eenige Municipaliteiten van dat Gewest, die der Ingezetenen ondertekening ten fterkften bevorderden. Alle deeze Vervoegingen aan de Nationaale Vergadering ftrekten tot betuiging, dat zy met dezelfde gevoelens bezield waren, en hartlyk wenschten, dat alle de Leden der Nationaale Vergadering, door ondertekening, tot dezelfde Verklaaring zouden toetreeden.

CXII. BOEK. — 1797.

De overweeging dier Verzoekfchriften baarde een grooter ongeftuimigheid ter Vergaderinge dan men 'er nog immer aanfchouwd hadt. Hahn, verklaarde voor zyn gevoelen, „ dat dusdanige Stukken „ hem voorkwamen niet alleen te zyn „ buitenfpoorig en *Ultra Revolutionair*; „ maar ook dat zy regtftreeksch zouden „ uitloopen op de ontbinding der *Nederlandfche* Maatfchappy, op de plotfelinge „ inftorting van ons waggelend Vaderland." — Van Hooff drukte zich nog veel fterker en zo hoonende uit, dat veele Leden van hun zitplaatzen opftonden, op de zigtbaarfte wyze, hun ongenoegen te kennen gaven, en voldoening van de Spreeker vorderden. — De Gaanderyen mengden 'er zich onder met handgeklap. Geen lid bykans bevondt zich op zyn plaats. Van Hooff tragtte herhaal-

Beraadflagingen daar over en woeste ongeregeldheid ter Vergaderinge.

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VIII. D. bl. 212. 227.

CXI. BOEK. 1797.

haalde keeren te vervolgen. Veelen voeren voort met hunne vorderingen tegen hem, eifchende dat dien Reprefentant de Vergadering zou ontzegd worden; veelen lieten niet alleen door woorden, maar ook door gebaarden, hun hoogst ongenoegen blyken. De aanmaaningen tot orde en ftilte van de Voorzitter BLAUW, die zich gedekt hadt, werden in den wind geflaagen.

Afloop deezer zaake.

By eene verademing kreeg VAN HOOFF gelegenheid om zich verder, en by herhaaling, te verklaaren. Groot was het aantal zyner medeftanderen. Eenigen drukten zich op een' befcheiden toon uit; anderen wisten naauw woorden te vinden om het gedrag der drie en veertig Reprefentanten, zo haatlyk mogelyk, voor te draagen. De Tegenftanders en Voorftanders hielden geheele Redenvoeringen. Onder de laatften voerde BOSCH een zeer fcherp woord. VREEDE en andere Ondertekenaars, zonder zich met de Verdeediging van de Verklaaring of derzelver onderfchryving op te houden, drongen alleen aan, dat de ingediende Verzoekfchriften in handen eener Commisfie zouden gefteld worden, tot gemoetkoming der Leden, die van de ondertekening afgefchrikt werden, of deswegen huiverden, om dat zy nader inlichting in deeze zaak verlangden. Eene vry algemeene ongeneigdheid hier toe ontdekte zich, waar op eenigen vorderden, dat 'er in de Notulen loflyke gewagmaaking van den yver

der

der Verzoekeren zou gemaakt worden, terwyl men de voorgestelde punten zelve aan de Commissie ter Staatsregeling zou verzenden. Een vyf en twintigtal Spreekers traden op (*) en de Advyzen werden zo lang gerekt, dat men tot geen besluit kwam. en het nieuw invallend voorstel van H. GEVERS, dit alles verdrong (†).

CXI. BOEK. 1797.

Algemeene aanmerkingen.

Wy voegen hier twee aanmerkingen by, beiden ontleend uit een Schryver, die naauwe kennis van het verrigtte ten dien dage droeg. „ Misschien, was de „ uitgave van dit stuk slegts de voorlooper van een Ontwerp, dat reeds eenigzins scheen te rypen, om, wanneer „ men tot het uiterste gedrongen werd, „ de Nationaale Vergadering te doen ontbinden. —— Althans VAN HOOFF vertoonde zich, met het begin van Wintermaand, in een Committé Generaal, „ ter gelegenheid des Voorstels van den „ Voorzitter tot vermeerdering der *Haagsche* Bezetting, die tot verre beneden „ het vereischte getal verminderd was, „ ten uitersten deswegen bezorgd, en verklaarde openlyk, dat 'er van zodanig „ een Ontwerp zeer waarschynlyk geruchten liepen. —— Het draalen bevestigde „ by veelen het vermoeden, dat de waare „ rede der huiverigheid van de Ondertekening noch in gebrek aan doorzigt, „ noch

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VIII. D. bl. 212-315.
(†) Zie hier boven bl. 208.

III. BOEK. 1796. „ noch in vrees van anticipatie op het werk „ der Constitutie, noch in den afkeer van „ de vryheid van zyn gevoelens te onbedagt aan kluisters te leggen, noch „ in andere redenen van dien aart, die in „ het algemeen tegen het doen van zodanige Verklaaringen konden aangevoerd — maar in geheel andere oorzaaken gezogt moest worden (*).” Oorzaaken, die het vervolg deezer Gebeurtenisse, welker beschryving wy tot een ander Tydvak moeten verschuiven, zal ontwikkelen.

(*) C. Rogge *Geschiedenis der Staatsregeling* bl. 473 en 483.

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

HONDERD TWAALFDE BOEK.

INHOUD

Stoffe deezes Boeks. 's Lands Geschiedenis ten aanzien van Vreemde Mogendheden. Pruissen wilde de oude betrekking met onzen Staat herstellen. Nauw verband tusschen ons en der Franschen lot. Overwinningen der Franschen in Italie en Duitschland. Voorloopige Vredesartykelen tusschen Frankryk en den Keizer. Bekendmaaking van den Vrede, in welken onze Staat begreepen was. Ons Land reeds in verbintenis met Spanje tegen Engeland. Voordeelen met die Verbintenis gepaard, door den Gezant VALCKENAER *bewerkt. Opening van een vernieuwden Vredehandel tusschen Frankryk en Engeland. Voorstel van* VONCK, *dat deeze Staat 'er werklyk deel in zou neemen. Verslag daar op uitgebragt. Verzoeken om schavergoeding van Engeland te bedingen. Die Vredehandel afgebrooken. De klagten der gebreklydende Militairen verhoord. Poogingen om Oranjeofficie-* CXI. BOEK.

CXII. BOEK.

cieren te weeren, loopen vrugtloos af. Voorstel om Militaire Kweekschoolen. Verwylend besluit deswegen. Geschillen over de uitgaven, ten dienste der Fransche Troepen. BEURNONVILLE *legt het Generaalschap neder. Besluit, te deezer gelegenheid genomen. Waarom het daarstellen der Burgerwapening verwylt. Wat 'er omtrent het Zeeweezen voorviel. Geschillen over de Bergplaats van 's Lands Vloot. Medemblik ten Havenstad bestemd. Hoe men over Delfzyl dagt. Voorslag van Kweekschoolen voor Matroozen. 'Er komt niets van. Het verloop van Zeevolk tegengegaan. Voorslag om de Doodstraffe op de Desertie van Scheepsboord te stellen en van andere Schikkingen op 's Lands Vloot. Besluit hier op. Gesteldheid van 's Lands Vloot. Verkeerde Seynen, wegens het uitloopen der Vloote. Een dronke Seynmeester is daar van de oorzaak. De Vloot zeilt daadlyk uit. Tyding van de Nederlaag in den Zeeslag. Waarom de Vloot uitzeilde. Gesteldheid der beide Vlooten. De Zeeslag zelve. Lot van den Admiraal* DE WINTER; *van* REYNTJES; *van* STORY. *Wat* BLOIS VAN TRESLONG *overkwam. Geledene Verliezen. Behandeling der Gevangenen in Engeland.* REYNTJES *overlydt aan zyne wonde. Hier te Lande begraaven. Verzoeken om een Zeekrygsraad. Dezelve aangesteld.* DE WINTER *te Amsterdam met veel onderscheidings ontvangen. De Schouwburgen te Amsterdam en in 's Hage speelen ten voordeele van de Weduwen der gesneuvelden. Inzamelingen, ten behoeve der Weduwen en Weezen in Rotterdam en elders.*

Werk-

Werkzaamheden van de Kweekschool der Zeevaard ten dien einde. Afkondiging wegens het algemeen beheer der Liefdegaven. Beschikking op het onderhoud der Krygsgevangenen. Voorstel van eene Nationaale Rouw afgekeurd. Voorstel eens Gedenktekens omhelsd; dat eener Medaille verworpen. Gewaagde Verantwoording. Deeze ingediend. Wat deswegen ter Nationaale Vergaderinge voorviel. De Achtste Penning, door geheel het Land ten behoeve van de Vloot, vastgesteld. Berichten uit Oost-Indie. Het Committé tot den Oost-Indischen Handel verzoekt en verkrygt uitstel tot het doen der Rekeninge. Gunstig verslag wegens de gedaane Rekening. Aanmerking op de Rekening gemaakt. Men vordert meer blyken van Bezuiniging. Zwaarigheid omtrent de Handsluiting van Holland. Bezending van het Committé deswegen. Hoe die zaak gevonden. De Maatschappy by de verkoop van de Thee gehandhaafd. Klagten van Middelburgsche Kooplieden over de Verkooping der Oost-Indische Goederen. Hoe beantwoord. Ongenoegen wegens wanbetaaling op de West-Indische Eilanden. Hoe verdedigd en wedersprooken. Het voorgevallene met de na Engeland weggevoerden van Demerary. Het gebeurde omtrent den Gouverneur van Suriname FREDERICI. *Voorslagen en verzoeken van de Bestuurders des Levantschen Handels. Voorstel van* ZUBLI. *Verslag uitgebragt op een voorstel van* BRANGER *tot een Commissie ter herstel van Koophandel en Zeevaard. 't Zelve verworpen. Verslag op een voorstel van* FLOH *uitgebragt. Voor-*

INHOUD. *Voordragt van Holland ter bevordering der Fabrieken. Proclamatie ter bevordering van den Oeconomischen Tak. Voorstellen van P. H. Klaarenbeek en J. van Heukelom Senior. Verslag op een en ander punt. De Wetten tegen den Invoer van eenige Goederen vernieuwd. Voorstel wegens den uitvoer van Buskruid toegestaan. Vertoog over den Koophandel in de Dagbladen geplaatst.*

1797. Stoffe deezes Boeks. Het bepaalde tooneel der Nationaale Vergaderinge, waar op rollen van zo veel aanbelangs voor den Lande gespeeld werden, verlaatende, moeten wy het ruimere openschuiven, op 't welke onze betrekkingen en belangen tot Buitenlandsche Mogenheden zich voordoen, gewaagen van Oorlog, van Verbintenissen, van Vredehandelingen, van 's Lands gesteltenisse, ten aanziene van de Land- en Zeemagt, en byzonder van den Vaderlande, ten opzigte van het laatste, bejegende, met bygevoegde vermelding van den toestand onzer Buitenlandsche Bezittingen, en den Koophandel betreffende. Veel stofs waarlyk; doch welke wy ons voorstellen in dit Boek te verwerken.

's Lands gesteltenis ten aanziene van vreemde Mogenheden. By den aanvange van het thans te beschryvene Tydperk was 's Lands gesteltenis, ten aanziene van de Vreemde Mogenheden, bykans dezelfde gebleeven.

Pruissen In Zomermaand ontving de Nationaale Vergadering, van wegen de Commissie tot Buitenlandsche Zaken, kundschap van de

de aankomst eens buitengewoonen Boodschappers van *Berlyn*, de tyding medebrende van het besluit des *Pruisischen* Konings om de Staatkundige betrekkingen tusschen zyn Ryk en deezen Staat te herstellen. — By die bekendmaaking werd te verstaan gegeeven, dat de Vergadering zulks grootlyks te danken hadt aan de zorg van het *Fransch Directoire* voor de belangens van dit Gemeenebest, en aan de onvermoeide poogingen van den *Franschen* Minister CAILLARD te *Berlyn*. Het gegeeven berigt werd door den *Franschen* Staatsdienaar NOËL bevestigd (*).

EUROPE. 1797. wilde de oude betrekkingen met onzen Staat herstellen.

De naauwe Verbintenis met *Frankryk* schakelde ons lot aan dat diens magtigen Gemeenebests. Men nam deel in de rampen en tegenheden, die 't zelve troffen; de voordeelen, de overwinningen door de *Fransche* wapenen bevogten, merkte men eenigermaate als de onze aan. In den Landoorlog op een ver van ons verwyderden afstand gevoerd, viel ons geen werkzaam aandeel te beurte.

Naauw Verband tusschen ons en der *Franschen* lot.

Schitterend en groot waren de Overwinningen, die BONAPARTE, met den aanvang deezes Jaars, in *Italie* op de Keizerlyken behaalde (†). Reeds met begin van Sprokkelmaand hadt het trotsche *Mantua*

Overwinningen der *Franschen* in *Italie* en Duitschland.

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VI. D bl. 256.

(†) Zie den *Veldtocht van* BONAPARTE in *Italie*. Te *Rotterdam* by J. BRONKHORST bl. 364 *enz*. De Nationaale Vergadering werd hier van verstendigd. *Dagverh. der Nat. Verg.* VI. D. bl. 703.

XIII. BOEK. 1797. *tua*, voor de *Fransche* Legermagt, welks opeenvolgende Overwinningen *Italie* verbaasden, moeten bukken (*). De *Fransche* wapenen behaalden ook in *Duitschland* zo groote Zegepraalen op de *Keizerlyken*, dat in Grasmaand tusschen BONAPARTE en den Aartshertog CAREL een stilstand van wapenen geslooten werd, om de Vredesonderhandelingen, die geopend stonden te worden, gemaklyk te maaken (†).

Voorloopige Vredes Artykelen met *Frankryk* en de Keizer. Wegens de voorloopige Vredesonderhandelingen hadt men hier te Lande bezwaarende gerugten verspreid; dan deedt REWBELL de Nationaale Vergadering weeten, dat de voorloopige Voorwaarden met de daad door het Directoire goedgekeurd waren, ten grondslage hebbende den Afstand van *Belgien* door den Keizer en Koning; de erkenning der Grensscheidingen van *Frankryk*, zo als dezelve by de Wetten van de Republiek bepaald waren; de daarstelling en erkentenis van een Gemeenebest in *Lombardyen* (§).

Bekendmaaking van den Vrede waar in wy begreepen waren. Eerlang mogt de Burger ADRIAAN VAN MAANEN, by het aanvaarden des Voorzitterschaps, op den dertigsten van Wynmaand, dit woord der Nationaale Vergadering toevoegen; „ De heuchlykste van „ alle tydingen, die eenige myner Voor„ gan-

(*) Men vindt dit in 't breede in de gemelde *Veldtocht* bl. 425 enz.

(†) *Veldtocht van* BONAPARTE *in Italie* bl. 555.

(§) *Dagverh. der Nat. Verg.* V. D. bl. 872.

„ gangeren U heeft kunnen mededeelen, „ schynt voor my bespaard! De Vrede, „ de heilaanbrengende Vrede, is thans we- „ der uit den Hemel op *Europa* nederge- „ daald, de Oorlog tusschen de *Franken* „ en het Huis van *Oostenryk* heeft een „ einde! —— Onze Republiek, die, ge- „ lyk het geheele menschdom daar over „ juicht, is ook byzonder, door haare „ Bondgenoote de *Fransche* Republiek, „ daar in byzonder begreepen, gelyk in „ alle andere Alliantien." —— „ *Dit Vre-* „ *des-Tractaat*," luidde het Artykel, daar toe betrekkelyk, „ *is gemeen verklaard voor* „ *het Bataafsch Gemeenebest* (*)."

De Vergaderzaal juichte op het voorleezen van dit gewigtig stuk van blydschap; — de Kamer weergalmde van het handgeklap zo der Leden, als der verzamelde menigte op de Gaanderyen. Het gebalder des Geschuts in *'s Gravenhaage* maakte die blyde tyding van den te *Campo Formio* geslooten Vrede bekend.

Ons Land treedt in Verbintenis met *Spanje* tegen *Engeland*.

Ten verstreeken Jaare hadt de *Fransche* Republiek met den Koning van *Spanje*, eene Verbintenis van Oorlog tegen *Engeland* aangegaan. De Staatsdienaar en Afgezant ten Hove van *Madrid* J. VALCKENAER bewerkte de toetreeding van het *Bataafsche* Gemeenebest, ten deezen Jaare tot die Verbintenis, om met inspanning van

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 544. Het oorspronglyke Vredes-Tractaat en de Vertaaling vindt men *Ald.* bl. 571.

CXII. BOEK. 1797. alle kragten tegen den gemeenen Vyand, *Groot-Brittanje*, den Oorlog te voeren.

In een zilveren doos, met gouden kwasten, kwam die bekragtigde Verbintenis ter tafel in de Nationaale Vergadering. VALCKENAER was, van wegen den Koning van *Spanje*, ten blyke van erkentelykheid, door den Prins DE LA PAZ, 's Vorsten Beeltenis aangeboden. Het aanvaarden van eenig geschenk, by den Lastbrieve verboden zynde, gaf hy kennis van dit aanbod, en werd het aanvaarden hem, in dit zonderling geval, toegestaan. Men beloofde zich van dit Verdrag veel goeds (*).

Te meer voldaan was men over die Verbintenis met *Spanje*, daar het den Afgezant VALCKENAER gelukt was, nevens den Commissaris AUBERT, de onderhandelingen met den *Spaanschen* Gevolmagtigde DE COLUMBO, wegens de Schadeloosstelling der *Hollandsche* Kooplieden, ter zaake der, in den Jaare MDCCLXXIX en de twee volgende, in de *Spaansche* Havens onder Embargo gebragte *Nederlandsche* Koopvaarders, tot die hoogte te brengen, dat de Koning den Minister der Finantien gelast hadt die vorderingen te voldoen (†). — Vervolgens gaf de Koning van *Spanje* vryheid om, met onzydige Schepen, op de *Spaansche Indische* Bezittingen te mogen vaa-

(*) Men vindt deeze Verbintenis in het *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl 876—880.

(†) *Dagverh. der Nat. Verg.* V. D. bl. 524. VIII. D. bl. 181.

waaren, het zy uit *Spaansche* Havens, of uit die van onzydige Mogenheden, dit laatste onder eenige zeer aanneemelyke voorwaarden (*).

Zeer plotzeling waren de handelingen tot Vrede tusschen *Groot-Brittanje* en *Frankryk* afgebrooken, te welker gelegenheid de *Fransche* Staatsdienaar Noël de stukken daar toe betrekkelyk overleeverende, de verzekering gaf, dat het *Fransche* Staatsbestuur nimmer zyne Bondgenooten zou verlaaten; doch dier zaak steeds yverig blyven voorstaan (†). In Zomermaand gaf de Voorzitter Vitringa der Nationaale Vergadering te verstaan, dat gemelde *Fransche* Staatsdienaar hem de weete hadt laaten doen, van eene Onderhandeling, ten deezen dage geopend tusschen het *Fransche* Staatsbestuur en het *Engelsche* Ministerie. By deeze kennisgeeving meende hy te kunnen verzekeren, dat het de standvastig verklaarde meening van het *Fransch* Bewind was en bleef om de belangen van ons Gemeenebest, by voorkomende Vredesonderhandelingen, op alle mogelyke wyze, als zyne eigene, te bevorderen.

Deeze bekendmaaking ontstak een yvergloed in den Representant Vonk. Hy twyfelde niet aan de verzekering door *Frankryk*, als Bondgenoot, gedaan; dan hem deerde, by zo veele gelegenheden, zo

CXIII. BOEK. 1797. Opening van een vernieuwde Vredehandel met *Frankryk* en *Engeland*.

Voorstel van Vonk dat deeze Staat 'er werklyk deel in zou neemen.

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VIII. D. bl. 72.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXVI. D. bl. 240.

OCTOBER. 1797. zo in de Nationaale Vergadering, als daar buiten, te hebben hooren aanvoeren den staat van *Politieke Nietigheid*, waar toe ons Gemeenebest vervallen was, zonder dat hy kennis droeg van eenige kragtdaadige poogingen om het Vaderland, uit dien vervallen staat, op te beuren, en wederom te doen opklimmen tot dien rang der Mogenheden, welke wel eer, op het Politiek tooneel van *Europa*, eene zo aanzienlyke rol speelde. — Hy maande voorts zyne Medereprefentanten aan, dat zy hunne poogingen met hunnen pligt zouden vereenigen om weder tot dien trap van luister en aanzien te geraaken, waar op onze Voorvaders zich geplaatst hadden, en wisten staande te houden. Hy voegde 'er by, „ en wie, dan onze magtige Bondgenoot, kan kragtdaadiger medewerken, om, in de thans plaats hebbende Vredesonderhandelingen, ook de *Bataafsche* Republiek, als een vry en onafhangelyk Volk, en eene Mogenheid op zich zelven staande, een actief deel te doen neemen. — Wel aan, vervoegen wy ons dan, met gepasten ernst; maar, tevens kragtdaadigen aandrang, by onzen getrouwen Geallieerden; brengen wy hem onder 't oog, dat een vry en onafhangelyk Volk eenen vryen en onafhangelyken Bondgenoot moet ondersteunen, in het herneemen van zyne plaats onder de Mogenheden van *Europa*; dat zyn belang met het onze gepaard gaat, om ons in de aanstaande

„ Vre-

„ Vredehandelingen met *Engeland* die ac- „ tieve rol te doen speelen, welke eene „ vrye en onafhanglyke Natie, die haare „ belangen wil doen gelden, ten aanziene „ van zynen en onzen Vyand, het regt „ heeft te vorderen!" —— Op deezen grond steunde zyn voorslag, om, zo dra mogelyk, van wegen de *Bataafsche* Republiek, één of meer Gelastigden na *Parys* te zenden, ten einde by de te onderstaane Vredesonderhandelingen, het zy ze aldaar, of elders, plaats greepen, in naam van ons Staatsbestuur, de belangen der *Bataafsche* Natie voor te staan en te behartigen, en dat hier van aan het *Fransche* Staatsbestuur kennis zou gegeeven worden (*).

CXII. BOEK. —— 1797.

Verslag daar op uitgebragt.

De voordragt van VONK was der Commissie van Buitenlandsche Zaaken in handen gesteld. Deeze toonde, by het verslag, haar misnoegen, wegens de handelwyze door VONK, in dit geval gehouden; daar hy, met voorbygang van die Commissie, het stuk ter Vergadering gebragt hadt, verklaarende, dat dezelve nooit een oogenblik verzuimd hadt om ter Vergaderinge zodanige voorstellen te doen, als strookten met de waare belangen van het Gemeenebest. De Commissie beriep zich op haar gehouden gedrag, in het gelyksoortig geval des voorleden jaars; zich verzekerd houdende, dat het *Fransche* Staatsbestuur, te deezer gelegenheid, ook, ten bekwamen tyde, de *Bataafsche* Republiek,

(*) *Dagverb. der Nat. Verg.* VI. D. bl. 260.

GESCH. BOEK. 1797.

bliek tot het bywoonen der Vredehandelingen zou uitnoodigen. — Zeer geraakt betoonde zich de Commissie over de uitdrukking door VONK gebezigd, *dat hy geen kennis droeg, dat 'er kragtdaadige Remonstrantien zouden gedaan zyn, om de Republiek uit den staat van Politieke nietigheid op te beuren*, en betuigde, met de noodzaaklyke omzigtigheid, steeds werkzaam geweest te zyn voor de belangen van het Vaderland. — De raadslag kwam hier op neder, dat de Vergadering, hulde doende aan de Vaderlandsliefde van den Representant VONK, en aan diens zugt voor de belangen der Republiek, egter, uit overweeging, dat zodanig een Voorstel van een Lid der Vergadering eigenlyk eerst te passe zou komen, wanneer de Commissie van Buitenlandsche Zaaken nalaatig was in het doen van nuttige en noodzaaklyke voordragten, de zorg, om desaangaande de Vergadering eenig voorstel te doen, behoorde overgelaaten te worden aan de Commissie van de Nationaale Vergadering tot de Buitenlandsche Zaaken. — Niet weinig vondt VONK hier tegen in te brengen, en hy hadt zyne medestanders; doch, een grooter aantal tegenspreekers, en werd door de meerderheid beslooten, in het Verslag te berusten (*).

Verzoeken om

De gerugten van op het tapyt zynde Vredesonderhandelingen liepen niet in den

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VI. D. bl. 295-299. 300-304.

den Lande, of veelen, grootlyks belang hebbende in Koopvaardy en Zeehandel, verzogten, dat door de Repreſentanten des *Bataafſchen* Volks, by onzen grooten Bondgenoot, alle mogelyke poogingen zouden in het werk geſteld worden, om eene billyke ſchavergoeding voor het *Bataafſche* Volk te bedingen, voor alle de Rooveryen, welke de *Britten*, met ſchennis van alles wat pligt heette, zich op de *Bataaven* hadden veroorloofd; het welk, geduurende het tydvak van ſlegts weinige jaaren de aanmerkelyke ſom van *honderd en twintig Millioenen* Schats bedraagen zou. — Aan de Commisſie van Buitenlandſche Zaaken werd dit verzoek verzonden, met aanbeveeling om 'er de vereischte aandagt op te ſlaan (*).

Schavergoeding van *Engeland* te bedingen.

Dan die Commisſie vondt geene gelegenheid om of op het zenden van Afgevaardigden ten Vredehandel, of op het inbrengen aldaar van dien eisch der Kooplieden en Zeehandelaaren, bedagt te weezen: daar dezelve, in Herfstmaand, berigtte, kundſchap te hebben ontvangen, dat de Vredesonderhandelingen, te *Ryſſel* aangevangen, afgebrooken waren, en Lord MALMESBURY van daar na *Engeland* vertrokken was. — Sleepende hadt men deeze onderhandelingen gehouden. Wederzyds beklaagde men zich, wegens ontoegeefbaare vorderingen; elk der Partyen meende het regt aan zyne zyde te hebben,

De Vredehandel afgebroken.

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VI. D. bl. 265.

CXII. BOEK. 1797. ben, en de heillooze Oorlog bleef voortduuren. De *Fransche* Gevolmagtigden op die *Rysselsche* Vredesonderhandeling, LETOURNEUR, PELLEY en MARET hadden van het Directoire last om voor de Bondgenooten der *Fransche* Republiek, *Spanje* en het *Bataafsche* Gemeenebest, te handelen. Zy vorderden, in éénen adem, als een onvermydelyke voorwaarde ter Vredesonderhandeling, de wedergave van alle Bezittingen, door *Groot-Brittanje* niet alleen *Frankryk*, maar ook *Spanje* en het *Bataafsch* Gemeenebest ontnomen (*).

De klagten der gebreklydende Militairen verhoord. Schoon het Vaderland, ten deezen Jaare, in den Landoorlog niet deelde, viel 'er nogthans niet weinig voor ten aanziene van de Landmagt. Het voornaamste slegts zullen wy aanstippen. De reeds veelvuldig maalen uitgeboezemde klagten over het slegt of niet betaalen der jaargelden aan gepensioneerde Officieren werden herhaald, en die der oude en gebrekkige Soldaaren klonken sterk; daar zommigen, bovenal in *Gelderland*, met Vrouw en talryke Gezinnen, broodsgebrek leeden, het noodig dekzel misten, en daarenboven zich blootgesteld vonden aan de barbaarste vervolgingen hunner schuldeischeren. Zulks gaf gelegenheid tot den voorslag van wegen het Committé van Finantie, om, tot wegneeming der hoogklinkende klagten van

Lie-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 224. Alle de stukken oorspronglyk tot de Vredeonderhandeling betrekkelyk, vindt men byeen in *the Universal Magazine* Vol. CI. p. 300. 358—371.

Lieden, die voor Vaderland en Vryheid het leeven hadden veil gehad, de Gepensioneerden te verwyzen tot de Gewesten, waar door daadlyk klagten deswegen waren uitgestort, met de bygevoegde wyze op welke die Gewesten in staat zouden gesteld worden om aan die dringende behoeften van Officieren en Gemeenen te gemoet te komen, en te voldoen. Dit droeg eene vry algemeene goedkeuring weg (*).

Poogingen om Oranje-officieren te weeren.

De klagten, wegens onwaardigen, die zich byzonder, in het Jaar MDCCLXXXVI en in de twee volgende, aan oproerige bedryven schuldig gemaakt of daar aan de hand gekeend hadden, en op de Pensioenlyst stonden, of in dienst gesteld waren, werden herhaald, en van tyd tot tyd heftiger. Middelen van oproeping om beschuldigingen, met wel gestaafde bewyzen, in te brengen, hadden de bedoelde uitwerking niet gehad. Een ander, meer onmiddelyk strekkende om by het Krygsweezen zelve des de noodige kundschappen op te doen, werd aangeraaden; doch verworpen. Men vondt die snaar te teder om dezelve, op die wyze te roeren. Langs eenen anderen weg poogde men dit einde te bereiken; maar het ontmoette zo veel wederspraaks, dat het, ten deezen Jaare, onafgedaan bleef (†). — De Organisatie der *Bataafsche* Armee had met vee-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* IV. D. bl. 989 enz.

(†) *Dagverb. der Nat. Verg.* IV. D. bl. 989. VII. D. bl. 596. 814. 826. 833. 835.

VIII. BOEK. 1797.

veele tegenheden te worstelen. De klagten, wegens het plaatzen van Oranje-officieren, hielden aan; en kon men, wegens dit stuk het geheel niet eens worden (*). — Familie- en andere betrekkingen wederhielden de hand der afzettinge.

Voorstel van Militaire Kweekschoolen.

De Representant AUFMORTH hadt een Plan ter oprichting van een Militair Kweekschool ontworpen. Dit stuk, met twee Bylaagen van den Capitein C. A. L. VAN DER WYCK en den Luitenant M. A. MACLAINE, was eenige Leden der Vergadering ter hand gesteld, die een gunstig verslag uitbragten, en wilden, dat de Nationaale Vergadering voor eerst behoorde te besluiten, dat 'er een Nationaal Militair Kweekschool zou worden opgericht voor Kinderen van Leden der Gewapende Burgermagt en dienstdoende Militairen van deezen Staat. — Behalven deeze Kinderen, die, buiten eenige kosten der Ouderen, daar in zouden worden aangenomen, opgevoed, gekleed en onderweezen, zou 'er een zeker bepaald getal andere Kinderen, voor eene daar toe te bepaalene gifte, tot onderhoud van het Kweekschool, mogen worden aangenomen, welke laatsten, om deeze reden, geenzins eenig voorregt of voorrang boven de andere zouden mogen hebben; zo ten opzigte van het onderwys, als van voedzel of kleeding; maar in alles met deezen moeten gelyk staan. — De kosten

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* V. D. bl. 1018.

[illegible] BOEK. —— 1797.

van hier toe benoodigd, oordeelden zy, dat, voor een gedeelte, uit zekere fchikkingen by de Armée te maaken, en uit de toelagen tot de Gewapende Burgermagt, zouden moeten gevonden worden, terwyl 's Lands Kas het te kortfchietende zou aanvullen. Zy ftelden tevens voor het benoemen eener Commisfie van vyf of zes Leden, om een volledig uitgewerkt Plan voor een Militair Kweekfchool te ontwerpen. —— Een der Bylagen behelsde een Plan van berekening der Onkosten, die den toeftel van het Gebouw, voor het eerfte School, met Kleederen, Voedzel en Onderhoud, het eerfte jaar, zou beloopen, nederkomende op 87,360 Guldens, —— Tot het tweede School voor Cadets en Onderofficieren de fom van 20,890 Guldens; waar by kwam voor een Hoogleeraar in het Natuur- en Volkenregt, en voor een Paarden-Docter 2500 Guldens, zo dat de beide Schoolen voor het eerfte Jaar, zouden kosten 110,756 Guldens.

Verwyld besluit deswegen.

Te recht merkte de Reprefentant FLOH aan, dat de kosten, hoe fpaarzaam hier ook berekend, en misfchien wel wat al te fpaarzaam, nogthans ieder jaar vry aanmerkelyk waren. Hy voegde 'er by, dat, fchoon eene welgefchikte Landmagt vooral niet mogt verwaarloosd worden, het nogthans meer onze zaak was onze Zeemagt op den best mogelyken voet te brengen; op dat wy onzen rang onder de Zeemogenheden, op den duur, zouden kun-

CXII. BOEK. 1797.

kunnen handhaaven. Hoe veel schats hier toe vereischt werd, was elk bekend, bovenal in de schaarschheid van penningen by 's Lands Schatkist, en de laatst geledene schade aan onze Vloot (*). — Hy wilde, om die redenen, het oprichten van Militaire Kweekschoolen, als nog, agter wege laaten, en het noodzaaklyke eerst bezorgen. — De Voorzitter bragt in omvraage of de Vergadering hier in medestemde; dan of 'er eene Commissie tot het ontwerpen van een Plan tot Militaire Kweekschoolen zou worden benoemd, om de Vergadering des noods voor te lichten, zonder hier omtrent als nog iets meer vast te stellen. Dit laatste vondt byval, en kreegen de benoeming daar toe de Burgers COSTERUS, LUBLINK *de Jonge*, FLOH, POMPE VAN MEERDERVOORT, BROUWER, DE LEMON, VAN DER HOEVEN, VAN BOLHUIS en VERHAGEN (†).

Geschillen over de uitgave ten dienste der Fransche Troepen.

Mangel aan Geld was een der voornaamste oorzaaken om deeze aangepreezene stichting van Militaire Schoolen te doen verwylen. By zo veele onvermydbaare kosten uit eene Kas, waar in men steeds op den bodem stootte, kwam de onaangenaame verdenking, wegens onnutte uitgave, verkwisting en bekorting van den Lande. Dit werkte allersterkst ten aanziene van het *Committé van Administratie* der

(*) Dit hadt plaats op den 8 Nov. en dus na den hoogstschadelyken Zeeslag.

(†) *Dagverb. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 613.

der Fransche Troepen. By verdinking bleef het niet berusten; rechtstreeksche beschuldiging tradt te voorschyn, hoofdzaaklyk inhoudende, dat, volgens de eigene opgave van dit Committé, en de overgegeevene Boeken en Papieren *twee en twintig* Millioenen waren uitgegeeven; terwyl 'er volgens rekening van een Gelastigden tot onderzoek dier zaake, nog geen *veertien* hadden moeten uitgegeeven zyn. Dit te veel uitgegeevene was *verspild* of *gestoolen*, gelyk men met zo veele woorden beweerde. Herhaalde heftige handelingen vielen deswegen ter Vergaderinge voor; als mede over de aanstelling eens nieuwen Committés tot het verrigten deezer belangryke zaake. Al dit was vermengd met veele persoonlyk- en haatlykheden, die niet verdienen opgehaald te worden.

BOEK. 1797.

Dit alles, in de openbaare Zittingen voorvallende, bleef den Volke niet onbekend, en nam men deel in dien twist. Onder andere verscheen 'er in de Nationaale Vergadering een Brief van Stemgeregtigde Burgers uit *Haarlem*, aandringende, dat 'er een spoedig en naauwkeurig onderzoek omtrent de Leden van dat Committé mogt gedaan, en de schuldigen, ten voorbeelde van anderen, gestraft worden. — Grootlyks stiet het, by de verandering in dit Bestuur, dat men eenige Leden hadt voorgedraagen om daar in te blyven, zonder nog verantwoording gedaan te hebben, 't geen de verdenking op de uitgevallenen bleef vestigen. — De Burger A. C.

III. BOEK. 1797.

RAHTIEN, in 's Lands dienst oud geworden, behoorde onder het getal der laatstgemelden, hy vervoegde zich ter Nationaale Vergadering met een Verzoekschrift, om schuldig of voor een man van eer verklaard te worden; liever verkiezende zyn gryzen kop op het schavot, zo hy schuldig was, te verliezen, dan als een man van oneer te blyven leeven (*).

BEURNONVILLE ligt het Generaalschap neder.

By het daarstellen van den Vrede met den Keizer hadt het Krygsweezen een andere gedaante aangenomen. Het *Leger van het Noorden*, over 't welk de Generaal BEURNONVILLE, het Opperbevel voerde, was vernietigd, en gevolglyk ook het Generaalschap daar over. De *Fransche* Hulpbenden, in soldy van den Lande staande, zouden niet langer een gedeelte uitmaaken van het *Noordlyk Leger*, waar van het Opperhoofd mede in soldy van onzen Staat stondt; maar slegts bestaan uit een gedeelte des Legers in *Duitschland*, alleen met een Generaal van Divisie aan 't hoofd. — Deeze verandering was oorzaak des Opontbods van den Generaal en Chef BEURNONVILLE na *Frankryk*. — Van 't zelve gaf deeze Krygsheld kennis in eenen Brieve aan de Nationaale Vergadering, by welken hy in derzelver schoot nederlag, het Bevelhebberschap daar door over het *Bataafsche* Krygsvolk aan hem opgedraagen.

Te

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* V. D. bl. 34. 53. 58. 110. 115. 140. 484.

Besluit te dier gelegenheid genomen.

Te deezer gelegenheid herinnerde de Representant Hahn de Vergadering, dat het alleen de zonderlinge omstandigheden, in Bloeimaand des Jaars MDCCXCVI geweest waren, die de Nationaale Vergadering deeden begrypen, dat de éénheid van Bevelhebberschap over de *Bataafsche* en *Fransche* Armée nuttig en noodig was; men kwam 'er niet dan naa veel raadpleegens toe, om dat Opperbevelhebberschap niet aan een *Franschen Generaal in 't algemeen*; maar aan den Generaal Beurnonville *byzonder* op te draagen. Nam de Generaal de Jean, van deezen het Bevelhebberschap over, en by Beurnonvilles afweezigheid waar, zulks geschiedde niet zonder tusschenkomste van een goedkeurend besluit der Nationaale Vergaderinge. — Hahn, de Vergadering hier aan herinnerd hebbende, maande dezelve aan deeze schoone gelegenheid niet te verwaarloozen, en de zaak terug te brengen tot haaren natuurlyken loop, met bygevoegden wensch, dat de noodzaaklykheid, thans doorgeworsteld, nimmer weder zou gebooren worden.

De brief des *Franschen* Generaals werd aan de Commissie van Buitenlandsche Zaaken gezonden. Zy bragt ten raadslag uit, dat, daar door den gewenschten Vrede, de voornaamste rede, welke de Nationaale Vergadering bewoogen hadt tot het besluit om den Generaal Beurnonville het Bevelhebberschap op te draagen, ophieldt, 't zelve weder in den schoot dier Verga-

de-

CXII. BOEK.

1797.

dering behoorde terug te keeren. Van dit besluit wilde men dien Generaal verstendigd hebben by eenen Brieve, tevens met dankbetuiging voor gedaane diensten aan den Vaderlande (*).

Waarom het daarstellen der Burgerwapening verwylt.

Veel was 'er, in den voorleden Jaare, gedaan om eene Gewapende Burgermagt daar te stellen (†). Thans hadt men in 't breede daar over gehandeld, en eenige Vaststellingen gemaakt (§). De Commissie, tot dit werk benoemd, sloeg de hand aan dien omslagtigen arbeid; dan het werk spoedde traaglyk. Schriftlyke vervoegingen, om spoed daar mede te maaken, kwamen ter tafel in de Vergaderinge. Eenige deezer hielden beschuldigingen in, dat dit marren toegeschreeven moest worden aan traagheid der Leden met dit werk belast. NUHOUT VAN DER VEEN, een hunner, oordeelde daar op niet te moeten zwygen; maar de Commissie, tegen die verkeerde inboezemingen, te moeten verdeedigen, en de waare reden, welke haar volstrekt belette dit werk voort te zetten, open te leggen voor 't oog der geheele Natie. Dezelve bestondt, volgens zyne voordragt, hier in, dat de Commissie, aan welke het Opperbestuur over de *Bataafsche* Burgermagt was aanbevolen, ondanks de reeds, voor eenen geruimen tyd, met allen nadruk, gedaanen aanzoek om

(*) *Dagverb. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 711. 747.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXVI. D. bl. 130-147.
(§) *Dagverb. der Nat. Verg.* V. D. bl. 737.

om voor eerst 200,000 Guldens tot aankoop van Geweeren en Wapenrustingen te bekomen, geen enkelen penning daar toe hadt ontvangen. Zonder geld kon niets gedaan, zonder Geweeren, geen Burgermagt daargesteld worden; en, daar de beschikking over penningen alleen aan de Nationaale Vergadering stondt, was het aan deeze en niet aan de Commissie toe te schryven, dat derzelver moeilyke werkzaamheden, zonder vrugt bleeven, en nimmer zouden voldoen aan het groote oogmerk, het daarstellen van dien steun des Gemeenebests, dat bolwerk der Vryheid. — Openlyk verklaarde hy zulks, ten einde het *Bataafsche* Volk de waare rede mogt weeten, waarom de zo zeer begeerde Organisatie niet kon voortgezet, of liever niet begonnen worden; en men de Commissie niet langer onverdiend van nalaatigheid beschuldigde. Zo veel uitwerkings hadt deeze ronde taal, dat het besluit viel om de Commissie van Finantie te verzoeken, de gevraagde twee Tonnen Gouds, zo spoedig mogelyk, te verschaffen (*).

CAM. BOEK. 1797.

Nam ons Vaderland, ten deezen Jaare, geen werklyk deel in den gevoerden Landoorlog, met den vermelden Vrede geëindigd, in den Oorlog ter Zee bleef 't zelve niet werkloos. Dan, eer wy die Zeekrygsverrigtingen, zo ongelukkig afgeloopen, vermelden, staat ons het een en ander, het Zeeweezen betreffende, te boeken.

Wat 'er omtrent het Zeeweezen voorviel.

Den

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 460.

XIII. BOEK. 1797. Geschillen over de Bergplaats der Vloote.

Den uitslag van het dingen der *Noordhollandsche* Steden, *Hoorn*, *Enkhuizen* en *Medemblik*, als mede van *Delfzyl*, om tot Berg- en Havenplaats van 's Lands Vloot te dienen, lieten wy onvermeld, als in een ander tydvak vallende (*), thans moeten wy die optekenen. Eene blykbaare overhelling der Leden, in wier handen de stukken, deezen eisch betreffende, gesteld waren, om aan *Medemblik* de voorkeuze te geeven, bewoog den Burger BRANDLIGT om daar tegen eene menigte van bezwaaren aan te voeren, terwyl de Representant B. BOSCH het besluit wilde uitstellen tot dat aan de Steden *Hoorn* en *Medemblik* gelegenheid zou gegeeven zyn om derzelver aanmerkingen op het Plan van *Enkhuizen* in te zenden. Hoofdzaaklyk kwam de ingediende raadslag hier op neder, dat de plaatslyke Ligging van *Delfzyl*, aan het einde der Republiek gelegen, die plaats ongeschikt tot de bedoelde Haven maakte. — *Enkhuizens* eisschen werden afgeslaagen, van wegen den zandbank voor die Stad, en daar door veroorzaakte ondiepte en loop der stroomen. — *Hoorn* werd uit hoofde van de ligging, en byzonder van wegen het *Hoornsche Hop*, even min als *Enkhuizen*, verkieslyk gekeurd. — En daar op *Medemblik*, als de geschiktste aangepreezen. Het voorstel van den Burger BRANDLIGT, het *Nieuwe Diep* ten bedoelden einde aanbevelende, vondt de Com-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXVII. D. bl. 204-209.

Commissie daar toe even min geschikt als het nieuwe Dok voor de Werven en Magazynen te *Amsterdam*. OC-
TOBER.

1797.

Uitvoerig was ter Vergaderinge het pleit voor *Delfzyl*; dan hoe zeer sterke voorspraake hier plaats vondt, werd dezelve ongeschikt gekeurd; *Hoorn* viel een dergelyk lot te beurte. *Enkhuizen* vondt een sterk voorstander in den Representant Blok. Doch diens wydloopige raadslag, voor eene Stad, op welke hy eene byzondere betrekking hadt, pleitende, welke den yver des Representants van Zonsbeek, om der Vergadering onder 't oog te brengen, de grondbeginzelen, waar uit zommigen der Ingezeetenen van het *Noorder Kwartier*, met betrekking tot de Havens voor de Zeemagt van den Staat, reeds van vroegere tyden hadden gewerkt, en nog scheenen te werken, om, ware het mogelyk, de Nationaale Vergadering in staat te stellen van de algemeene belangens van den Staat, met kragt, tegen de beoogers van Persoonele of Stedelyke baatzugt, te kunnen bestryden, en eens eindelyk die zee van moeilykheden, waar mede men voortyds, zo wel uit gebrek van de vereischte Havens voor eene ter beschikking liggende Vloot, als voor een Bergplaats der Schepen, hadt moeten worstelen. — Van dit alles hing hy een gansch niet bevallig tafereel op. — Hy beweerde, dat aan de boorden van de *Zuiderzee*, en in de geheele Republiek geene plaats was, waar in alle de vereischtens tot

VIII. BOEK. 1797.

tot eene bedoelde Haven, zodanig als die in *Medemblik* zamenliepen gevonden werdt. Meer bewyzen, dan in het Verſlag bygebragt waren, behoefden 'er niet tot oplosſing van het groote vraagſtuk, raakende de betrekking van de Haven te *Medemblik* tot de vaarwaters na de *Texelſche* Reede. Voldoende beweezen was het, dat van *Medemblik* na *Texel* het diepſte water, de kortſte afſtand, en de rechtſtreekſche vaart was, boven alle de Havens aan de boorden van de *Zuiderzee*. Spoedig wilde hy, volgens het Verſlag, dit bewerkſtelligd hebben.

Tegen Brooks breede voorſtand van *Enkhuizen* verzette zich ook de Verſlagdoener Nieuhoff, op eene uitvoerige wyze; hy vondt een Medeſtander in van Hoorn. By de omvrage, na alle die uitvoerige redenwisſelingen, of te *Enkhuizen* de Haven zou worden aangelegd, was niemand daar voor, uitgenomen Brook, en werd die Stad, ten dezen opzigte, afgekeurd; en beſlooten, dat *Medemblik* de Stad ter Havenplaats zou weezen (*).

Medemblik ter Havenplaats beſtemd.

Dit beſluit werd aan het Committé der Marine ter hand geſteld, met verzoek om onverwyld een aanvang te maaken met het aanleggen van die Haven, verzogt hetzelve om het daar toe noodige zich aan te ſchaffen, te mogen beſteeden 13,500 Guldens; 't geen vergund werd (†).

In

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* IV. D. bl. 1017. V. D. bl. 530. 691. 709.

(†) *Dagverh. der Nat. Verg.* VI. D. bl. 995.

In het Verslag, 't geen voor *Medemblik* eene zo gunstige uitspraak deedt, vondt men, ten aanziene van *Delfzyl*, dat die Haven altoos de byzondere aandagt bleef verdienen. De Representant BACOT, die zeer voor deeze plaats geyverd hadt, prees nogmaals die Haven aan, om 'er een nuttig gebruik voor 's Lands Zeeweezen van te maaken; dan zou dit stand grypen, dan moest de Haven van het wel gering en onvermogend, doch welgevestigd *Delfzyl*, uitgediept worden; ten welken einde hy, met veel aandrangs een voorstel deedt. Men keurde het eener nadere verweeging waardig (*).

ONS BOEK. 1797. Hoe men over *Delfzyl* dagt.

De ondervinding hadt herhaalde en de overtuigenste lessen gegeeven; hoe het Staatsbestuur, tot buitengewoone en kostbaare middelen de toevlugt hadt moeten neemen, om, wanneer de nood zulks vorderde, 's Lands Vloot te bemannen. De tegenwoordige Oorlog hadt 'er een nieuw bewys van opgeleverd. Bovenal viel het bezwaarlyk bevaarene Zeelieden te bekomen, wanneer andere *Europische* en vooral de Noordsche Mogenheden, zich in het geval bevonden om zelfs Vlooten uit te rusten. De Kweekschool te *Amsterdam* gesticht, prees zich zelven aan door de voordeelen aan het Zeeweezen toegebragt. Dan die inrichting was voornaamlyk bestemd om Stuurlieden voor de Koopvaardy en Onderofficieren voor 's Lands Schepen

Verslag van Kweekschoolen voor de Matroozen.

(*) *Dagverb. der Nat. Verg.* V. D. bl. 744.

XXIII. BOEK. 1797.

pen te vormen. Dit bragt geen aantal van bekwaame Matroozen, zo hoog noodig, aan. —— De overweeging hier van hadt den Repreſentant BICKER, toen hy, in den voorleden Jaare, Lid van de *Amſterdamſche* Municipaliteit was, met eenige zyner Medeleden, op dit laatſte doen bedagt weezen, en deswegen een Plan te ontwerpen, om in *Nederland* verſcheide Schoolen op te richten, ter opvoeding van jonge Matroozen. Dit plan diende gemelde Repreſentant ter Nationaale Vergadering in. Men ſloeg voor die Zeevaardſchoolen te plaatzen op de Eilanden *Marken* of *Urk*, als mede in eenige Steden langs de *Frieſche* en *Hollandſche* Kusten; Plaatzen, die zich als verkiesbaar aanpreezen; daar dezelve, uit hoofde van de ligging, gelegenheid verſchaften, om geſtadig met de Zee en het Zeeweezen bekend te worden, de Kweekelingen vermaak en oefening te zamen te doen paaren. —— In deeze voordragt gaf hy eene ſchets wegens de inrichting dier Schoolen, wegens de werkzaamheden en het vinden eener gedeeltlyke goedmaaking der kosten.

'Er komt niets van

Het voorſtel werd met genoegen gehoord, droeg eene vry algemeene goedkeuring weg; doch was van zulk een aart dat 'er geen daadlyk beſluit op kon vallen: het werd in handen eeniger Leden geſteld(*). Waren, ten voorbeelde, in het Ontwerp eenige plaatzen genoemd of aan-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* IV. D. bl. 377 *enz.*

aangeduid, als geschikt om 'er dusdanige stichtingen aan te leggen, het werd niet zugtbaar of 'er kwamen Brieven ter Vergadering, met verzoeken om begunstigd te worden met de plaatzing eens zulken Kweekschools. *Gouda*, 't geen, ten allen tyde bykans, veel Zeevolks, naar maate van de grootte dier Stad, opleverde, schoon niet aan Zee gelegen, vervoegde zich onder de verzoekers; dit deedt ook *Harderwyk* en de Stad *Veere*. Doch zy vonden geen rede om zich over de begunstiging te verheugen, of die aan anderen te benyden: dewyl 'er niets daadlyks van kwam.

VIII. BOEK.

1797.

't Verloop van het Scheepsvolk tegengegaan.

Mogelyk zouden zodanige Matroozen-Kweekschoolen iets hebben kunnen toebrengen, om, by de beschaaving der zeden onder dien volksrang eene meerdere geschiktheid voort te brengen, die door derzelver invloed aan boord de ongeregeldheden verminderde, nu maar al te zeer in zwang. Van Lieden door de weldaad der opkweeking ten Zeedienst aan den Lande verbonden, zou men althans hebben mogen verwagten, dat zy, door invloed en voorbeeld, paal zouden zetten aan een misdryf, waar over men zo dikwyls stoffe van klaagen vondt, en 't geen, ten deezen Jaare, zich op eene ontzettende wyze, liet zien, het Verloop van het Scheepsvolk. — De strafdreigende Wetten daar tegen hadt men vernieuwd en veranderd, by eene Publikatie in Lentemaand, ingericht tegen de oproerigheden

 en

XIII. en misdaaden gepleegd aan boord van
BOEK. 's Lands Schepen.

Het Committé van de Marine zondt ter Vergaderinge een Brief met aanmerkingen van den Vice-Admiraal DE WINTER op dit stuk, byzonder het Verloop der Schepelingen betreffende, de intrekking daar van en teffens eene Verzwaaring der Straffe werd 'er verzogt, hy wilde de Straffe des Doods op het verlaaten van 's Lands dienst gesteld hebben. — Zulks baarde eene nadere overweeging van dit stuk, als mede van 's Vice-Admiraals voorslag tot verbetering van het lot der Schepelingen. Een uitgebragt Verslag strekte om vergiffenis aan de wederkeerenden aan te kundigen; den Schepelingen eene verbeterde Schafting te beloovén, door, in stede van de twee gewoone *Hagjesdagen*, nog één *Vleeschdag* iedere week te bepaalen. Dan wel inzonderheid werd 'er in voorgesteld, dat moedwillige verlaaters van 's Lands dienst, des overtuigd, veroordeeld zouden worden tot de straffe met den Koorde, dat 'er de Dood naa volgde, dat men dit vonnis niet ter goedkeuring zou zenden aan het Committé tot de Zaaken van de Marine; maar alleen naderhand tot kennisse van 't zelve brengen. Het vonnis des doods zou, naa verloop van vier en twintig uuren, naa het stryken, volvoering bekomen.

1797. Voorslag om op de Desertie den dood te stellen en van andere schikkingen op de Vloot.

Besluit hier op.

Dit geheele stuk werd, van Artykel tot Artykel, overwoogen. De gestelde Doodstraffe trok veeler aandagt, en bragt aanmer-

merkingen daar tegen ter baane. Veelen zouden 'er niet, dan onder eenige uitzonderingen toe gekomen weezen, om dit Artykel te laaten, waren 'er niet uitdruklyk by gesteld geweest, *geduurende deezen Oorlog*. — Voorts greep dit stuk, 't welk in eenen adem dood en vergiffenis aankondigde, met eenige veranderingen, stand (*).

1797.

Gesteldheid van 's Lands Vloot.

Hoe zeer men, in den verstreeken Jaare, zich beyverd hadt, om, als 't ware, voor den Lande, eene Vloot te scheppen, en den Zeedienst, op alle mogelyke wyzen, aan te moedigen, heeft ons Geschiedblad breedvoerig opgetekend (†). Men was, met dien zelfden yver, voortgevaaren; en de Zeemagt, in Herfstmaand tot bykans honderd Schepen van Oorlog aangegroeid (§), was by aanhoudenheid versterkt, en bemand door het aanwenden van meer dan gewoone poogingen (**). — Ten deezen Voorjaare werd de Organisatie van het Lichaam der Zeeofficieren ten dienste der *Bataafsche* Republiek, bepaald (††).

Verkeerde Seinen wegens het uitloopen.

De Vice-Admiraal REYNTJES berichtte, in Lentemaand, de Nationaale Vergadering, dat de onderscheidene Esquaders zich in *Texel* vereenigd hadden (§§). Gegeeve-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* V. D. bl. 843.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXVI. D. bl. 157-202.
(§) *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 2542.
(**) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXVI. D. bl. 183.
(††) *N. Nederl. Jaarb.* 1797. bl. 189.
(§§) *Dagverh. der Nat. Verg.* VI. D. bl. 655.

ELFDE BOEK

1797.

vene seinen kondigden, op den laatsten van Hooimaand, aan, dat 's Lands Vloot in Zee was geloopen. Dan een brief van den Admiraal DE WINTER verstendigde den Voorzitter van het tegendeel, bericht geevende dat de Vloot niet hadt kunnen in Zee steeken. Strydige tydingen, welker laatste allen geloof verdiende, en uitwees, dat 'er iets verkeerds plaats greep. Den voorslag om het Committé der Marine te verzoeken dat het kundschap zou opdoen van 't geen aanleiding tot die verkeerde seinen gegeeven hadt, en de redenen daar van op te spooren, werd ter Nationaale Vergadering raadzaam en noodig gekeurd. — Dringend waren de redenen om het niet alleen by dit aanschryven te laaten berusten: men moest zich met zekerheid kunnen verlaaten op de afgesprooke seinen, het tegendeel zou ontydige beschikkingen, en deswegen zeer noodlottige gevolgen naa zich kunnen sleepen. Uit het op gisteren gebeurde was het blykbaar, dat 'er of eene strafbaare slordigheid, of 't geen hooger liep, verraad, hadt plaats gegreepen; de Vergadering moest zich doen gelden, en niet alleen een scherp onderzoek laaten geschieden; maar ook de schuldigen, met alle gestrengheid, doen straffen. Deeze raadslag vondt ingang.

Een dronke Seinmeester is daar van oorzaak.

Weinig dagen daar naa gaf het Committé der Marine te verstaan, dat het den Seinwagter van *Scheveningen* hadt doen vatten. Eene kundschap, ten naderen onderzoek, werd eenige Leden in handen gegeeven.

van. Eerlang leverde de gevatte Seinwagter een Verzoekschrift om genade in, bekennende, in dronkenschap, verkeerde Seinen gedaan te hebben. Hy werd, naa eenige raadpleegingen, aan het Provintiaal Bestuur van *Holland* verzonden, als alleen bevoegd om vergiffenis of kwytschelding van de straffe op dit misdryf gesteld, te verleenen (*).

De Vloot zeilt daadlyk uit.

Het leedt tot den zevenden van Wynmaand, dat 's Lands Vloot daadlyk uit *Texel* in Zee stak. Vol genoegen maakte de Voorzitter NUHOUT VAN DER VEEN deeze tyding ter Vergaderinge bekend, met bygevoegden wensch, dat de Vloot eerlang zegevierend mogt terug komen, bewyzen gegeeven hebbende, dat de oude moed en dapperheid der *Bataaven* herleefde; dat de wapenen van den moord- en roofzieken *Brit*, den gezwooren Vyand van de bloei en welvaard der Republiek, niet bestaan konden tegen de moedige en onverzaagde Verdeedigers der Vryheid, en dat de dapperheid der *Bataafsche* Zeehelden, strydende voor de Eer der Natie en haare Vlag, onverwinnelyk was. — Een wensch, die van de medewenschen der Leden van de Vergadering vergezeld ging. De hachlykheid van den Krygskans baarde eigenaartig, by alle welbedagten, ongerustheid.

Maar

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VI. D. bl. 668. VII. D. bl. 265.

CXL. BOEK. 1797. Tyding van de Nederlaage in de Zeeslag.

Maar al te gegrond werd deeze ongerustheid bevonden; daar dezelfde Voorzitter, slegts drie dagen naa deeze moedvolle bekendmaaking van het uitzeilen der Vloote, zich in de ongelukkige omstandigheid bevondt, om der Vergaderinge een Brief te moeten voorleezen door den Admiraal DE WINTER, aan boord van den *Engelschen* Admiraal DUNCAN geschreeven, een voorloopig verslag behelzende van den Zeestryd, wel met veel moeds gestreeden; doch met een zwaar verlies aan onze zyde geëindigd. Hy moest, by het nederleggen van zyn Voorzitterschap, die leedmaare bekend maaken. Hy deedt zulks, onder een treffend gevoel van aandoening, 't geen zich aan geheel de Vergadering mededeelde. Dit verrigt hebbende, was zyn woord; „ Gy ziet, Burgers Re„ presentanten! uit dit eerste Verslag, dat „ onze *Bataafsche* Zeehelden, met onver„ zaagden moed, voorbeeldlooze dapper„ heid, en de grootste woede gevogten „ en met nadruk beweezen hebben, dat „ zy hun Leeven, voor de Eer der Natie „ en haare Vlag, zeer gewillig wilden op„ offeren — onze Vyanden, die niet wei„ nig geteisterd zyn, hebben dit onder„ vonden — hoe onaangenaam deeze ty„ ding van den uitslag des Gevegts ook „ in uwe ooren moge klinken, en met „ welk een treffend gevoel van aandoe„ ning ik dezelve moet bekend maaken: „ nimmer ontmoedige nogthans de mis„ lukte Zegepraal der Overwinning; maar

„ zy

„ zy vuure onzen brandenden yver en onverzaagdheid ſterker aan, om den kans te hervatten met den meest mogelyken ſpoed, ter verdelging van eenen Vyand, die onzen ondergang gezwooren heeft; doch waar in hy niet ſlaagen zal, zo lang het *Bataafſche* bloed nog door onze aderen loopt, en wy de Heldendaaden onzer Voorvaderen gedenken, herdenken en navolgen. — De uitſlag van een gevegt is altyd wisſelvallig, en voor af niet te berekenen: even zo min als het lot des Oorlogs eenen vasten regel heeft, daar het van duizenden onvoorziene voorvallen afhangt." Met moedgeevende taal beſloot hy deeze Aanſpraak.

CAMPERDUIN. — 1797.

Nadere berichtgeevingen.

Het bericht van den Admiraal DE WINTER droeg een en ander blyk van misnoegdheid. Een byzondere Brief van den Schryver aan boord van den Schout by Nagt STORY, ten zelfden tyde ingekomen en voorgeleezen, behelsde vergrootende beſcheiden van 't geen de *Engelſchen* geleden hadden. Eerlang ontving de Nationaale Vergadering van het Committé der Marine een uitgewerkt verſlag wegens dien Zeeſtryd, in zo verre het kon opgemaakt worden uit de jongst ingekomene beſcheiden van den Admiraal DE WINTER, en de verdere zich in *Engeland* bevindende Officieren, vergezeld door een verſlag van het gebeurde door den Capitein Luitenant J. M. POLDERS, uit *Hellevoetſluis* geſchreeven. — Wat elk van 's Lands Schepen in dien Slag gedaan en geleden hadt, daar

in ontvouwd, op te haalen, zou eene noodlooze breedvoerigheid, in onze Historie medebrengen. Wy moeten ons met een meer algemeen verhaal vergenoegen van eenen Zeeſtryd, die, ſchoon geen Gedenkdag van Overwinning opleeverende, egter, door Tydgenooten en Naakomelingen, verdient gedagt te worden als een dag, waar op de Nationaale moed en trouw zich zuiverde van den onverdienden blaam denzelven door openlyke vyanden of bedekte kwaadwilligen aangewreeven; een dag die den voorouderlyken heldenmoed geene oneere aandoet.

Aanleidende oorzaaken tot deezen Zeeſlag.

De aanleidende oorzaaken tot dit Zeegevegt kwamen kortlyk hier op neder. Aan de Gemagtigden tot de Buitenlandſche zaaken was door de Nationaale Vergadering het beſtuur van de werkzaamheden der Zeemagt, als mede van een gedeelte der Landmagt toevertrouwd, inzonderheid met betrekking tot de vereenigde werking met de Ontwerpen der *Franſche* Republiek. Deeze hadt met de Committés tot de Land- en Zeemagt, voor dit jaar, de maatregelen beraamd tot het voeren van den Zeeoorlog tegen *Groot-Brittanje*, in verband met de werkzaamheden der *Franſchen*. Eene landing in *Ierland* was een ontwerp der laatstgemelden. Om hier in mede te werken hadt een groot gedeelte van de *Bataafſche* Krygsmagt ingeſcheept in *Texel* gereed gelegen. Dan de *Franſchen* zagen van die onderneeming af. 's Lands Vloot bleef op de *Texelſche* Reede werkloos liggen,

gen, door de *Engelsche* Zeemagt ten naauwsten ingeslooten; terwyl behalven dat, aanhoudende tegenwinden, het in Zee steeken verhinderden.

VIII. BOEK. 1797.

Waarom de Vloot uitliep.

Hoe meer schats aan deeze Vloot besteed en hoe aanzienlyker dezelve was, hoe meer het morrend misnoegen van veelen in den Lande, zich liet hooren, over eene werkloosheid, aan boven aangeroerde oorzaaken, die zy of niet wisten, of verkleinden, toe de schryven. De Commissie tot Buitenlandsche zaaken oordeelde de eerste gelegenheid de beste, die het doen uitloopen der Vloote begunstigde en geraaden maakte, te moeten waarneemen. De bevelvoerende Officieren stonden in 't zelfde begrip. Van den Commandant af tot den minsten Vlooteling toe brandde van van moed en verlangen om den vyand onder de oogen te zien (*).

Zodanig een tydstip daagde op, toen de gewoone Najaars stormen der *Engelschen* Zeemagt, deerlyk geteisterd en van onze, als van hoogst gevaarlyke kusten, verwyderd hadt. De Commissie gaf, op deezen grond, daadlyk last, om, met den eersten gunstigen wind, zee te kiezen, en den Vyand, waar men hem aantrof, te bevegten en te vernielen. Gemaak-

(*) Dit verzekert de *Commissie tot de Buitenlandsche Zaaken*, en wederspreekt de verspreide geruchten als of de Commandant der Vloot, tegen zyne voorgewende Vertoogen aan, tot het uitloopen, zyns ondanks, zou zyn gedwongen geweest. *Dagv. der Nat. Verg.* VIII. D. bl. 159.

CXII. BOEK. — 1797. maakte berekeningen van 's Vyands magt, die men in Zee zou aantreffen, deeden oordeelen, dat dezelve niet grooter zyn kon dan de onze, en hadden de bevelvoerende Officieren het vertrouwen, dat het uitzeilen, zelfs in geval van het aanweezen eener eenigzins grooter vyandlyke magt, niet moest worden nagelaaten. Dan nog keurden zy met voordeel te zullen kunnen slag leveren, en de eer van 's Lands Vlag herstellen. Met één woord, alle opgedaane kundschappen, wegens de vyandlyke Scheepsmagt omtrent *Texel*, deedt oordeelen, dat 'er voor het uitloopen onzer Vloote geen gunstiger tydstip zyn kon, dat zy zich aan een onverantwoordelyk pligtverzuim zouden hebben schuldig gemaakt, door de Vloot langer binnen te houden (*).

Naauw-

(*) Onze Vloot bestond uit de volgende vyftien Linieschepen

	Naamen	*Gevoerd door*	*Stukken*
1	*De Vryheid*	Vice-Adm. J. W. DE WINTER	74
2	*De Jupiter*	Vice Adm. H REYNTJES en Schoutbynagt F. A. MEURER	74
3	*De Brutus*	Schoutbynagt J. A. BLOIS VAN TRESLONG	74
4	*De Staaten Generaal*	Schoutbynagt S. STORY	76
5	*Cerberus*	Capit. H. JABOBSON	68
6	*Haarlem*	Capit. O. WIGGERTS	68
7	*Leyden*	Capit. J. D. MUSQUETTIER	68
8	*De Gelykheid*	Capit. H. A. RUISCH	68
9	*De Admiraal de Vries*	Capit. J. B. ZEEGERS	68
10	*Wassenaar*	Capit. A. HOLLAND	66
11	*De Hercules*	Capit. G. J. VAN RYSOORT	66

12 *Delft*

Naauwlyks vier dagen hadt 's-Lands Vloot in Zee geweest, of men ontdekte vyandlyke Schepen. Derzelver getal groeide aan. Het Smaldeel der *Engelsche* Vloote, tot de insluiting der Haven van *Brest* gebezigd, op 't zien onttakelen der *Fransche* Landings Vloot, van welke wy hier boven gewaagden, na huis gekeerd zynde, vondt de Vloot, ter bestrydinge van onze Zeemagt bestemd, by haare terugkomst alles in gereedheid om de *Bataafsche* Vloot, van welker uitloopen zy onverwyld verwittigd was, daadlyk op te zoeken (*). De Vlooten waren, gelyk uit de

CXIII. BOEK.

1797.

Gesteldheid der beide Vlooten.

Naamen	Gevoerd door	Stukken
12 *Delft*	Capit. H. JACOBSON	56
13 *Alkmaar*	Capit. W. KRAFT	56
14 *De Batavia*	Capit. J. STOUTERS	56
15 *De Beschermer*	D. E. HINXT	56
	De Fregatten en kleindere Vaartuigen.	
1 *Mars*	Capit. KOLF	44
2 *Monnikendam*	Capit. LANCASTER	44
3 *Heldin*	Capit. D'ESTRÉLLE	32
4 *Embuscade*	Capit. HUYS	32
5 *Minerva*	Capit. EILBRECT	26
6 *Waakzaamheid*	Capit. NIEROP	26
7 *Atalante*	Capit. PELS	18
8 *Galate*	Capit. RIVERY	18
9 *Ajax*	Capit ARKENBOUT	18
10 *Daphne*	Capit. FREDERIKS	18
11 *'t Haasje*	Capit. HARTENFELD	8

Dit is de opgave in het Verslag der Nationaale Vergadering gedaan. *Dagverb.* VII. D. bl 780.

(*) Der *Engelschen* Vloot vinden wy in deezer voege opgegeeven.

Naamen	Gevoerd door	Stukken
1 *Vetran*	Capt. G. GREGORY Vice Adm. R. ONSLOW	64

2 *Triumph*

XII. BOEK. 1797. de opgegeevene lysten blykt, genoegzaam tegen elkander opgewasfen. Het getal der Liniefchepen althans was genoegzaam 't zelfde, fchoon men in aanmerking moet neemen, dat de *Engelfchen* meerder gefchuts voerden, of meer yzers fchooten (†). In bezeildheid, en in geoefendheid der manfchappen hadden zy ook gewisfelyk verre den voorrang: twee voordeelen van de hoogfte aangelegenheid: en veel afdoende in een Zeeftryd.

De

	Naamen	*Gevoerd door*	*Stukken*
2	*Triumph*	W. H. Essington Adm. Duncan	74
3	*Rusfel*	H. Trollope	74
4	*Director*	W. Bligh	64
5	*Montagu*	J. Knight	74
6	*Monarch*	E. O. Bryen	74
7	*Pouwerful*	W. O. Bryen Dury	74
8	*Monmouth*	J. Walker	64
9	*Aigincourt*	J. Williamson	64
10	*Venerabile*	W. G. Fairfax	74
11	*Ardent*	R. R. Burges	64
12	*Bedfort*	Byard	64
13	*Lancaster*	J. Wells	64
14	*Belliqueux*	J. Inglis	64
15	*Adamant*	W. Hotam	50
16	*Isis*	W. Mitchel	50

Met nog twee Fregatten, eenige Kotters en Loggers, volgens de opgave in *the Universal Magazine* Vol. CI. p. 289.

(†) De *Engelfche Vier en zeventigers* fchooten, boven dit aantal gefchuts, vier of zes Caronades van 36 tot 68 pond yzer, dit maakte dezelve dus van een *Acht en zeventiger* tot een *Tachtiger*, een *Vier en zestiger* tot een *Zeventiger*, en een *Vyftiger* tot een *Zestiger*. Volgens de Aanmerking van den Admiraal de Winter.

De beide Vlooten naderden elkander, en schikten zich in slagorde. In den aanvange braken de *Engelschen* door onze Linie heen. Het gevegt duurde drie uuren; 't was hardnekkig, en zeer bloedig. Van wederzyden betoonde men wonderen van dapperheid. De Overwinnaars gaven den lof aan den betoonden moed der Overwonnenen. Eene schipswyze opgave van dien Zeestryd zou, welke aanmerkingen naderhand deswegen gemaakt zyn, dit te over bevestigen; doch die opgave zou ons tot eene noodlooze wydloopigheid vervoeren. By het vermelden van 't voornaamste 't geen de drie Aanvoerders der Vloote overkwam, laaten wy het berusten. XIX. BOEK. 1797. Zeeslag.

Het Schip des Oppergezaghebbers DE WINTER, welhaast door vyandlyke Schepen omringd, en door bykomende omstandigheden, inzonderheid het in brand geraaken van het Schip *Hercules*, in 't naauw gebragt, eerst ontredderd en vervolgens mastloos geschooten, dreef, als een wrak, en bleef in dien staat, nog een half uur vegten, tot hy, geheel verdeedigloos, zich moest overgeeven. Hy werd aan boord des Admiraals DUNCAN gebragt tegen welk Schip hy dapper gestreeden hadt. Lot van de Admiraal DE WINTER.

De Vice-Admiraal REYNTJES vondt zich in den bloedigsten stryd ingewikkeld met den *Engelschen* Vlootvoogd ONSLOW. De Schepen lagen slegts een snaphaanschoot van elkander; alles werd reddeloos geschooten; veel volks sneefde; hy zelve werd gekwetst, en streek de Vlag. Van REYNTJES.

Even

CHRONOLOGIE. 1797. Van Story.

Even harden stryd voerde de Vice-Admiraal STORY tegen den Admiraal DUNCAN op een afstand van een scheepslengte, noodzaakte dien af te houden en zich te laaten zakken; een ander Schip hervatte tegen STORY den stryd. Hy behieldt, hoe zeer ontredderd en doorschooten zyn Schip was, 't zelve, en naa een vrugtloos tragten om den stryd, zich eenigzins hersteld hebbende, te hervatten, zette hy met eenige andere Schepen, koers na *Texel*, waar hy aanlandde. Hy was eenigzins gekwetst.

Wat Blois van Treslong overkwam.

Zo bereikte BLOIS VAN TRESLONG, met veel moeite *Goeree*, naa veel stryds gestreeden te hebben. Kort voor het eindigen van den stryd nam een vyandlyke kogel 's Vice-Admiraals regter arm weg, zo dat die boven den elleboog moest worden afgezet. De Capitein Luitenant J. M. POLDERS zette het gevegt roemryk nog ruim een half uur voort, met verscheide vyandlyke Schepen, en hieldt het vuur daar tegen uit, tot dat geen derzelven dien bodem meer aantastte, weshalven men met zekerheid mogt zeggen, dat dit Schip 't langst van alle gestreeden en het gevegt geëindigd heeft (*).

In

(*) Terwyl wy dit schryven 1807, leeft deeze gekwetste Zeebevelhebber nog in de *Beverwyk*, en en gevoelt veeltyds hevige Pynen in den stomp des afgezetten arms. Bekend is het, dat in een Zeekrygsraad, die Vlootvoogd op den 30 Oct. 1798 vervallen werd verklaard van alle zyne Militaire Charges door hem ten dienste van deezen Lande bei

In 's Vyands handen vielen de Schepen *de Vryheid*, *de Jupiter*, *de Gelykheid*, *Hercules*, *Haarlem*, *Wassenaar*, *Alkmaar* en *Tjerk Hiddes de Vries*. *Delft* zonk naa den slag, en voerde gekwetsten en anderen, ten getale van honderd vyf en dertig in de diepte der Zee. Dien zelfden dood leden negen man met de Sloep van den *Hercules*. Het Fregat *Monnikendam* geraakte op de *Zeeuwsche* Kust, *Westkappel* in 't gezigt hebbende, aan den grond. De *Engelsche* Prysmeester met de zynen en het Scheepsvolk, ten getale van honderd drie en twintig, zo Gekwetsten als Gezonden, werden te *Vlissingen* behouden aan land gebragt. Het getal der Gesneuvelden werd eerst op vier honderd begroot; doch bleek naderhand zeven honderd zeven en twintig te bedraagen, en dat der Gekwetsten op zes honderd twintig gesteld, beliep zes honderd vier en zeventig (*). — Welk een verlies voor 's Lands

XIII. BOEK. 1797. Gelede-ne Verliezen.

bekleed. Wy zullen, zo verre in de Geschiedenis gevorderd, des nader spreeken. Alleen herinneren wy hier den Leezer aan een *Voorloopig Bericht van den Schoutbynagt* J. A. Blois van Treslong *aan de Bataafsche Natie, tot wederlegging der Beschuldigingen, tegen hem ingebragt, by Sententie van den Hoogen Zeekrygsraad, in dato* 30 *October* 1798, *wegens zyn gedrag in en naa den Zeeslag van den* 11 *October* 1797 *gebonden; en tot Betoog van de onbestaanbaarheid der Procedures tegen hem gevoerd.* Te *Leyden* by A. en J. Honkoop 1799.

(*) Het uitvoerig Verslag is voorhanden in het *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 279 enz. 415. *N. Nederl. Jaarb.* 1797. bl. 1349-1390.

CIII. BOEK. 1797.

's Lands naauw ontlooke en tot die sterkte gebragte Zeemagt! Welk een verdriet, 'er zo veele in 's Vyands handen gevallen en weggevoerd te zien na de *Engelsche* Havens, om eerlang, onder die zelfde zo veel ramps herinnerende Naamen, tegen het Vaderland Zee te zien bouwen!

De Vyand hadt intusschen die overwinning duur gekogt; schoon geen Schip verlooren hebbende, waren de meesten in een reddeloozen staat gebragt, en hadden eenige zo veel grondschooten bekomen, dat zy, met veel moeite en gevaars de *Engelsche* kust bereikten, derwaards overvoerende de onfaalbaare zegentekens hunner overwinning: welke zy bekenden dat hun op het verlies van veel manschaps te staan kwam (*).

Behandeling der Gevangenen in *Engeland*.

De gevange Admiraal DE WINTER werd met veel onderscheidings, aan boord des vyandlyken Admiraals DUNCAN ontvangen, als mede in *Engeland* bejegend. Dit was ook het lot der verdere hooge en laager Officieren. Van de gemeene Kryggevangenen liepen, althans in 't eerst, gunstiger tydingen in, dan men wel eens, uit *Groot-Brittanje*, ten opzigte van de zodanigen, by andere dergelyke gelegenheden, vernomen hadt.

REYNTJES overlydt aan

Voorloopige gerugten hadden reeds het overlyden van den Vice-Admiraal REYNTJES in *Londen* aangekondigd. De Nationaa-

(*) Men vindt de stukswyze opgave hier van in *the Universal Magazine* Vol. CI, p. 287—292.

naale Vergadering ontving des de bevestigende tyding op den twintigsten van Slachtmaand. Deeze hoorde dezelve niet zonder blyken van sterke aandoening, die ten betoon strekten, dat de Leden de grootheid van het verlies gevoelden eens Mans, die door lange en getrouwe diensten, het Vaderland aan zich verpligt hadt. De Voorzitter VREEDE sprak, naa die leedmaare bekend gemaakt te hebben; „ Dat 's Mans Lyk in *Londen* met alle Mi„ litaire Eer begraaven worde en ruste! „ maar dat zyne naagedagtenis, met een „ hem waardig aandenken, in *Nederland* in „ de harten van alle Vaderlanders blyve „ leeven!" —— Als een blyk van hoogagting voor den overleden Zeeheld hadden de *Engelschen* het Lyk welbezorgd herwaards overgezonden, afziende van het eerste oogmerk der *Engelsche* Admiraliteit om hem in *Londen*, op eene onderscheidende wyze, te doen begraaven. — De Commissie tot Buitenlandsche Zaaken hadt het Committé der Marine gevolmagtigd om het herwaards gezonden Lyk des Vice-Admiraals over te neemen, en stelde voor dit Lyk te *Amsterdam*, met alle Krygseere, ten kosten van den Lande, ter aarde te doen bestellen. — Een voorslag, die eeniger toestemming wegdroeg; doch by anderen zwaarigheid vondt. Niet om dat zy den Overledenen, aan eene wonde in 's Lands dienst, die Eere onwaardig keurden; maar oordeelden, dat derzelver bewyzing, met geene voeglykheid, kon

1797. zyne wonde. Hier te Lande begraaven.

plaats hebben, dan naa gehouden Krygsraad en goedkeuring van 's Mans gedrag in het jongste Zeegevegt. — Middelerwyle verzogten de naaste Bloedverwanten dat het Lyk aan hun ter begraafenisse mogt worden uitgeleverd. Men besloot dit toe te staan, en tevens om het Lyk, op de gewoone en in dergelyke gevallen gebruiklyke wyze, ten grave te bestellen; en by die vergunning het voorneemen der Vergadering te laaten blyken, om, naa afloop van het onderzoek, zyn naagedagtenis de verdiende Eer te bewyzen, zonder als nog te bepaalen, waar in dit Eereteken zou bestaan (*).

Verzoeken om een Zeekrygsraad. Dezelve aangesteld.

De Schoutbynagt STORY hadt by eenen Brieve, verzogt, dat 'er zonder verwyl, een Hooge Zeekrygsraad mogt benoemd worden om onderzoek te doen na het gedrag der Bevelhebberen in den wel ongelukkigen, doch niet te min roemryken en hardnekkigen jongsten Zeeslag (†). De Vlootvoogd DE WINTER, in Wintermaand hier te Lande gekomen, verzogt ter Nationaale Vergadering te mogen verschynen. Dan hier in werd, uit hoofde van den nog niet gehouden Zeekrygsraad zwaarigheid gemaakt, zo dat hy zich in geschrifte, om derzelver spoedige daarstelling, vervolgens ter Vergadering vervoegde (§). Eer nog het jaar ten

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 85. VIII. D. bl. 85. 136. 150.

(†) *Dagverh. der Nat. Verg* VIII. D. bl. 681.

(§) *Dagverh. der Nat. Verg.* VIII. D. bl. 181. 197. 219.

ten einde liep, werden, naa veel moeite, van wegen het klein aantal daar toe geschikte Zeebevelhebberen, voorgedraagen en aangesteld de Vice-Admiraalen VAN RADERS, SELS en VAN DER BEETS, de Schoutbynagt GERVAIS, de Capiteins BYL, GROOTENRAY en CLARISSE, als Advocaat Fiscaal 's Lands Advocaat VITRINGA, en tot Secretaris COSTERUS (*). — Derzelver werkzaamheden en beoordeelingen behooren tot een ander tydvak.

CHR. BOEK. 1797.

By 's Vice-Admiraals DE WINTERS wederkomst in 't Vaderland, en zyn vertoeven te *Amsterdam*, maakte de Raad van de Gemeente dier Stad zich spoedig gereed om dien Held in 't openbaar te huldigen, en een en ander blyk van hoogagting en erkentenis te schenken. Onder de plegtige verordeningen ten dien einde stak uit, de schikking om, op de Nationaale Stads Schouwburg, het bekende Vaderlandsche Tooneelspel *Jacob Simonszoon de Ryk* te vertoonen, met onderscheiding den wedergekeerden Vice-Admiraal tot het bywoonen daar van uit te noodigen. — Hy verscheen, onder toejuichend handgeklap des opgevulden Schouwburgs. — Meer dan dit Spel werd 'er, te dier gelegenheid, ten tooneele gevoerd. DE WINTER ontving eene Welkomstgroete, ten dien einde door den Dichter BRENDER à BRANDIS vervaardigd. Het zonderlinge vordert eenige opgave. Het tooneel vertoonde eene

DE WINTER te *Amsterdam* met veel onderscheidings ontvangen.

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VIII. D. bl. 258.

GESCHIEDENIS. 1797.

eene opene plaats, met een Zeedorp in 't verschiet. Een Rei van Mannen en Vrouwen, waar onder verscheide Matroozen en andere Zeevaarenden, openden dit stuk, komende met een staatigen tred uit het Dorp, tot voor aan op het tooneel, onder het speelen van den *Bataafschen* marsch. De aanspraak aan den Admiraal, en in hem aan zyne Tochtgenooten, gedaan, werd voorafgegaan door een Beurtzang, en gevolgd van een Choor. Daar op keerde de Rei, met denzelfden staatigen tred, onder het speelen van den *Utrechtschen* marsch, weder dorpwaards. Alles werd beslooten met een groot Matroozen-Ballet. Een onthaal, met den geest der tyden zo zeer strookende, schonk veel voldoenings (*).

De Schouwburg te *Amsterdam* speelt ten voordeele van de Weduwen.

Niet tot bloote toejuichingen bepaalde zich het *Amsterdamsche* Schouwtooneel; twee vertooningen gaf het, ten voordeele van de *Nederlandsche* Gekwetsten, en de Weduwen en Kinderen der in dien slag overledene Vlootelingen. Gemelde Vaderlandsche Dichter vervaardigde, te dier gelegenheid, eenen Lierzang aan de Burgery van *Amsterdam*, met vollen nadruk, van den Tooneelspeler S. Cruys *Junior* uitgesprooken (†).

Het

(*) *Welkomstgroet aan den Vice-Admiraal* J. W. de Winter. *Met Zang. Door* G. Brender à Brandis. Te *Amst.* by J. Helders en A. Mars 1797.

(†) *Lierzang aan de Burgery van Amsterdam*, door G. Brender à Brandis. Te *Amst.* by J. Helders en A. Mars 1797.

Het Tooneel in *'s Gravenhaage* bragt dergelyke offeranden van weldaadigheid toe, aan die eigenste ongelukkigen. De Voorzitter VREEDE gaf deswegen ter Nationaale Vergadering kennis. Eensdeels om hulde te doen aan de Tooneelspeeler TALMA, die ten toonbeeld strekte, dat groote Talenten het eigendom waren van gevoelige harten: anderdeels om de Leden der Vergadering in 't geval te stellen, om 's Tooneelspeelers edelmoedigheid met edelmoedigheid te kunnen beantwoorden, en eene liefdepligt te kunnen bewyzen aan hunne ongelukkige Landgenooten, die zo wel aan het Vaderland verdiend hadden (*).

Zo ook het Tooneel in *'s Haage*.

Inzamelingen, ten behoeve van de in gevolge van den Slag ongelukkigen, geschiedden 'er veeler wegen. Boven anderen stak *Rotterdam* uit. De Raad der Gemeente deedt eene opwekkende Bekendmaaking. Om voor eene behoorlyke inzameling, beheering en uitdeeling der ontvangene Liefdegaven te zorgen, werden Leeraars uit alle Christengezindheden, als mede uit de *Joodsche* Gemeente, en uit zes Burger societeiten, van wegen den Raad benoemd. In de bekendmaaking, wegens de uitdeeling dier zamelpenningen gewaagden zy van een mogelyk algemeen beheer, 't geen waarschynlyk door geheel het Gemeenebest daar toe zou worden aangesteld (†).

Inzamelingen ten behoeve van de Weduwen en Weezen te *Rotterdam* en elders.

By

(*) *Dagverh der Nat. Verg.* VII. D. bl. 754.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1797. bl. 1225—1228.

1797. Werkzaamheden van de Kweekschool der Zeevaard ten dien einde.

By de Kweekschool voor de Zeevaard, na den Slag op *Doggersbank*, in den Jaare MDCCLXXXI te *Amsterdam* opgericht, bestondt een Weduwen Fonds, geheel van dat der Kweekschoole afgezonderd, welks uitdeeligen, naar de vastgestelde wetten, tot dus lange hadden aangehouden; doch de voorwerpen waren, door afsterven, door hertrouwen, en door de meerderjaarigheid der Kinderen, verminderd, en het overschot der Inkomsten was ter bevordering van 's Lands Zeedienst besteed; maar zulks mogt niet langer plaats hebben dan een tyde toe, dat er wederom Weduwen van gesneuvelde of in den stryd voor het Vaderland verminkte Persoonen aanweezig waren, die den voorrang in de bedeelingen uit dat Fonds zouden blyven behouden. —— De laatste Zeeslag bragt de Bestuurders in de verpligting om de uitreikingen, op nieuw, aan de eerst bedoelde voorwerpen te doen. De Commissie van het Vaderlandsche Fonds nam, by eene openlyke Bekendmaaking, met bereidwilligheid, op zich, yverig en voorzigtig, hoe veel arbeids en tyds het hun ook mogt kosten, dit te volbrengen. Maar zou dit alles iets betekenen, dan moesten zy, door nieuwe liefdegaven, ondersteund worden. By de openlegging van den staat der Geldmiddelen, hier toe bestemd, bleek dat de som, welke zy zouden kunnen uitkeeren, geenzins geëvenredigd was om, aan de op nieuw gekomene talryke Behoeftigen, tot het Fonds geregtigd, eenen iets bedui-

den-

denden onderstand uit te keeren. Hierom riepen de Commissarissen, in een hartroerende Bekendmaaking, de Liefdaadigheid hunner Landgenooten in, met aanwyzing waar en by wien de Inschryvingen konden geschieden (*).

Afkondiging wegens het algemeen beheer der Liefdegaven.

De hoogstpryzenswaardige Liefdaadigheid der *Nederlanderen*, om aan deeze ongelukkige Voorwerpen bystand te bieden en uitreikingen te doen, bleef niet onopgemerkt ter Nationaale Vergaderinge. Onder de voorstellen daar gedaan, was hiertoe betrekkelyk, een ingediende Raadslag eener Commissie. Dezelve kwam daar op neder, dat zy openlyk hulde deedt aan de alzins lofwaardige neiging, die een aanzienlyk deel van *Nederlands* Burgers deeden blyken, om inzamelingen van Liefdegaven voor Weduwen en Weezen te doen; dan merkte zy daar nevens op, dat, daar de beste en heilzaamste bedoelingen eene zekere en welberaamde leiding moesten hebben, om, ten besten, aan het oogmerk te voldoen van hun, die dezelve te werk stellen; en het meer dan zeker was, dat afzonderlyke beschikkingen, in de uitdeeling dier verzamelde Penningen, gelegenheid

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1797. bl. 1200—1209. In dit nadruklyk Vertoog gaven Commissarissen te verstaan, dat op de Schepen, die den laatsten Zeeslag hadden bygewoond, zich ruim 80 Kweekelingen bevonden, in onderscheide Rangen, behalven nog vier Luitenants, die hunne Opvoeding in het Kweekschool genooten hadden.

ALG. VOLK. 1797.

held zouden kunnen geeven, dat sommige ongelukkigen dubbeld en anderen daar en tegen geen den minsten bystand ontvingen; 't welk het oogmerk der Schenkeren niet zyn kon. Hier om was de Commissie van gedagten, dat de weldaadige Natie, by eene openbaare Afkondiging der Nationaale Vergadering, deeze gevolgen behoorde te worden onder 't ooge gebragt, en aangespoord om alle hunne gaven en geschenken in één en dezelfde Nationaale Kas te storten; die in geenen deele met 's Lands Kas zou mogen vermengd worden; maar geheel op zich zelven zou moeten blyven bestaan en afloopen. —— Met het beheer der Uitdeelinge oordeelden zy, dat alleen en afzonderlyk zouden behooren belast te worden de Commissarissen van het *Nationaal Fonds ter aanmoediging van 's Lands Zeedienst* in den Jaare MDCCLXXXI te *Amsterdam* en *Haarlem* opgericht, 't welk, sints dien tyd, een openbaar bestaan gehad hadt, aan den Lande door byzondere banden verknogt, en boven dien met het regtmaatig vertrouwen der Natie vereerd was. — Die Commissarissen vonden zich daarenboven daadlyk in eene uitgebreide en daar toe noodzaaklyke gemeenschap, door geheel het Vaderland heen, en waren dus alleszins geschikt, om, by voorkeuze, met die menschlievende taak belast te worden. Overeenkomstig met dit voorstel luidde eene medegedeelde Afkondiging aan den

Vol-

Volke, welke de Vergadering goedkeurde (*).

Geenzins bleeven de Gevangenen in *Engeland* opgebragte Scheepelingen ongedagt. De Nationaale Vergadering besloot de Commissie van Buitenlandsche Zaaken te verzoeken en te gelasten, om, wanneer eene geschikte gelegenheid daar toe mogt gebooren zyn, de noodige onderhandelingen aan te vangen, en, zo mogelyk, onze gevangene Zeehelden te losfen, en althans inmiddels, met toestemming van het *Britsche* Gouvernement, een Commissaris te mogen aanstellen om de penningen van hier overgemaakt aan de ongelukkige Gevangenen, zo gekwetste, verminkte als gezonden, uit te reiken en te doen toekomen (†).

ELFDE BOEK. 1797. Beschikking op het onderhoud der Kryggevangenen.

Onder de veelvuldige voorstellen was ook dat de Leden der Nationaale Vergadering, die van het Committé der Marine, en van 't Bondgenootschap te Lande, voor den tyd van vier of zes weeken, eene Rouw zouden aanneemen over de Zeehelden in of naa den jongsten Zeeslag gesneuveld. Dan zulks werd beschouwd als eer strekkende om den Volksmoed te neder te drukken dan op te wekken, en in zich zelven zeer aanleidelyk tot verkeerde gevolgtrekkingen (§).

Voorstel eener Nationaale Rouw afgekeurd.

Meer-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 664. 668. 670.

(†) *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 668. 670.

(§) *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 553. 664.

CXII. BOEK.

1797.

Omhelsd voorstel van een Gedenkteken des Zeeslags.

Meerder ingangs, schoon niet zonder veelvuldige tegenbedenkingen, vondt de voorslag om een hooge, eenvoudige en duurzaame Grafnaald op te richten, op een der hoogste Duinen tusschen *Egmond* en *Wyk op Zee*, ter dankbaare naagedagtenis der gesneuvelde Zeehelden in den Zeeslag. De staatlyke inwyding van dit Gedenkteken oordeelde men dat eigenaartig voor een Nationaal Rouwfeest zou kunnen verstrekken (*).

Een Medalje verworpen.

Zommigen wilden eene onkostbaare Medalje op deeze gebeurtenis toepasselyk, geslaagen hebben; ten einde braave Officieren ze op hun borst plaatsten, van gelyken aart als aan de Helden op *Doggersbank* was geschonken. Dan anderen merkten hier op aan, dat dusdanige Eeretekens niet enkel de openlyke erkentenis van betoonde *Dapperheid*; doch voornaamlyk van eene behaalde *Overwinning* waren, en dus niet voeglyk in deezen. Tot eene geldbelooning aan de dappere Manschap, werd, naa veel overweegens, besloten (†).

Gevraagde verantwoording.

Een zwaarder stuk was, om 'er een raadslag op in te leeveren in handen gesteld: naamlyk de Commissie van Buitenlandsche Zaaken of eenige andere Commissie, welke daar mede was belast geweest,

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 534. 686. 667. 671 678. Van deeze oprigting is, gelyk van veele andere in dit Land bedoelde Gedenktekenen, niets geworden.

(†) *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 667. 668. 679. 580.

weest, Verantwoording af te vraagen, waarom de Vloot moest uitloopen; als mede waarom geen algemeen Embargo op alle de Schepen en Vaartuigen, eenige dagen vóór het uitzeilen van de Vloot, was gelegd geworden. Met veel omzigtigheids behandelden de raadgevraagden deeze tedere zaak. Eene opening vraagende, in zo verre die, zonder 's Lands dierbaarfte belangen in de waagfchaale te ftellen, kon gegeeven worden (*). XII. BOEK. 1797.

Deeze inge diend.

Op dit gevraagde diende de Commisfie van Buitenlandfche Zaaken eerlang een antwoord in, 't geen, ten opzigte van het doen uitloopen van 's Lands Vloot, de redenen bybragt, welke wy hier boven hoofdzaaklyk hebben opgegeeven (†). Wel begreep de Commisfie tot de Buitenlandfche Zaaken, dat haare voornaame verantwoording gelegen was in een betoog van het onmiddelyk verband tusfchen het uitloopen der Vloot en 's Lands buitenlandfche betrekkingen; waar uit dan ook zou kunnen blyken, welke de redenen geweest waren, dat de inmiddels in *Engeland* binnen gevallene Vloot van den Vlootvoogd DUNCAN, zo fpoedig verfterkt was — in eene naauwkeurige opgave van den inhoud der geheime lastgeevingen aan den Zeebevelber — in het te gelyk onmiddelyk verband, 't welk tusfchen het uitloopen

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 667 *enz.*
(†) Zie hier boven bl. 267.

CHI. pen der Vloote, en de ontworpen aller
DEK. noodwendigste volgende verrigtingen plaats
hadt.

1797. Deswegen gaven zy, op dat wy hier het Verslag woordlyk afschryven, te verstaan; ,, dan het is niet slegts de uitdruk-,, lyke letter van het Decreet der Verga-,, deringe (*), het is gevoel van onver-,, mydelyken pligt, het is de zorg voor ,, 's Lands dierbaarste belangen, welke uwe ,, Commissie hier den mond sluit. Wan-,, neer het 'er op aankomt om de onaan-,, genaame keuze te doen, van *of*, door ,, een hoogstonvoorzigtige en voor het ,, Vaderland nadeelige openhartigheid ons ,, zelven van allen blaam en verdenking ,, openlyk te zuiveren, van *of* door in-,, agtneeming van eene voor 't algemeene ,, welzyn noodzaaklyke Discretie, onze ,, daaden en verrigtingen slegts gedeeltlyk ,, en gebrekkig te kunnen verantwoor-,, den, en even daar door aan dezulken, ,, die zo gaarne, en dikwyls uit haatlyke ,, beginzelen, gelegenheid vinden, tot het ,, bevorderen van laster, mistrouwen en ,, tweedragt, de gewenschte aanleiding te ,, geeven, om ons, zo al niet van mis-,, daa-

(*) De Commissie oogt op de Decreeten van 24 Feb. en 27 Maart deezes Jaars, by welke de beschikking over 's Lands Zee- en Landmagt aan dezelve was opgedraagen. Zy hadt, deezen vereerenden last ontvangende, al het gewigt daar van gevoeld, en dat alleen het pligtbesef haar hadt kunnen bemoedigen om dien last op zich te neemen.

„ daadige oogmerken, ten minsten van „ dwaaze onvoorzigtigheid, te beschuldi- „ gen — by zulk eene keuze, zeggen „ wy, kan geen weldenkend Vaderlander, „ geen rechtschapen Volksvertegenwoor- „ diger, een oogenblik aarzelen nopens het „ besluit, 't welk hem te neemen staat. „ Wy voor ons, al waren wy niet door „ het Decreet der Vergaderinge gebon- „ den, zouden dan ook geenzins in twy- „ fel staan, om tot het laatste te besluiten, „ en wy zullen ons al het verdriet, dat „ wy daarom zouden moeten ondervin- „ den, ter liefde van het Vaderland, bly- „ moedig getroosten."

Met betrekking op het niet leggen van een algemeen Embargo vóór het uitloopen van 's Lands Vloot, merkte de Commissie op, dat zulks te bewerkstelligen, haare aandagt niet ontgaan was; doch zy hadt gemeend daar toe niet te moeten besluiten: dewyl, behalven de belemmering en het nadeel, daar door aan de Zeevaard veroorzaakt, indien dit ophouden der Schepen eenigen tyd voortduurde, de ondervinding geleerd hadt, dat een Algemeen Embargo niet kon missen juist eene tegenovergestelde uitwerking te doen; als strekkende om de aandagt des vyands op te wekken, en deezen als 't ware aan te kundigen, dat 'er een uitzeilen op handen was. Die vaartbelemmering zou ook niet hebben kunnen beletten, dat de Vyand, door deszelfs ligte Vaartuigen, die gestadig voor de kust en zeegaten kruisten, oogenblik-

ke-

CIII. BOEK. kelyk van het uitloopen der Vloot kon worden onderrigt (*).

1797. Wat deswegen voorviel. Verre was dit Verslag van aan de Leden der Vergadering voldoening te schenken. Aan herhaalde beraadslagingen werd het onderworpen, die tot eene hoogte van verdeeldheid liepen, in welke de Partyzugt niet zelden zeer sterk het woord voerde. Eenigen keurden het volstrekt onvoldoende; anderen wilden de zaak nogmaals aan eene Commissie in handen gegeeven hebben; nog andere, hielden het daar voor, dat de Commissie, met het indienen deezes Verslags alles gedaan hadt wat dezelve *vermogt*, *kon* en *moest* doen. Onder de veelvuldige handelingen deswegen drong men aan op den Lastbrief. Deeze werd medegedeeld. Met moeite bragt men het tot hoofdlyke stemming op de vraag, of de Vergadering met het uitgebragt verslag genoegen kon neemen? De meerderheid was van dit gevoelen (†). Dan 'er bleef eene gansch onvoldaane en morrende minderheid over, welke geenzins naliet de ter Vergaderinge ingediende aanmerkingen, als duchtige bezwaaren den Volke onder 't ooge te brengen. Wat des naderhand gebeurde valt buiten dit Tydvak.

De Achtste Pen- By alle deeze beschikkingen, van zo onderscheiden aart, uit den ongelukkig afge-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VIII. D. bl. 158-160.
(†) *Dagverh. der Nat. Verg.* VIII. D. bl. 161. 174. 185. 189—197.

geloopen Zeestryd voortvloeijende, omtrent de vastftelling van eenige, ter Nationaale Vergaderinge, zeer onaangenaame geschilvoeringen ontstonden, by welke de Partyschap der Leden zich met de kennelykfte blyken, deedt zien, en soms tot wederzydsch openbaar verwyt, beschuldiging en verguizing oversloeg, kwam nog de groote zaak, die geen twyfel leedt of dezelve moest plaats grypen, het Herstel der Zeemagt, zo verzwakt door het verlies der na *Engeland* weggevoerde Schepen, daar de binnengevallene, voor 't meerendeel, deerlyk geteisterd waren. Die verminderde Scheepsmagt moest, door aanbouw van nieuwe Schepen, wilde onze Staat eenigzins den rang onder de Zee-mogenheden behouden, hersteld worden. De beschadigde hadden veel noodig, zouden zy weder in Zee steeken, en den Vyand het hoofd bieden. Deswegen viel by de anderzins veel al zo verdeelde Leden der Vergaderinge geen twyfel. Allen waren zy even zeer ten vollen verzekerd van de ledigheid der Landskasse, die geen penningen, tot die beide noodwendigheden, kon verschaffen. Eenige Gewesten waren nog zeer ten agteren in 't geen zy, ter algemeene Schatkiste, moesten opbrengen. Ontzettende en bykans ontmoedigende waarheden! 't Ontbrak niet aan voorslagen om in dit gebrek te voorzien. Eindelyk kwam het voorstel om de Hoogstgeconstitueerde Magten in de onderscheidene

CXX. BOEK.

1797

ningdoor geheel het Land ten behoeve van de Vloot vastgesteld.

XIII. BOEK. 1797. Gewesten aan te schryven; ten einde dezelve te beweegen, tot eene bereidwillige toetreeding, dat door de Nationaale Vergadering een Geldheffing over de geheele Republiek zou gedaan worden, by welke ieder der Ingezetenen acht ten honderd van zyn jaarlyksch Inkomen zou opbrengen. Het was die Voorslag, welke zo veel tegenkantings ter Nationaale Vergadering ontmoette, waar over de hoogstloopende geschillen reezen, en die het Reglement op de Vergadering vastgesteld, een zo geweldigen krak gaf, dat wy geoordeeld hebben zulks, schoon een gevolg des verlooren Zeeslags, vroeger te moeten beschryven, als in de naauwste betrekking staande tot de werkzaamheden der Nationaale Vergadering in 't algemeen, en tot het onderhanden zynde Plan van Staatsregeling in 't byzonder (*).

Berichten uit *Oost-Indie.* Hoe zeer veele, ja de meeste, Buitenlandsche Bezittingen van den Staat in 's Vyands handen vervallen waren, was *Batavia*, de Hoofdplaats in de *Oost-Indien*, nog in ons bezit. Over *Koppenhagen* ontving men, in Herfstmaand, de verheugende tyding, dat die Volkplanting zich in goeden staat van verdeediging bevondt; dat by een overvloed van voortbrengzelen ter verzendinge geschikt, 'er geen mangel aan Geld was. Die zelfde berichten hielden in, dat de Gouverneur ALTING

zyn

(*) Wy wyzen onze Leezers terugge hier boven bl. 170.

zyn ontslag verzogt en bekomen hadt, als mede dat de Gouverneur van *Java* VAN OVERSTRAATEN, in diens plaats, by voorraad, benoemd was. By verzekering van dit bericht ter Nationaale Vergadering kwam een bygevoegd verzoek van het Committé om de bekragtiging der aanstelling eens Mans, van wiens diensten en bekwaamheden men de loflykste getuigenisfen bekomen hadt. Hy werd in die aanzienlyke post geplaatst. Ten deezen Jaare waren, behalven het Eiland *Java*, nog in onze magt, de Eilanden *Ternate*, *Madagascar* en *Bannasser*. Op *Ternate* hadden de *Engelschen* eenen aanval gedaan, doch waren met verlies afgeslagen (*).

Het Committé tot den *Oost-Indischen* Handel verzoekt en verkrygt uitstel tot het doen der Rekening.

De bepaalde tyd, waar op het Committé tot den *Oost-Indischen* Handel en Bezittingen jaarlyks rekening en verantwoording moest doen, genaderd zynde, verzogt het; dewyl het nog niet in gereedheid was, tydsuitstel. Na het overweegen deezes verzoeks kwam 'er een raadslag ter Nationaale Vergadering in om aan 't zelve te voldoen, en, in het eerste jaar dit Committé alle mogelyke tydruimte te geeven tot het in orde brengen der rekening, en geene aanleiding altoos om, by gebreke daar van, grond te geeven tot redenen van verschooning. Drie maanden uitstels wilde men aan het Committé verleend

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 134 VIII. D. bl. 240. 264 398.

XII. BOEK. 1797. Gunstig verslag der gedaane Rekening.

leend hebben. Dan wederspraak, wegens dit geheele verzogte verwyl, bragt te wege dat men twee maanden vergunde (*). Dezelfde vyf Leden der Nationaale Vergadering, die wy in den voorleden Jaare na *Amsterdam* zagen vertrekken en staatlyk ontvangen, om de noodige inzage te hebben van de Rekeningen en het Beheer der Maatschappylyke zaaken, werden op nieuw daar toe benoemd (†). Thans verkoozen zy niet met zo veel omslags ontvangen te worden, als in den voorleden Jaare plaats greep; maar zetten, zonder zulks, hunne werkzaamheden voort. Alleszins gunstig was het uitgebragt verslag. TEDING VAN BERKHOUT betuigde, uit naam zyner medeafgevaardigden, dat zy de Rekening en Verantwoording met alle naauwkeurigheid hadden gadegeslaagen, en ten vollen in orde bevonden, en niet konden afzyn aan de Vergadering hun genoegen te betuigen voor het Beheer, ten aanziene der Geldmiddelen, door dit Committé: dewyl, niet tegenstaande het doolhof van verwarringen, waar in zich de Leden van het Committé, by het aanvaarden hunner posten, hadden bevonden, zy egter by monde van den Burger W. FYNJE, omtrent alle hunne gedaane vraagen, de noodige en volledige ophelderingen hadden

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* V. D. bl. 442. 487.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXVI. D. bl. 254. De Burger VREEDE was des ontslaagen, en den Burger L'ESPINASSE bekleedde diens plaats.

den gegeeven; ten duidelyken bewyze, dat zy, door hunnen onvermoeiden vlyt, en arbeidzaamheid den digten fluier, waar mede men, als 't ware, de Finantie omwonden hadt, hadden weeten te ontdekken, en tot de verborgenste schuilplaatzen dier geheimenissen door te dringen (*).

Aanmerkingen op die Rekening gemaakt.

Met dit lofgeevend algemeen bericht was de zaak niet afgedaan. By een nader onderzoek vielen 'er verscheide aanmerkingen, waar omtrent men vollediger opgave verlangde, 't welk stoffe tot vry breede beraadslaagingen opleverde. Inzonderheid lieten VAN ROSEVELT CATTEAU en VAN ESEN zich hooren over eene en andere byzonderheden in de gedaane Rekening. Laatstgemelde inzonderheid bragt zo veel in 't midden, dat de Voorzitter hem verzogt zyne Bedenkingen in te leveren aan de Commissie, om daar van voortaan het noodige gebruik te maaken by het afhooren van de jaarlyksche Rekening en Verantwoording: dewyl de aanmerkingen van den Representant VAN ESEN, niets minder behelsden, dan de genoegzaame bewyzen van eene *Fautive* Rekening van het Committé, oordeelde MIDDERIGH, dat dezelve daadlyk aan het Committé behoorde verzonden te worden, om 'er spoedig op te berichten; maar geenzins om 'er, by eene volgende Rekening, in te voorzien. Een voorstel nader overweeging waardig gekeurd.

Hieldt

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VI. D. bl. 843.

CXIV. BOEK. 1797. Men vordert meer blyken van Bezuiniging.

Hieldt het Verslag in hoe, by het Finantieel onderzoek, gebleeken was, dat het Committé alle megelyke bezuinigingen hadt daargesteld, de Representant VAN ESEN kon dit niet toestemmen. Hy sprak van de overtollige kostbaare Jachten by het Departement *Middelburg*, die, in den geldeloozen staat des Lands, onvoeglyk waren, en ongunstig afstaken by de wanbetaalingen van zo veele schreeuwende schulden. „ Weinig menschenkennis, was 'er, „ zyns oordeels, noodig om te begrypen, „ dat de Natie, als zy by de tegenwoor„ dige Administratie de oude Brilliance „ zag, en zo weinig blyken van Bezuini„ ging vondt, de tegenwoordige Admini„ stratie niet zegenen kon." Hy wenschte, dat het Committé zich van alle noodlooze en kostbaare verkwistingen ontdoen mogt, en overtollige Bedienden afschaffen, in stede van het getal der Timmerlieden en Sjouwers te verminderen (*). — Der afgedankte Amptenaaren geval en hunne eischen, werden eener nadere overweeging aanbevolen (†).

Zwaarigheid omtrent de Handsluiting door *Holland*.

Der Vergaderinge werd in overweeging gegeeven, door de Commissie van Buitenlandsche Zaaken, om, daar zy onderrigt was, dat, ten aanziene van het Besluit der Nationaale Vergadering, betrekkelyk het verleenen van opschorting aan het Commit-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 695. 707. 746. 748.

(†) *Ald.* bl. 700.

mitté tot den *Oost-Indischen* Handel en Bezittingen, wegens het doen van betaaling aan deszelfs Schuldeischers, een afwyzend Verslag by het Provintiaal Bestuur van *Holland* stondt uitgebragt te worden; aan dat Bestuur deswegen eenen aanmaanenden Brief te schryven: ten einde te bewerken, dat het genomene besluit stand hieldt, en van uitwerking gevolgd werd. — Op deezen Brief gaf het Provintiaal Bestuur van *Holland* ten antwoord, dat hetzelve, hoe zeer ook overtuigd van het voordeel het geen 'er gelegen was, dat aan het Committé van den *Oost-Indischen* Handel en Bezittingen, eene algemeene surcheance werd verleend, zy egter, om gewigtige redenen, vermeenden daar in niet te kunnen komen, voor en aleer dit Committé zich, tot erlanging hier van, even als alle de andere Ingezetenen van hun Gewest, zich te hunner Vergaderinge hadt vervoegd (*).

CXII. BOEK. 1797.

In deezen stand der zaaken verscheen ter Nationaale Vergadering eene Bezending van drie Leden uit dit Committé, met W. FYNJE aan 't hoofd. Deeze deedt mondeling een breedvoerige voordragt, betreffende de Handsluiting door het Committé, uit welks naam hy sprak, gevraagd, en by besluit der Nationaale Vergadering bekomen: dan door het Provintiaal Bestuur van

Bezending van het Committé deswegen.

(*) *Dagverb. der Nat. Verg.* VI. D. bl. 374. 416. Men slaa naa het gebeurde met het Provintiaal Bestuur van *Holland* in den voorleden Jaare, in onze *Vaderl. Hist.* XXXVI. D. bl. 270—274.

XIII. BOEK. 1797. van *Holland* tot nog niet erkend: daar het vorderde de vervoeging van het Committé by dat Gewestlyk Bestuur, tot het bekomen van handsluiting. Daar zy vreesden dat dit Verzoekschrift door dat Bestuur in handen van het Hof van Justitie zou gesteld worden om daar op de Schuldeischers te hooren. Veele hoogstnadeelige gevolgen zouden 'er voor de Maatschappy geboorén worden, by het geregtlyk behandelen dier zaake. — Dan betoonde zich het Committé nog bereid om zodanig een Verzoekschrift aan het Provintiaal Bestuur van *Holland* aan te bieden, wanneer het vóóraf verzekering bekomen hadt, dat die Handsluiting hun gaaf en politiequement, met uitsluiting van alle Regterlyke Formaliteiten, zou worden verleend. — Zonder zulks vermeenden zy, zodanig een gewaagden stap, om der gevolgen wille, niet te mogen of te kunnen doen, dan alleen wanneer de Nationaale Vergadering hun, als een Nationaal Committé, daar toe uitdruklyk gelastigde en volmagtigde. De gedaane voordragt werd, als een geheim stuk, voor de Leden der Vergaderinge gedrukt (*).

Hoe de zaak gevonden. Uit aanmerking dat het Committé van den *Oost-Indischen* Handel, in den aanvange deezes Jaars, bedagt was geweest, om eenige meestdringende schulden te voldoen, en zich daar toe door de laatstgedaane verkoop nog meerder in staat gesteld vondt; doch ter oorzaake van de algemeene Hand-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 226.

Handsluiting van betaalingen aan 't zelve verleend, zwaarigheid maakte om zonder volmagt van de Nationaale Vergadering, betaalingen uit te reiken, werd het gevolmagtigd tot het doen van eenige opgenoemde Betaalingen. Ongeagt de raadpleegingen der Vergaderinge voor het werk der Handsluitinge, waar omtrent de Vergadering verstondt in haar geheel te blyven (*). CIII. BOEK. 1797.

Men handhaafde ter Nationaale Vergadering de *Oost-Indische* Maatschappy by het Octroy om alleen Thee te mogen invoeren en verkoopen, en dat geen vreemde Thee, noch door andere Compagnien, noch door Particulieren, het zy uit de eerste of tweede hand, mogt ingebragt of verkogt worden, op straffe van verbeurtverklaaring en de vierdubbelde waarde der ingevoerde Thee (†). De Maatschappy by de Verkoop der Thee gehandhaafd.

Eenige Kooplieden binnen de Stad *Middelburg* beklaagden zich, dat de jongste verkooping van *Oost-Indische* Goederen alleen te *Amsterdam* was geschied, offschoon dezelve ook bestaan hadt uit goederen, aangevoerd door Schepen, die de Kamer van *Zeeland* hadt uitgerust. Te deezer gelegenheid scheetsten zy, met sterke kleuren, de nadeelen, welke hun Handel, geduurende deeze Oorlog, hadt geleden, met verzoek aan de Nationaale Vergadering, dat zulks, in 't vervolg, geen plaats mogt heb- Klagten van *Middelburgsche* Kooplieden over pe Verkooping der O. I. Goederen.

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* V. D. bl. 823.
(†) *Ald.* VI. D. bl. 613.

GEM. BOEK. hebben, als strydig met het besluit van hun Hoog Mogenden.

1797. Hoe beantwoord. Het Committé tot den *Oost-Indischen* Handel en Bezittingen, over dit schryven gevraagd, betoonde zyne verwondering deswegen, als mede zyne geraaktheid, wegens eenige uitdrukkingen in dien Brieve; met bygevoegde betuiging van bevreemding, dat de Verzoekers niet hadden geraadpleegd met de Commissarissen uit hun Committé zich te *Middelburg* bevindende, waar door zy de noodige opheldering zouden hebben kunnen bekomen (*).

Ongenoegen wegens wanbetaaling op de *West-Indischs* Eilanden. Hoogloopend waren de Geldsommen op de Eilanden *St Eustatius* en *St. Martin*, zo aan de *Franschen* als Lands Krygsvolk te betaalen, en de Wissels, ten dien einde getrokken, meer dan achttien maanden onbetaald gebleeven. Het Committé tot de zaaken der Colonien en Bezittingen in *America* en ter kuste van *Guinea*, leverden een Verzoekschrift in, om tot die langverwylde betaaling in staat gesteld te worden. Niet weinig viel op deeze voordragt en handelwyze aan te merken. De Representant MIDDERIGH voerde eene menig-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 818. en VIII. D. bl. 108. Men vindt deeze klagten der *Middelburgsche* Kooplieden in de *N. Nederl. Jaarb.* 1797. bl. 1654. Zy vervoegden zich ook by de Volksvertegenwoordigers van hun Gewest, met een ernstig en nadruklyk verzoek om door hun voorspraak en aandrang by de Nationaale Vergadering de aangevoerde redenen, ten bedoelden oogmerke, te doen gelden. *Ald.* bl. 1661.

nigte bezwaaren aan, van welke hy oplossing verlangde. Zyns oordeels vorderde het belang des Vaderlands, dat aan de Nationaale Vergaderinge bleek wat 'er was van de gerugten in zommige Koopsteden verspreid, dat het geheele beheer van de *West-Indische* Volkplantingen meest al door Kooplieden geschiedde, die 'er zeer veel belangs in hadden, het met zommige Gouverneurs ééns waren, en op verre na de onzydigheid niet bezaten in het beheer der algemeene zaaken van den Lande, zo hoognoodzaaklyk, en waar door zy boven hunne Medehandelaaren zich zeer konden bevoordeelen. Desgelyks behoorde de Vergadering te weeten of het Beheer overeenkomstig den wil van den Souverain geschiedde? — of het noodig getal van Leden altoos in den *Haage* zich onthieldt? — of alle de Papieren en Charters daar te vinden waren? — en of het Bestuur der onderscheidene Volkplantingen thans alleen uit de Algemeene Kas van den Lande ondersteund wordende, op eenen eenvormigen en onverdeelden voet geschiedde? Hy verzogt dat het gedrag van dit Committé, van wegen de Nationaale Vergadering, mogt nagegaan en onderzogt worden. — De Representant ONDORP sloeg op het zelfde aambeeld.

Het Committé vondt eenen verdeediger in den Representant BICKER, die, in dit vak, door negenjaarige ondervinding ervaaren, voordroeg, dat de Vergadering van het Committé thans uit zeventien Leden

Hoe verdeedigd.

be-

CH. BOEK. — 1797. bestondt, een getal, schoon vier minder dan de oorspronglyke bepaaling medebragt, voorzeker genoegzaam geëvenredigd aan de verminderde werkzaamheden door het verlies in de Volkplantingen van den Staat geleden. Van dit getal was een twee derde gedeelte geheel buiten eenige handelbetrekking. Het leedt geen twyfel ondertusschen, dat kundigheden van Koophandel onontbeerelyk waren in het beheer van zulk een lichaam; en beweerde hy de bezwaarlykheid, ja bykans de onmogelykheid dat dit twee derde gedeelte een zo baatzugtige rol zou kunnen speelen. Bovendien waren onze handelbetrekkingen met de *West*, zedert het aanweezen van het Committé, byna geheel gestremd geweest. — Hadt men iets misdaadigs willen vinden in eene byzondere Briefwisseling met de Leden der Regeering in de Volkplantingen, als aanleiding geevende tot veragtering der algemeene belangen; daar op mogt men aanmerken, dat, ten allen tyde, alles niet officieel kon worden geschreeven, en dat, in deeze dagen, het overbrengen van officieele berichten ten uitersten moeilyk viel. Byzondere berichten moesten dezelve vervangen, en daar door de gemeenschap tusschen het Moederland en de Volkplantingen onderhouden worden: om den Volkplantelingen moed in te boezemen, op een tyd, dat het stilzwygen, en het mangel aan bescheiden, neerslagtigheid en moedloosheid zou veroorzaaken. — Als Lid der Commissie tot de Buitenlandsche

zaa-

zaaken durfde hy, in volle gerustheid zeggen, dat zyne Medeleden het met hem ééns waren, om aan de Nationaale Vergadering te verklaaren, daar van in hunne handelingen met het Committé van de *West* goede vrugten gezien te hebben, en mogt hy in 't algemeen bevestigen het loflykst getuigenis aan de Leden van dat Committé verschuldigd te zyn. — Hadt men bedenkingen tegen de Organisatie van dat Lichaam ingebragt; hy mogt daar op antwoorden met het bybrengen van alleszins loflyke getuigenissen door eene Commissie van de voorgaande Nationaale Vergadering, om den staat van dit Committé op te neemen.

CXII. BOEK. 1797.

Wedersprooken.

Niet voldaan hier mede betoonde zich de Representant VAN DER HOEVEN; die, naa een reeks van aanmerkingen, zeide, in 't geheel niet te kunnen ontveinzen, dat het gedrag van het Committé van de *West*, in dit geval gehouden, hem eene byzondere aanleiding gaf om te moeten twyfelen aan de kunde of aan de naauwkeurigheid van het tegenwoordig Bestuur van 's Lands gewigtige belangen in de *West-Indien*. Met ONDORP wilde hy eene Persoonele Commissie aan dit Committé afgevaardigd hebben om inlichting op onderscheidene punten te vorderen. — Het stuk, bleef, ondanks het verzoek van de Commissie van Financien, ten voordeele der Eischeren, dit maal hangen (*).

Naa

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 756-771.

XIII. BOEK. 1797. Wat met de na *Engeland* weggevoerden van *Demerary* voorviel.

Na de overgave van *Demerary* aan de *Engelschen* (*), waren, strydig met de Daadiging, eenige Burgers van hunne Vrouwen en Kinderen afgerukt, gevanglyk na *Engeland* gevoerd, daar in den Kerker geworpen. Wegens die onmenschlyke behandeling hadden zich de Ingezetenen by de Nationaale Vergadering beklaagd, en tevens verzogt, dat hunne na *Engeland* weggevoerde lotgenooten eenige ondersteuning mogten genieten, of uit hunne gevangenis verlost worden (†). — Vyf deezer waren door behulp van eenen *Engelschen* Wagtmeester P. Brosmayer, de boeijen ontkomen en met deezen in het Vaderland verscheenen. Den Wagtmeester werd een weeklyks geld toegelegd, en hy hieldt aan om in 's Lands dienst gebruikt te worden. Den ontvlugtten spraken voor hun nog gevangen zittende lotgenooten ter Nationaale Vergadering. Hier toe werden besluiten genomen alleszins gunstig voor de Verzoekers (§).

Het voorgevallene wegens den Gouverneur van *Suriname* Frederici.

In dit Verzoekschrift kwamen stukken voor, die, ten opzigte van de goede trouw, eerlykheid en wakkerheid des Gouverneurs van *Suriname* Frederici, verdenking of wantrouwen konden baaren. De benoemden om deswegen verslag uit te brengen, betuigden, dat zy, na het overweegen der loflyke getuigenissen en bly-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXVI. D. bl. 315.
(†) *Dagverh. der Nat. Verg.* IV. D. bl. 726.
(§) *Ald.* VI. D. bl. 282.

blyken, door deezen Gouverneur van het tegendeel gegeeven in het behouden deezer Volkplantinge voor het Moederland, oordeelden, dat die Gezagvoerder, tot hier toe, zich alzins het vertrouwen der Natie hadt blyven waardig maaken, en dat de Nationaale Vergadering, uit dien hoofde den Gouverneur, zo veel des noods, vry sprak en onthief van allen blaam van wantrouwen, hem te deezer gelegenheid aanmaande om, met denzelfden yver en getrouwheid, te blyven voortgaan. — Alle Leden dagten zo gunstig niet. Eenigen oordeelden, dat men met dusdanig eene Verklaaring niet te haastig moest weezen; de mogelykheid van het tegendeel aanvoerende. Naa deswegen het voor en tegen uitgebragt te hebben, viel het tusschen beiden laatend besluit, dat de Nationaale Vergadering, zo verre haar gebleeken was, den Gouverneur FREDERICI onschuldig en tot dus verre niets misdaadigs in hem gevonden hadt (*).

XIII. BOEK. 1797.

De Bestuurders van den *Levantschen* Handel te *Amsterdam*, die zich, met aanbod van hunne onvermoeide poogingen, ter Nationaale Vergaderinge vervoegd hadden (†), vonden zich zeer bezwaard over een besluit der Nationaale Vergadering, by 't welk hun het doen eens voorschots van ruim 19,200 Guldens wierd opgelegd. Zy verzogten des verschoond te worden:

Voorslagen en Verzoeken van den *Levantschen* Handel.

de-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VI. D. bl. 282-284.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXVII. D. bl. 4.

XXII. BOEK. 1797. dewyl zulk eene uitgave hun volstrekt zou beletten hunne werkzaamheden voort te zetten. Hun verzoek ging in handen der Commissie van Finantie over (*). — By deeze geldloosheid kwam het onheil eens fellen brands in Grasmaand deezes Jaars te *Smirna* voorgevallen. De meeste *Nederlandsche* Huizen, te dier Koopstede, vonden zich in de uiterste elende gedompeld. Uit deezen hoofde vervoegden zich de Bestuurders van den *Levantschen* Handel by de Nationaale Vergadering met voordragt, dat 'er, van wegen dit Staatsbestuur, poogingen, by het *Turksche* Ministerie, zouden worden aangewend; ten einde die schadens, daar de ramp grootendeels was toe te schryven aan de werkloosheid der *Smirnasche* Politie, van wegen dat Ministerie mogten vergoed worden: terwyl zy verzogten inmiddels eenige Penningen te mogen ontvangen, ten einde daar mede de ongelukkigen te ondersteunen. Dit tweeledig verzoek werd overgeleverd aan de Commissie tot Buitenlandsche zaaken en die der Finantien (†).

Curacao, wat daar voorviel. *Curacao* was nog in onze Magt gebleeven. Capitein WIERTS bevondt zich by dit Eiland met een Lands Fregat. Uit de Haven van daar berigtte hy de moedige verrigtingen des Capitein Luitenants HESHUSIUS, die, met voordeel tegen een vyandlyken Schooner in Slachtmaand gestree-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* V. D. bl. 523.
(†) *Ald.* VII. D. bl. 501.

ſtreeden hebbende, in Slachtmaand anderwerf een kans waagde tegen twee vyandlyke Vaartuigen; die, ſchoon zegepraalend voor 's Lands Brik door hem gevoerd afloopende, dien jeugdigen Zeeman op het leeven te ſtaan kwam, wordende by de eerſte losbranding des Vyands doodgeſchooten (*). CXII. BOEK. 1797.

Koophandel en Fabrieken vonden zich hier te Lande menigmaal in twist. Ten deezen Jaare waren de geſchillen, wegens den invoer van *Schotſche* Kousſen, dikwyls en met zo veel uitvoerigheids als hevigheids aan de orde van den dag (†). — De Repreſentant ZUBLI deedt, wegens die hoogstbelangryke onderwerpen, in Sprokkelmaand, een algemeen Voorſtel, 't geen wy gaarne voor de vergetelnisſe bewaaren: dewyl het, om zo te ſpreeken, eene ſchets vervat van 't geen deswegen ter Vergaderinge zo veelvuldig voorkwam. Hy liet zich in deezer voege hooren. Voorſtel van ZUBLI wegens den Koophandel en Handwerken.

„ Burgers Repreſentanten! Zedert lange „ heerscht 'er eene belangryke twist, wel„ ke nog nimmer in den grond is onder„ zogt, veel minder beſliſt; naamlyk wat „ het meest voordeelig voor ons Vader„ land

(*) *Dagverh. der Conſtitueerende Vergadering* IX. D. bl. 532.

(†) Wie begeerig mogt weezen om dezelve na te gaan, en 'er werd over die wederzydſche belangen ſterk gepleit, die ſlaa na *Dagverb. der Nat. Verg.* IV. D. bl. 380—387. 418. 618. 672. 686. 696. V. D. bl. 215. 235. VI. D. bl. 263. 635. Men zie ook te rugge in onze *Vaderl. Hist.* XXXVII. D. bl. 80.

[illegible] BOEK.

1797.

„ land en deszelfs Ingezetenen zou zyn den Koophandel, of de Fabrieken, by voorkeur te beschermen, aan te moedigen en uit te breiden; als mede langs welke wegen en middelen de bloei en welvaard van den eenen, zonder benadeeling van den anderen, zou kunnen bevorderd worden.

„ Van tyd tot tyd zien wy te deezer Vergaderinge de dringendste Verzoeken inleveren van Kooplieden en Fabrikeurs, met tegen elkander inloopende bedoelingen, Requesten om den vryen invoer van zodanige onbewerkte Stoffen en Waaren als volstrekt noodzaaklyk zyn tot de instandhouding van zommige Fabrieken, welke met den Handel in zodanig een onvermydelyk verband staan, dat de een niet buiten den ander kan uitgeoefend worden. Klagten van een aanzienlyk getal onzer Medeburgeren, over het Verbod van zodanige uitlandsche Goederen als nimmer in ons Vaderland gefabriceerd werden, noch met eenige mogelykheid of waarschynlykheid, immer kunnen gefabriceerd worden, en welke zy volstrekt niet kunnen ontbeeren, zo voor onzen Binnenlandschen als Buitenlandschen Handel, en door welkers vertier duizenden van Ingezetenen in ons Vaderland leeven.

„ Daar het nu eene beweezene waarheid is, dat door den Koophandel en Fabrieken alleen, ons Vaderland tot dien

„ trap

„ trap van grootheid en welvaard is ge- „ steegen, welke hetzelve tot op den nood- „ lottigen *Engelschen* Oorlog toe, onder „ alle handeldryvende Natien zo beroemd „ als noodzaaklyk maakten, en het te „ duchten is, dat, zonder spoedige voor- „ ziening in beider nood, welhaast onze „ Koophandel na andere Landen zal wor- „ den overgebragt, en onze Fabrieken „ volkomen zullen stilstaan; waar door „ dan ook dit wel eer bloeiend Gewest, „ immers door den tyd, tot deszelfs oor- „ spronglyk *niet* zal wederkeeren, en veel- „ ligt eenmaal, ten minsten het aan- „ zienlykste gedeelte van hetzelve, een „ prooy worden van dat verwoestend „ Element, waar uit hetzelve met zo veel „ vlyts als onnoemlyke schatten is gewoe- „ kerd.

CIII. BOEK. 1797.

„ Daar nu deeze beide bronnen van „ *Neerlands* ouden luister en welvaard, door „ de weinige Protectie, die het voorma- „ lig Gouvernement, byzonder aan onze „ Inlandsche Fabrieken, ondanks de lof- „ waardige poogingen des *Oeconomischen* „ *Taks*, verleende, den nayver onzer Na- „ buuren zodanig hebben aangevuurd, „ dat zy, wyslyk gebruik maakende van „ deeze onze onvergeeflyke onverschillig- „ heid, op hun Grondgebied een aantal „ Fabrieken hebben opgericht, welke voor „ deezen alleen op onzen eigen bodem „ bestonden en bloeiden, en met welkers „ voortbrengzels wy een gedeelte des „ Aardbodems spyzigden, dat nu door

„ den Vreemdeling geschied, die daarenboven dezelve, in groote menigte, in ons „ eigen Land invoert, waar door dan onze buitenlandsche Koophandel al meer „ en meer door dezelve wordt ondermynd; „ en onze Binnenlandsche Fabrieken tot „ dien jammerlyken staat van verval gebragt zyn, waar in dezelve thans, tot „ aanmerkelyk nadeel voor den Vaderlande, helaas! gezonken zyn.

„ Daar het nu meer dan tyd wordt, „ Burgers Representanten! om een aandagtig oog te slaan op alle deeze grieven, en middelen te beraamen om dien „ voortvreetenden kanker te stuiten, en „ het de pligt is van een wys Gouvernement om de waare belangens des Vaderlands te onderzoeken en te kennen, „ om daar door, zo veel mogelyk, het „ geluk, niet slegts van een gedeelte zyner Inwoonderen, maar van het geheel, „ des te beter te kunnen bevorderen, en „ deeze Vergadering meermaalen gemanifesteerd heeft haare billyke zugt om „ 's Lands vervallene Fabrieken en Trafieken wederom op te richten, en op alle „ mogelyke wyzen aan te moedigen, en „ te onderSteunen, gelyk het haar niet „ min ter harte gaat den meer uitgebreiden tak des Koophandels alzins te bevorderen en uit te breiden, en het my, „ zedert lange is voorgekomen niet alleen „ noodzaaklyk, maar tevens mogelyk te „ zyn om de schynbaar strydige belangen „ van Koophandel en Fabriek te vereeni-

„ gen:

„ gen: ten einde alle verdere botzingen
„ van die twee nuttige Lichaamen voor
„ te komen, en deeze beide jalourfche
„ Zusters, als 't ware, eenmaal hand aan
„ hand vriendfchaplyk te doen gaan, als
„ mede om aan den Koophandel, in zom-
„ mige gevallen, volgens deszelfs ontegen-
„ zeglyk regt, eene byzondere befcher-
„ ming tevens te verleenen, en daar door
„ die beide rykfte bronnen van *Neerlands*
„ welvaard, op nieuw, met kragt, te doen
„ ontfpringen, dienden de Voorftellen,
„ thans medegedeeld."

Deeze waren acht in getal, en kwamen kortlyk hier op neder — Te onderzoeken, welke Fabrieken en Trafieken, in ons Vaderland, werklyk beftaan — In hoe verre dezelve in ftaat waren om, zo wel in Pryzen, als in andere opzigten, op te weegen tegen vreemde — als mede in hoe verre zy, immers ten naasten by, in ftaat waren om aan de behoefte van onzen Binnen- en Buitenlandfchen Handel te voldoen — Welke noodzaaklyke Stoffen, als anderzins, tot derzelver bewerking en inftandhouding vereischt werden — Welke middelen en wegen, door de Nationaale Vergadering, zouden behooren te worden beraamd en ingeflaagen om de wederzydfche belangen van Handel en Binnenlandfche Fabrieken te vereenigen en te bevorderen, en in hoe verre de laatstgemelde, in 't byzonder, buiten benadeeling van de eerstgenoemde, zou kunnen en behooren begunftigd te worden — Of niet daad-

CXI. BOEK. 1797. lyk, en ten allen tyde, diende te worden toegestaan den vryen invoer van alle zodanige Uitlandsche onbewerkte Stoffen en Waaren, volstrekt vereischt tot instandhouding onzer Fabrieken, welke met den Koophandel in een onmiddelyk verband staan, zodanig dat de een, zonder de ander, niet kan uitgeoefend worden — In hoe verre het met de waare belangens des Vaderlands en met het heil des Koophandels kon bestaan, immer den Invoer te verbieden of te blyven verbieden van zodanige Uitheemsche Goederen, welke met geene mogelykheid of waarschynlykheid, in ons Vaderland, konden gefabriceerd worden, en volstrekt vereischt werden tot de behoeften van ons Land en deszelfs Koophandel: waar aan tevens het bestaan verknogt was van duizenden onzer Medeburgeren; ten einde, ware het mogelyk, ook aan dat gedeelte der Natie eene spoedige voldoening te geeven. — Eindelyk, welke Uitlandsche Fabrieken en Trafieken, waar van wy de voortbrengels tot onzen Koophandel niet konden ontbeeren, en daar van een aanzienlyke tak uitmaaken, met een goeden uitslag in ons Vaderland, zouden kunnen worden opgericht; en welke byzondere voorregten aan de Ondernemers van dezelve, van wegen het Landsbestuur, tot aanmoediging en ondersteuning, zouden kunnen en dienen verleend te worden, om daar door tevens het oude vlythetoon der Natie op te wekken en aan een grooter getal

 men-

menschen werk en brood te verschaffen. EEN-

ZUBLI verzogt het benoemen eener Commissie uit het midden der Vergaderinge, om die Voorstellen te onderzoeken en te toetzen. Veele Leden toonden zich hoogst voldaan over het ingediende, en keurden het eens onderzoeks overwaardig (*), als een juist geschikt en mogelyk eenig middel, om den kwynenden Koophandel en het vervallen Fabriekweezen, wederom te herstellen en te doen bloeijen. De Voorsteller, nevens de Burgers VAN LENNIP, VREEDE, L'ESPINASSE, HULSHOFF, OCKHUIZEN, GORTER, TIP en COLMSCHATE kreegen het in handen. BOEK. 1797.

Reeds zints Zomermaand des voorleden Jaars hadt een Voorslag van den Representant BRANGER, tot Herstel van Koophandel en Zeevaard (†), in handen eener Commissie geweest. In Hooimaand deezes Jaars kwam het Verslag in. Hy wilde eene Commissie benoemd hebben, bestaande uit acht Leden, buiten de Nationaale Vergadering, allen ervaaren in den Buitenlandschen Koophandel, Zeevaard en Visscheryen. Het zo lang verwyld Verslag was breedvoerig en aanpryzende. In 't slot stelde men voor, dat die benoeming zou geschieden uit alle de Gewesten, welkers Ingezetenen Buitenlandschen Koophandel dreeven. Van de negen Leden, waar uit men het wilde doen bestaan, zouden

Verslag uitgebragt op een Voorstel van BRANGER tot een Commissie voor Handel enz.

(*) *Dagverb. der Nat. Verg.* VI. D. bl. 1014.
(†) *Zie onze Vaderl. Hist.* XXXVII. D. bl. 7.

GESCHIEDENIS. ZEVENDE BOEK. 1797.

den 'er zeven gekoozen worden uit *Holland*, drie uit *Amsterdam*, twee uit *Rotterdam*, één uit *Dordrecht*, en één van *Zaandam* of een der *Zaanlandsche Dorpen*, voorts één uit *Zeeland* en één uit *Friesland*.

't Zelve verworpen.

By de beraadslaagingen over dit stuk waren eenige Leden 'er voor; andere wilden het besluiten daar op uitstellen, en nog andere het volstrekt verwerpen. De plaatsbepaaling om 'er de Leden uit te kiezen, gaf eenigen aanstoot: althans de Representant TRIP oordeelde, dat men, ten deezen aanziene, niet zeer naauwkeurig was te werk gegaan, met *Groningen* geheel uit het oog te verliezen; waar men ook niet gansch onkundig van den Koophandel was, en dien met de daad dreef. — HELMICH verzogt, dat, ingevalle het voorgestelde doorging, ook *Overysfel* by de benoeming mogt in aanmerking komen. — Van veel invloeds op de bestemming deezes Verslags was, buiten twyfel, het aangemerkte van den Representant VAN DER ZOO, die, hoe zeer als iemand overtuigd van het aanbelang om den vervallen Koophandel, op alle mogelyke wyzen, te schraagen, den voorgestelden maatregel geheel niet genoegzaam keurde. Wel verre van eenig nut te zien in de schepping van eene Commisfie tot den Koophandel, vreesde hy veel eer, dat zulk eene Commisfie, werkende in den geest, waar in men gewoonlyk Commisfien van dien aart zag werken, in den geest der langzaamheid,

heid, en dus niet in den voortvaarenden en doorzettenden geest, die het Handel-bedryf vordert. In zulk een geval zou, zyns oordeels, zodanig eene Commissie meer nadeelig dan voordeelig zyn. „ Dat „ men," besloot hy, „ den Koophandel „ bescherming verleene; en hy heeft gee- „ ne Commissie noodig om zich te herstel- „ len, hy zal dan zich zelven, zonder „ verderen omslag, wel oprichten." — De meerderheid verwierp den Voorslag (*).

Van vroeg af was men ter Nationaale Vergaderinge bedagt geweest, om de Binnenlandsche Fabrieken aan te moedigen; bovenal stak uit het Voorstel deswegen, in den Zomer des verstreeken Jaars, door den Representant FLOH gedaan (†). Dit was, met andere daar aan paalende, in handen eener Commissie gegeeven. Het leedt tot in Wynmaand deezes Jaars eer het Verslag daar op werd uitgebragt, waar in de Verslagdoeners ten grondslage lagen hun begrip, dat, hoe zeer het persoonelyk en byzonder belang van den Koopman en Fabrikeur somtyds, en in enkele gevallen, mogten schynen te stryden, de waare groote en algemeene belangen van den Handel, altoos met die der Fabrieken wel waren overeen te brengen, en daar benevens zich overtuigd hielden, dat de Vaderlandsche Fabrieken altoos den Actieven Handel,

XVIII. BOEK. 1797.

Verslag op een Voorstel van FLOH uitgebragt.

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VI. D. bl. 491. 497. 525.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXVII. D. bl. 47 enz.

XXXIII. BOEK. 1797.

del, die, op zich zelven beschouwd, als de voordeeligste moest aangemerkt worden, bevorderden en dat gevolglyk alle zodanige middelen en maatregelen, welke strekten om het overbrengen van onze Inlandsche Fabrieken na de Buitenlanden tegen te gaan en te beletten, te gelyk onzen Actieven Handel alzins bevorderlyk waren. Die Voorstellen ontmoetten niet weinig aanmerkingen, en zommige wederstand. FLOH gaf nadere ophelderingen. Veele Artykelen werden, als onvoldoende en niet genoegzaam uitgewerkt, op nieuw in handen gegeeven (*).

Voordragt van *Holland* ter bevordering der Fabrieken.

In *Holland* was het Bestuur byzonder werkzaam geweest om de inlandsche Fabrieken en Trafieken te bevorderen. Daar het, aan den eenen kant bepaalde, dat vooraan geene Vrydom van 's Lands Lasten aan eenige Godshuizen, of openbaare Gestichten, zou worden verleend, dan die derzelver Onderhoorigen met inlandsche Stoffen dekten en kleedden, voor zo verre die in de Republiek te bekomen waren. — 't Zelve was, aan den anderen kant werkzaam om een geregeld Plan tot het oprichten van Werkhuizen te geeven; ten einde de schandelyke en den vryen Mensch onteerende bedelaaryen te weeren; en bedagt op middelen om de Winkeliers te beletten vreemde Stoffen, voor inlandsch bewerkte te verkoopen. — Het gaf daarenboven de Nationaale Vergadering

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 474.

BOEK 1797.

ting in ernstige overweeging om te besluiten, dat de Nationaale Armée, de in dienst der Republiek staande *Fransche* Troepen, als mede de Vlootelingen op 's Lands Schepen, met in dit Gemeenebest vervaardigde Stoffen, zouden worden gekleed. Deeze voorstellen ontmoetten de goedkeuring der Vergadering; soortgelyke waren reeds in bewerking. Dan een der Leden wilde 'er bygevoegen, dat de Leden der Nationaale Vergadering, mitsgaders alle Beampten en Bedienden, zo die van dezelve als die van de Committés afhingen, zich behoorden te verpligten of verpligt te houden, tot het geeven van het loflyk voorbeeld aan hunne Medeburgeren, om voor zich en hunne huishoudingen, geene andere dan inlandsch bewerkte Stoffen te gebruiken (*).

Proclamatie ter begunstiging des Oeconomischen Taks.

De *Oeconomische Tak* der *Haarlemsche* Maatschappye hadt, in den voorleden Jaare, een zeer gunstig onthaal ter Nationaale Vergaderinge genooten, en was voor de *Nationaale Nederlandsche Huishoudelyke Maatschappy* erkend (†). Te gemelder gelegenheid werden de Leden der Vergaderinge, door den Representant VAN ROK, aangemaand om Leden dier Vaderlandsche Instelling te worden. Het duurde niet lang of de Burger VAN LENNIP deedt een naderen voorslag tot het in 't werk stellen van middelen ter bevordering van die

Stich-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* IV. D. bl. 454.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXVIII. D. bl. 9 env.

[illegible] VOLK. — 1797.

Stichting, zo tot aanwas van derzelver bloei, als tot vermeerdering van derzelver aanzien. Om dit te bevorderen sloeg hy voor het uitvaardigen eener Proclamatie; en dat de Leden der Vergadering, elk ter plaatze zyner inwooninge, Donateurs der Stichting zouden worden, en dat alle voorstellen, die tot heil der Fabrieken, Trafieken, Landbouw en andere nuttige zaaken ter Vergaderinge geschieden mogten, aan die Stichting zouden gezonden worden, om 'er raad in te neemen (*). Van zo veel invloeds was dit Voorstel, dat het eene allernadruklykste Proclamatie aan den Volke, de aanpryzing van die *Oeconomischen Tak*, by een kort verslag van de door dezelve verrigtte zaaken, tot heil van den Lande inhoudende, ten gevolge hadt. De gezamenlyke medewerking van alle inrichtingen thans in den Lande werkzaam om alle de takken van Volkswelvaard te bevorderen, werden ten sterksten aangemaand om met de Nationaale Huishoudelyke Maatschappy de handen in een te slaan. „ Hier door," gelyk de taal dier Proclamatie luidde, „ zal die Maatschap- „ py, wier oogmerk, van haare oprichting „ af altyd geweest is om de welvaard van „ geheel *Nederland* voor te staan, meer [illegible] „ en [illegible]

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* IV. D. bl. 454. V. D. bl. 15. 828. *Stukken by gelegenheid der viering van het vyf en twintigjaarig bestaan der Nationaale Nederlandsche Huishoudelyke Maatschappye.* Te *Haarlem* by A. LOOSJES *Pz.* bl. 37.

„ en meer in staat gesteld worden om niet „ slegts het voordeel van één Gewest, „ of ééne Stad; maar het Algemeen Be„ lang van de geheele Republiek te kun„ nen bevorderen, arbeidzaamheid en wel„ vaard overal te kunnen doen bloeijen „ en toeneemen."

Voorstellen van KLAARENBEEK en VAN HEUKELOM.

By de veelvuldige voorstellen ter Nationaale Vegadering gedaan, om de inkomst en het vertier van *Engelsche* Waaren te weeren, en de besluiten daar toe genomen, die bylange naa niet opgevolgd en uitgevoerd werden, hoorde men 'er een van den klemmendsten aart, voorgedraagen door de Burgers P. H. KLAARENBEEK en J. VAN HEUKEKOM *Senior*. Gevoelig getroffen door het verlies van den Zeeslag, hoogst tegen de *Engelschen* verbitterd, luidde onder andere de taal deezer Vaderlanderen. „ Op het oogenblik „ dat *Engeland* ons zoekt te verpletteren, „ wordt *Nederland* als overstroomd met „ *Engelsche* Manufactuuren, die strafloos, „ tegen uwe Proclamatie, dagelyks inko„ men; en de laate Naaneef zal naauw„ lyks kunnen gelooven de lafhartigheid „ eener Natie, die, daar dezelve alle de „ verschriklykheden des Oorlogs worden „ aangedaan, uit kortstondig eigenbelang, „ Scheepslaadingen vol van de werken „ haars Vyands aanvoert, zich met dezel„ ve kleedt en dekt, en hem daar door „ in staat stelt om haar Vaderland den „ hartader af te steeken." —— Zy erkenden, dat de middelen, welke zy voorstelden,

TWEEDE BOEK. 1797. den, opofferingen zouden kosten, dan die moest men zich, wanneer het de zaak des Vaderlands goldt, getroosten. Zy smeekten daar op, uit naam van ons lydend Vaderland, dat die voor onze Natie zo schandelyke Handel, gedurende deezen Oorlog, zou verboden, en het gebruik der Inlandsche Fabriek Goederen, waar men zulks gebieden kon, zou geboden worden: zy wilden, dat de Leden der Vergaderinge, met hun zo veel invloeds hebbend voorbeeld, zouden voorgaan.

Hier op stelden zy der Vergaderinge voor het volgende te besluiten — (I.) Om allen Invoer van *Engelsche* Goederen, staande deezen Oorlog, te verbieden, op verbeurte van de Goederen en derzelver drie dubbele waarde, en dezelve, indien zy onverhoopt, ondanks dat verbod, ten Lande inkwamen, daadlyk te doen verbreeken of verbranden. — (II.) Dat de Leden der Vergadering zich onderling plegtig verbonden om alleen te hunner kleeding, zich van Inlandsche Goederen te bedienen, en des den Volke kennis te geeven. — (III.) Dat de Ampteriaaren ter beschikking der Vergadering staande, die meer dan zeshonderd Guldens 's Jaars inkomen hadden, op verbeurte van hunne Ampten, dit voorbeeld zouden moeten volgen. — (IV.) Dat de Vergadering van dit haar Vaderlandsch Besluit aan de Bestuurders der onderscheidene Gewesten kennis gaven, met aanmaaning om dit loslyk voorbeeld te volgen. — (V.) En eindelyk dat de-

dezelve daarstelde een Nationaal Zegel, waar mede alle *Nederlandsche*, tot Binnenlands gebruik vervaardigde Goederen, ter voorkominge van het schandlyk bedrog der Winkeliers, zouden getekend worden.

CAREL BOREEL ——— 1797.

Naa deeze voorstellen vervolgen zy; „ De stem van hun, die voordeel uit „ deezen *Engelschen* Handel trekken, zal „ zich weldra hier tegen verheffen; dan „ het voordeel, dat uit deezen stap voor „ *Nederland* moet voortvloeijen, zal hun„ ne stem verdooven; *Engeland* zal, in „ alle zyne uitgebreidheid, dit Besluit op „ het vertier zyner Manufactuuren zien „ weegen; en de welvaard, die daar door „ op ons Vaderland zal nederdaalen, zal „ daarenboven, zo wy ons vleijen, de „ Nationaale energie doen herleeven — „ met kragt herleeven — op dit oogen„ blik, waar in de *Nederlander* gevoelt „ de vernedering, die hy onderging, en „ hy zal, vol vuur, de middelen aangry„ pen, welke hem tot vernedering van „ zynen magtigen en geduchten Vyand „ worden aangeboden (*).”

Verslag op een ander punt.

Dusdanige voorstellen werden van eenige Leden met zo veel genoegen gehoord, dat zy op zommige wel daadlyk wilden besluiten; dan het werd in handen eener Commissie gesteld, die eerlang ten opzigte van het *tweede*, *derde* en *vierde* Artykel een alzins gunstig en toestemmend Verslag uitbragt. Doch by de handelingen

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 448.

ONT-
ROER.

1797.

gen daar over liet zich veelvuldige wederspraak hooren. Het Artykel der verklaaring tot kleeding met Vaderlandsche Stoffe, was door de verbintenis, die de Leden onderling hadden aangegaan, vervallen, en in de Acte voor de Nationaale Amptenaaren zouden de woorden voor *hunne Huisgezinnen* uitvallen. Het *eerste* en *laatste* Artykel lieten zy onaangeroerd, als vorderende een langzaam en bedaard onderzoek. Ten aanziene van den Stempel op de binnenlands gemaakte Goedéren by het vyfde voorgeslaagen, werd een raadslag ingediend (*), dan een rechtstreeks antwoord op het eerste is ons niet voorgekomen. Hoogstwaarschynlyk bleef het agter door de kort volgende verandering in 't Landsbestuur, die noodwendig, in veele aanhangige zaaken, opschorting, verandering of geheele verdwyning, deedt gebooren worden.

De Wetten tegen den invoer van eenige Goederen vernieuwd.

De veelvuldige invoer van Goederen, by 's Lands vroegere gegeevene Wetten verboden, ging eenen gang als of die Wetten in onbruik waren geraakt; dit veroorzaakte derzelver vernieuwing en strikte aanbevelingen om 'er stipt het ooge op te houden.

Voorstel wegens den Uitvoer van Buskruid.

Tydsomstandigheden doen vaak besluiten gebooren worden, welker nadeel de ondervinding tastlyk aan den dag legt. Van deezen aart was het Verbod, wegens den

(*) *Dagverb. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 448. 459. 595. 687. VIII. D. bl. 183.

den Uitvoer van Buskruid. Dit deedt veele van de acht Buskruidfabrieken in den Lande geheel stilstaan: dewyl de verzending na *Spanje*, *Frankryk*, *America* en andere plaatzen, ophieldt, en die Landen, uit *Zweeden* en *Duitschland*, het Buskruid ontbooden, 't welk een geheel verval van die Fabriek en Handeltak dreigde. Een der gronden deezes verbods was geweest, of 'er, in geval van nood, wel genoeg Buskruids in dit Land, by voorraad, in handen was, en zou blyven. Dan de Belanghebbende by deeze Fabriek en Handel, toonden dat de voorraad groot was, als mede, dat 'er, de Fabrieken in stand blyvende, honderd duizend ponden, ieder week konden gemaakt worden. —— Een andere grond bestondt in de vreeze, dat dit in den Oorlog zo noodwendig geworden middel mogelyk wel na *Engeland* zou verzonden worden: dan verzekerden de Verzoekers om de opheffing des verbods, dat zy, ter volle opruiming van die zwaarigheid, met het volkomenst vertrouwen, konden verzekeren, dat de overvloed van Salpeter en Buskruid in *Engeland* zo groot was, dat de prys byna half die van het Buskruid hier te Lande haalde, en dat dus door niemand die verzending zou ondernomen worden. —— Die Uitvoer, met behoorlyke bepaalingen verzogt, werd onder dezelve verleend (*).

XXII. BOEK. 1797.

Hoe

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* V. D. bl. 111. 125 en 568.

XIII. BOEK. 1797. Vertoog over den Koophandel in de Dagbladen geplaatst.

Hoe zeer veele Leden der Nationaale Vergadering, ten aanziene van het stuk des Koophandels en der Fabrieken, opgeklaarde denkbeelden bezaten, bleek by het behandelen der Artykelen in het aangeboden Ontwerp eener Staatsregeling, de *Gilden en Octrooyen* betreffende (*). Kundigheden, die twee bronnen van 's Lands welvaard betreffende, te verspreiden, bleek gloins de toeleg dier Vergaderinge te zyn: wat daar toe kon strekken, was hun hoogst welkom. Dit toonde dezelve met een stuk des betreffende, naamloos der Commissie van Binnenlandsche Zaaken ter hand gesteld, en den Voorzitter COUPERUS overgeleverd, in het *Dagverhaal van de Handelingen der Nationaale Vergadering*, op diens voorslag, ter algemeene bekendwording, te doen plaatzen. Hoe veel gewigtige punten werden daar in verhandeld, en op eene meesterlyke wyze ontvouwd! Hoe zeer deedt dit Vertoog, de tegenwoordige gesteldheid der handeldryvende Volken kennen! Maar al te veel waarheids vloeide uit de pen deezes Schryvers, wanneer hy te neder schreef. „ De
„ Koophandel, de Handwerken, de Bui-
„ tenlandsche Wingewesten, de Scheep-
„ vaard, de Visscheryen, en wat tot alle
„ deeze betrekking heeft, voorheen als
„ de dierbaarste kleinodien bewaard, ver-
„ deedigd en aangemoedigd, zyn, in dee-
„ ze

(*) Men slaa het des verhandelde na in het *Dagverh. der Nat. Verg.* V. D. bl. 253 en volgg.

„ de ongelukkige tyden, door de *Fran*-
„ *sche* en *Hollandsche* Gemeenebesten,
„ met eene onbegrypelyke verwaarloozing
„ en minagting behandeld. — Het *Engelsch* Staatsbewind alleen verdubbelde
„ zyne poogingen, om met onafgebroke
„ aandagt en de doorsleependste schranderheid, zonder zich noch door Verbonden, noch Regt der Volkeren, te
„ laaten wederhouden, alles zich toe te
„ eigenen. Het spaarde noch geld, noch
„ bloed, om door regt en onregt, openlyk of bedektlyk, meester van alle Wingewesten, in *Oost* en *West* te worden:
„ alle voortbrengzelen dier afgelegene Landen, in hun Eiland, op te hoopen, en
„ die, zo eigen als geroofde, tot de duurste pryzen aan geheel *Europa* te verkoopen; om de Scheepvaard van alle
„ andere Volken te bederven, en dus de
„ volstrekte Opperheerschappy over den
„ Oceaan, de *Europeaansche* Bezittingen
„ in de drie Werelddeelen, en den Koophandel aller Volken te voeren, die daar
„ door uit te putten en te verarmen, en
„ alzo onbepaald over geheel de aarde te
„ gebieden, terwyl het door een gedeelte
„ zyner schatten en ydele beloften, de
„ Magten van het Vasteland aanhitst, om
„ zich onderling te verzwakken, en te vernielen." Dit alles wordt hier in 't breede ontvouwd, in een treffend Tafereel geschetst en met raadgeevingen besflooten, welker zommige te zeer met de Staatkunde der Volken, zo dikwyls ver-

 keerd

XXX. BOEK. 1797. keerd begreepen, in verband ftonden, om eene daadlyke opvolging daar van te verhoopen. Alle handeldryvende Mogenheden tegen *Groot-Brittanje* te vereenigen, laat zich ligter in een Vertoog fchetzen, dan een daadlyk beftaan geeven (*).

(*) Dit ftuk is voorhanden in het *Dagverh. der Nat. Verg.* V. D. bl. 585—591.

BLAD-

BLADWYZER

DER

VOORNAAMSTE ZAAKEN.

I.

JOR-

OVER-

BERICHT VOOR DEN BINDER.

De Plaaten moeten tegen over de volgende Bladzyden ingevoegd worden.

'T Portrait van A. Loosjes Pz. over bl. 26.
———— E. I. Greeve over bl. 86.
———— P. Vreede over bl. 160.